

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEFSİR BİLİM DALI**

**SİHİR GELENEĞİ VE KUR'AN'DA SİHİR KAVRAMI
(Doktora Tezi)**

**Hazırlayan
Erdoğan AKYÜZ**

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim GÖRENER**

**Nisan 2017
Kayseri**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: **Erdoğan AKYÜZ**

İmza:

“ Sihar Geleneği ve Kur’an’da Sihar Kavramı ” adlı doktora tezi, Erciyes
Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak
hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Erdoğan AKYÜZ

Danışman

Prof. Dr. İbrahim GÖRENER

ABD Başkanı

Prof. Dr. Halim ÖZNURHAN

Ad Soyad İmza

Prof. Dr. İbrahim GÖRENER danışmanlığında **Erdoğan AKYÜZ** tarafından
Hazırlanan “ **Sihir Geleneği ve Kur’an’da Sihir Kavramı** ” adlı bu çalışma
jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Temel İslam**
Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

28/04/ 2017

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. İbrahim GÖRENER
Üye : Prof. Dr. Erdoğan PAZARBAŞI
Üye : Prof. Dr. Zekeriya PAK
Üye : Prof. Dr. Ahmet Kamil CİHAN
Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatih TİYEK

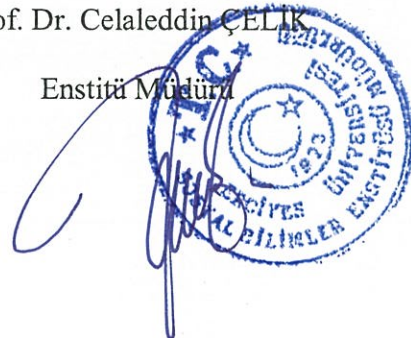
ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 05/05/2017 tarih ve 11 sayılı kararı
ile onaylanmıştır.

05 / 05 / 2017

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR

Toplumda her kesimden kolayca taraftar bulan sihir ve büyü uygulamaları tarihin çok eski dönemlerinden itibaren gizemini korumuş ve çeşitli sebeplerle müracaat noktası haline gelmiştir. Hal böyle olunca konu ile ilgili uygulama ve yorumların doğru olarak anlaşılıp bireyin ve toplumun hayatındaki yerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu konuda özellikle Kur'an'ın sihre bakışı ve peygamberlerin tutumları bize ışık tutacaktır.

Tez konusunun belirlenmesinden tezin son aşamasına gelene kadar bana yol gösteren, yoğun ders temposu ve akademik çalışmalarına rağmen bana değerli vaktini ayırarak yardımlarını esirgemeyen, çalışmalarına başladığım günden itibaren engin bilgi ve samimiyetiyle bana feyz veren, Tez Danışmanı saygıdeğer hocam Prof. Dr. İbrahim Görener'e teşekkür ederim.

Olumlu ve yapıcı eleştirileriyle beni yönlendiren, gerek lisans gerekse doktora eğitimim sırasında hep güleryüzü ve canayakın tavırlarıyla bana destek olan tez izleme komite üyesi hocam sayın Prof. Dr. Erdoğan Pazarbaşı'ya ve engin bilgi ve yönlendirmelerinden faydalandığım hocam Prof. Dr. Ahmet Kamil Cihan'a, tezimi okuyarak gerekli düzeltmeleri yapmamda yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Ömer Özbek hocama teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca daha üniversite eğitimimin başında iken evlendiğim ve o tarihten itibaren bana sabır gösterip her zaman destek olan değerli eşim Birgül Akyüz'e ve kendi derslerini bırakıp bana yardımcı olan kıymetli evlatlarım Enis ve Kerem'ime teşekkür ederim.

Erdoğan AKYÜZ

Kayseri, Nisan 2017

SİHİR GELENEĞİ VE KUR’AN’DA SİHİR KAVRAMI

Erdoğan AKYÜZ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Nisan 2017

Danışman: Prof. Dr. İbrahim GÖRENER

KISA ÖZET

Birey ve toplum hayatı üzerinde son derece önemli etkileri bulunan sihir-büyünün yasak olmasına rağmen tarihsel süreç içerisinde gün geçtikçe daha da müracaat edilir olmasının sebepleri ile kişileri buna sevkeden maddi manevi etkenleri tespit etmek ve Kur’an’ın rehberliğinde sihir ve sihirbazlara karşı nasıl bir tavır sergilememiz gerektiğini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, sihir, büyü, illüzyon sanatı, fala bakma ve yıldızname hakkında bilgiler verilerek tezin konusuna amacı açıklanmış, ardından da literatür araştırması yapılarak diğer bölümler için bir temel oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk bölümde; sihrin tarihsel süreci, semavi dinlerin sihir-sihirbazlara bakışı konuları ile günümüzdeki sihir uygulamaları incelenmiştir. İkinci bölümde; Kur’an’da sihir kavramı, sihrin hakikat ve mahiyet tartışmaları ile bazı peygamberlere değişik nedenlerle yapılan “sihirbaz” iftirasının sebepleri ile Muavvizeteyn surelerinin konuyla irtibatı incelenmiştir. Üçüncü bölümde; birey ve toplum açısından sihrin itikadî ve sosyal yönü örneklerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Son bölümde ise; gayb bilgisine ulaşma veya gaybî bilginin sınırı ile cinlerin “semada kulak hırsızlığı” yapmaları konuları incelenmiştir. Giriş bölümünde küçük bir anket çalışması yapılarak toplumumuzdaki sihir, büyü, yıldızname ve fal ile ilgili genel inanış ve tutum hakkındaki toplumun kanaati ortaya konulmaya çalışılmıştır. Anket sonucu göstermektedir ki toplumumuzda büyük bir çoğunluk bu tür uygulamaları ya yaptırmış ya da yakinen takip etmektedir. Yine bu ankete göre sihrin hakikat ve tesirine inananların sayısı da oldukça fazladır. Çalışmamızın, Kur’an’da sihir kavramı, sihrin birey ve toplum hayatı üzerindeki etkisi, gayb bilgisi ve cinler ile sihirbazların gaybî bilgi verebildikleri iddiaları ve bu iddiacılara karşı Müslümanın takınması gereken tavrı belirlemesi açısından önemli katkılar sağlayacağına inanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Kur’an, Sihir, Büyü, Yıldızname, Gayb, Cin

SİHİR GELENEĞİ VE KUR'AN'DA SİHİR KAVRAMI

Erdoğan AKYÜZ

Erciyes University, Social Sciences Institute Ph. D Program, April 2017

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim GÖRENER

SHORT SUMMARY

Magic has very important effects on the individuals' and society's life. Even though it is forbidden, magic has been practiced widely in its historical process. The purpose of the study is to identify the corporeal and moral factors that affect people and to show how we should adopt an attitude towards magic and magicians under the guidance of the Qur'an. This study consists of four parts. In the introduction part, the subject and the purpose of the thesis is explained by giving information about magic, sorcery, illusion art, fortune-telling and stars. After making a literature review, it is tried to establish a basis for the other parts. In the first chapter; the historical process of magic, the way of looking at the magic-magicians of the divine religions and the magic practices of today have been searched. In the second chapter; the term of magic in the Qur'an, the discussions about reality and nature of magic, the reasons of the slander of calling some prophets as "magician" with different reasons and the relationship of Muavvizeteyn (Falaq and Naas) surahs with this issue have been examined. In the third chapter; it has been tried to identify the social and the theological aspects of magic with examples in terms of individuals and society. In the last chapter; the access of occult knowledge or the limit of occult knowledge and the issue of jinns' "ear-theft in the sky" have been examined.

General beliefs and attitudes in our society about magic, sorcery, stars and fortune-telling are revealed by doing a survey in the introduction part. The survey result shows that the majority of our society has implemented or closely followed such practices. The number of people who believe in reality and effectiveness of magic is quite high.

Our study provides significant contributions to the magic term in the Qur'an, the influence of the magic on the life of individual and society, occult knowledge and to the claims of that magicians can give occult (unknown) information. And it contributes to determine the attitude that Muslims should take against this claim.

Key words: Quran, Magic, Sorcery, Horoscope, Occult, Jinn

İÇİNDEKİLER

SİHİR GELENEĞİ VE KUR'AN'DA SİHİR KAVRAMI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
A. Konu.....	1
B. Amaç.....	2
C. Metod.....	3
D. Literatür Değerlendirmesi	7
E. Sihrin Kavramsal Çerçevesi ve Tarihsel Arkaplanı.....	12
a. Sihrin Tanımı.....	12
b. Sihrin Tarihçesi	15
c. Sihrin İlimler Tasnifindeki Yeri.....	16
d. Sihrin Çeşitleri	20
F. Sihri Çağrıştıran Diğer Kavramlar	25
a. İllüzyon	25
b. Fal.....	27
c. Yıldızname	28

BİRİNCİ BÖLÜM

SİHİR GELENEĞİ

1.1. Farklı Toplum ve Medeniyetlerde Sihir	30
1.2. Semavi Dinlerde Sihir	33
1.2.1. Yahudilikte Sihir	34
1.2.2. Hristiyanlıkta Sihir	35
1.3. Günümüzde Sihir Uygulamaları	38
1.4. Sihir Cin İlişkisi	43
1.5. Gayb'den Haber Verme/Kehânet.....	59
1.6. Cinlerin Gayb'den Haber Vermeleri ile Semada “Kulak Hırsızlığı” Yapmaları Meselesi.....	63
1.7. İnsanların Gaybı Bilmesi ve Gelecektekten Haber Vermeleri/ Kâhinlik.....	73
1.8. Sihir Yapılırken Kullanılan Malzemeler	79
1.8.1. İp	79
1.8.2. Bakır-Bakır Levha.....	83
1.8.3. Gümüş Levha-Gümüş Yüzük.....	83
1.8.4. Zaferan Mürekkebi-Safran	83
1.8.5. Ceylan Ve Geyik Derisi	84
1.8.6. Tavuk Ve Horoz.....	84
1.8.7. Kurşun Levha	84
1.8.8. Mum Ve Balmumu.....	84
1.8.9. Yumurta	85
1.8.10. Tuz	85
1.8.11. Hurma.....	85
1.8.12. İpek.....	85
1.8.13. Çelik Bıçak- Balta.....	85
1.8.14. Saç Kılı.....	86
1.8.15. Hayvanlar	86
1.8.16. Porselen Tabak Ve Çömlek	86
1.9. Telkin Yöntemiyle Etkileme	86

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA SİHİR

2.1. Sihrin Mahiyet ve Hakikatinin Tartışmalı Oluşu	90
2.2. Kur'an'da Sihir.....	96
2.3. Hz. İbrahim ve Yıldız İlmi	97
2.4. Hz. Musa ve Sihir.....	100
2.5. Hz. Süleyman ve Sihir.....	103
2.6. Hârût-Mârût Kıssası	106
2.7. Hz. Muhammed ve Sihir	112
2.8. Muavvizeteyn Sureleri	116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİHRİN İTİKADÎ, PSİKOLOJİK VE SOSYAL ETKİSİ

3.1. Sihrin İtikadî Yönü ve Sihir Yapanın “Kafir Olması” Meselesi.....	120
3.2. Sihrin Psikolojik ve Sosyal Etkisi	132
SONUÇ	141
KAYNAKÇA.....	145
ÖZGEÇMİŞ	158

GİRİŞ

A. Konu :

İnsanoğlu yaratılışındangelen merak ve öğrenme isteğiyle değişik olay ve olgularla ilgilenmiş, kimi zaman da bilinmesi zor veya imkânsızın peşine düşmüştür. Maddi manevi tam bir doyuma ulaşmak isteyen birey ve toplumlar, isteklerine ulaşma amacıyla, az çalışma gerektiren ve kendilerince kolay gördükleri bir yol olan sihir ve büyüden yararlanma düşüncesini canlı tutmuşlardır. Ancak, insanlardaki bu hırs dolu arzu, kimi zaman toplumlarda olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu bağlamda, bir kişinin sihirbaza başvurup, kendi başına yapamayacağı ama olmasını çok istediği bir şeyi ondan talep ederken içine düştüğü çaresizliği, kendisindenyardım talep edilen için pek çok kez sömürü ve istismar fırsatınınkapısını da aralamıştır. Böylelikle kökeni ve ilk kez nerede ve kimler tarafından uygulandığı tam olarak bilinemeyen sihir ve emsali uygulamalar, taşıdıklarına ikna ettikleri gizem ve harikuladelik nitelikleri sayesinde belli bir niyetin gerçekleştirilmesi noktasında en çok müracaat edilen uygulamalar olmuşlardır.

Bilim sayesinde çok büyük yol kateden toplumlarda sihir ve benzeri uygulamalar ile okuma ve değişik telkinlerle tedavi yöntemleri materyalist bir yaklaşımla ret yoluna gidilmesine rağmen - bazen gizli bazen de âşıkâr bir şekilde – bu uygulamaları tenkit edenler tarafından dahi başvurulmuş bir işlem olabilmektedir. Öyle ki şu bilgi ve teknoloji çağında, tıbbî tedaviyle çözülmesi gereken maddi-manevi rahatsızlıkların sihir, büyü ve okuma ile çözülebileceği inancı, mevcut bir alıcı kitlenin bulunması sebebiyle, temelsiz ve göstermelik bir ritüele dönüşmekte, bunun sonucunda tedavisi istenen sıkıntılar, çoğu zaman da şirki barındıran metotlarla halledilmeye çalışılmaktadır. Bazen de din ile sihir sankibirbirlerinin devamı ve destekçisi imiş gibi görülüp bu haksız ve kötü işlere kutsallık cübbesi giydirilmeye çalışılmaktadır.

Modern ve ilkel toplumların neredeyse tamamında kendisine yer bulan büyü/sihir olgusu, kapsamı ve uygulamalarının doğru anlaşılması, bunlarla ilgili bilgilere sahih kaynaklardan ulaşarak maddi manevi pek çok problemi de peşinden getiren bu kavramın yorumlanması adına büyük önem arz etmektedir. Sürekli merak edilmesi ve gizemli oluşu, birey ve toplum adına çok çeşitli etki alanlarının bulunması,

inanç noktasında yarattığı tehlike, konu seçiminde “Sihir Geleneği ve Kur’an’da Sihir Kavramı” başlığına bizi yönelten sebepler arasındadır.

B. Amaç:

Bireyin kendisini gerçekleştirme çabası ve toplumda kabul görüp iyi bir mevki sahibi olma gayreti, özellikle alanında şöhret bulmuş sihirbaz ve büyücülerin işini kolaylaştırmış ve tabiri caizse bunların kapılarında kuyruk oluşturmuştur. Tabiatüstü varlıklarla iletişim kurduğunu iddia eden insanlar, zenginliğin ziyadeleşmesi, fakirlik ve darlığın ortadan kaldırılması ve sıkıntıların izale edilmesi gerekçelerini öne sürerek, çoğu zaman var olan zayıf inancın oluşturduğu bu boşluğu çok iyi değerlendirmişler, kendilerini bireysel veya toplumsal düzeyde hayatın içine sokmayı başarmışlardır.

Açık olan şudur ki, her toplumun inancını, değer yapısını o toplumun dinamikleri şekillendirmektedir. Toplumun kültürü, inanç sistemi, sosyo-ekonomik durumları, komşuluk bağları ve benzeri toplumsal olgular içerisinde bulunan; cehalet, sefalet ve fakirlikten kurtulma isteğini taşıyanların yanında, zenginlik ve refahı elde etmiş olanların da har vurup harman savurma, israf ve umursamazlık duygusu içerisinde mutsuz oluşları, hepsini bu mutsuzluğa bir çözüm bulmaya sevk etmiş; dolayısıyla, dinî bilgi ve duyguların zayıflığı, onları bu manevi boşluğu din dışında başka kaynaklardan yardım alarak ortadan kaldırma yoluna sürüklemiştir. İnsanın daraldığında, boşlukta kaldığında ve muhtaç olduğunda başkalarından yardım alması kadar doğal bir durum olamaz. Ağlayana tebessüm, fakire muhtaç olduğu şeyi verme, bekâra evlilik, işyeri sahibine müşteri, hastaya şifa ve de yalnızca ortak bulma gayreti sihirbaz, büyücü ve üfürükçülerin işini kolaylaştırmış ve neredeyse her toplumda değişik şekillerde sihir, büyü ve efsunculuk varlığını sürdürmüştür. Günümüzde bireyleri tıp ve başka bilimsel alanlarda uzmanlığı olan kişilerden daha fazla büyücü -veya adına her ne dersek diyelim- olduğunu söyleyen kişilere yönelten maddi ve psikolojik etkenlerin ortaya konulması son derece önem arz etmektedir.

Toplumda her kesimden kolayca taraftar bulan bu uygulamalar belli bir ölçüde istismar ve sömürü alanı haline getirilerek maddi manevi büyük zararlara neden olmaktadır. Sihrin doğruluğu, etkisi ve gerçekliği bilim dünyasında -ve halk arasında- zaman zaman tartışılmasına ve buna bel bağlanmaması sağlık verilmesine rağmen birileri tarafından sürekli gündemde tutulmakta, yaşatılmaya çalışılmaktadır.

İstismarcıların durumlarının ortaya çıkarılması, sihirle ve cinlerle nelerin yapılabileceği konusunda bilim dünyasında yapılmış olan tartışmaların organizeli bir şekilde sunulması, böylece ilgili olanların bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi bu tezle ulaşmaya çalıştığımız gayelerimiz arasındadır.

Semavi dinlerde, inanç ve ahlaka son derece yıkıcı etkileri olduğu açıkça beyan edilen sihir, büyü ve benzeri faaliyetler, en dindar kesimlerce dahi kendisinden medet umulan bir kurtarıcı, bazen de eğlenerek rahatlama malzemesi olarak kullanılmıştır. Çalışmamızda, bu yanlış yaklaşımı daha açık bir şekilde tahlil edebilmek için, ayet, hadis ve temel kaynaklara başvurulması; diğer dinlerden de verilen örneklerle, sihirbazlara karşı mü'min bireylerden beklenen duruşun ne olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır.

Dünyanın her bir tarafında insanların görülmeyenin ve geleceğin bilgisi ile yaşamın ve ölümün sırlarını öğrenmeye dair ilgi ve merakları gün geçtikçe artmaktadır. Farklı amaçlarla ama benzer yöntemlerle sonuca ulaşmaya çalışılan sihir, büyü, cin davetleri, yıldızname ve gayb bilgisine sahip olma konuları hala toplumların ilgisini çekmektedir. Gaybî konularda insanların ulaşabilecekleri sınırların anlaşılması; genelde sihirbazların ve kâhinlerin bilgi aldıklarını iddia ettikleri dost ve yardımcıları konumundaki süfli varlıkların bu konuda sınırlılıklarının sahih delillerle ispat edilmesi, toplumun bilgilendirilmesi adına önemlidir.

Sonuç olarak, sihir, büyü, yıldızname ve falcılık konusu, özgün ve güncel olması ve ayrıca da tefsir alanında az çalışılmış konular arasında olması, bizi bu konuyu araştırmaya yönelten sebepler arasındadır.

C. Metod:

Modern ve ilkel toplumların neredeyse tamamında kendisine yer bulan büyü-sihir uygulamalarının doğru anlaşılması ve bu kavramların yorumlanmasının büyük önem arz ettiğini belirtmiştik. Hal böyle olunca özellikle müfessirlerin konu ile ilgili beyanlarından yola çıkarak dildcilerin açıklamalarına da yer verip, sihir ve konumuzla ilgili kavramların tanımlarını ortaya koymaya çalışacağız. Bundan maksadımız kavramların *semantiğinden* yola çıkarak belli bir altyapı oluşturmak ve diğer bilgilere ulaşıldıkça bir bütünlük sağlamaktır. Ardından sihrin *tarihçesi* ile farklı medeniyetlerdeki sihrin gelişimi anlatılarak Müslümanlık öncesi sihir geleneğini

araştıracaktır. Kur'an'da sihir konusunu belli başlıklara ayırarak Hz. Muhammed'e gelinceye kadar dini, siyasi ve sosyal alanlarda sihrin nasıl kullanıldığını örneklerle, ayet ve hadisler ışığında ortaya koymaya çalışacağız.

Ayetlerin meallerini verirken anlam bütünlüğünü koruyabilmek adına *Diyanet İşleri Başkanlığı*'nın mealinden yararlanmayı uygun gördük. Müfessirlerin konularla ilgili açıklamalarını verirken de halef-selefligedikkat ettik, kronolojiyi takip etmeye önem verdik.

Çalışmamızın akademik bir tez olması hasebiyle bilgilere ulaşma konusunda elbette tefsir kitapları ve ilgili kitaplardan yararlandık. Öte yandan, bu uygulamaların hala canlı bir şekilde toplumumuz içerisinde yaşıyor olduğunu görmek, ele aldığımız bu konuya bizi daha fazla yöneltmiş oldu. Ulaşabildiğimiz kişilerin sihir, büyü, efsun vs. ile ilgili uygulamalarını yerinde görerek bir fikir oluşturduk. Ancak, müracaat ettiğimiz uygulamacılar, performansları konusunda mülakat, kayıt vs. gibi taleplerimizi kabul etmediler. Bu bakımdan, çağımızda halen yaşayan bu uygulamaların tezimize yansımaları, yaygın bilimsel yöntem kalıplarına uymasındaki zorluklar sebebiyle, oldukça kısıtlı oldu.

Bu araştırmaya girerken kullandığımız diğer bir yöntem de anket çalışması olmuştur. Şöyle ki: Günümüzde “*cinlerle bir iletişim mümkündür ve bunun çeşitli gizli yolları vardır*” ve “*Allah'ın izin verdiği kadarıyla bazı hususlarda yardım almak veya onları kullanmak mümkündür*” şeklinde ifade edebileceğimiz güçlü bir kanaat halk arasında bulunmaktadır. Bunu kayıt altına alabilmek adına, konuyla ilgili müfessir ve diğer ilim ehlinin görüşlerine geçmeden önce, toplumumuzun sihir, fal, yıldızname ve cinlerle iletişime geçme konularındaki bilgi, tecrübe ve düşüncelerini almak üzere aşağıdaki sorulardan oluşan mini bir anket hazırladık ve bu anketi de toplumda pek çokkesimden insan üzerinde uygulamaya çalıştık. Bu anketin tezimizdeki yeri, konunun önemini belirlemek çerçevesinde kısıtlı kalmıştır. Bizim çalışmamız, sosyoloji araştırması değildir, bu bakımdan daha kapsamlı ve kontrollü bir çalışma ve akabinde SPSS türü bir programla bunu analiz etme yaklaşımı, bu tezin sınırlarını aşmaktadır. Bu anketi, ele alacağımız konunun toplumda bir karşılığının olup olmadığını kuşbakışı görebilmek için yaptık. Anket çalışmamızı 2015-2016 yıllarında Ankara, İzmir, Bartın, Manisa, Kayseri, İstanbul ve Mardin'den katılımcılarla gerçekleştirdik. Anketi yönelttiğimiz insanlar arasında pazardaki seyyar satıcıdan dolmuşçuya, öğretmen

akademisyenlere, tıp doktorlarından öğrenciye, köylüden şehirlisine neredeyse her kesimden insanlar vardı. (Öğretmen-idareci: 110 kişi, tıp doktoru: 20 kişi, akademisyen: 30 kişi, esnaf: 60 kişi, köyde yaşayan emekli-çiftçi: 40 kişi, şehirde yaşayan vatandaş: 40, üniversite öğrencisi: 40 kişi, dolmuş şoförü: 15 kişi, devlet memuru: 45 kişi)

Yönelttiğimiz sorular:

- Sihre büyüye inanıyor musunuz? Büyünün tesiri olabilir mi?
- Hiç büyücü, hoca veya bakımcıya/medyuma gittiniz mi? Etrafınızda gidenler var mı?
- Eğer bakımcıya/medyuma gittiniz ise sizi hayrete düşürecek bilgiler verebildiler mi?
- Fal baktırdınız mı ve burç yorumlarına inanıyor musunuz? Gazetelerde ve internette bu bölümleri okur musunuz?
- Dinimize göre fal, sihir vb. uygulamaların yasak olduğunu biliyor muydunuz?

Yönelttiğimiz “Sihre büyüye inanıyor musunuz? Büyünün tesiri olabilir mi?” sorusuna “evet” diyenlerin sayısı 400 kişide 380 idi. Yani oran olarak % 95’dir.

İkinci soru “Hiç büyücü, hoca veya bakımcıya gittiniz mi? Etrafınızda gidenler var mı?” sorusuna “evet gittim” diyenler 400 kişide 256 kişi ile % 64, “etrafımda gidenler var” diyenler ise 400 kişide 312 kişi ile % 78 çıkmaktadır.

Üçüncü soru olan “Eğer bakımcıya gittiniz ise sizi hayrete düşürecek bilgiler verebildiler mi?” sorusuna giden 256 kişilerden “evet her şeyi bildi” diyenlerin sayısı 69 ile % 25, “çoğunu bildi” diyenlerin sayısı 136 ile % 53, “hiç bilemedi” diyenlerin sayısı ise 13 ile % 3.25’dir.

Dördüncü soru “Fal bakmaya ve burç yorumlarına inanıyor musunuz? Gazetelerde ve internette bu bölümleri okur musunuz” sorusuna “evet” diyenlerin sayısı 400 kişide 252 kişi ile % 63, “gazete ve internette burç yorumlarımı okurum veya okudum” diyenlerin sayısı ise 400 kişide 372 ile % 93’dür.

Beşinci soru “Dinimize göre büyü vb. uygulamaların yasak ve büyük günahlardan olduğunu biliyor muydunuz?” sorusuna ise 400 kişiden 376 “evet biliyorum” ile % 94’tür.

Anket sonuçları açıkça göstermektedir ki Türkiye’de toplumun büyük çoğunluğu sihir, büyü, fal ve yıldızname gibi uygulamalara inanmakta ve bir şekilde bu işleri yapanlara müracaat edip medet umarak menfaat sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle telefon ve internetin etkin bir şekilde kullanılmasıyla beraber artık bu kişilere ulaşmak da kolaylaşmış ve ilgili ilgisiz, bilen ve bilmeyenler için bu alan bir suistimal merkezi haline getirilmiştir.

Biz konuyu birebir araştırmak ve bu durumu sadece sözde bırakmamak adına anket uygulamamızdan sonra Türkiye’nin pek çok il ve ilçesinde, ücra köşelerinde bu işlerle meşgul olan insanlarla görüştük ve bizzat hangi metodları uyguladıklarını tespit etmeye çalıştık. Safsatayla insanları kandıran yalancı ve hilekarlar çoğunlukta olmakla beraber, daha ikna edici bilgiler veren ve kendilerine “hoca” denilen kişilerle de karşılaştık. Bazıları insanların gizli sırlarına erişebildiklerini, kaybedilen şeyleri bulabildiklerini iddia ediyorlardı.¹ Bilimsel olarak bizim bunu “hoca cinlerle iletişime

¹ Konu hakkında araştırma yaparken, uygulamacıların ikna edicilikleri konusunda yaşadığım iki olayı burada örnek olarak vermek istiyorum:

“Acaba zamanımızda cinlerle iletişime geçtiğine inanılan ve değişik maksatlarla onlardan menfaat temin ettiği söylenen insanlar var mıdır?” sorusuna bir cevap aramak için Ege Bölgesi’nde meşhur olmuş cinci bir hocanın telefon numarasını alarak kendisiyle irtibata geçtik. Konuyla ilgili bir araştırma yaptığımı söyleyince, “nasıl olsa kabul etmez” zannımın aksine “tabi gel hocam seninle tanışmayı isterim” diye cevap verdi. Yakın bir arkadaşımı da yanıma almak istedim ve ona: “falan hocaya gidelim” dediğimde “hocam bırak bu işleri, onların hepsi farazi ve muallak şeyler” diye cevap verdi. Bir müddet sonra merakına yenik düşmüş olacak ki benimle beraber gitmeyi kabul etti. Yaklaşık iki saatlik bir yolculuktan sonra hocayla randevulaştığımız yerde buluştuk. Hoca dini hassasiyetlere çok dikkat ettiğini söyleyen yaklaşık altmış yaşlarında biriydi. Arkadaşa “gel sana bakım yapayım dedi” ve benim de yanımda A4 kâğıdına çok hızlı bir şekilde bir şeyler yazdı. İnanılmaz hızlı hareketlerle kâğıda bir şeyler yazıp üstünü kapatıyor ve arkasından da soru yöneltip yazdıklarının doğruluğunu teyit ediyordu. Normalde herkesin bilebileceği bir iki bilgiden sonra kendi tabiriyle “alıştırma bitti hadi biraz bilgi verelim” bölümüne geçti ve arkadaşına, “sen yıllar önce İzmir’de şu semtte, dışı şu renkte şu kadar katlı önünde şöyle bir ağaç olan evde oturmuşsun” dedi. Arkadaş sessiz kalarak cevap vermedi. Sonra hoca gülümseyerek “geçen hafta oturduğun evin oturma odasının kapı kolunu neden değiştirdin” diye sorunca arkadaş bu kadarın yeterli olduğunu söyledi. Bunu yapan kişiye usulünün ne olduğunu sorduğumda bana “-dört adet cininin olduğunu ve bu bilgileri onların verdiğini” belirtti. Hocanın verdiği bilgilerle ilgili arabada gelirken arkadaşına “hocanın dedikleri doğru muydu” diye sorduğumda bana “semt doğru, evin rengi doğru, evin üç katlı olması doğru. Bunları atıp tutturdu diye düşünsem peki evin önündeki zeytin ağacını nasıl bilebilir. Neden elma, armut demedi de zeytin dedi. Bunu nasıl bilebilir” diye söylendi ve arkasından da “yahu hepsini geçtim de hakikaten geçen hafta şimdi oturduğum evde salonun kapı kolunu değiştirdim. Bunu bilmesi imkânsız ama evimin içini biliyor, bunun açıklaması olamaz” diye cevap verdi.

İkinci olay da şudur: Sihir/büyü vs. konularıyla ilgili bir tez yazdığımızı bilen bir iş adamı beni arayarak çok önemli bir dosya kaybettiklerini ve bu dosyanın bulunamaması durumunda hem parasal hem de adli olarak çok büyük sıkıntı çekeceklerini belirtti. Kendi beyanıyla her yeri aramışlardı ama bulamamışlardı. “Hocam seninkilere bir soruversen ne olur” diye aslında ümitsiz ve de inançsız olarak yardım istemişti. Kayıpları bulabildiğini söyleyen Batı Karadeniz bölgesinde bir hocayı arayıp durumu anlattım. Bana “sizi

geçip doğru bilgilere erişebiliyor” diye kabul etmemiz veya bunu ispat etmemiz mümkün değildir. Belki ilgili kişiler daha dikkatli aradılar ve dosyayla ilgili ayrıntıları değerlendirdiler. Farklı alanlara yönelip alternatifler ürettiler ve sonunda dosyayı buldular. İhtimaller çoğaltılabilir, değişik yorumlar yapmak mümkün olabilir. Burada bizim asıl anlatmak istediğimiz insanların hala çokça hocalara müracaat ettiklerini ve onların cinlerle iletişime geçip kayıpları bulabildikleri yönünde toplum içerisinde çok kuvvetli bir inanış ve temayülün olduğunu ortaya koymaktır. Kimi uygulamacıların, kullandıkları tekniklerle bazı bilgilere ulaşması veya ulaştığının zannedilmesi, cinci hoca denilen bu insanlara halkın rağbetini artırmıştır. Bu bakımdan Kur’an’da geçen kâhinliğin veya cinlerle irtibat düşüncesinin yaşadığımız çağda hâlâ canlı bir şekilde varlığını sürdürdüğünü söylememiz mümkündür. Dipnotta bahsettiğimiz hocanın bu bilgilere nasıl ulaşabildiği sorusu ise, bu çalışmamızda çözebileceğimiz bir konu değildir.

D. Literatür Değerlendirmesi:

Konuyla ilgili literatür taraması yaptığımızda Eski Mısır, Yunan, Bâbil ve Hint kültürlerinde pek çok eserin meydana getirildiğini görmekteyiz. Bu gelenek İslami dönemde de devam ettirilmekle birlikte İslami literatür daha çok sihrin gerçekliğinin olup olmadığı noktasına odaklanmıştır.²

Bâbillilere ait olduğu söylenen eserlerinden “*el-Felâhatu’n-Nabatiye*” Arapçayatercüme edilerek kullanımımıza açılmış bir eserdir. Bu eserin İbn Vahşiya’ya ait olduğu da nakledilmiştir. Ayrıca, “*Mesahıfu’l-Kevakibi’s-Seb’a*” (Yedi Yıldız Dair Sayfalar), burçlardaki derecelerin figürleri ve yıldızlar hakkında kaleme alınmış “*Tumtum-ı Hindî*” başlıklı eserler de aynı coğrafyaya atfedilmiştir. İlk kaleme alınmış bu eserlerin ardından İslam dünyasında sihirbazlığı ile meşhur ve bu konunun

yarın ararım hocam” diye cevap verdi. Ertesi gün aradı ve bu dosyanın “açık mavi boyalı duvarları olan uzunlamasına bir odada olduğunu ve odanın bir cephesinin tamamen pencere olduğu ve dosyanın gri renkli olup beyaz bir iple sarılı halde masanın üstünde durduğunu belirtti. İlgili şahsı arayıp hocanın dediklerini aynen ilettim. Kendisi bana tarif ettiğimiz yerin depoları olduğunu ama orda bulamadıklarını söyledi. Tekrar gidip bakmaları gerektiğini belirtep telefonu kapattık. Yaklaşık yarım saat sonra şahıs aradı ve dosyayı bulduklarını söyledi. “Daha önce bakmadınız mı, neden bulamadınız da şimdi buldunuz” deyince “hocam dosya mavi renkli klasördeydi. Biz öyle aradık. Ama elemanımız klasörü değiştirmiş ve gri renkli klasöre koymuş ve üzerini iple sarmış. Yani hocanın dediği şekilde ve masanın üzerindeymiş” diye cevap verdi.

² İdris Çelebi, TDV İslam Ansiklopedisi “Sihir Md.”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi, Ankara 2009, c. 37, s. 170.

öncüsü kabul edilen Cabir b. Hayyan da kimya ve sihre dair sanatı ortaya koymuştur. Sonra matematik ve sihir ilimlerinde Endülüslerin üstadı olan Mesleme b. Ahmet Macriti sihre dair yazılan eserlerin hepsini telhis ve tertip edip “*Gâyetu’l-Hakîm*” adı altında toplamıştır.³

Sihir hakkında yazılmış olan önemli eserlerden eski döneme ait olanlara şu eserler örnek olarak verilebilir:

1-İbn Vahşiyye (ö. 318 h.), *el-Felâhatu’n-Nabatiye*

_____ *Tardu’s-Şeyâtîn*

_____ *es-Sihru’l-Kebîr*

_____ *es-Sihru’s-Sağîr*

2- Ebu’l-Kasım Mesleme b. Ahmet el-Kurtubî Macriti (ö. 395 h.), *Gâyetu’l-Hakîm*

3- Mansur b. Ali Havarizmî (ö. 425 h.), *Cemhere fî İlmi’s-Sihr ala Tarikati’l-Arabi ve’l-Kıbt*

4- Rükneddin el-Âmidi (ö. 615 h.), *Mir’âtü’l-Meanî li-İdraki’l-Âlemi’l-İnsanî*

5-İbn Hac Tilmîsânî (ö. 737 h.), *Şumusu’l-Envar ve Kunuzu’l-Esrar*

6- İbn Kayyım el-Cevziyye (ö. 750 h.), *Defu’s-Şer Mine’l-Hased ve’s-Sihr*

7- İbn Hacer el-Askalani (ö. 852 h.), *es-Sihr ve’l-Kehane ve’l-Hased*

8-Ahmed b. Ali el-Bûnî (ö. 922 h.), *Şemsu’l-Maârifî’l-Kubra*

9-Süleyman b. Abdillâh b. Abdilvehhab (ö. 1233 h.), *Teysiru’l-Azîzi’l-Hamid fî Şerhi Kitabi’t-Tevhid*

Güncel olarak alanda yazılmış eserlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

³ Ebu Zeyd Abdurrahman bin Muhammed İbn-i Haldun (ö. 808 h.), Mukaddime (Çev. Süleyman Uludağ), Dergah Yayınları, İstanbul 2014, c. 2, s. 898.

1-Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin (İstanbul 1986): Ahmed Hulusi “Spiritizmin İçyüzü” diye adlandırdığı bu kitapta özellikle cinlerin yapısal özellikleri, cin-insan münasebeti ve Din-Bilim konularında bilgi vermektedir.

2-Kur’an-ı Kerim’e Göre Cin-Şeytan (Kayseri 1989): Lütfullah Cebeci tarafından kaleme alınan eserde şeytanın yaratılışı, şeytanın Hz. Adem ile Hz. Havva’dan önceki ve sonraki durumu, cinlerin kehanet ve sihirle alakaları, şeytan ve cinlerin insanlara tesiri ayet ve hadisler ışığında değerlendirilmektedir.

3-es-Sihr Beyne’l-Hakika ve’l-Vehm fi’t-Tasavvuri’l-İslami (Mısır 1989): Abdusselam es-Sukkeri tarafından kaleme alınan bu eserde sihir ve mucize ile ilgili bilgiler verildikten sonra sihirle ilgili işlemlerin hükümleri üzerinde durulmuştur.

4-İslam’a Göre Sihir, Cin Çarpması Teşhis ve Tedavi Usulleri (İstanbul 1993): Arif Coşkun tarafından kaleme alınan bu kitapta cinlerin var oluşları, sihrin hakikati ile maddi-manevi rahatsızlıkların tedavi yöntemleri üzerinde durulmaktadır.

5-İslam Açısından Sihir (İstanbul 1994):Yusuf Özbek bu eserinde sihrin manaları, uygulama alanları, Hz. Peygamberin sihre maruz kalması olayını, sihrin hükmü ve İslam Kültür Tarihinde Maji konularını işlemiştir.

6-Vikayetu’l-İnsani mine’l-Cinni ve’s-Şeytani/Cin ve Şeytandan Nasıl Korunmalıyız/İslami Tedavi Metodları (Çev. Taceddin Uzun, Konya 1995): Vahid Abdusselam Bali tarafından yazılıp Taceddin Uzun tarafından tercüme edilen eserde cinler, şeytanlar, sara hastalığı ve tedavisi ile her türlü maddi manevi tehlikelerden korunma yöntemleri işlenmiştir.

7-Âlemu’s-Sihr ve’s-Şa’veze (Ürdün 1997): Ömer b. Süleyman el-Eşkar bu eserinde sihrin anlamları, sihirbazlara müracaat etme hükmü ve sihir bozma usulleri hakkında bilgiler vermiştir.

8-Metafizik Âlem ve Bilinmeyen Yönleriyle Cinler (İstanbul 1998): Doğan Mirzaoğlu kitabında büyü, sihir, cinler ve tesirleri, medyumluk çeşitleri metafizik ve astroloji hakkında bilgiler vermiştir.

9-Kitab-ı Sihri Batılname/ Büyü ve Sihre Her Türölü Çözüm, (Çev. Mustafa Varlı, İstanbul 1998): Şefik b. Yakup el-İskilifi bu eserinde sihirle ilgili değişik azimet ve uygulamalarla güncel hayatta ihtiyaç duyulan usullere ait örneklerine yer vermiştir.

10-el-Âfak (Murada Giden Yol Dualar, Tılsımlar, Büyüler ve Çözümleri) (Çev. Mustafa Varlı, İstanbul 1999): İmam Gazali tarafından yazılan bu eserde Allah'ın isimlerinden vefkler ve günlük yaşamda mevcut ihtiyaçlar için dua örnekleri bulunmaktadır.

11-Kur'an Açısından Korku ve Büyü (İstanbul 1999): Ahmet Baydar kitabında korkunun gücü, Kur'an'da korku, büyü ve din konularını işlemiştir.

12-İnsanlık Tarihinin Gizemli Dünyası Büyü-Sihir-Fal-Yıldızname-Kehanet-Nazar (İstanbul 1999): Sevim Asımgül tarafından yazılan eserde insanlık tarihi, din büyü ilişkisi, büyüün tarihçesi, yıldızname, nazar, gayb ve karakter tahlil analizlerine yer vermiştir.

13-Cinler Âlemi, Büyüden Nazardan ve Cinlerden Korunma Çareleri (İstanbul 2003): Naim Erdoğan kitabında cinlerin yapısal özellikleri, büyü, sihir ve bazı surelerin koruma özelliklerini anlatmıştır.

14-Kenzü'l Esrar fi'l Havas ve'l Ezkar /Uygulamalı Büyü ve Sihre Çözüm, (Çev. Mustafa Varlı, İstanbul 2005): es-Seyyid Süleyman el-Hüseyni tarafından yazılıp Mustafa Varlı tarafından tercüme edilen bu eserde burçlar, İsm-i Azam vefkleri, dualar ve değişik azimetler bulunmaktadır.

15-Tarihten Günümüze Kadar Doğu ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları/Büyü, Sihir, Tılsım, Cin Çarpması, (İstanbul 2006): Cemal Anadol tarafından yazılan bu kitapta yazar, büyü, sihir ve tılsımın anlamı ile çeşitleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca yazar, büyü usulleri ve büyü bozma şekilleri, büyü yapmanın hükmü, batıl inanışlar ve Osmanlı dönemi sihir cinci ve falcıları hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir.

16-es-Sihru, Hakikatuhu ve Te'sîrihu ve Hukmuhu ve'l-Vakâtu ve'l-İlâcu Minhu/Kur'an ve Sünnet Işığında Sihir Hakikati, Etkisi, Hükümü, Korunma ve Tedavi Yolları, (Çev. Mustafa Öztürk, İstanbul 2008): Berake binti Mudif et-Tâlehi tarafından yazılan bu eserde sihrin mana ve hakikati ile özellikle itikadî olarak

sihirbazın ve sihirbaza müracaat edenin durumları ile sihirden korunma usulleri işlenmiştir.

17-Kur'an ve Hadislere Göre Cinler ve Büyü (İstanbul 2011): Ali Osman Ateş tarafından yazılan eserde İslam öncesi toplumlarda ve İslam'a göre cin inancı, cin-sihir ilişkisi, Hz. Peygambere büyü yapılması olayı ve büyü örnekleriyle bunların değerlendirilmesi konularına yer verilmiştir.

18-Hz. Muhammed'e Yapılan Büyü ve Büyücülük (Ankara 2012): Kenan Karagöz kitabında sihir ve sihirle ilgili kelimelerin anlamları, sihrin tarihçesi, semavi dinlerde sihir ve peygambere yapılan sihir konusunu işlemiştir.

19-Şeytan, Cinler, Büyü ve Nazardan Dua ile Korunma (İstanbul 2012): Arif Aslan eserinde genel istek ve ihtiyaç duaları, büyü teşhis ve tedavi yöntemleri ile cinlerin sebep olduğu rahatsızlıklar ile bunların tedavi usullerini işlemiştir.

20-Cinci Büyüleri Yıldızname (İstanbul 2014): İsmet Zeki Eyüboğlu kitabında aşk duaları, cinci muskaları ve yıldızname türlerini anlatmaktadır.

21-İslam'da Burçlar (İstanbul 2014): Mustafa İloğlu eserinde burçlar ve burçların kadın ve erkekler için ayrı ayrı yorumlarını işlemiştir.

Güncel daha pek çok eser sıralamak mümkündür. İçeriklerine baktığımızda genelde bu eserlerin cin, sihir, büyü ve manevi rahatsızlıkların tedavi usullerine yönelik olarak çalışmalar olduğunu görmekteyiz. Biz ise tezimizde özellikle sihir, büyü ve müneccimlik konularını tevhid, nübüvvet, sabır, şükür ve tevekkülle ilişkilendirerek ele almaya; sihrin cincilikle alakasına da değinerek bu konularda tefsir kaynaklarımızda bulunan yaklaşımları değerlendirmeye dikkat ettik.

Öte yandan, bizim çalışmamızın diğer bir özelliği, toplum içerisinde yaşayan uygulamaların incelenmesi olmuştur. Kur'an'da sihir, üfürükçülük, cinler vs. konularında anlatılanların yaşadığımız dünyada çoğu kez birebir karşılıkları mevcuttur. Bunlara dikkat ederek konunun işlenmesi, tezimize özgün bir alan açmaktadır.

E. Sihrin Kavramsal Çerçevesi ve Tarihsel Arkapları

a. Sihrin Tarifi

Sihir lügatlerde; gözün yanıltılması ve etkili söz söyleme,⁴ tuzak, hile ve aldatma,⁵ göz boyama,⁶ gerçeğine muhalif olarak bir şeyi ortaya koyup hayal oluşturma,⁷ insanın hileyle batılı hak suretinde ortaya koyduğu şey,⁸ ifsad etme, cezbetme, kendine çekme,⁹ “şa’ veze” anlamında el çabukluğu ve oyunbazlık,¹⁰ şeytana yaklaştıran ve ondan yardım gören amel,¹¹ yasaklanmış ve ince olan şey,¹² sözle, kelamla veya başka şeyle aldatıp gözü boyama,¹³ elde edilmek istenen şey için şeytana yaklaşma yoluyla ondan yardım istemedir.¹⁴

Ferra’nın ifadesiyle sihir, şeytanın işlerinden bir amel olup,¹⁵ insanların gözünü boyayıp hayal oluşturarak¹⁶ kötü ruhlu varlıklar tarafından ortaya konulan eylem ve

⁴ Halil b. Ahmet, Kitabu’l-Ayn (ö. 175 h.) (Tahkik: Mehdi el-Maksumi, İbrahim el-Semrai), Dar’u Mektebetu’l-Hilal, Yer ve Tarihsiz, c. 3, s.135.

⁵Ebu Nasr İsmail el-Cevheri (ö. 284 h.) , Müntehabu min Sahih el-Cevheri, Yer ve Tarihsiz (Şamile içinde), c. 1, s. 2271; Ebu Nasr İsmail b. Hammad el-Cevheri (ö. 284 h.), Tâcu’l-Luga ve Sıhahu’l-Arabiyye, Daru’l-İlm, Beyrut 1987, c. 2, s. 679; Zeyneddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi Bekr b. Addülkadir Hanefi er-Razi (ö. 666 h.), Muhtaru’s-Sıhah, el-Mektebetu’l-Asriyyetü, Beyrut 1999, s. 143.

⁶ Ebu Mansur el-Ezheri (ö. 369 h.), Tehzibu’l-Lüga (Tahkik: Muhammed Ivaz Mutib), Dar’u İhyai’t-Türasi’l-Arabi, Beyrut Tarihsiz, c. 4, s. 171.

⁷ Ebu Hilal el-Hasan b. Abdullah b. Said b. Yahya b. Mihran el-Askeri (ö. 395 h.), el-Furûgu’l-Lügaviyye (Tahkik: Muhammed İbrahim Selim), Da’ru’l-İlm ve’s-Segafeti li neşri ve’t-Tevcia, Mısır Tarihsiz, c. 1, s. 257.

⁸Ahmet b. Faris b. Zekeriya el-Gazvini er-Razi Ebu’l-Hüseyin (ö. 395 h.), Mucmelu’l-Lugati li İbn Faris (Tahkik: Zübeyr Abdulmuhsin Sultan), Müessesetu Risale, Beyrut 1986, c. 1, s. 488. ;Fuad Efram Bustani, Muncid’i-Tullab, Beyrut 1986, s. 306; Mustafa Şemsüddin el-Karahisari Ahteri, Ahteri (Ahter-i Kebir), Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1310, s. 489.

⁹ Muhammed en-Neccar, İbrahim Mustafa, Ahmed Ziyad, Hamid A. Kadir, Mucemu’l-Vasit, Daru’d-Dave, Yer ve Tarihsiz. (Şamile içinde), s. 419.

¹⁰ Ebu’l-Hasen İbn Side (ö. 458 h.), el-Muhassas (Tahkik: Halil İbrahim Ceffal), Dar’u İhyai’t-Türasi’l-Arabi, Beyrut 1996, c. 1, s. 290.

¹¹ Ebu’l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn-i Manzur (ö. 711 h.), Lisanu’l-Arab, Bolak Tarihsiz, c. 6, s. 11.

¹² Muhammed b. Yakub el- Firuzabadi (ö. 818 h.), Kamusu’l-Muhit, Beyrut Tarihsiz, c. 2, s. 46-47.

¹³İbn el-Gatta es-Segali, Kitabu’l-Ef’al, Alemu’l-Kutub 1983, c. 2, s. 127.

¹⁴ Butrus el-Bustani (ö. 1300 h.), Muhıtu’l-Muhit Gamusu Mutavvelün Ligati’l-Arabiyyeti, Lübnan 1987, s. 400.

¹⁵ Ebu Zekeriyya Yahya b. Zeyyad el-Ferra (ö. 207 h.), Meani’l-Kur’an, Alemu’l-Kütüb, Beyrut 1980, c. 1, s. 64.

¹⁶ Ebu Ubeyde Muammer b. Müsenna et-Teymi el-Basri (ö. 209 h.), Mecazu’l-Kur’an (Tahkik: Fuat Sezgin), Mektebetu Hancı, Kahire 1381, c. 1, s. 225.

gösterilerdir.¹⁷ Ferra'nın yaptığı açıklama, sihrin niçin yasaklandığını doğrudan gerekçesini bize vermektedir: O, şeytanın işlerindendir. Oysa Bakara Suresi 102. ayette geçtiği üzere, -Hârût ve Mârût'un melek olduğunu gösteren kıraate nazaran- sihir hem melek, hem de şeytan tarafından öğretilen, bir amelden öte, bir ilim olarak gözükmektedir. Razi'nin tanımına göre sihir, sebebi gizli olan, hakikatinin aksine tahayyül edilen, göz boyama ve aldatma amacıyla yapılan her şeye isim olarak verilen, bazen de methedilen ve övülen şey hakkında mukayyet olarak kullanılır.¹⁸ Beğavi'nin ifadesine göre de o, hayal, illüzyon ve göz boyamadır.¹⁹ Başka bir açıklamaya göre sihir, hile ve hayali şekiller göstermek suretiyle bir şeyi olduğundan başka türlü göstermektir ki,²⁰ latif yani ince olan şey için kullanılan harikulade olmadığı halde harikulade gibi görünen acaib şey demektir.²¹

Sihrin daha sonraki dönemlerde gelen âlimler tarafından yapılan tariflerini ise şu şekilde verebiliriz: Kaynağı bilinmeyen, sebebi gizli olan yahut mutadyol dışında döndürülen işler,²² harikulade bir işin kötü bir nefis tarafından izhar edilme gerçeği,²³ sebebi gizli olmakla hakikatin aksine tahayyül olunan, yıldızcılık, şarlatanlık, hilekârlık ve düzenbazcılık yolunda cereyan eden herhangi bir şey demektir.²⁴ Bazı esbab-ı hafiye ile batılı hak suretinde göstermek,²⁵ aslında olmayan şeyleri çeşitli hile ve hayal ile gerçekmiş gibi göstermek, el çabukluğu ile bir takım hileler yapmaktır, bir sanattır veya bir takım kimselerin bildiği gizli bir bilgidir.²⁶ Sihir, gizli, anlaşılması güç, hakkı batıl batılı hak göstermek ve çıkar sağlamak amacıyla yapılan, imansızlık ve ahlaksızlığa

¹⁷ Ebi Bekir Ahmed bin Ali er-Razi el-Cessas (ö. 370 h.), Ahkamu'l-Kur'an, Beyrut 1985, c.1, s.51.

¹⁸ Fahrudin Ebu Abdillâh Muhammed b. Ömer b. el-Hüseyn er-Razi (ö. 606 h.), Tefsir-i Kebir/Mefatihü'l-Gayb, Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1999, c. 3, s. 619.

¹⁹ Hüseyin b. Mesud el-Ferra el-Beğavi (ö. 510 h.), Meâlimu't-Tenzil fi Tefsiri'l-Kur'an (Tahkik: Abdürrezzak el-Mehdi), Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1999, c.1, s. 148.

²⁰ İmam Kurtubî (ö. 671 h.), el-Cami li Ahkâmi'l-Kur'an, Matbaatü Daril-Kütübü'l-Mısriye, Kahire 1954, c. 2, s. 236.

²¹ Ebu's-Sena Şihabuddin Muhammed el-Alusi (ö. 1270 h.), Ruhü'l-Meani fi Tefsiri'l-Kur'an'il-Azim, Beyrut Tarihsiz, c. 1, s. 339.

²² Şeyhulislam Ebussuud Efendi (ö. 982 h.), İrşad-ı Akl-ı Selim ila Mezayayi Kitab-il Kerim/Ebussuud Tefsiri (Çev. Ali Akın), Boğaziçi Yayıncılık, İstanbul 2006, c. 1, s. 335.

²³ İsmail Hakkı Bursevi (ö. 1137 h.), Ruhü'l-Beyan (Çev. Abdullah Öz, Ali Rıza Temel, Cüneyt Gökçe, Halit Sevimli vd.), Damla Yayınevi, İstanbul 2002, c. 1, s. 207.

²⁴ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (ö. 1361 h.), Hak Dini Kur'an Dili, Eser Kitabevi, İstanbul Tarihsiz, c.1, s. 441.

²⁵ Konyalı Mehmet Vehbi (ö. 1368 h.), Hülasat'ul-Beyan fi Tefsir'il-Kur'an/Büyük Kur'an Tefsiri, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1979, c. 1-2, s. 189.

²⁶ Vehbe Zuhayli (ö. 1436 h.), Tefsirü'l-Münir fi'l-Akide ve's-Şeria ve'l-Menhec, Darü'l-Fikri'l-Muasır, Beyrut 1991, c. 1, s. 247.

dayanan şeydir.²⁷ Bu açıklamaların çoğunda, sihrin bir hakikate tealluk etmediği, öyle olmadığı halde insanların gözlerine öyle gösterildiği ifade edilmektedir.

İbn Haldun ise konunun farklı bir boyutunu zikretmekte, sihrin bir ilim olduğunu belirtmektedir. İbn-i Haldun mukaddimesinde sihir ilmini; insan ruhunun kendileri aracılığıyla maddeler âlemine etki etme imkânına sahip olduğu bazı kabiliyetlerin niteliğiyle alakalı ilim²⁸ olarak tarif etmektedir.

Klasik eserlerimizde bahsedilen tanımlar, sonraki tefsirlerde de tekrar edilmiştir ve nihayet, Bayraktar Bayraklı, sihrin Kur'an semantiği içerisinde ifade ettiği anlamları ayetlerden örnekler vererek şu şekilde tasnif etmektedir:²⁹

1. Aldatmak.³⁰
2. Şeytanın yardımını celbetmek.³¹
3. Zan, olmayan bir şeyi olmuş gibi zannetmek.³²
4. Güzellik ve etki: çok güzel ve etkili konuşma.³³
5. Kurtuluşu olmayan bir şey demektir.³⁴

²⁷ Süleyman Ateş, Kur'an-ı Kerim Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988, c. 1, s.185.

²⁸İbn Haldun, Ebu Zeyd Abdurrahman bin Muhammed et-Tunisi (Ö. 808 H.), **Mukaddime** (Çev. Süleyman Uludağ), Dergah Yayınları, İstanbul 2014, c. 2, s. 496-497.

²⁹ Bayraktar Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2005, c. 2, s. 94-95.

³⁰“(Mûsâ), "Siz atın" dedi. Bunun üzerine onlar (ellerindeki) atınca insanların gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Büyük bir sihir yaptılar.” Araf, 7/116.

³¹ “Süleyman'ın hükümrânlığı hakkında şeytanların (ve şeytan tıynetli insanların) uydurdukları yalanların ardına düştüler. Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedir. Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve (özellikle de) Bâbil'deki Hârût ve Mârût adlı iki meleğe ilham edilen (sihr)i öğretmek suretiyle küfre girdiler.” Bakara, 2/102.

³²“Birde ne görsün: onların ipleri ve değnekleri, sihirleri yüzünden kendisine gerçekten koşuyormuş hayalini verdi.” Taha, 20/66.

³³ “Dediler ki: "Sen ancak büyülenmişlerdensin." Şuara, 26/153.

³⁴ “Mûsâ: "Size hak gelince, onun hakkında böyle mi diyorsunuz? Bu bir sihir midir? Oysa sihirbazlar, iflah olmazlar!" dedi.” Yunus, 10/77.

Tüm bu tanımlarda ortak olan noktaları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sihir, sözle veya el çabukluğu gibi değişik yollarla kişilerin gözünü ve algılarını yanıltıp gerçeğin aksine algı oluşturmaktır.
2. Sihirde, aldatma, yalan ve hileye başvurarak sonuca gidilmeye çalışılır.
3. Sihir yapmak için değişik araç gereç ve malzemeler kullanılabildiği gibi tamamen güzel ve etkileyici söz söyleme yöntemiyle muhatap kişi etki altına alınabilir.
4. Sihirde gizli bir yöntem vardır ve yapılabilmesi için belli teknik ve usullerin bilinmesi gerekir. Bu yönüyle sihrin bir ilim olarak tasnif edilmesi de mümkün olmuştur. Sihrin ortaya çıkış sebebi gizli olup karmaşık bir yapısı vardır.
5. Sihir de şeytandan yardım alma ve Allah'tan başkasına tâ'zim gösterme vardır. Bunun içindir ki temelinde imansızlık ve şirki barındırır. Kişiye dünya ve ahiret hayatını kaybettirir.

b. Sihrin Tarihçesi

Sihrin başlangıcı ile ilgili tam bir tespit yapıp belli bir tarihten veya dönemden bahsetmek elimizdeki veriler çerçevesinde mümkün gözükmemektedir. Gerek tefsir kitaplarına gerekse ilgili kitaplara baktığımızda Bâbilliler döneminde çok yaygın bir şekilde kullanıldığı ve yıldızlarla ilgili çalışmaların ve haberlerin ilk kez Hz. İdris döneminden kaldığı nakledilmektedir. Belki de bu kanaatin sebebi şudur: “Hz. İdris ilk defa kalemle yazı yazan ve yıldızlarla ve hesap işleriyle ilk defa meşgul olan kişidir.”³⁵

İbn Aşur, sihrin eski medeniyetlerin kaynağından çıkan bilgilerden olduğunu, bu medeniyetle de doğu şehirlerini kastettiğini, zira Keldan, Bâbil ve Mısır'da aynı dönemde ortaya çıktığını ve Mesih'ten önce kırk yılında bu her iki milletin sihir

³⁵Ahmed b. Muhammed en-Neseî (ö. 710 h.), Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Tevîl (Mecmau't-Tefasir Kenarında), Çağrı Yayınları, İstanbul 1979, c. 4, s. 165.

öğretilerini bildiğine dair bilgiler olduğunu; ayrıca Mısır’da büyüyle ilgili kalıntılar bulunduğunu söylemektedir.³⁶

Hikmet Tanyu da sihrin başlangıcını paleolitik devreye kadar götürmektedir. O’na göre, varoluş felsefesinin “Benzer benzeri meydana getirir” düşüncesini kullanarak, o döneme ait olup büyüsel anlayışla çizilmiş kargı saplı hayvan resimlerinin çok eski tarihli mağara duvarlarında tespit edilmesi büyüünün çok eski bir uygulama olduğunu göstermektedir.³⁷

Günay Tümer de, büyüünün bir hakikati olduğu inancı çerçevesinde gözlemini şu şekilde ifade etmektedir: Büyü tabiat üstü güçleri zorlayıcı bir yapı taşır. Eşyayı belli bir gayeye ulaşmak için kullanmak ister. Din ile büyü ilkel kabile insanları arasında birlikte yaşamış ve Medeni toplumlarda ise bilime dönüşmüş ve simya, kimya, astroloji ve astronomi olmuştur.³⁸

Sihrin ilk uygulandığı zamanı tespit için yapılan bu çalışmalar ve öngörülere rağmen, ortaya çıkan nihai durum şudur: “Harikulade işlerden bir iş olan sihrin başlangıcı ve tarihsel gelişimi de gizemli bir konudur ve ilk defa büyüünün kimin tarafından kullanıldığını teşhis etmek mümkün değildir.”³⁹

c. Sihrin İlimler Tasnifindeki Yeri

İlimlerin tasnifini yapan eserlerde sihir de zikredilmektedir. Konuyla ilgili kimi açıklamaları Gazali’de bulmaktayız. Gazali ilimleri iki kısma ayırır:

1- Şer’î ilimler: Bunlar ancak peygamberlerden öğrenilen ilimlerdir. Şer’î ilimler de dörde ayrılır:

a- Usul, yani asıl olan ilimler.

b-Furû, yani asıl olan ilimlerden çıkarılan ilimler.

³⁶ Muhammed Tahir İbn Aşur (ö. 1284 h.), Tefsiru’t-Tahrir ve’t-Tenvir, Dar’u-Sahunun Linneşri ve’t -Tevzi, Tunus Tarihsiz, c. 1, s. 631.

³⁷ Hikmet Tanyu, TDV İslam Ansiklopedisi “Büyü Md.”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları İşletmesi, İstanbul 1992, c. 6, s. 503.

³⁸ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara 1997, s. 51.

³⁹ Nasır Mekarim Şirazi (ö. 1369 h.), el-Emsâl fî Tefsiri Kitâbillahî'l-Münzel, Dar’u İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 2005, c. 1, s. 229.

c- Mukaddimât, ilimleri öğrenmeden önce elde edilmesi gereken ve ilimleri elde etmek için öğrenilmesi gereken ilimler.

d- Mütemmimat, yani usul, fûru ve mukaddimatı tamamlayan ilimlerdir.

2- Şer'î olmayan ilimler: Bu ilimler akıl, tecrübe ve duymakla elde edilirler. Bunlar da üçe ayrılırlar:

a- İyi olan ilimler, dünya işlerini düzene koyan, insanların sağlığını koruyan ve ihtiyaçlarına cevap veren tıp ve hesap ilmi gibi ilimler.

b- Kınanan ilimler, dinde yeri olmayıp hiçbir yarar sağlamayan ilimler.

c- Mübah ilimler, yasak olmadığı gibi mecburi de olmayan ilimlerdir ki çok ileri gitmemek şartıyla eğlence olmayan şiirleri öğrenmek ve eski tarihlerle meşgul olmak bu tür ilimlerden.

Gazali'nin açıklamalarında sihir, bir ilim olarak zikredilmekte, ancak sakıncalı görülmektedir. Onun taksimatında sihir ilimi, şer'î olmayan ilimlerin içinde yer alan kınanmış ilimlerden ki bu ilim, yıldızların doğuşunu hesaplayarak, madenlerin çeşitli özelliklerini bilmekle başvuru bir çeşit ilimdir. O'na göre sihir ve tılsım kınanan ilimler olup dinde yeri olmayan ve hiçbir yarar sağlamayan,⁴⁰ sahibine ve başkasına zarar veren ilimlerdir. Gazali, bu ilimlerin, doğurduğu zararlar sebebiyle kınanmış olduklarını söylemektedir; yoksa ilmin kendisi kötü değildir.⁴¹

Zemahşerî'de sihrin bir ilim olduğunu söyler. O'na göre sihir, insanlara Allah'tan bir imtihan olsun diye Hârût ve Mârût'a indirilmiş olan bir ilimdir. Kim onu öğrenir ve onunla amel ederse kafir olur. Sihri öğrenir, onunla amel etmeyip ondan korunmak için bu ilmi öğrenirse yine mü'mindir.⁴²

Fahrettin Razi, sihrin bir ilim olduğunu ve öğrenilmesi gerektiğini söyler. Çünkü sihir ilmi bilinmez ise mucizeyle sihir ayırt edilemez. O, "mucizenin mucize olduğunu bilmek, vaciptir; vacibin kendisine dayanmış olduğu şey de vaciptir. Bu da,

⁴⁰ Ebû Hâmid Muhammed bin Ahmed Gazali (ö. 505 h.), İhya'u Ulûmi'd-Din (Çev. Abdullah Aydın), Ayfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul Tarihsiz, c.1, s. 72.

⁴¹ Gazali, İhya, c.1, s. 102.

⁴² Ebû'l-Kâsım Mahmud İbn Ömer ez-Zemahşeri el-Harezmi (ö. 538 h.), el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vücûhi't-Te'vîl, Şeriketu Mektebetü ve Matbaatu Mustafa, Mısır 1966, c. 1, s. 301.

sihir ilmini bilmenin vacip olmasını gerektirir” diyerek sihrin bir ilim olduğunu belirtmiştir.⁴³

Sihrin bir ilim olup olmadığı noktasında en çarpıcı örneğini daha önce de atıfta bulunduğumuz İbn Haldun’da görmekteyiz. O şu açıklamayı vermektedir:

Sihir ve tılsım ilimleri birtakım istidatların keyfiyetlerine dair ilimler olup bu sayede beşeri nefisler, unsurlar âleminde tesirler meydana getirmeye muktedir olurlar. Şeriatler katında bu ilimler metruktür. Çünkü bunlarda zarar vardır. Ayrıca bu ilimlerle meşgul olunurken (yardımlarını temin etmek maksadıyla) yıldız ve benzeri diğer şeyler gibi Allah’tan başkasına yönelme şart koşulmaktadır. Bu yüzden bu ilimlere dair olan kitaplar, halk arasında yokmuş gibi (azalmış) oldu. Bu ilimler Bâbil sakinlerinden Süryanilerin ve Keldânîlerin, Mısır halkından Kıptilerin ve daha başka kavimlerin arasında mevcut idi. Bunların bu ilimlere dair telifleri ve eserleri vardır. Matematik ve sihir ilimlerinde Endülüslerin üstadı olan Mesleme b. Ahmet Macriti zuhur edip (sihre dair yazılan) söz konusu kitapların hepsini telhis ve tertip etmiştir. Bu kitaplarda takip edilen muhtelif usulleri Gâyetü’l-Hakîm ismini verdiği eserinde toplamıştır. Ondan sonra hiç kimse bu ilme dair (ondan daha iyi) bir şey yazmadı.⁴⁴

Osmanlılar döneminin bilim tarihi konusunda önemli bir yazarı olan Taşköprüzade de ilimleri dörde ayırır.

1-Kitabî ilimler

2-Lafzî ilimler

3-Zihnî ilimler

4-Aynî ilimler (a. Hikmetu’n-nazariyye b. Hikmetu’l-ameliyye c. Ulumu’ş-şeriyye)

Aynî ilimlerden Hikmetu’n-nazariyye’ de kendi içerisinde üçe ayrılır: (a. Ulûmu’l-ilahiyye b. İlmu’t-tabii c. Ulûmu’r-riyaziyye)

Taşköprüzâde sihir ilmini “Hikmetu’n-nazariyye” bölümündeki “İlmu’t-tabîi” başlığı adı altında zikreder. Ona göre sihir “birçok akla nispeten gizli olup, sebebi bilinemeyen ve ortaya çıkış nedenlerinin bilinmesi de çok zor olan bir ilimdir. Sihrin gerçekliğine gelince o da şudur: Sihirbaz sihriyle akılları, zihinleri etkiler, nefisler

⁴³Razi, c. 3, s. 626.

⁴⁴İbn Haldun, Mukaddime, c. 2, s. 898.

şaşkınlıkla ve göze hoş gelmeyle sözlere ve fiillere kulak vererek ona boyun eğer. Bu ilmi bilmenin faydası ise bilmek suretiyle ondan kaçınmaktır.”⁴⁵

Katip Çelebi, sihrin bir ilim olduğunu ve sebebi gizli olduğu için bir çok akıl için ortaya çıkarılmasının zor olduğunu belirtir. Ona göre bu ilim, “feleklerin hallerinin ve yıldızların durumlarının yerleri ve doğuş zamanları ile bağlantılarından bahseden bir ilimdir. Sihir yapan kişi işlemini yaptığında etkisi büyük ve sebebi gizli olan enteresan işlerin acayip sırları ortaya çıkar, akıllar buna şaşar ve üstadlar bunların gizliliğini çözmekten aciz kalır. Bu ilmi bilmenin yararı ise bunu yapmaktan sakınmaktır.”⁴⁶

El-Mer’âşi Tertîbü’l-Ulûm’da “Haram ilimleri” 19. fasılda anlatırken şöyle demektedir: “Hiçbir kimsenin içinde bulunduğu durumla alakalı olmayan ve bu nedenle de insanların çoğunun içine düşmesinden korku duyulmayan bir haramın öğrenilmesi, haram olan ilimlerden. Mesela, sihir ve felsefenin yaygın olmadığı, dolayısıyla insanların çoğunun bu ikisinin içine düşmesinden korkulmadığı bir bölgede sihir ve felsefenin öğrenilmesi haramdır.” diyerek sihir ilmini haram olan ilimlerden saymaktadır.⁴⁷ Yalnız Mer’âşi 7. fasılda “bir kişi sihirbazların ve flozofların içine düşerse, sihir yapmaktan ve felsefeye inanmaktan endişe ederse, bunlardan sakınabilmek için sihir ve felsefe öğrenmesi ona farz olur” demektedir.⁴⁸ Yani eğer gerekli zaruriyetler yokken öğrenilmesini haram görmüştür. Bu aşırı korumacı yaklaşımın ne derece isabetli olduğu tartışılır. Gelecekte hangi sıkıntıların olabileceği ve insanların hangi şeylerin içine düşeceği bilinmemektedir. Ayrıca, yazarımızın sihrin yanında felsefeyi de haram ilim olarak sayması, verilen bu gibi hükümlerin çok dikkatli irdelenmesi gerektiğini bize göstermektedir.

Ebcüdü’l-Ulûm’da da sihir, nefsanî melekelerin elde edilmesinde istifade edilen ve böylece gizli işlerle garip fiillere güç yetirilen bir ilim olarak geçmektedir.⁴⁹

⁴⁵ Taşköprüzâde, Ahmed Efendi (ö. 968 h.), Miftâhu's-Saade ve Misbâhu's-siyade fî Mevzûatü'l-Ulûm, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1985, c. 1, s. 314-336.

⁴⁶ Kâtip Çelebi (ö. 1067 h.), Keşfü’z-Zunûn an Esâmi’l-Kütübi ve’l-Fünûn (Çev. Rüştü Balcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007, c.2, s. 788.

⁴⁷ Eş-Şeyh Muhammed b. Ebi Bekr el-Mer’âşi (ö. 1144 h.), (Saçaklızade; Çev. Zekeriya Pak, M. Akif Özdoğan), Tertîbü’l-Ulûm, Ukde Kitabevi, Kahramanmaraş 2009, s. 148.

⁴⁸ el-Mer’âşi, s. 130.

⁴⁹ Sıddık Hasan Han Ebü't-Tayyib Muhammed el-Kannevî (ö. 1307 h.), Ebcüdü’l-Ulûm, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2011, s. 493.

Elmalılı'ya göre sihir hem ilim hem de ameldir ve sihrin mahiyeti asıl ameli haysiyetindedir. Sihir, şer ve tezvir sanatıdır.⁵⁰

Çağdaş bir anlayışla Malinowski tarafından yazılan kitapta büyü-bilim ilişkisi şu şekilde belirtilmektedir:

“Büyü her zaman, insani eğilimlerle, ihtiyaçlarla ve etkinliklerle sıkı sıkıya bağlantılı belli bir hedefi olması dolayısıyla bilime akrabadır. Büyü sanatı pratik hedefleri gerçekleştirmeye yönelmiştir. Diğer sanatla ve ustalıklar gibi o da bir kuram tarafından etkili olması için büyücünün uygulaması gereken biçimi belirleyen bir ilkeler sistemi tarafından yönlendirilir. Gerek bilim gerekse büyü özel bir teknik geliştirir. Büyüde insan, diğer sanatlarda olduğu gibi, yapmış olduğu şeyi hiç olmamış kılabilir ya da zararları düzeltebilir.”⁵¹ Büyüde bir gizem ve belli bir yaptırım gücü vardır. İnsanların ölümüne dahi büyüyle uğraşması, büyü yaptırması, büyüyü öğrenmesi gücü elinde bulundurmak istemesinden dolayıdır.⁵²

Özetle ifade etmek gerekirse, sihir ilimler tasnifinde zikredilmiştir, çünkü Elmalılı'nın da ifade ettiği gibi sihrin hem bilgi hem de uygulamaya yönelik bir yapısı vardır. Bilgiye yönelik tarafı, belirli ilkeleri, prensipleri içermekte, böylece kendine has bir yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntem sebebiyle sihir, bir ilim sayılmaktadır. Bilinen her şeyin uygulamaya geçmesi zorunlu değildir. Sihir gibi bazı ilimler de uygulamamak üzere öğrenilmektedir. Yani sihir bilgisiyle amel, onu uygulamamak tarzıyla ortaya çıkmaktadır.

d. Sihrin Çeşitleri

Daha önceki kısımda sihrin anlamını açıklamış ve sihri, farklı şekillerde yapılabilen, yapımı esnasında çeşitli araçlarave metotlara başvurulmuş ve böylelikle de karşıdaki insanda tesir yaratmaya çalışılan uygulamalar olarak belirtmiştik. Tefsir kaynaklarında ve atıfta bulunacağımız diğer kitaplarda sihrin uygulamasında karşılaşılan birbirinden farklı şekillerden bahsedilmektedir. Anlaşılan o ki, uygulamalardaki farklılıklar, özde çok derin olmasa da, genelde yapanın kişisel birikimi

⁵⁰ Elmalılı, c.1, s. 448.

⁵¹ Bronislaw Malinowski, Büyü, Bilim ve Din (Çev. Saadet Özkal), Kabalcı Yayınevi, İst. 2000, s. 87.

⁵² Kenan Karagöz, Hz Muhammed'e Yapılan Büyü ve Büyücülük, Panama Yayıncılık, Ankara 2012, s. 259.

ve gizli metotlarıyla bu farklılıklar oluşmakta ve bunların çoğunluğu da ya sadece kişi tarafından kullanılmakta ya da çok az kişiye öğretilmektedir. Sihir uygulamalarının çok yaygınlık kazanmaması belki de öğretimde dikkat edilen bu seçicilik ve gizlilikten kaynaklanmaktadır.

Sihre dair yazılan eserleri, tefsirler ve tefsirler dışındakiler şeklinde ikiye ayırmamız, çalışma alanımız itibariyle uygun düşecektir. Müfessirleriçinde konuyu en ayrıntılı şekilde ele alanın Razi olduğunu söyleyebiliriz. Tefsir dışındakieserler incelendiğinde ise, bu kaynakların içeriklerinin, sihre dair uygulamaların ve yapılaş usullerinin aktarılması ile dolu olduğunu söyleyebiliriz. Güncel astroloji sitelerinde de doğruluğu tartışılırpek çok beyanlar yer almakta, insanlar yanıltılmaktadır. Buralardaki açıklamalarda, karı ile kocanın arasını açma veya birleştirme, soğukluk, rızık muskaları, şirinlik, müşteri celbi, iş ve başarı sağlama gibi ihtiyaçlara dayanan isteklerin daha çok ön planda olduğunu görmekteyiz. Ayrıca konu, ak büyü-kara büyü, haram büyü-helal büyü gibi tasnifler altında işlenmektedir.

Müfessirler içerisinde konuyu en ayrıntılı olarak ele alanın Razi olduğunu söylemiştik. Burada, Razi'nin yaptığı tasnifi temel olarak alacağız, bu tasnife ek olabilecek açıklamaları da göstereceğiz. Razi sihri sekiz gruba ayırmış ve bunların içeriğinde günümüzde de yapılanları gruplar halinde değerlendirmiştir. Bu tasnife göre:

- a) *Yıldızlara tapan, yıldızların âlemi idare ettiğine inanan, hayır ve şerrin yıldızlardan olduğunu düşünen Keldânîler ile Keşdaniler'in sihri.* Razi bu çeşit sihrin inanç noktasında en tehlikeli olan sihir çeşidi olduğunu söylemektedir. O'na göre bu çeşit sihrde Allah'ın sıfatları Allah'tan başkasına isnad edilmekte, kâinatın sevk ve idaresi Allah'tan başkasına bağlanmakta, fayda elde etmek için Allah'tan başkasına tapınma yapılmaktadır.⁵³ Hâlbuki Allah bunların şahsında bütün bu inanışları ayaklar altına almanın şart olduğunu bildirmekte ve doğru yolun bu olmadığını beyan buyurmaktadır.⁵⁴

⁵³“İşte bundan dolayı Allah bu millete Hz. İbrahim'i uyarıcı olarak göndermiştir.” Ebu'l-Fida İsmail İmadu'd-Din İbn Ömer İbn Kesir (ö. 774 h.), Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, Mısır Tarihsiz, c. 1, s. 145; Razi, c. 3, s. 619.

⁵⁴ Bakara, 2/62; Maide, 5/69; Hacc, 22/17.

- b) *Evham (vehim) ve güçlü ruh sahibi kişilerin sihri*. Razi'ye göre bu tür insanlar bazen son derece güçlü olurlar ve sihre dair fiilleri meydana getirme hususunda herhangi bir alete ihtiyaç duymazlar. Bazen de zayıf olabilirler ve vasıtalara başvurmak zorunda kalırlar. İnsan nefsinin terbiye edip bedene hâkim olduğunda sema âlemine olan cazibesi kuvvetlenir. İşte o vakit semavi bir ruh olur da ve bu sayede şu âlemin maddeleri üzerinde son derece güçlü tesirler icra eder.⁵⁵
- c) *Razi'nin yer ruhları olarak adlandırdığı cinlerden yardım alarak yapılan sihir*. Razi, önde gelen felsefecilerin bu yardım alma ilgili hükümleri inkâr ettiklerini söylemektedir. Cinler iyilik ve kötülük cihetiyle kendi aralarında ayrılmaktadırlar. Bunların bir kısmı hayırlıdır ve mü'min cinlerdir, bir kısmı da şerli yani kafir cinler ve şeytanlardır. Sihir işinin sanatını yapan ve tecrübe etmiş olan kimseler yerdeki ruhlarla ilgi kurmanın, rukye, tutsüleme ve tecrid etme gibi kolay yollarla temin edildiğini müşahade etmişlerdir. Sihrin bu çeşidine “azâim” ve “cinleri emir altına alma” denir.⁵⁶
- d) *Tahayyülat, göz bağlayıcılığı ve el çabukluğu ile yapılan sihir*. Buna illüzyon da denir. Kur'an'da: “(Mûsâ), “Siz atın” dedi. Bunun üzerine onlar (ellerindeki) atınca insanların gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Büyük bir sihir yaptılar.”,⁵⁷ yine: “Mûsâ: “Yok, (önce) siz atın” dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden dolayı kendisine hızla sürünür gibi görünüyor.”⁵⁸ buyurulmaktadır. Bu tür sihirde, gerçekte var olmayan, herhangi gizli bir hareketle asli değişiklik gerçekleşmemesine rağmen insanların gözünde sanki öyleymiş gibi bir zan

⁵⁵Razi, c. 3, s. 622; İbn-i Kesir bu konuda; “Bu hal iki tasarrufta bulunmaktır. Bu da iki türdür. Hal dine uygun ve doğru olur ki bu haller Allah'ın salih kullarına lütfettiği kerametler ve ikramlardır ki şeriat dilinde bu sihir değildir. Diğer de halin dine aykırı ve bozuk olmasıdır. Hal sahibi Allah'ın ve resulünün emirlerine uymaz. Bu olağan üstü durumlar onların Allah katında sevimli olduklarını göstermez.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. İbn-i Kesir, c. 1, s. 145; Ayrıca geniş bilgi için bkz: Razi, c. 3, s. 266-269; Bareke binti Mudif et-Talehi, Kur'an ve Sünnet Işığında Sihir Hakikati, Etkisi, Hükümü, Korunma ve Tedavi Yolları (Çev. Mustafa Öztürk), Guraba Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 54-55; Ali Osman Ateş, Kur'an ve Hadislere Göre Cinler ve Büyü, Beyan Yayınları, İstanbul 2011, s. 202-203.

⁵⁶Razi, c. 3, s. 623; İbn Kesir'e göre yere ait ruhlarla ilişki kurmak, semavi ruhlarla ilişki kurmaktan daha kolay olmalıdır. İbn Kesir, c. 1, s. 145; et-Talehi bu kolaylığın sebebini insanlarla yeryüzü ruhları arasında uyum ve yakınlık olarak açıklamaktadır. et-Talehi, s. 56.

⁵⁷ Araf, 7/116.

⁵⁸ Taha, 20/66.

meydana getirilmesidir. Bu tıpkı vapurda giden kimsenin sahili hareket ediyor gibi görmesidir. Buna Arapça da “Âhız bi’l-uyûn” denir.⁵⁹

- e) *Geometrik oranlarla veya çeşitli sanat hilelerine göre yapılmış aletlerin birleştirilmesi ile ortaya çıkartılan ve insanları şaşırtan işler.* Razi aslında bunları sihirden saymamaktadır. Çünkü bunların dayandığı bilinen ince sebepleri vardır. Kim onları bilir ve öğrenirse bu işleri yapabilir. Rumların ve Hintlilerin yaptığı resimler, Firavun’un büyücülerinin yaptığı işler, saat kutularının yapısı, hafif aletlerle ağır yükleri kaldırma ilmi bu türdendir. Bunun kesin belirli sebepleri vardır. O sebepleri bilenler bunu her zaman için yapabilirler. Bu tür sihirde hendese yani geometrinin değişik sanat inceliklerinden faydalanılmaktadır. Böylece kişinin beğenisi cezp edilmekte, gönlü çelinmekte dikkat ve hayranlık uyandırılmaktadır.⁶⁰
- f) *Değişik ilaçlar ve maddeler yardımıyla yapılan sihir.* İnsanın yemeğine konulan uyuşturucu özellikli ilaç ve maddelerle (esrar, morfin vs.) beynini uyuşturarak idrak ve ayırt etme kabiliyeti zayıflatılmaktadır.
- g) *Gönlü (kalbi) bağlamak ve akli çelmek şeklinde yapılan sihir.* Burada sihirbaz, kişiyi değişik telkinlerle korku, sevgi veya hayranlık üzere kendine bağlar. Cinlere emredebildiğini, onlarla görüştüğünü ve istediği her şeyi yaptırabildiğini söyleyip karşıdakinin gönlünü kendine bağlar.⁶¹

⁵⁹Razi, c. 3, s. 624; Beydavi hokkabazların alet ve edavatlarla yaptıkları veya el çabukluğu ile gösterdikleri acaip şeylerin kötü olmadığını belirtmektedir. Ona göre bunlara sihir denilmesi “mecazidir veya çok ince olduğu içindir.” Kadı Nasuriddin Ebu Said Abdullah B. Ömer b. Muhammed eş-Şirazi el-Beydavi (ö. 685 h.), Envaru’t-Tenzil ve Esraru’t-Tevil, Dersaadet Yayınları, İstanbul Tarihsiz, c. 1, s. 79.

⁶⁰Razi, c. 3, s. 625; İbn Kesir’e göre Hristiyanların hileleri de bu türdendir. Onların naklettikleri nurlar, mukaddes beldelerinde bulunan kilisenin kubbesi de böyledir. Gizlice kiliseye ateş girdirmeleri halkın dikkatini çeken ince bir sanatla kandilleri yakmaları da böyledir. Havastan olan kişiler bunları kabul ederler ancak bunu kendi dinlerinin mensuplarının uğuru şeklinde yorumlarlar ve halkı böylece kandırırlar. İbn Kesir, c. 1, s. 146.

⁶¹Razi, c. 3, s. 625; Yaldızlı ve etkili sözlerle karşıdakini etkiler veya aldatır. Nitekim Peygamberimiz, “Belîğ olan sözlerden bir kısmı muhakkak sihirdir” buyurmaktadır. Buhari, Nikah, 47; Müslim, Cum’a, 47. Muhatab grubun cahil olduğunu veya dini duygularının zayıf olduğunu söylemek de doğru olmayacaktır çünkü bu tür bir yolla kabiliyet ve söz ustalığıyla kandırmak ve etkilemek mümkün olabilmektedir. Ama daha çok kadınlar, çocuklar ve halkın cahil kesimiyle ve herşeyi beğenen zayıf karakterli kişilerin yatkınlığı vardır sihirde. Bundan dolayıdır ki kendisine büyü yapılan yeteri kadar düşünemediği, değersiz şeylere çabucak inandığı ve büyücüye olan güveninden dolayı bu işin esası yalan söylemektir.” İbn Aşur, c. 1, s. 635.

- h) *Nemmamlık* (söz taşıma) ve *gammazlık* (kovuculuk-kışkırtma) yaparak insanları birbirine düşürmek ve bu yolla menfaat celbetmek suretiyle yapılan sihir.⁶²

Buraya kadar Razi'nin belirttiği ve genelde referans olarak kabul edilen sihir çeşitlerinden bahsettik. Razi'nin bu açıklamaları, pek çok tasnifi içermesi bakımından önemlidir. Bunun dışında da başka taksimatlar yapılmıştır. Örnek olarak verirsek:

Ragıp sihri üç grupta toplamıştır:

- a) Kandırma ve gerçeği olmayan hayaller: Örneğin; el çabukluğundan dolayı gözleri yanıltan illüzyonistin; kulakları gerçeği anlamaktan engelleyen süslü sözlerle dedikoducunun yaptıkları gibi. Bu anlamdaki ayetler: Araf, 7/116; Taha, 20/66.)
- b) Şeytana bir nevi yaklaşmakla onun yardımını elde etmek. (Şuara, 26/221-222. ayetler bu anlamdadır.)
- c) Sihrin bir kullanımı da dar görüşlülerin şu iddiasıdır: Sihir; şekil ve karakterleri değiştirebilen; örneğin insanı eşşeğe çevirebilen bir eylemdir. Fakat araştırmacılar nezdinde bunun herhangi bir hakikati yoktur.⁶³

Elmalılı ise bu konuda en kapsamlı açıklamayı gördüğü Razi'nin taksimatını naklettikten sonra bunların tamamını iki başlık altında özetlemiştir:

- a) Sırf yalan dolan ve düzmece olan söz ve fiil ile yapılan sihir,
- b) Az çok bir hakikati suistimal ederek yapılan sihir.⁶⁴
Bir başka taksimatta ise;
- a) Anlaşmaya dayalı kehanet ve falcılık,
- b) Ebced harflerine ait belirli rakamları kullanarak yapılan sihir,
- c) Yıldızların hareketlerine, yörüngede dönüşlerine, doğuşlarına, aynı hizaya gelmelerine ve ayrılmalarına bakılarak yapılan sihir,
- d) Ayın yirmi sekiz evresine bakılarak bunlardan çeşitli sonuçlar çıkararak yapılan sihir,

⁶²Razi, c. 3, s. 625.

⁶³ Ragıp el-İsfahani (ö. 502 h.), Ebu'l-Kâsım el-Huseyin bin Mufaddal bin Muhammad), el-Müfredat fi Garaibi'l-Kur'an, Dar'u Kahraman, İstanbul 1986, s. 331.

⁶⁴ Elmalılı, c. 1, s. 445.

- e) Dügüm atıp üfleyerek yapılan sihir,
- f) Tılsımlarla yapılan sihir,
- g) Himya (hipnotizma) şeklinde yapılan sihir.⁶⁵

Ayrıca sihri şu şekilde gruplandıranlar da olmuştur:

- a) Ak büyü (hokkabazlık, telkin, hipnoz, okuma-okutma, reklam)
- b) Kara büyü (b1-Öngörücü büyü: münecimlik, falcılık, cefircilik b2-Koruyucu büyü: efsun, tılsım b3-Dönüştürücü büyü: nazar, dokunma ve taklid, simyacılık ve hayat iksiri)⁶⁶

F. Sihri Çağrıştıran Diğer Kavramlar

a.İllüzyon

Yanılsama anlamında kullandığımız illüzyon kelimesi dilimize batı dillerinden gelmiştir ve Arapçada özellikle hayal kelimesiyle ifade edilir. Bu anlamda Tâhâ suresi 66. ayette⁶⁷ geçen “*gibi görünüyor*” ifadesi örnek olarak verilebilir. İllüzyon, göz bağı, yanılsama şeklinde tarif edilir.⁶⁸ Gerçek bir nesnenin duyular üzerindeki izlenimlerinin yanlış değerlendirilmesidir. İllüzyonun nedenleri öznel ya da nesnel olabilir. Sihirbazlar illüzyonlaimkânsız olan şeyi yapmamakta, sadece yapıyormuş gibi görünmelerini sağlamaktadırlar.⁶⁹ Felsefî bağlamda çoklukla incelenen bu kelime, alışılmadık, normal olmayan psikolojik ya da fizyolojik koşulların sonucu olarak, duyu verilerinin yanlış yorumlanmasına bağlı olan yanıltıcı algı; nesneyi olduğundan başka türlü algılama olarak tarif edilmektedir.⁷⁰

⁶⁵et-Talehi, s. 53-67.

⁶⁶ Ahmet Baydar, Kur'an Açısından Korku ve Büyü, Beyan Yayınları, İstanbul 1999, s. 65-75.

⁶⁷ “Musa: “Yok, (önce) siz atın” dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden dolayı kendisine hızla sürünür gibi görünüyor.” Tâhâ, 20/66.

⁶⁸<http://www.tdk.gov.tr/İllüzyon> (E.T: 20.03.2017)

⁶⁹[http://tr.wikipedia.org/Bilim ve Psikanaliz](http://tr.wikipedia.org/Bilim_ve_Psikanaliz) (Sigmund Freud'un Yaşamım ve Psikanaliz adlı kitaptan), (E.T: 26.03.2016).

⁷⁰ Ahmet Cevizci, Felsefe Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul 2002, s. 1103.

Razi, illüzyonu sihrin bir çeşidi olarak görmektedir. O, sihirle ilgili yaptığı tasnifte illüzyonun oluşumunu anlatmakta ve sihirbazın insanın illüzyona müsait olan yapısını nasıl kullandığını şu örneklemelerle gözler önüne sermektedir:

- a) Gemiye binen kimse kıyıya baktığında, geminin durduğunu, kıyının ise hareket ettiğini zanneder. Bu da duran cismin hareket ediyormuş gibi, hareket eden cismin de duruyormuş gibi görüldüğünü gösterir.
- b) Yağan yağmur dikey bir çizgi gibi görünür. Çok hızlı döndürülen fitil, daire gibi görünür. Üzüm tanesi su içinde armut kadar büyük görünür.
- c) Güneş yuvarlağını, doğduğu esnada büyük gösteren yeryüzünün buharıdır. Güneş ufuktan ayrılıp yükseldiği zaman küçülür. Büyük olan bir şeyin uzaktan küçük görünmesi ise, iyice belli olan bir durumdur. Bütün bu şeyler akıllı, arızı bazı sebeplerden ötürü gözün bir şeyi olduğu halin aksine gördüğü neticesine götürür.
- d) Akıl bir şey ile meşgul olduğu zaman çoğu defa bu meşgul olduğu şeyi hissetmesinin yanında bir başka şey vardır. Fakat kesinlikle onu da hissettiğinin farkına varmaz. Aynaya bakan kimse de bazen gözündeki çöpü görmek istediğinde onu görür, fakat yüzünde, alnında veya aynanın karşısında olan diğer azalarında bulunan bundan daha büyük bir şeyi göremez.
- e) Mahir sihirbazlar kendisine bakanların zihnini meşgul edecek bir iş ortaya koyarak nazar-ı dikkatlerini ona çevirir ve böylece onları bu şeye daldırırlar, artık onların bakışları sadece ona yönelir. Hokkabaz bu esnada bir başka şeyi çok süratli olarak yapar, bu iki iş farklı olduğu için ikincisi gizli kalır. Bu durumda onların görebildikleri şeyden başka diğer bir şey ortaya çıkar ki insanlar buna çok şaşarlar.⁷¹

Kelimenin anlamını verirken atıfta bulunduğumuz ve Firavun'un sihirbazlarının yaptıkları sihri anlatan ayeti ilerleyen bölümlerde tekrar ele alacağımız için ayrıntısıyla anlatmıyoruz ancak, bu ayetin illüzyonu anlamak için güzel bir örnek olduğu unutulmamalıdır.

⁷¹Razi, c. 3, s. 624.

b. Fal

Fal sözlükte, geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb. ne bakarak anlam çıkarma, bakı olarak geçmektedir.⁷² Başka bir tarifte fal, çeşitli tekniklerle gelecekte ve bilinmeyenden haber verme, gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarma sanatı olarak geçmektedir.⁷³

Kur'an'da fal ve benzeri uygulamalarla ilgili “Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”⁷⁴ buyurulmaktadır.

Mealini verdiğimiz ayette geçen “Ezlam”: “fal okları”,⁷⁵ “hayrı ve şerri bilmek için ok atma”,⁷⁶ “zarlarla kısmet isteme”⁷⁷ demektir.

Razi bu ayetle ilgili iki görüş olduğunu beyan eder ve şu görüşün tercih edilen görüş olduğunu belirtir: “Cahiliyede birisi yolculuğa çıkmak, savaşmak, ticaret yapmak, evlenmek veyahut önemli herhangi bir iş yapmak istediklerinde kısmet ve fal oku çekiyorlardı. Onlar bu okların bir kısmına “rabbim bana emretti” bazısına da “rabbim beni nehyetti” diye yazmışlar ve bir kısmını da boş bırakmışlardı. Eğer emir yazılı ok çıkarsa o işi yapar, nehiy yazılı ok çıkarsa yapmaktan vazgeçerlerdi. Eğer boş çıkarsa da tekrar çekerlerdi. Fal okları çekmek suretiyle kısmet talep etmenin manası ise o işin hayır mı yoksa şer mi olduğunu öğrenmeye yöneliktir.”⁷⁸ Fal ve kumar okları maruf olan kumara da hizmet eder ve bu sayede kesilecek devenin etleri taksim edilirdi.⁷⁹

⁷²<http://www.tdk.gov.tr/fal>, (E.T: 13.03.2017)

⁷³Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Kalkan vd., Dini Terimler Sözlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 85.

⁷⁴ Maide, 5/90.

⁷⁵Ebu Cafer Muhammed bin Cerir et-Taberî (ö. 310 h.), Camiu'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'an, Mektebe ve Matbaa Mustafa el-Babi el-Halebi, Mısır 1954, c. 9, s. 510.

⁷⁶ Vehbi, c. 3-4, s. 1144.

⁷⁷ Elmalılı, c. 3, s. 1567.

⁷⁸ Razi, c.11, s. 285; ayrıca bkzn: Taberî, c. 9, s. 510.

⁷⁹ Seyyid Kutub, Fî Zılalî'l-Kur'ân (ö. 1386 h.), Daru'l-Arabiyye li't-Tıbaati ve'n-Neşr, Beyrut Tarihsiz, c. 6, s. 75.

İbn Arabî bu ayeti şu cümlelerle açıklamaktadır:

“Fal oklarıyla kısmet arama” Allah’ın kaza ve kaderine güvenerek talebinizi elde etmek için çalışmayı ve çaba göstermeyi terk ederek, kemâlat ve mutluluğu törenlerden ve talihlerden beklemek, bunu eksikliğinizin bir gerekçesi olarak ileri sürüp ‘bunda bizim için bir nasip yok mudur? Eğer bir nasibimiz olsa mutlaka gerçekleşir.’ demek haram kılınmıştır. Çünkü bu sözler sırf gerekçe ve bahane üretmekten ibarettir.⁸⁰

Fal bakma işi, sadece Araplara has bir özellik değildir. Örneğin, Eski Türkler arasında ‘kürek kemiği’ falı çok yaygındı. Türkler arasında başka falcılık ve kehanet usullerine de rastlanmaktadır. Oklarla, fasulyelerle, kemiklerle, bağırsaklarla vb. şekillerde falcılık ve kehanet usulleri vardır.⁸¹

Tüm dünyada insanların pek çoğu gündelik iş ve merakları neticesinde falcılara müracaat etmektedir. Fala bakanlar genelde telepatik gücü çevresindeki insanlara göre biraz fazla olan kişilerdir.⁸² Bu kişiler insanlara gelecekle ilgili açık uçlu bilgiler vererek genelde klişeleşmiş sözcüklerle genellemeler yaparak bu işleri icra etmektedir. Çoğunlukla psikolojik ve itikadî boşluktan yararlanan falcıların sayısının günden güne hızla arttığını yapılan araştırmalar göstermektedir.

c. Yıldızname

Sihir ile ilgili kavramlar içerisinde yıldızname tabirini de zikretmemiz gerekir. Yıldızname, gelecekte ve meydana gelebilecek her türden olay hakkında anlam çıkarıp haber verme anlamında kullanılmaktadır. Yıldızname tabiri, “*yıldız kitabı*” anlamındadır ve günümüzde buna “*burçlar*” denmektedir.⁸³ Yıldızname, “ebced” hesabına göre harflerin karşılıkları olan sayılara göre düzenlenmekte⁸⁴ olup İmam-ı Cafer yazdığı meşhur kitabı “Yıldızname”nin giriş bölümünde eserini şu şekilde açıklamaktadır: “ Bu kitap bütün amelleri ve istediğin her şeyibeyan eder. Yalnız yapılan işlemin sahih olup

⁸⁰ Muhyiddin İbn Arabî, Tefsir-i Kebir/Te’vilat Tercümesi (Çev. Vahdettin İnce), Kitsan Yayınları, İstanbul 2007, c. 1, s. 297.

⁸¹ Ünver Günay, Harun Güngör, Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003, s. 123.

⁸² Sevim Asımgül, İnsanlık Tarihinin Gizemli Dünyası Büyü, Sihir, Fal, Yıldızname-Kehanet-Nazar, İpek Yayınları, İstanbul 1999, s. 57.

⁸³ Asımgül, s. 61.

⁸⁴ İsmet Zeki Eyüboğlu, Cinci Büyüleri Yıldızname, Derin Yayınları, İstanbul 2014, s. 253.

maksadın husule gelmesinin şartları, işlemin hangi günlerde yapılacağına ve bu günlerin Zühre ve Müşteri saatlerine dikkat etmektir.⁸⁵ Bunun yanında, bütün işler için günlerin, saatlerin, burçların ve buhurların maden ve tabiatlerini ve ay ile günlerin tılsımlarını bilmek gereklidir.”⁸⁶ Bu ifadelerle göre yıldızname belirli kuralları olan, belli ölçüt ve birtakım malzemelerden de faydalanarak yapılan faaliyettir.

Özellikle toplumumuzdaki bireylerin yıldıznameye müracaat etmelerinin sebeplerini; gelecekte başlarına gelebilecek kazalar, yakalanacağı hastalıklar, evlenecekleri kişiler ve bunların nitelikleri, evlilik hayatları, kimlerin kendisine hayrı kimlerin de şerri dokunacağı, çocuk sayıları ve buna benzer konular olarak verebiliriz.

Kur'an'da, Hz. İbrahim'in kavmi arasında yıldız ilmi yani astrolojinin iyi bilindiği ve bu kavmin zamanla bu ilme ve yıldızlara başka manalar yüklediklerinden haber verilmektedir. Bununla ilgili “Hz. İbrahim ve Yıldız İlmi” diye ayrı bir başlık açtığımız için burada daha fazla ayrıntıya girmeyeceğiz.

⁸⁵ İmam Caferi Sadık, Yıldızname (Çev. Mustafa Varlı), Esma Yayınları, İstanbul Tarihsiz, s. 11.

⁸⁶ Sadık, s. 15.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİHİR GELENEĞİ

1.1. Farklı Toplum ve Medeniyetlerde Sihir

Tarihsel olarak ilk uygulamanın ne zaman olduğunu tam olarak belirlemek mümkün olmamakla beraber, semavi din mensubu toplumlarda dâhil olmak üzere neredeyse bütün toplumlarda sihrin değişik şekillerde varlığını kabul ettirdiğini görmekteyiz.

Bundan önceki kısımda sihrin tarihçesini kısaca vermeye çalıştık. Bu başlık altında ise sihrin çokça yaygın olduğu Mezopotamya, Mısır ve Eski Türkler’de sihirle ilgili inanç ve uygulamalara yer vereceğiz.

İbn Haldun, Hz. Musa zamanında Babil ve Mısır’da bir sihir pazarının bulunduğunu ve bu pazarın gayet revaçta olduğunu belirtir. Yukarı Mısır’daki eski mabetler (berabî) de bu Babil ve Mısırlılardan bir takım eserler kalmıştır ve bunlar Eski Mısır’da sihrin ileri gittiğine delalet eden vesikalardır.⁸⁷

Eski Mısır’da sihir sadece krallar, din adamları ve kahinler tarafından bilinen ayrıcalıklı bir ilimdi. Halkın bu ilimle uğraşması yasaktı. Bunun sebebi ise halkın daha kolay yönetilmesi isteğiydi. Eski Mısırdaki Belsephone adında sihir tanrısı bulunurdu. Mısırlıların en büyük krallarından olan Nectanebus güçlü bir sihirbaz olup Mısırlılar Nil üzerinden bir saldırıya maruz kaldıklarında, bu kral sarayında inşa ettirdiği özel mabedine kapanır; büyücü elbisesini giyer; içinde Nil Nehrinden getirilmiş olan su bulunan bir kap getirtirdi. Nectanebus bir taraftan ordusunu ve kayıklarını simgeleyen heykeller yapar, diğer taraftan düşman ordusunu ve kayıklarını simgeleyen heykeller

⁸⁷ İbn Haldun, Mukaddime, c. 2, s. 900.

yapardı. Yaptığı bu heykelleri kabın iki tarafına koyup, üzerine altından işlenmiş büyücü değneği ile suya vurur ardından da şeytandan yardım isterdi.⁸⁸

Eski Mısırlılar büyüü çokça kullanırlar ve büyü yoluyla hayat ve ölümü etkileyebileceklerini, tabiat güçlerini denetimleri altına alabileceklerini sanırlardı. Mısır tanrıları aldatılabilir, zorlanabilir, itaat altına alınabilirdi. Bu yüzden Mısırlılar büyüsel jestler ve tanrıları kendi isteklerine uydurabilecek ayinlerle büyücülerin ölümlere iyi davranmayan tanrılara ceza verebileceğine inanıyorlardı.⁸⁹

Babilliler, yani Nebat kolundan olan Keldânîler ve Süryaniler, Mezopotamya’da büyücülüğün (sihrin) ve kâhinliğin (yıldızname) sırrına ulaşmış en seçkin millet idi.⁹⁰ Gerçekten burada büyücüler Sümer-Akad medeniyetinden beri gelip geçmiş bütün bir büyücüler dizisinin mirasçılarıydı. Büyünün öncüleri sayılan Sümer ve Akadlar’da büyücüler kabile şefleri ve din adamlarından oluşmaktaydı.⁹¹

W. B. Crow Mısır Piramitlerini anlatırken şu ifadeleri kullanmaktadır:

Tarihsel dönemin başlangıcında, Birinci Sülale’de Mısırlıların büyüsel din kültü çok gelişmişti ve ekonomik bakımdan Nil vadisinin tarımına dayanarak, ülke sosyal olarak çok iyi örgütlenmişti. Ölünün mumyalanması ve gömülüşüne büyük önem gösterilirdi, tören daha çok ölünün, sonradan Osiris denilen, baştanrıyla buluşacağı umuduyla, öte dünyada ona yardımcı olmanın büyüsel amacıyla bağlantılıydı. Yaşayanlar, yaşamları boyunca büyüyle uğraşırlardı.⁹²

Mezopotamya’da tıp ile dini görüşler iç içe olup bu ikisini ayırmak çok zordur. Büyücü, rahipler ve hekimler bazen birlikte çalışmışlardır. Her ikisinin hastayı iyileştiremediği durumlarda, hem hekimin hem de büyücülerin usullerine yedi gün yedi gece sabah akşam uygulanmaya devam edilmiştir.⁹³

Yine Mezopotamyalılar, bazı kişilerin doğüstü güçlerle ilişki kurarak insanlara kara büyü yaptıklarına ve hastalıkların, kötü/pis ruhların insana sahip

⁸⁸ Muhammed Cafer, Kitabu’s-Sihr, Mektebetu’l-Anglo el-Mısriyye, Daru’l-Tabâat’ül-Hadîs, Mısır 1958, s. 15.

⁸⁹ Tanyu, age, c. 6, s. 503.

⁹⁰ Muhammed Ferid Vecdî (ö. 1373 h.), Dâiretu’l-Maârifil-Karn: er-Rabi’ Aşr el-İşrin, Dâru’l-Fikr, Beyrut 1971, c. 5, s. 55.

⁹¹ Mehmet Ali Kirman, Din Sosyolojisi Sözlüğü, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004, s. 43.

⁹² William Bernard Crow, Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi (Çev. Fulya Yavuz), Dharma Yayınları, İstanbul 2002, s. 49.

⁹³ Ebru Mandacı Uncu, Eski Mezopotamya’da Tıp, History Studies International Journal of History, Sayı 5, Eylül 2013, s. 109.

olmasından ve kötü cinlerin insan vücudunu ele geçirmesinden kaynaklandığına inanmışlardır.⁹⁴

Eski Mısır ve Mezopotamya'dan kalan tılsımlı sözlerin çoğu büyücüler ve cadıları kovma amacı taşımaktadır. Avrupa tarihinde büyü üç temel düzeyde ele alınabilir. Birincisi cemaat düzeyindeki gündelik ilişkilere egemen olan ve Antik Çağ sonlarından, büyüye olan inancın zayıfladığı yakın zamanlara kadar süren büyüdür. İkincisi çokça bilinen ama kilisenin büyüü şeytan ve kötü ruhlarla işbirliği yapma biçiminde heretik bir uygulama olarak tanımlaması yüzünden yanlış yorumlanan büyü anlayışı ve üçüncüsü de ak büyü. Avrupa da ilk iki büyüün günah kabul edilmesine karşın ak büyüün iyi amaçlı olduğu değerlendirilir.⁹⁵

Türkler'de büyü İslam öncesine uzanır. Eski Türk Dilinde büyü, büyü, büyü şeklinde yazılmakta ve "sihirbaz din adamı" anlamına gelmekteydi. İslam kaynaklarında Mecus, Mecusi şeklinde geçen kelimeler, tabiattaki bazı varlık ve olayları yönettiği, gaybten haber verdiği, büyücülükle bazı işleri gerçekleştirdiği kabul edilen kişiler için kullanılmıştır. Bunlarda büyüün asıl amacı insana ve olaylara etki ederek bol avlanma, balık tutma, hayvan yetiştirme, düşmanı yenme, zarara uğratma veya öldürme, çocuk, ürün veya mal çoğaltma, kadın elde etme gibi işler için menfaat sağlamaktır.⁹⁶

Türkçe'de eski Türklerden gelen 'büyü' ve Arapçadan gelen 'sihir' sözcükleri yanında 'afsunculuk', 'üfürükçülük' ve 'bakıcılık' terimleri de aynı anlamda kullanılmaktadır.⁹⁷

Eski Türklerde Kam'lar yalnızca din adamı değil aynı zamanda tabip ve üfürükçü vazifesini de görürdü. Kam'lık yani Şamanlık mesleği öğrenmekle elde edilmezdi. Kam olmak için belli başlı bir kamın soyundan olmak gerekir.⁹⁸ Eski Türklerde çocuklar cinlere ve göz değmesine karşı ilaçla afsunlanarak korunmaya çalışılırdı.⁹⁹ Büyücülük Eski Türklerde ırsî, resmi bir teşkilat şeklinde idare ediliyordu.

⁹⁴ Altay Gündüz, Mezopotamya ve Eski Mısır, Buke Yayınları, İstanbul 2002, s. 300.

⁹⁵ Ana Britannica, Ana Yayıncılık, İstanbul 1986, c. 5, s. 183-184.

⁹⁶ Tanyu, age, c. 6, s. 501.

⁹⁷ Kudret Emiroğlu, Suavi Aydın, Antropoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003, s. 168-169.

⁹⁸ Abdülkadir İnan, Eski Türk Dini Tarihi, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1976, s. 54-55.

⁹⁹ Tanyu, age, c. 6, s. 503.

Büyücüler dini işlerin mütevellileri idi. Tanrı ile insanın rabita ve aracılığıydı.¹⁰⁰ Harun Güngör, Ksenofontov'un kitabında hastalıkları büyü yoluyla tedavi eden Sibirya Şamanlarının da aynı zamanda halk hekimliği görevini üstlendiklerini bildirmektedir.¹⁰¹

Orta Asya'da çok eski devirlerden beri kamların dışında büyücü, kâhin ve halk hekimi gibi tiplerin varlığının bilindiğini hatta bu kişilerin kamlarla birbirlerine karıştırıldığı belirtilmektedir. Uygurlarda, Bulgarlarda, Moğollarda, İskitlerde ve Hunlarda kamların dışında büyücüler, kâhinler ve hekimler olmuştur. Özellikle Uygurlar ve Moğollarda sihrin ve kehanetin oldukça gelişmiş ve yaygın olduğu görülmektedir.¹⁰²

1.2.Semavi Dinlerde Sihir

Referanslarını Allah'tan gelen vahye dayandıran semavi dinlerin doğduğu ortamlarda, insanların kendi hevâ ve hevesleri doğrultusunda -dünyalık gayelerini gerçekleştirmek adına- uydurdukları sahte dinlerde olduğu gibi, sihre dair pek çok inanç ve uygulama kendisine yer bulmuştur.

Tıpkı İslam'da olduğu gibi Yahudilik ve Hristiyanlıkta da dinin ve temsilcilerinin karşısına sihirbazlar, ürettikleri sihirlerle çıkarak batıl düşüncelerini meşrulaştırmaya ve peygamberlerin otoritelerini sarsmaya çalışmışlardır. Semavi dinlerle ve temsilcisi peygamberlerle olan bu mücadele kimi zaman bir makam, kimi zaman dünyalıkve kimi zaman da siyasi amaçlarla yapılagelmiştir.

Bir gayeyi gerçekleştirmek adına yapılan sihir ve sihirbazlık uygulamalarına karşı semavi dinlerin takındıkları tavır ve sergiledikleri mücadele de birbirinden farklı olmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde, semavi dinlerin sihir ve sihirbazlar konusundaki yaklaşımlarını ana hatlarıyla ele alacağız. Bu çalışma ile, sihirbazlığın özü itibariyle tarihin her döneminde birbirine benzer amaçlar ve yöntemler belirlemiş olduğunu göstermeyi amaçlıyoruz, böylece Kur'an'da geçen sihirbazlıkla ilgili ifadelerin ne anlama geldiğinin daha net bir şekilde kavranabileceğini düşünmekteyiz.

¹⁰⁰ Ali Şeriatî, Dinler Tarihi (Çev. Erdoğan Vatansever), Yeditepe Kitap Dağıtım, İstanbul 2004, s. 451.

¹⁰¹ Harun Güngör, Türk Bodun Bilimi Araştırmaları, Kıvılcım Yayınları, Kayseri 1998, s. 66.

¹⁰² Günay, s. 123.

1.2.1.Yahudilikte Sihir

Yahudilerin kutsal kitabında Kral Nebukadnezar'ın gençleri bilgelik ve anlayış konusunda denediği ve onların sihirbazlardan ve falcılardan kat kat üstün olduğunu gördüğü açıkça anlatılmaktadır.¹⁰³ Tevrat ve Zebur'un değişik bölümlerinde büyücü, afsuncu,¹⁰⁴ falcı, yıldızbilimci¹⁰⁵ vemuskacı¹⁰⁶ kelimeleri geçmektedir.

Tevrat ve Zebur'da başlıca üç büyücü tipi verilir:

- a) Esas işi gelecekte haber verme olan kimseler. Bunlar falcı, münecim, gelecekte ve gizliliklerden haber veren kâhinler,¹⁰⁷
- b) Doğrudan doğruya büyü ve tılsımla uğraşan büyücüler,¹⁰⁸
- c) Cincilik ve bakıcılık yapan, bu yolla ölü ruhlarından bilgi edindiğini iddia eden, hem kehanet hem de büyü ile uğraşan¹⁰⁹ insanlar.¹¹⁰

Yahudi dinine göre büyüün etkisine inanma, Tanrı iradesinin beşeri maksatlara alet olması anlamına geleceğinden, tek bir tanrının dünyayı idare etmesi inancına ters düşer.¹¹¹ Bu sebeple Yahudi kutsal kitabında sosyal sorumluluk şu şekilde yer almaktadır:

“Büyücü kadını yaşatmayacaksınız.”¹¹²

¹⁰³ “Kral bilgelik ve anlayışla ilgili konularda onları sınıdı ve dört genci (Daniel, Hananya, Mişael ve Azarya) ülkesindeki bütün sihirbazlardan, falcılardan on kat üstün buldu.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Daniel, 2/2, s. 1087.

¹⁰⁴ “Usta büyücülerin, Afsuncuların sesini duymak istemeyen bir kobrayı”, Kutsal Kitap, Mezmurlar, 58/5, s. 715.

¹⁰⁵ “Düşünün ne olduğunu söylesinler diye sihirbazları, falcıları, büyücüler, yıldızbilimcileri çağırttı.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Daniel, 2/2, s. 1087.

¹⁰⁶ “Hünerli büyücülerle bilge muskacıları Yerusâlim'den ve Yahuda'dan çekip alacak.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Yeşaya, 3/3, s. 845.

¹⁰⁷ “Oğlunu ateşte kurban etti; falcılık ve büyücülük yaptı. Medyumlara, ruh çağıranlara danıştı. Rab'in gözünde çok kötülük yaparak O'nu öfkeliendirdi.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, 2. Krallar, 21/6, s. 493.

¹⁰⁸ “Büyü yapma gücünüzü kıracağım. Aranızda falcı kalmayacak.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Mika, 5/11. S. 1148.

¹⁰⁹ “Size gelince, peygamberlerinizi, falcılarınızı, düş görenlerinizi, medyumlarınızı, büyücülerinizi dinlemeyin.” Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Yeramya, 27/9, s. 968.

¹¹⁰ Tanyu, agmd., c. 6, s. 505.

¹¹¹ Tanyu, aynı yer.

¹¹² Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/ Tevrat ve Zebur, Çıkış, 22/18, s. 95.

Eski Ahit'in üçüncü kitabı olan Adalet ve Kutsallık Yasalarında (Levililer, Leviticus)da "Cincilik yapan ve ruh çağırman ister erkek olsun ister kadın olsun kesinlikle öldürülecektir. Onları taşlayacaksınız. Ölümlelerinden kendileri sorumludur."¹¹³ denilmektedir.

Cinciliğin, falcılığınve ruh çağırmanın manen pis bir iş olduğu:

"Cincilere, ruh çağırmanlara yönelmeyin. Onlara danışmayın, kirlenirsiniz."¹¹⁴

Ve nihayet cincilik, kâhinlik ve bunun gibi işler yapmanın günah olduğu ve tanrıya ihanet manasına geleceği ve tanrının öfkesine sebep olacağı:

"Kim cincilere, ruh çağırmanlara danışır, bana ihanet ederse, ona öfkeyle bakacak, halkımın arasından atacağım."¹¹⁵ şeklinde açık bir dille anlatılmaktadır.

Yahudiler arasında sihirbazlık uygulamalarının eskiden nasıl olduğu konusu, bu çalışmanın dışında kalmaktadır. Ancak, şu kadarını söylemek gerekir ki cahiliye döneminde Arabistan'dabulunan sihirbazların çoğu Yahudilerdendi. Düğümlere üfleme usulüyle yapılan ve atılan her düğümde bir şeylerin mırıldanıldığı "ğabar" uygulaması, Yahudilerin geliştirdiği bir sihir metoduydu. Araplar da bu sihir yöntemini Yahudilerden öğrenmişlerdir.¹¹⁶

1.2.2.Hristiyanlıkta Sihir

Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlıkta da büyü yapmak ve bu işlerle uğraşmak yasaklanmıştır. Zaten Hristiyanlığın kökeni de Yahudiliğe dayanmaktadır.

İsa Mesih'in doğumunda doğudan gelmiş olan bazı münecimlerin bu doğumu müjdeledikleri İncil'de şu şekilde yer almaktadır:

İsa'nın Kral Hirodes devrinde Yahudiye'nin Beytlehem Kenti'nde doğmasından sonra bazı yıldızbilimciler doğudan Yerusâlim (Kudüs)'e gelip şöyle dediler: "Yahudilerin Kralı olarak doğan çocuk nerede? Doğuda O'nun yıldızını gördük ve O'na tapınmaya geldik. Kral Hirodes bunu duyunca kendisi de bütün Yerusâlim halkı da tedirgin oldu. Bütün başkâhinleri ve

¹¹³ Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/Tevrat ve Zebur, Levililer, 20/27, s. 148.

¹¹⁴ Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/Tevrat ve Zebur, Levililer, 19/31, s. 146.

¹¹⁵ Kutsal Kitap, Eski Antlaşma/Tevrat ve Zebur, Levililer, 20/6, s. 147.

¹¹⁶ Cevad Ali (ö. 1407 h.), el-Mufasssal fî Tarihi'l-Arabi Kable'l-İslam, Beyrut 1976, c. 8, s. 740.

halkın din bilginlerini toplayarak onlara Mesih'in nerede doğacağını sordu. Yahudiye'nin Beytlehem kentinde dediler.¹¹⁷

Yeni Ahit'te büyücüler, cinlere ve putlara secde edenler, katiller, zina veya hırsızlık vb. kötülükleri yapanlarla birlikte zikredilmekte ve ağır bir şekilde kınanmaktadırlar:

“Cinlere ve göremeyen, işitemeyen, yürüyemeyen altın, gümüş, tunç, taş, tahta putlara tapmaktan vazgeçemediler. Adam öldürmekten, büyü, fuhuş, hırsızlık yapmaktan da tövbe etmediler.”¹¹⁸

Ayrıca, büyücülerin kişileri iman etmekten alıkoymaya çalıştıkları:

“(Barnaba ve Saul) adayı baştan başa geçerek Baf’a geldiler. Orada büyücü ve sahte peygamber Baryeşu adında bir Yahudi’yle karşılaştılar. Baryeşu, Vali Sergius Pavlus’a yakın biriydi. Akıllı bir kişi olan vali, Barnaba’yla Saul’u çağırıp Tanrının sözünü dinlemek istedi. Ne var ki Baryeşu (büyücü anlamına gelen diğer adıyla Elimas) onlara karşı koyarak valiyi iman etmekten caydırmaya çalıştı.”¹¹⁹ şeklinde ifade edilmektedir.

Büyücülerin, hilecive sahtekâr oldukları Elimas adındaki büyücü örneğinde şu şekilde anlatılmaktadır:

“Kutsal Ruh’la dolan Saul, yani Pavlus, gözlerini Elimas’a dikerek, “Ey İblis’in oğlu!” dedi. “Yüreğin her türlü hile ve sahtekârlıkla dolu; doğru olan herşeyin düşmanısın. Rabb’in düz yollarını çarpıtmaktan vazgeçmeyecek misin?”¹²⁰

Sihirbazların ve cincilerin en çok kullandıkları argüman olarak, cinlerin insanlara musallat olmaları, Hz. İsa’nın da bu tür manevi hastalıklara şifa verdiği, İncil’de şu ifadelerle anlatılmaktadır:

“İsa, Celile bölgesinin her tarafını dolaştı. Buralardaki havralarda öğretiyor, göksel egemenliğin müjdesini duyuruyor, halk arasında rastlanan her hastalığı, her illeti iyileştiriyordu. Ünü bütün Suriye’ye yayılmıştı. Türlü hastalıklara yakalanmış bütün

¹¹⁷ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Matta, 2/1-5, s. 1192.

¹¹⁸ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Vahiy, 9/20-21, s. 1592.

¹¹⁹ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Elçilerin İşleri, 13/6-8, s. 1393.

¹²⁰ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Elçilerin İşleri, 13/9-10, s. 1393.

hastaları, acı çekenleri, cinlileri, saralıları, felçlileri O'na getirdiler; hepsini iyileştirdi.”¹²¹

Yeni Ahit başlığı altında toplanmış olan, Hristiyanlarca kutsal sayılan kitaplar cinler ile ilgili daha pek çok ayrıntıya yer verilmiştir. Hristiyan inancına göre cinler murdar varlıklardır.¹²² Hristiyan kitaplarında ve inancında cin çıkarma uygulaması geniş bir yer tutmaktadır. Örneğin, Markos'un İncil'inde: “İsa haftanın ilk günü sabah erkenden dirildiği zaman önce Mecdelli Meryem'e göründü. Ondan yedi cin kovmuştu.”¹²³ idafesi geçmektedir. Hz. İsa'ya atfedilen bu rivayetler sebebiyle, cinlerin insanlara musallat olması inancı çerçevesinde oldukça mübalağalı bir inanç ve uygulama oluşmuştur. Bu inançlar, cencilik adı altında insanları aldatanlar için bir malzeme ve başlama noktası oluşturmıştır.

Hristiyan dünyasında büyücüden daha çok cadıdan korkulur. 1484'te Papa Sekizinci İnnocent (Giovanni), cadıcılığı zındıklık olarak ilan etmiştir. Bu ferman engizisyon mahkemeleri tarafından başta İspanya, Almanya ve İngiltere olmak üzere Avrupa'nın çeşitli yerlerinde, 200 yıl boyunca içlerinde pek çok masum insanın da bulunduğu onbinlerce kişinin suçlanmasına ve eziyetle öldürülmesine yol açmıştır.¹²⁴

Görüldüğü üzere, çok eski zamanlardan itibaren günümüze değin her zaman ve her yerde sihir ve buna benzer uygulamalar ile yıldızname, astroloji, kahve falları ve daha nice değişik faaliyetler devam etmiş ve bundan sonra da devam edecektir. Günümüzde de bu uygulamalar, özellikle Hindistan, İran ve Irak başta olmak üzere birçok coğrafyada yapılagelmekte ve en ileri toplumlarda dahi inanç ve uygulama alanı bulmaktadır.¹²⁵ Hatta bazı ülkelerde, büyücülük farklı isimlerle resmen kabul edilmektedir. Örneğin İngiltere'de yaklaşık beş ile on bin resmen kayıtlı büyücü ve

¹²¹ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Matta, 4/23-24, s. 1195.

¹²² “Çünkü İsa kötü ruha adamın içinden çıkmasını buyurmuştu. Kötü ruh adamı sık sık etkisi altına alıyordu. Adam zincir ve kösteklerle bağlanıp başına nöbetçi konulduğu halde bağlarını paralıyor ve cin tarafından ıssız yerlere sürülüyordu.” Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Luka, 8/29, s. 1294.

¹²³ Kutsal Kitap, Yeni Antlaşma/İncil, Markos, 16/9, s. 1273.

¹²⁴ Tanyu, agmd., c. 6, s. 506.

¹²⁵ Malinowski, s. 7-19.

ABD’de bunun iki katı büyücü olduğu bilinmektedir.¹²⁶ Yine Japonya’da müşterilerinin çoğunluğunu genç kadınların oluşturduğu yüz bin falcı olduğu tahmin edilmektedir.¹²⁷

Sonuç itibariyle çok eski devirlerden ve ilkel toplumlardan itibaren var olan büyü, sihir, gaybten haber verme uygulamaları, insanların geleceğe ait merak ve ilgilerinden dolayı pek çok coğrafya ve kültürde yer bulmuş ve bulmaya da devam edecektir. Çünkü birçok kültürde kanunlar çıkarılıp, sihirbazlar şiddetle cezalandırılmış olsa da birçok değişik sebepten insanlar sihir olayına müracaat etmişlerdir.

1.3. Günümüzde Sihir Uygulamaları

Kur’an bir hayat kitabıdır ve içerisinde geçen bilgiler, tarihin derinliklerinde kaybolmuş şeylerden değil, bizatihi yaşadığımız ortamla ilgili olanlardan anlatımlar içerir. Sihir de böyledir. Günümüzde sihre yaklaşım, insanların zihinlerinde sihir denilince oluşan anlam, Kur’an’da anlatılan ile aynıdır. Bunun ortaya konulması için, günümüzde varlığını sürdüren sihir uygulamalarına bir göz atmak faydalı olacaktır.

Gerek ülkemize gerekse dünyanın değişik yerlerine baktığımızda sihir ve büyüün uygulanışı ve yöntemleri konusunda ortak noktalar olsa da, bunların birbirinden çok değişik uygulamalar olduğunu görmekteyiz. Seçilen yöntem, yönteme yatkınlık, yöntemin inceliklerine vakıf olma, yapılan işlemin gün ve saatlerine riayet gibi işlemler bu farklılığı doğurmaktadır.

Türkiye’de yaptığımız gözlemlere dayanarak şunu söyleyebiliriz: Sihir, büyü ve benzer konularda ehil olduğunu iddia edenlere müracaat edildiğinde işin inceliklerini paylaşma konularında son derece ketum davrandıkları bilinmektedir. Pek çok şahıs “tehlikeli işlerdir” demekte, kendilerinin neden tehlikeli işler yaptıkları sorulunca da “bir şekilde kendimizi burada bulduk, doğuştan gelen fitri bir özellik, biz seçildik” gibi beyanlarda bulunmaktadırlar.

¹²⁶Giovanni Scognamillo & Arif Arslan, Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü, Karizma Yayınları, İstanbul 2002, s. 73.

¹²⁷Carl Sagan, Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı (Çev. Miyase Göktepel), Tübitak Yayınları, Ankara, 2006, s. 16.

Sihrin tarifi yapılırken bazı müfessirlerin ve dilcilerin sihre “gizli bir ilim ve bilgidir” diye mana verdiklerini daha önce açıklamıştık. Elbette bilgi gizli olunca bu bilgiye ulaşma ve sahip olma konusu da bir o kadar zor olmaktadır.

Bu ilme başlama ve ilerlemenin çoğu kez şu iki yoldan olabildiğini görmekteyiz:

- a) Bir bilenden öğrenmek, (Türkiye’de var olan uygulamacılar, bildiklerini anlatmakta çok istekli değildirler.)
- b) Bir kitaptan, evraktan vs. faydalanmak. (Gizli ilim olarak kabul edilmesi sebebiyle, yazılan eserler de anlaşılması zor kavram ve sembollerle doludur.)

Bunlara üçüncü bir yol olarak cinlerden faydalanmayı da ekleyebiliriz. Ne var ki, cinlerle iletişim kurmak da bir bilgi gerektirdiğinden, bu yolu ayrı bir madde olarak değerlendirme gereği görmedik. Bilen birilerinden bu ilmi öğrenmek için öncelikle sizi kabul etmesi ve bundan sonra her türlü hallere sizi hazırlaması gerekmektedir. Yazılı bir materyalden öğrenmek ve gereklerine uygun bir şekilde uygulamaya koymak, imkânsız olmamasına rağmen son derece zor bir işlemdir. Çünkü bu işlem, pek çok bilginin bir araya getirilmesini gerektiren bir uygulama olarak sunulmaktadır.

Bizim uygulamaları görmek amacıyla müracaat ettiğimiz kişi -hoca, medyum veya adına ne dersek diyelim- bu işler ile uğraşanların ortak kanaati, cincilik uygulamasının ya kendilerine ya ailelerine ya da etrafındakilere değişik şekillerde zararlı etki edebileceği ve etkili korunma yapılmadığı takdirde çok kötü sonuçlar doğurabileceği yönünde idi. Bahsedilen bu tehlike bedeni bir etki olabileceği gibi manevi/psikolojik bir zarar da olabilirdi. Tabi değişik ve olağanüstü bir iş başarabilmenin getireceği enâniyet ve hırs ise, uygulamacı açısından doğan ayrı bir tehlikedir. Belki de sihir yapan kişinin küfre düşmesi, bu noktada olmaktadır.

Tabiatüstü güçlerle ilişki kurmak veya kendilerinde gizli güçler bulunduğuna inanılan bazı tabii nesneleri kullanmak suretiyle faydalı, koruma gayeli ya da zararlı bazı sonuçlar elde etmek için yapılan işler¹²⁸ manasında da kullanılan sihirde bu tabiatüstü güçlerden kasıt ya cinler ya da melekler olmalıdır. Elbette bunun yanında değişik sapkın itikat sahiplerinin yıldızlara veya daha farklı objelere yükledikleri

¹²⁸ Hayreddin Karaman, Mustafa Çağrırcı, İbrahim Kafi Dönmez vd., Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2014, c. 1, s. 167.

kutsallık sonucunda her türden farazi gücünbunlara ilave edebiliriz. Kur'an'daki beyana göre melekler isyanı olmayan, Allah'ın emrinin dışına asla çıkmayan yani emre asilik ve muhalefet etmeyen¹²⁹ varlıklar olup onlardan bir kötülüğün sadır olması mümkün değildir. Bunun yanında Allah'ın rızasını gerektirecek işlerde ise meleklerden yardım görmek,¹³⁰ daha ziyade rukye ve dua ile tedavi yaptığını söyleyenlerin müsbet manada müracaat ettiklerini söyledikleri yöntemlerdendir. Cinlerle ilgili durum ise cinlerin ulvi ve süflilik hallerine göre değişmektedir. Ulvi yani Allah'ın emrinin dışına çıkmayan cinlerin gayri meşru veya rıza-i ilahiye uygun olmayan işler için hizmete alınması söz konusu değildir. Toplumda cinci, büyücü, şifacı ve falcı türünden faaliyet gösterenlerin pek çoğunun yaptığı ise süfli yani günaha dalmış cin şeytanlarıyla yakınlık ve ortaklık kurularak, kişinin kötü niyetine onları da alet etmesiyle elde edilebilmektedir.

Elbette burada aklımıza şu soru gelecektir: “Meleklerle veya cinlerle iletişime geçmek ve yardım almak, belli seviyede ortaklık oluşturmak nasıl olabilmektedir?”

Ruhun teskin ve terbiyesinde her şeyden önce halis bir niyet, kararlılık ve çokça sabır gösterilmeli, ardından da ihlas, ibadetlere devamlılık, gündelik yaşantıda doğruluk ve kul hakkına riayet etmek gerekmektedir. Yapılan bir sihrin bozulması, cin davetleri veya herhangi bir hastalığın tedavisi konusunda yöntemler o kadar çok çeşitlilik arz etmektedir ki her hangi bir işlem için defalarca tecrübe gerekmektedir. Bazı âlimlerin özellikle davetler konusunda yapılmasını hoş görmediği riyazat¹³¹ yani hayvansal tüm ürünlerden uzak durmak, günün veya gecenin belirli vakitlerinde belli sayılarda terkiplere devam etmek ve doğru yöntemleri uygulamak gerekmektedir. İleride bu terkipler konusuna geri döneceğiz. Burada önemli olan havas ile tedavi yapan kişinin havasın behemahal icra-ı tesir eyleyeceğine matlup ve maksadın hasıl olacağına

¹²⁹ “ ‘Rahmân çocuk edindi’ dediler. O böyle şeylerden uzaktır, yücedir. Hayır, (evlat diye niteledikleri) o melekler ikrama erdirilmiş kullardır.”, “Onlar Allah'tan önce söz söylemezler ve hep onun emriyle iş görürler.” Enbiya, 21/26-27; “Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır.” Tahrim, 66/6.

¹³⁰ “Hani Rabbinizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, "Ben size ard arda bin meleklerle yardım ediyorum" diye cevap vermişti.” Enfal, 8/9; “Evet, sabrettiğiniz ve Allah'a karşı gelmekten sakındığınız takdirde; onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabbiniz nişanlı beş bin meleklerle size yardım eder.” Âl-i İmrân, 3/125.

¹³¹ “Riyazat” nefsi terbiye etmek için, tam bir denetim altına almaktır. Ebû Hâmid Muhammed b. El-Gazali (ö. 505 h.), Fâtihat'ül-Ülûm/İlimlere Giriş (Çev. Abdülkadir Akçiçek), Gonca Yayınları, İstanbul 1984, s. 191.

itikad ve imanın şart-ı azam olduğunun bilinmesidir.¹³² Bu uygulamalarınhiç de kolay olmadığı, sürekli tekrar ve sabırla belki bir sonuca ulaşılabilceği ortadadır. Elbette hiçbir şeyin ucuz ve kolay olmadığı, çalışmadan başarının gelmeyeceği de unutulmamalıdır.

Normal yollardan herhangi bir terbiye almamış olanların ruh davetleri dedikleri, aslını cin daveti oluşturan gayretler ise, haddi zatında son derece tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu davetlerde gelen görüntülerin ruhlara değil cinlere ait olduğu söylenmektedir. Cinlerin insanları aldatma usullerinden biri olan bu ruh davetleri kandırmacasından dolayı dünyanın her yerinde milyonlarca insan yanılmakta ve ruhlarla konuştuğunu sanmaktadır. Bu yolla cinler insanları emirlerine itaat ettirebilmektedir.¹³³ Bu konuda yazılan kitapların ve konu hakkında konuşan uygulamacıların ilk belirttikleri husus bu tür faaliyetlerin son derece tehlikeli olduğu ve asla bilmeyenler tarafından yapılmaması gerektiğidir. Bu yola girenlerin, dini ve ahlaki konularda başkalarından daha hassas olmaları gerekir, çünkü bu uygulamalar, istismara açık, insanların kolayca kandıkları, uygulayanların ise çoğunlukla yoldan saptığı bir alandır. Dini ve ahlaki olgunluğa ermemiş bir kimsenin öyle bir teşebbüse kalkışmasının, gerek kendi için gerekse etrafındakiler için büyük bir felaket ve yıkım olacağı kanaati hakimdir.¹³⁴ Yakup el-İskilifi'nin de belirttiği üzere bu yola baş koyanlar ilmiyle amel olup önce kendisi irşat olmalıdır. Rahmani yoldan bu ilmi öğrenmenin ana temeli sabır, teslimiyet, hakkaniyet veRabbini övgü ile tenzih etmekten geçer.¹³⁵

Razi tefsirinde, “insan ruhunun bedene ait bulanıklıklardan arındığı zaman semavi varlıklardanışan nurları kabul etmeye hazır hale geldiğini söyler. Bu nefisler de o nurlar vasıtasıyla güçlenmektedir. Bunun sonucu o nefisler olağanüstü denilecek bir takım işleri yapabilme gücünü elde ederler.” Razi, bu açıklamasına devamla, ruhlar arasındaki bağlantıdan ve yardımdan bahsetmekte ve ruha ait *hazır bulunuşluluk* sınırına ulaşıldığında ruhun tesir için kuvvet kazandığını belirtmektedir. Razi, yerdeki

¹³²es-Seyyid Süleyman el-Hüseyini, Kenzü'l-Esrar fi'l-Havas ve'l-Ezkar (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul 2005, s. 65.

¹³³ Ebu Abdullah Bedreddin Muhammed b. Abdullah ed-Dımaşki eş-Şiblî (ö. 769 h.), Esrârü'l-Can/Cinlerin Esrarı, (Çev. Muhammed Fesad), Be Yayıncılık, İstanbul 1979, s. 20.

¹³⁴ Mustafa İloğlu, Gizli İlimler, Can Matbaa, İstanbul 1985, c. 6, s. 37.

¹³⁵Şefik bin Yakup el-İskilifi, Kitab'ı-Sihri Batıl/Batılname (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul 1998, Önsözde, s. 6.

ruhlarla yardımlaşarak yapılan sihrin üçüncü çeşidi hakkında felsefecilerin ve Mutezile âlimlerinin görüşlerini sıralayıp felsefecilerin şu sözleriyle konuya açıklık getirmektedir: “Bu şeylerin (cinlerle iletişimin) varlığına dair ezici akli bir delil bulunmasa dahi ihtimal dâhilinde ve mümkün bir şey olması imkânsız değildir. Şüphesiz sanat ve tecrübe sahibi kimseler bu yerdeki ruhlarla ilgi kurmanın, rukye, tütsüleme ve tecrit etme gibi bir takım yollarla temin edildiğini müşahede etmişlerdir.”¹³⁶

İnsanların ruh çağırma seanslarında karşılaştıklarının aslında cin olabileceğine dair yukarıda nakilde bulunmuştuk. Tasavvuf ilminde, insanların başka ruhlarla karşılaşmasından bahsedilir. Bu karşılaşma ile cinlerle ilişki kurma birbirine karıştırılmamalıdır. Böyle bir tecrübeyi, Erzurumlu İbrahim Hakkı şu sözleriyle belirtmektedir:

Allah’ı bilmek isteyen kimse bir boş mekanda nice günler olup, beş dış duyusunu muattal kılıp gönül ve candan Celal olan Allah’ın ismine gizlilikle müdâvim olursa, nefsi hukukunu verip hazlarından men ile mücadele edebilirse, kalbini kötü ahlaktan men edip, güzel ahlakla doldurup, sözleri, fiilleri ve ahlakıyla Hazreti Habib-i Ekrem (s.a.v)’in izince yolunda gidebilirse ve bir gün bir gecede yüz dirhem yemek ile dört saat uyku ile kanaat edip, bu riyazatını tamam edebilirse, onun kalbi melekut âlemi ile bir mertebe kazanır ki cismani alemen habersiz olur gider. Göklerin melekutunu seyran ve marifet devletine yeter. O halde melekut âlemi ona açılıp, gayriler uyku halinde rüya ile, gördüğü şekiller, haller ve acaiplikleri o arif uyanıklıkta müşahade eder. Sonra melaîke-i kiram, enbiya ve evliyanın ruhları ona zahir olup onlardan, belki Muhammedi ruhtan istifade eder. Öyle büyük şeyler seyrederek ki vasf ile açıklanamaz. Görmedikçe hakikatleri bilinemez.¹³⁷

İbn Haldun, sihirle uğraşan kişilerin kendilerinde bulunan hassa ve özel vasıflarını riyazat sayesinde kuvveden fiile çıkarabileceklerini söylemektedir.¹³⁸ Fıtraten sihir istidadına sahip olan kimselerin bu istidatlarını kuvveden fiile çıkarmaları için riyazatyapmalarının mutlaka gerekli olduğunu söyleyen yazar, bazen fitri olmayarak iktisap yoluyla da sihrin hasıl olabileceğini eklemektedir.¹³⁹

Riyazat günü oruçlu ve de geceleri ibadetle geçirmek, gaflet ve günaha götürecek her türlü etki ve amelden uzak durmakla yerine getirilen bir iştir. Kur’an

¹³⁶Razi, c. 3, s. 623.

¹³⁷ Erzurumlu İbrahim Hakkı, Marifetname (ö. 1184 h.), (Sadeleştiren, Durali Yılmaz, Hüsnü Kılıç), Çelik Yayınevi, İstanbul 2014, s. 489-490.

¹³⁸ İbn Haldun, c. 2, s. 900.

¹³⁹ İbn Haldun, c. 2, s. 913.

okumaya ve dua etmeye devam mutlaka gerekir ve istediği şeyin dine uygun olması zorunludur. Sabırla ümidini asla kesmeden bu riyazata devam, perdelerin kalkmasına ve kapıların açılmasına sebep olacaktır. Büyü uygulamaları, cin davetleri ve hastalıkların Allah'ın izniyle tedavi edilmeye çalışılmasında yapılacak ilk işlem, kişinin kendisini hazırlaması ve yeter duruma gelmesi yani ruhun belli oranda terbiye edilmesidir. Bu hazırlığın gayesi bedenlen iletişime geçilecek varlıkla (cinler veya melekler) maddi eşitliği sağlamaktır.

Günümüzde yapılan pek çok ruhi telkin ve teskin ile riyazat yöntemlerinin küfre götüren uygulamalarla dolu olduğu gözlemlenebilmektedir. Bu uygulamalar içerisinde özellikle yıldızlara yönelmek, yıldızların ruhaniyetlerinin desteğini almak ve manası bilinmeyen ve şirk aracı olan kelime ve eylemlerle yapılanlar vardır ki dinimiz bunları şiddetle yasaklamıştır. Çünkü böylesi uygulama ve inanışta Allah'tan başka müessirler ve yardımcıları edinmek söz konusu olmaktadır.

Bu ön bilgilerden sonra şu üç başlık altında sihirbaz ve büyücülerin hangi yollarla işlemlerde bulunduklarını örneklerle açıklamaya çalışacağız. Bu açıklamalarımız, aynı zamanda Kur'an'da geçen sihir örneklerinin ne anlama geldiği konusuna da ışık tutacaktır:

1. Cinleri kullanarak yapılan sihir
2. Malzemeler kullanarak yapılan sihir
3. Telkin yöntemiyle yapılan sihir

1.4.Sihir Cin İlişkisi

Kur'an'ın beyanına göre Cinler, ateşten yaratılmış,¹⁴⁰ tıpkı insanlar gibi Allah'ı bilmek ve O'na kul olmakla mükellef¹⁴¹ varlıklardır. Din ve itikat noktasında cinler aynı insanlar gibidir. İman edenleri de vardır iman etmeyenleri de. Fırkalara ayrılırlar, Yahudi, Hristiyan, Mecusi ve müşrik olanları vardır.¹⁴²

¹⁴⁰ “Cinleri de daha önce dumansız ateşten yaratmıştık.” Hicr, 15/27; “ ‘Cin’ i de yalın bir ateşten yarattı.” Rahman, 55/15.

¹⁴¹ “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” Zariyat, 51/56.

¹⁴² Vehbi, c. 15-16, s. 6175.

Cinlerle ilgili düşünce ve algılar çok eskilere dayanmakta olup, değişik toplum ve inanç sahipleri onlara farklı anlam ve özellikler yüklemişlerdir. Neredeyse tarihin her döneminde ve her kültürde bu düşünce ve algılar farklı şekillerde kendisini göstermektedir.¹⁴³ Müşrikler cinleri uluhiyyet derecesine çıkarıp Allah’a ortak koşmuşlar ve o surette Allah’ın oğulları ve kızları olduğu fikrini uydurup¹⁴⁴ sonra içlerine düştükleri bu cehaletle onlara tapmışlar, Allah ile cinniler arasında bir nesep olduğu inancını oluşturmuşlar.¹⁴⁵

Cinler görünmeyen akıllı varlıklardır. Kütleleri, ateş veya hava ile ifade edilmişlerdir. Onları tanımlarken, “soyut ruhlardan bir çeşittir” veya “bedenleri olmayan insan ruhlarıdır” gibi ifadeler de söylenmiştir.¹⁴⁶

Kur’an cinlerin varlığını bir çok ayette kati surette haber vermiştir. Bu konuda en ufak bir şüphe yoktur. Bundan dolayıdır ki cinlerin var olduğuna inanmak zaruridir ve bunu inkâr etmek küfrü gerektirir. Cinlerin var olduğuna inananlar, onların mahiyetleriyle ilgili “havai hayvan mıdır yahut cevahir-i kesife veya latif ecsam mıdır?” gibi sorular çerçevesinde ve ayrıcacinlerin şekilleri konusunda ihtilaf etmişlerdir. Ulemanın çoğunluğuna göre cinler cisimdirler, uzunluk-kısalık ve bir mekanda bulunmak gibi özellikleri taşırlar. Cinlerin insanların güç yetiremediği zor işlere güç yetirebilmek gibi özellikleri ve kendilerine mahsus ilimleri bulunup, değişik şekillerde teşekkül etmek gibi hassaları vardır. Bu sebeptendir ki hayvan suretinde de görülebilirler ve hatta çok defa yılan şeklinde görüldükleri rivayet olunur.¹⁴⁷

Yukarıda cinlerin var olduğunu inkâr etmenin küfrü gerektirdiğini söylemiştik. Bununla birlikte İslam toplumunda kimileri, farklı yorumlar ileri sürerek cinlerin

¹⁴³ “Eski Mısır’da cinler yılan ve kertenkele şeklinde; Eski Yunanlılar’da “Daimon” adı verilen insan üstü varlık; Eski Roma da insanlara zarar veren kötü ruhlar; Çinliler’de cinlerin her yerde bulunduğu, iyi ve kötülerinin olduğu; Taoist rahiplerin cinlerin zararlarından kurtulmak için muska yazıp efsun yaptıkları; Hintliler’de iyi cin kötü cin telakkisi olduğu, İran kültüründe cin telakkisi Zerdüş öncesiinden gelip, Eski Türklerde cinler bütün hastalıkların kaynağı kabul edilip, İsrail kültüründe kötü ruh ve cin anlayışı benimsendiği, Yahudilere göre cinlerin çöllerde ve harabelerde yaşadığı, Hristiyanlıkta ise bedensel ve ruhsal hastalıkların kaynağı oldukları, Araplarda ise cinlerin bazı tanrısal güç ve yeteneklerinin olduğu, cinlerin kâhinlere gökten haber getirdiği ve Allah ile aralarında bir bağ olduğu cinlerle ilgili telakkilerdendir.” Hayreddin Karaman, Mustafa Çağrı, İbrahim Kafi Dönmez vd., Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2014, c. 5, s. 472-473.

¹⁴⁴ En’am, 6/100.

¹⁴⁵ Saffat, 37/158; Elmalılı, c. 8, s. 5381.

¹⁴⁶ Beydavi, c. 2, s. 533.

¹⁴⁷ Vehbi, c. 15-16, s. 6174-6175.

insanlar gibi birer varlık olduğunu kabul etmezler. Bu konuyu tezimizin çerçevesi gereği burada derinleştirmeyeceğiz. Cinlerin varlığını kabul edenler ise iki kısma ayrılır. İlk gruba göre cinler cisim veya cisimde bulunan bir hal değil kendi başlarına bağımsız cevherlerdir. Eski filozoflardan büyük bir cemaat ve “ruhaniyyet ashabi”, cinnin varlığını kabul ederler ve bunların süfli ruhlar olduğunu söylerlerdi. İkinci gruba göre ise cinler, insan bedenlerinden ayrılmış olan ruhlardır.¹⁴⁸

Cinlerin yaradılışlarındaki özellikleri -özellikle de hızları-, insanların hep ilgisini çekmiş ve bu hassaları insanlar tarafından kullanılmak istenmiştir. “*Cinlerden bir İfrit,*¹⁴⁹ *“ben onu sana yerinden kalkmazdan önce getiririm.”*¹⁵⁰ ayeti onların hızlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Cinlerin hızlı olmaları elbette onların güçlerinin sınırsız olduğu ve âlemde her istediklerini yapabilecekleri anlamına da gelmemektedir. “Andolsun, biz gökte burçlar yaptık ve onu, bakanlar için süsledik. Onu kovulmuş her şeytandan koruduk. Ancak kulak hırsızlığı eden olursa, onu da parlak bir ateş takip etmektedir.”¹⁵¹ ayet-i celilesi bu durumu beyan etmektedir. Meydana getirilmiş bu küreler (alanlar/yerler) o denli korunmuşlardır ki cinleri de içeren tüm şeytanlar dünyanın da içinde bulunduğu küre ile sınırlıdır ve diğer kürelerde geçme kabiliyetleride yoktur. Böylece Kur’an şeytanların belirli bir sınırı aşamayacaklarını ve sınırsız bir güce de sahip olmadıklarını bildirmektedir.¹⁵²

Sonuçta kâinatta ne varsa Allah tarafından konulmuş olan fitrat kanununu aşamamakta, belirlendiği sınırı da geçememektedir. Hatta en büyük melek Cebrail bile Miraç gecesi Resulullah efendimize refakat edip kendisi için belirlenmiş sınıra kadar yükselmiş ve daha ileri gidemeyeceğini Resulullah’a bildirmiştir.¹⁵³

¹⁴⁸ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2822.

¹⁴⁹ Bu İfritin adı Mukatil b. Süleyman’ın tefsirinde (c. 3, s. 247.) el-Hukayk, Beydavi’de ise (c. 3, s. 106.) Zekvan yahut Sahr olduğu şeklinde geçmektedir.

¹⁵⁰ Neml, 27/39.

¹⁵¹ Hicr, 15/16-17.

¹⁵² Ebu’l-Ala el-Mevdudi (ö. 1399 h.), Tefhimu’l-Kur’an (Çev. Muhammed Han Kayani, Yusuf Karaca, Nafize Şişman, İsmail Bosnalı vd.), İnsan Yayınları, İstanbul 1987, c. 2, s. 533.

¹⁵³ Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur’an Tefsiri, Anadolu Yayınları, İstanbul 1987, c. 6, s. 3204.

Hız. Süleyman'ın Allah'ın izni ve emriyle cinleri tahakküm altına alması ve ağır işlerde onları kullanması¹⁵⁴ başkalarının da onlara bu tür uygulamalar yaptırılabilceğine inanmalarına sebep olmuştur. Bunun içindir ki onlarla iletişime geçmenin, onlarla işbirliği yapmanın ve böylece değişik menfaatler tesis etmenin yolları aranmıştır. Elbette bu arayışta cinlerle kâhinlerin ortaklıkları da örnek alınan uygulamalardan olmuştur. Cinlerden bahsederken müsbet amellerde *ulvileri* menfi işlerde ise *cin şeytanlarının* kastedildiğini belirtmek isteriz. Yoksa cinlerden bahsederken kastımız cinlerin hepsini kapsamamakta, duruma uygun yönlendirme yapılmaktadır.

Cinlerin insanlarla olan bağlantıları ile ilgili Kur'an'da değişik ayetler mevcut olup bunların çoğunluğu ortak bir mekan paylaşımı ve iletişimi ele almaktadır. Hız. Süleyman'ın cinlerden ordu kurması, onları ağır işlerde çalıştırması, cinlerden bir İfritin bir toplulukta fikirler beyan etmesi, onlarda bedeni bir algı ve müşahedenin de var olduğunu göstermektedir. Vesvese vermeleri ve fısıldamaları ise bedeni müşahedenin öte psikolojik bir durumdur.

Cinlerle ilgili olarak anlatılan bu güçlü ve maharetli halleri, insanların merak ve hırslarını cezbetmekte ve onlardan faydalanma niyetiyle bir takım iletişim kanallarının peşine düşülmektedir. Tarihin eski dönemlerinden itibaren bireyler veya kabileler çeşitli şekillerde onlardan istifade etmeye çalışmışlardır ve yaşadığımız dönem itibarıyla da bu gayretleri devam etmektedir. Tabi burada iki soru aklımıza gelmektedir:

- a) Acaba hala cinlerle iletişime geçilebilir mi?
- b) Cinler itaat altına alınıp hizmette kullanılabilir mi?

Müfessirlerin konuyla ilgili açıklamalarını incelediğimizde genel eğilimin çeşitli şartların bir araya getirilmesiyle böyle bir iletişim olayının sağlanabileceği yönündedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, sihri sekiz gruba ayırıp neredeyse konuyla ilgili en ayrıntılı bilgileri veren Razi cinleri yer ruhları diye adlandırmakta, sanat ve tecrübe sahibi kişilerin bu yerdeki ruhlarla ilgi kurmanın, rukye, tütsüleme ve tecrit etme gibi kolay yollarla temin edildiğini müşahade edildiğini belirtmektedir.¹⁵⁵ Aynı şekilde yer ruhları yani arzda yaşayan cinlerle ilişki kurmanın semavi ruhlarla

¹⁵⁴ Bknz; Neml, 27/17-39; Enbiya, 21/82; Sebe, 34/13; Sad, 38/37.

¹⁵⁵ Razi, c. 3, s. 623.

ilişki kurmaktan daha kolay olduğunu İbn Kesir belirtmektedir.¹⁵⁶ Elbette bu ilişkiyi mümkün kılan durum cinlerle insanlar arasında bir uyum ve yakınlığın olmasıdır¹⁵⁷ ama burada unutulmaması gereken husus cinlerle insanlar arasında bir yakınlık ve uyumun olmasının iletişim için asla yeterli bir husus olmadığıdır. Nihayetinde insanlar topraktan ve cinlerde ateşten yaratılmış ve kendilerine göre özel hassaları olan varlıklardır yani fiziki bir farklılık söz konusudur.

“Doğrusu içimizde salih olanlar da var, olmayanlar da. Ayrı ayrı yollar tutmuşuz.”¹⁵⁸ ayeti de açıkça belirtmektedir ki Allah’ın emrine karşı gelip isyan ederek rahmetten uzaklaşan cinler vardır. İnsanlardan bazıları, büyüünün “kafir işi bir amel” olduğu¹⁵⁹ açıkça Allah tarafından bildirilmesine rağmen gaflet ve azgınlıklarından ve akıllarını kullanmamalarından dolayı şer niyetlerini gerçekleştirmek için yine kendileri gibi iyi olmayan (süfli) bu cinleri kullanma yoluna gitmektedirler. Zaten cinler de yukarıdaki ayetin beyanı üzere tıpkı insanlar gibi niyet ve amel noktasında iyilik veya kötülükten yana tavır almaktadırlar.

Cinleri kullanma yollarının en meşhuru, büyücülük ve kâhinliktir. Aslı itibariyle büyü olayında büyücü ve kâhinlerin usulü cin ve şeytanlardan yardım istemeye dayanır. Bu sonucu itibarıyla insanı şirke götürmektedir. Çünkü bu Allah’ı bırakıp, O’ndan başkasından yardım istemektir. Bundan daha kötüsü, şeytanların *sözle ya da fiille Allah’ı inkâr etmedikçe* büyücüye hizmet etmemesidir. Büyücü Allah’a ne kadar asi olursa, şeytanlar da ona o kadar yakın ve itaatkar olurlar.¹⁶⁰

Öyleyse mana itibariyle gizli mahluk anlamına gelen ve insanın gözünden gizli oldukları için kendilerine cin denilen¹⁶¹ bu varlıklar görülebilir mi, onlarla iletişime geçmek mümkün müdür ve onlardan faydalanılabilir mi?

Kur’an’da cinlerin semaya kulak kesildikleri ve bazı haberleri çalmaya çalıştıkları olayı sabittir. Pek çok müfessir bu olayı anlatırken meleklerin aralarında konuşurlarken duymuş olduklarına farklı yalanlarda katarak cin şeytanlarının

¹⁵⁶ İbn Kesir, c. 1, s. 145.

¹⁵⁷ et-Talehi, s. 56.

¹⁵⁸ Cin, 72/11.

¹⁵⁹ Bakara, 2/102.

¹⁶⁰ Vahid Abdüsselam Bali, Cin ve Şeytanlardan Nasıl Korunmalıyız? (Çev. Taceddin Uzan), Uysal Kitabevi, Konya 1995, s. 54.

¹⁶¹ Mevdudi, c. 7, s. 329.

kâhindostlarına bu bilgileri aktardıklarını tefsirlerinde açıklamaktadır.¹⁶² Böyle bir aktarım için bir iletişimin olması kaçınılmazdır. Bu iletişim ya fiziki anlamda olmalı ya da rüyada veya içe doğma şeklinde olmalıdır.

“Ey Âdemoğulları! Avret yerlerini kendilerine açmak için, elbiselerini soyarak ana babanızı cennetten çıkardığı gibi, şeytan sizi de saptırmasın. Çünkü o ve kabilesi, onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, iman etmeyenlerin dostları kılmışızdır.”¹⁶³ ayetinin âlimler tarafından şeytanın görülemeyeceğine işaret ettiğini, bundan dolayı da şeytanın da cinlerden olması hasebiyle¹⁶⁴ cinlerin görülemeyeceğini ifade etmişlerdir. Tabi bu ayet görülemez diyenler için delillerinden sadece bir tanesidir. Şu da vardır ki ayetteki hüküm mutlak bir hüküm değildir. Yani istisnaları olmamasını gerektirmez. Nitekim Resulullah’ın cinleri gördüğüne dair rivayetler bunun şahididir. Zaten Ehl-i Sünnet âlimleri Allah’ın izniyle cinlerin bazı şekillere girdikten sonra görülebileceğinde de mütefiktirler.¹⁶⁵

Hz. Muhammed’in cinlerle görüşmesi, onlara Kur’an okuması yani aralarında tek yönlü de olsa bir iletişimin olması şu ayette işaret edilmektedir:

“(Ey Muhammed!) De ki: "Bana cinlerden bir topluluğun (Kur'an'ı) dinleyip şöyle dedikleri vahyedildi: "Şüphesiz biz doğruya ileten hayranlık verici bir Kur'an dinledik de ona inandık. Artık Rabbimize hiç kimseyi asla ortak koşmayacağız. Doğrusu Rabbimizin şanı çok yücedir; ne bir eş edinmiştir, ne de bir çocuk. Demek ki bizim beyinsiz olanımız, Allah hakkında doğruluktan uzak sözler söylüyormuş. Şüphesiz biz, insanların ve cinlerin Allah hakkında asla yalan söylemeyeceklerini sanıyorduk. Doğrusu insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazılarına sığınırlandı da, cinler onların taşkınlıklarını artırırlandı.”¹⁶⁶

Diğer bir ayette de:

¹⁶²Taberi, c. 14. s. 14.; İbn Kesir, c. 1, s. 135.; Salebi, c. 1, s. 244. ; Buhari, Tefsir’ul-Kur’an, 15.

¹⁶³ Araf, 7/27.

¹⁶⁴“Hani biz meleklerle, "Adem için saygı ile eğilin" demiştik de İblis'ten başka hepsi saygı ile eğilmişlerdi. İblis ise cinlerdendi de Rabbinin emri dışına çıktı. Şimdi siz, beni bırakıp da İblis'i ve neslini, kendinize dostlar mı ediniyorsunuz? Hâlbuki onlar sizin için birer düşmandırlar. Bu, zâlimler için ne kötü bir bedeldir!” (Kehf, 18/50)

¹⁶⁵ Lütfullah Cebeci, Kur’an-ı Kerim’e Göre Cin-Şeytan, İstişare Yayınları, Konya 1989, s. 96.

¹⁶⁶ Cin, 72/1-6.

“Hani Kur'an'ı dinlemek üzere cinlerden bir grubu sana yöneltmiştik. Onlar, onun huzuruna gelince birbirlerine, ‘Susun!’ dediler. Kur'an'ın okunması bitince de uyarıcı olarak kavimlerine döndüler.”¹⁶⁷ buyurulmaktadır. Ayetler açıkça gösteriyor ki asli yapısal özellikleri sayesinde cinler insanları görebilmekte ve duyabilmektedir. Burada asıl sorun insanın cinleri görüp göremeyeceği sorusu üzerinde ortaya çıkmaktadır.

Peygamberimizin cinleri bizzat gördüğüne dair en kuvvetli rivayet İbn Mes'ud'un görüşüdür. İbn Mes'ud'a göre Hz. Peygambere Kur'an okuması ve onları İslam'a davet etmesi için cinlere gitmesi emrolunmuştur. Nitekim İbn Mes'ud Hz. Peygamberin “Cinlere Kur'an okumakla emrolundum. Kim benimle gelmek isterse gelsin” dediğini, bunun üzerine ashabın ses çıkarmadığını, daha sonra Hz. Peygamberin bunu ikinci kez söylediğini fakat ashabın yine sustuğunu, üçüncü kez söylediğinde kendisinin “Ey Allah'ın Resulü, seninle beraber ben gelirim dediğini, bunun üzerine Hz. Peygamberin ‘o halde haydi’ dediğini, böylece İbn Ebi Dübb mahallesindeki Hacun Dağı'na geldiklerini, orada Hz. Peygamberin kendisinin önü sıra bir çizgi çekip, “sakın bundan ileri geçme” deyip Hacun Dağı'na doğru çekip gittiğini; derken o cinlerin Hz. Peygamberin yanına tıbbı küçük deve yavruları gibi süratlice koştuklarını; adeta bedenleri büyük, başları küçük erkekler olduklarını, aynen kadınlar gibi def çaldıklarını, bu şekilde Hz. Peygamberin etrafını sardıklarını, dolayısıyla Hz. Peygamberi göremez olduğunu, görmek için ayağa kalkınca Hz. Peygamberin ona eliyle “otur” diye işaret ettiğini, sonra da gittikçe yükselen bir sesle Kur'an okuduğunu; o cinlerin de yere adeta yapıştıklarını, bu nedenle kendisinin onların seslerini duyup kendilerini görmediğini anlatmıştır.¹⁶⁸

Bir başka rivayette de cinler Hz. Peygambere “sen nesin” demişler, Hz. Peygamber, “ben Allah'ın nebisiyim” deyince, “bu konuda şahidin kim” dediklerinde, “şu ağaç” demiş ve “ey ağaç gel” emrini verince, ağacın dalı budağı ile çok aşırı bir ses çıkararak gelip Hz. Peygamberin huzuruna durmuş, bunun üzerine Hz. Peygamber ona “bana ne diye şahadet edersin?” deyince, ağaç “ben senin Allah'ın Resulü olduğuna

¹⁶⁷ Ahkaf, 46/29.

¹⁶⁸ Razi, c. 30, s. 665.

şehadet ederim” demiş, Hz. Peygamber de “artık yerine git” demiş, ağaç geldiği gibi gidip eski yerini almıştır.¹⁶⁹

Diğer bir rivayet ise: “Medine’de Müslüman olmuş bazı cinler vardır. Onlardan birisini görürseniz üç gün süre verin. Ondan sonra isterseniz, onu öldürün. Çünkü o şeytan olabilir.”¹⁷⁰ buyurulmaktadır. Öldürülme sebebine gelince: Normal hallerde âlemi farklı olan cinlerin insanlara gözükmemesi gerekir. Eğer gözüküyorsa nefsanî veya şeytanî bir durum söz konusudur ki Resulullah da Müslüman cinlerin görünmesi durumlarında bunun belli bir süre olacağını, aksi bir durumda ise görünen varlığın cin türünden bir şeytan olup insanı aldatmaya çalışacağını beyan etmiştir. Bu rivayetler Resulullahın cinleri gördüğüne dair belirtilen rivayetlerdendir.

Resulullah’ın cinleri görmediğine dair de değişik rivayetler bulunmaktadır. Bunların en önemlisi İbn Abbas’tan gelen rivayettir. İbn Abbas’a göre Hz. Peygamber cinleri görmemiştir. Cinler Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasındaki fetret döneminde (peygambersiz dönemde) göğe yöneliyor ve göğün haberlerini (meleklerin haberleşmelerini) dinliyor, bu haberleri kâhinlere ulaştırıyorlardı. Allah Teâla, Hz. Muhammed’i peygamber olarak gönderince gök korunmaya alındı. Böylece de şeytanlar/cinler ile gök haberleri arasına engel konuldu. Şihaplar (alevler) onların üzerine atıldı. Bunlar da İblise gidip, bu durumu haber verdiler. Bunun üzerine İblis, “Bunun mutlaka bir sebebi vardır, olmalı. Dolayısıyla sizler yeryüzünün doğusunu-batısını (her yerini) karış karış gezip bu sebebi bulmaya çalışın, dedi. Bunun üzerine o araştırmacılar bir grup, Tihame’ye geldiler ve Ukaz Panayırı’nda Hz. Peygamberi ahabına sabah namazını kıldırırken buldular. Okuduğu Kur’an’ı dinlemeye başladılar ve “İşte vallahi, sizinle göğün haberleri arasına girip, sizi engellemeye sebep olan şey budur” dediler. Oradan kavimlerine dönerek, “Ey kavmimiz! Şüphesiz biz, Mûsâ’dan sonra indirilen, kendinden önceki kitapları doğrulayan, gerçeğe ve doğru yola ileten bir kitap dinledik.”¹⁷¹ dediler.¹⁷² Allah Teâla da Hz. Peygambere bu gaybî durumu haber verdi.¹⁷³

¹⁶⁹ Buhari, Menakıbu’l-Ensar 32; Müslim, Salat 150.

¹⁷⁰ Malik, Muvatta, İs’tizan, 33.

¹⁷¹ Ahkaf Suresi, 46/29-30.

¹⁷² Buhari, Tefsir, 72/1; Müslim, Salat, 149.

¹⁷³ Cin Suresi, 72/1.

İbn Abbas bu olaya dayanarak, Hz. Peygamberin cinleri görmediğini şu şekilde izah etmektedir: “İşte bu olayda, Hz. Peygamberin cinleri görmediğine dair delil vardır. Çünkü Allah Hz. Peygambere “Deki: Bana şu hakikatler vahyolundu” ayetiyle bu durumu bildirmiştir. Eğer Hz. Peygamber onları görmüş olsaydı bu hadisenin öğrenilmesini vahye nispet etmezdi. Zira varlığı bizzat müşahade edilerek bilinen şeyin ispatı vahye dayandırılmaz.”¹⁷⁴

Elmalılı'ya göre İbn Abbas'tan gelen bu rivayet her zaman için geçerli bir durumu bildirmemekte, bu vakıya kadar ve bu sözleri söyledikleri sırada görmemiş olduğunu anlatmaktadır. Böyle olmasa bile, olumlu bir haber olumsuzolana tercih edileceğinden, bu hususta İbn Mes'ud rivayeti öne alınmalıdır. Elmalılı, bu görüşü desteklemek için şu çıkarımda bulunmaktadır: “Çünkü Cebrail'i gören ve hatta İbn Abbas'ın kavlince Miraç'ta Rabbini gören Resulullah'ın cinleri, şeytanları hiç görmemiş olması manasız olur.”¹⁷⁵

Razi, İbn Mes'ud ve İbn Abbas'tan gelen bu iki görüşü değerlendirirken, her ikisini de yalanlamanın mümkün olmadığını belirtmektedir. O'na göre İbn Abbas ile İbn Mes'ud rivayetlerini şu açılardan uzlaştırmak ve cem etmek mümkündür:

- a) Belki de İbn Abbas'ın bahsettiği, bu meseledeki ilk hadisedir. Böylece Allah Teâla ona bu sureyi vahyetmiş, daha sonra da İbn Mes'ud'un rivayet ettiği gibi, gidip cinlere Kur'an okumasını emretmiştir.
- b) Cinlerle karşılaşma hadisesinin tek bir defa olduğu kabul edilse bile Hz. Peygamber onlara gitmekle ve Kur'an okumakla emrolunmuştur. Bunun üzerine Hak Teâlâne diyeceğini ve ne yapacağını O'na vahyetmiştir.
- c) Hadise tek bir defa vuku bulmuştur. Hz. Peygamber onları görmüş, sözlerini dinlemiş, onlarda kendisini tasdik etmişler; sonra kavimlerine gidip hikayevâri : “Biz gerçekten enteresan bir Kur'an dinledik ve şöyle şöyle oldu” demişler ve bunun üzerine Allah Teâla O'na, onların kavimlerine dedikleri şeyleri vahyetmiştir. Bütün bunlar ihtimal dâhilindeyken bu rivayetleri yalanlamak imkânsızdır.¹⁷⁶

¹⁷⁴Razi, c. 30, s. 664.

¹⁷⁵Elmalılı, c. 8, s. 5394.

¹⁷⁶Razi, c. 30, s. 665.

Burada açıkça görülüyor ki Razi, Resulullah'ın cinleri bizzat görme olayını yalanlamamakta ve imkânsız da görmemektedir. Bu görüşü desteklerken de, İbn Mes'ud'un rivayetini temele alıp, İbn Abbas'ın “ Hz. Peygamber'in cinleri görmediği” yönündeki açıklamasını, zamansal ve mekansal farklılıkların olabileceğini dile getirerek, diğer rivayete ters görmemektedir.

H. Peygamberin cinleri gördüğü ve onlarla konuştuğuna dair başka rivayetler de vardır. Örnek olarak verirsek: “Cin heyeti peygamberimizin huzuruna geldi ve “Ya Resulullah! Ümmetini kemik, gübre ve kömürle taharetlenmekten sakındır. Çünkü onları Allah bize rızık kıldı, dediler.” Resulullah da onlarla taharetlenmekten nehyetti.¹⁷⁷ Diğer bir rivayette ise Ebu'd Derda şöyle nakletmektedir: “Bir gün Resulullah (namazdayken) ayağa kalktı. Biz de onun ne dediğini işitiyorduk. ‘Senden Allah’a sığınıyorum.’ diyordu. Sonra üç kere ‘Seni Allah’ın lanetiyle lanetliyorum.’ dedi ve sanki bir şey anlatıyor gibi ellerini uzattı. Namazdan çıktıktan sonra ‘Ya Resulullah! Senden namazda iken söylediğin bir söz duyduk ki bundan evvel onu hiç işitmemiştik.’ dedik. O da şunları anlattı: “Allah’ın düşmanı İblis, yüzüme çarpmak için elinde ateşten bir şihap olduğu halde geldi. Bunun üzerine ben üç defa ‘Senden Allah’a sığınırım’ dedim. Bundan sonra da ‘Seni Allah’ın lanetiyle lanetliyorum’ dedim. Bu sözü de üç defa tekrar ettim, fakat geriye çekilmedi. Sonra onu yakalamak istedim. Vallahi kardeşimiz Süleyman’ın duası olmasaydı muhakkak (benim bu hamlemlerle) bağlanmış olacaktı da Medine halkının çocukları onu oyuncak edeceklerdi.”¹⁷⁸ Cin suresi sonrası gelişen olaylar ise peygamberin Allah’ın emriyle cinlerle görüştüğünü ortaya koymaktadır.¹⁷⁹

H. Muhammed’in insanlara ve cinlere gönderilmiş olması cinleri görmesini gerektirir. Çünkü Resulullah’ın cinler taifesine nebi olması onlarla bir araya gelmesini, konuşmasını ve bir konu hakkında karşılıklı görüşme yapmasını gerektirdiğinden her halde onları görmesi gerekir. Resulullah da onları görmüş ve onlarla sohbet etmiştir.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Ebu Davud, Taharet, 20/39.

¹⁷⁸ Müslim, Mesacid, 40.

¹⁷⁹ Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmet b. Abdi'l-Lâtîf ez-Zebîdî (ö. 893 h.), Sahih-i Buhârî Muhtasarı: Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi (Çev. Kâmil Miras), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979, c.10, s. 48.

¹⁸⁰ Vehbi, c. 15-16, s. 6175.

Alusi'ye göre velilerin cinleri görmesi ihtimal dâhilindedir fakat görüldüğü konusunda kesin deliller bulunmamaktadır.¹⁸¹

İmam Şiblî'ye göre cinler latif varlıklardır, yerler içerler, evlenirler. İnsanlardan bir kısmı onlarla konuşur, onları duyar fakat bu kişide acı (zorlanma, azab, ağırlık) meydana getirir.¹⁸²

Çağdaş yazarlardan Ali Osman Ateş de, cinlerin insanlar tarafından görülüp görülemeyeceğine dair çeşitli ayet ve rivayetleri sıralayıp zikrettikten sonra bir sonuca varmaktadır. Ona göre normal insanlar, cinleri ve melekleri göremez çünkü cinlerin ve insanların vücut yapıları birbirinden farklıdır. Fakat peygamberler ve manevi açıdan büyük insanlar Allah'ın izni ve iradesi ile cinleri görebilirler. Bunun yanında diğer insanların, peygamberlerin gördüğü gibi cinleri yoğunluk kazanmış şekillerde gördüğünü kabul etmek pek mümkün değildir. Veliler ise cinleri kendi asli suretlerinde yani ruhani yapılarında görmüşlerdir.¹⁸³ Başka bir yerde konuyla ilgili şunları aktarmaktadır: Mutezile ile Ehl-i Sünnet âlimlerinin cinlerin yapıları ile ilgili görüş ayrılığı derin olmayıp, Ehl-i Sünnet âlimlerinin titiz davranmalarının cinlerin kesafet kazanmalarının imkânsız olduğunu ileri sürüp, konuyla ilgili ayet ve hadislerin inkârına zemin hazırlanır düşüncesinden kaynaklanmaktadır.¹⁸⁴

Cinlerin görülüp görülemeyeceği, şekilden şekile girip giremeyecekleri ve onlarla iletişime geçilip geçilemeyeceği konusunda gerek tefsirciler gerekse diğer İslam âlimleri arasında değişik görüşler olduğunu görmekteyiz. Bu konueski zamandan beri toplumların zihinlerini meşgul etmiştir. Bu çalışmayı yaparken ulaşmak istediğimiz nokta, cin ve sihir ile ilgili inanç ve uygulamaların günümüzdeki hali ve geçmişle bağlantısını gözden geçirmek, böylelikle Kur'an'da bu konuya dair yapılan atıfların doğrudan yaşadığımız ortamla bağlantısını kurmaktır. Böylece, bu ilmin sadece peygamberler zamanıyla kayıtlı olup-olmadığını, daha sonra hayatını sürdürüp sürdürmediğini incelememiz, eğer devam ediyorsa, bu işle ilgilenen kişilere nasıl yaklaşacağımızı, insanların Kur'an hakkındaki düşüncelerini yanlış yönlendiren hurafeleri nasıl tespit ve izale edebileceğimizi öğrenmemiz mümkün olacaktır. Sadece

¹⁸¹ Alusi, c. 8, s. 105.

¹⁸² eş-Şiblî, Garaib ve Acaibu'l-Can, el-Mektebetü'l-Kur'an, Kahire 1983, s. 7.

¹⁸³ Ali Osman Ateş, s. 133-134.

¹⁸⁴ Ali Osman Ateş, s. 128-129.

sihir ve cin konusunda kulaktan duyma bilgiler, insanların cinleri inkârına kadar götürmekte, konu itikadî bir boyut da kazanmaktadır.

Konunun toplumsal ve hukuki boyutları sebebiyle, ülkemizde cin ve sihirle ilgili bilimsel bir çalışmanın yapılmasının zorluklarından bahsetmiştik. Bu konuda en büyük zorluk da fiilen uygulama yapan kişilerin böyle çalışmalara soğuk bakmalarıdır. Bununla birlikte, toplumumuzda nasıl uygulamaların yapıldığını ve insanların bu olaya nasıl baktıklarını görmek de, tezimizin yönünü belirleyen unsurlardandır.

Toplumumuzda, cinlerle iletişime geçtiğini, onları hizmetine aldığını, onlara istediğini yaptırabildiğini, onları görebildiğini söyleyenler yanında cinlerin kendisine musallat olduğunu ve rahatsızlandığını, pek çok davranışı bedenine giren cinlerin emir ve telkiniyle yaptığını söyleyen insanlar da bulunmaktadır. Artık bu uygulamaları, tarihin derinliklerinde kalmış bilgiler ve hikayeler olarak değil, yaşadığımız dünyada karşılığını bulan ve kimi insanları kendisine çeken gerçeklikler olarak kabul etmemiz, söylemlerimizi de buna göre geliştirmemiz gerekmektedir. Bilginin güç olduğunu bilerek bu konuda da doğru bilgiye sahip olmak, doğru cümleleri kurmaya ve konuyla ilgili ayetlerin yorumlanmasında yanlış düşmemeye vesile olacaktır.

Cinler vasıtasıyla hastalıkları iyileştirdiğini söyleyen ve bu tür kişilere şifa bulmak amacıyla giden kişilerin olduğunu görmekteyiz. Bu tür yerlere giden kişilerin de seans sonrasında iyileştiğini, kendisini daha iyi hissettiğini söylediği olaylarla karşılaşmak mümkündür. Bu sonuçlar, farklı şekillerde yorumlanabilir. Örneğin: hasta olup ağrılarının olduğunu söyleyen kişi hoca tarafından gözle göremediği varlıklar aracılığıyla zihnen kendisini iyileştirmiş ve o kişiyi psikolojik olarak telkin yoluyla ağrılarından kurtarmış olabilir. Bu tür olaylarda gözle görülen bir şey olmadığından, konunun istismara açık bir yönünün olduğu, bu yüzden de insanların dini inanışlarına da zarar verebilecek boyutlara gelebileceği unutulmamalıdır.¹⁸⁵

¹⁸⁵Toplumumuzda cinlerle ilgilenenler ve bu kişilere başvuranların durum ile ilgili olarak bulduğumuz her fırsatta gözlemlerde bulunduk. Cinler vasıtasıyla bazı işler yapabildiğini iddia eden bir kişi İzmir’de emekli bir din görevlisi idi. İlahiyat ve medrese eğitimi aldığını beyan eden bu kişiyle uzun uğraşlardan sonra görüşme imkânımız oldu. Kendisi bize cinlerle iletişime geçebildiğini, hizmetinde cinlerinin olduğunu ve değişik hastalıkları bu sayede iyi edebildiğini söyledi. Bir hasta tedavisi esnasında bizim de bu seansa katılmamıza müsaade etti. Bir erkek ve üç bayan geldiler ve hoca, anne ismiyle kendilerinin isimlerini alarak bir işlem yaptı ve bayana bedeninin değişik yerlerindeki ağrıları tarif etti. Bayan neredeyse tamamına evet diye cevap verdi. Hoca önce teşhis ettiğini, tedavinin ise sonra olacağını

Ateşten yaratılmış -yani enerji olan- cinlerle irtibat kurabildiğini söyleyen insanların, bunu nasıl yapabildikleri ile ilgili de görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan birisine göre, insan beyninin yaydığı enerji, şeytanlık yapan cinlerin enerjisi ile aynı kanalda buluşabilmekte ve böylece onlar şeytanların yani cinlerin mesajını alabilmektedir. Şeytanlar irtibat kurdukları bu beyinlere kendi sihir ve sahte öğretilerini öğretmektedirler.¹⁸⁶ İnsanları etkilemek isteyen cinlerin, kafir cinler olduğu bilgisi de eserlerimizde sıklıkla dile getirilmektedir. Bu bağlamda şu söylenilebilir: Cinlerin kafirleri İblisin yardımcıları durumundadırlar. Fakat göklerde ve yeryüzünde Allah'ı asla aciz bırakamayacaklarını onlar da bilirler. Buna rağmen cinlerin zâlimleri, yüreklerine korku salıp etkiledikleri insanların, kendilerine sığınmalarını fırsat bilerek onların azgınlıklarını daha da artırmaktadırlar.¹⁸⁷

Süleyman Ateş de bu konu ile ilgili olarak alışılmışın dışında çok derin bir açıklama yapmakta, cinlerin yapabileceklerine ve insanlarla ilişki içerisinde olabilecekleri konusunda şunları kaydetmektedir:

Cinlerin mahiyetleri çeşitlidir. Bunların arasında insanların yapamayacağı güç, ağır işleri yapanların ve her nev'in şu cisimler âleminden özel bir nevi cisimle ilişki kurması mümkündür. Tıbbi kanıtlar gösteriyor ki insanın esas olan nefs-i natıkanın ilk ilişki kurduğu şey ruhlardır. Ruhlar kan parçalarından doğan buharî, latif cisimlerdir. Bunlar kalbin sol tarafında oluşur. Nefsin ilişki kurmasıyla bu ruhlar, uzuvlarla ilişki kurarlar. Ruhların bedenle böyle ilişki kurması gibi bu cinlerin de hava parçalarıyla ilişki kurmaları mümkündür. Böylece havanın o cüzü o ruhun müteallikı olur. Ruhla o cüz arasında bağlantı kurulunca o havanın yoğun cisimde gezmesi vasıtasıyla bu ruhlar o yoğun cisimlerle ilişki kurup onları etkiler ve yönetir.¹⁸⁸

söyleyip uzun bir süre bayana birçok sorular sordu ve ardından tedavi sürecine geçti. Tedavi sözcüğü o hocanın kendi yaptığı işlemler için kullandığı bir terimdir. Bu işlemlere seans, görüşme, tedavi vs. isimleri de verilmektedir. Kadının üzerindeki metal herşeyi çıkarttırdıktan sonra kafa tarafından başlayıp kadına değmeden ellerini değişik şekillerde hareket ettirerek “Reis” diye hitap ettiği kuvvetli cinle (bu hocanın tabiridir) tedaviye başladı. Yavaş yavaş “Reis tamam mı? Tedavi ettiniz mi?” diye sorarak yaklaşık 30 dk. de işlemi tamamladı. Burada herhangi bir okuma veya konuşma yöntemi kullanmayan hocanın işleminin ardından bayana ne rahatsızlığının olduğunu ve hocanın işleminden sonra ne durumda olduğunu sorduğumda bayan “yıllardır çektiğim ağrı ve halsizlik hallerim birden yok olup gitti. Çok iyiyim” diye cevap verdi. Kadının bu durumunun sadece o anlık psikolojik histen ibaret mi olduğunu kontrol etmek amacıyla, müşteri olarak gelen kişinin telefon numarasını istedim ve yaklaşık on gün sonra kendisini aradım. Çok iyi olduğunu ve o günden sonra ne ağrılarından ne de sebepsiz halsizlik ve sinirlilik durumlarından eser kalmadığını beyan etti.

¹⁸⁶ Bayraklı, c. 2, s. 90.

¹⁸⁷ Zeki Duman (ö. 1434 h.), Beyânu'l- Hak/Kur'an-ı Kerim'in Nuzul Sırasına Göre Tefsiri, Fecr Yayınları, Ankara 2008, c. 1, s. 383-384.

¹⁸⁸ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2822.

Cinlerin soyut varlıklar olmaları, çeşitli olaylardan haberdar olmalarına, bu âlemde bir takım işleri yapmalarına engel değildir. Bu görülmeyen varlıklar işitir, görür, haberleri bilir ve özel işler de yaparlar; şekillerini değiştirebilirler ve kılıktan kılığa girebilirler.¹⁸⁹

İnsan ve cinlerin yaradılışları farklı olsa da, birbirleriyle müşterek tarafları vardır. İnsanoğlu yeryüzünde diğer mahlûkattan ayrı tek başına yaşamamaktadır. Bu iki tür arasında farklı şekillerde bağlar ve karşılıklı tesirler mevcut olduğu belirtilmektedir.¹⁹⁰ Bu bağlamda, insanların cinlerle bir bağ kurabileceği, birçok ilim adamı tarafından kabul edilmiştir. Allah'ın dilediğine bahsettiği bir takım kuvvetler sayesinde birey, diğer insanlardan farklı olarak bir takım amelleri yerine getirmek suretiyle çoğu tarafından bilinmeyen gaybî bilgilere ulaşabilmektedir. Ancak bu bilgiye ulaşmanın bir takım riskleri ve gerekleri vardır. Gerek cin davetleri gerekse diğer ilgili ilimlerin çok zor süreçlerle elde edildiği ama özellikle iman noktasında pek çok tehlikeyi de içerisinde barındırdığı bilinmektedir. Razi, sihir-büyü yapmanın kolay bir iş olmadığını ifade etmektedir. Onun açıklamasına göre bu işle iştigal eden kimseler azıcık bir mal elde etmek için bile son derece yoğun bir çaba içine girmeyi göze almaktadırlar.¹⁹¹ Bu gayretlerin pek çoğu da herhangi bir neticeye varamadan sonuçlanmaktadır. Çünkü sihir ilmi iyi derecede dini bilgi, astroloji bilgisi, dil bilgisi (Osmanlıca, Farsça, İbranice ve diğer diller), malzeme temini, matematik bilgisi (cifir hesapları, vefk ve remil yapımı vs.) gerektirmektedir. Bütün bunların yanında yapılacak işlemlerin uzun sürmesi ve karmaşıklığı ile bu ilimleri bilenlerin az olması da bu yola giren kişilerin karşılaştıkları zorluklardandır. Özellikle havas ilminde ve davetlerde başarılı olmak pek çok şartın bir araya getirilmesine bağlı olup¹⁹² bunlar hiç de kolay

¹⁸⁹ Bursevi, c. 1, s. 29.

¹⁹⁰ Seyyid Kutub, c. 29, s. 241.

¹⁹¹ Razi, c. 3, s. 620.

¹⁹² Değişik havas kitaplarında pek çok şarttan bahsedilmektedir. Mevzubahis şartları şu maddeler altında birleştirmek mümkündür: 1-Cezm (Kesin Karar): Yapacağın bir amelden hiçbir zaman şüphe etmeden amele tam bir iman-ı kâmil ile başlamak ve kalben Allah'a inanarak bu işe yönelmek. 2-Musabara (Sabır Etmek): Yapılan işe ümidini kesmeden sonuç alıncaya kadar devam etmek, amelden asla kopmamak. Bıkmadan usanmadan tam bir sabır ve rabıta ile başlamış olduğun işin muvaffakiyetle neticelenmesine kadar devam etmek. 3-Kitman (Sır Saklamak): Ameli gizlemek, kimseye bahsetmemek. Ne yapacağını, ne okuduğunu veya üzerinde çalıştığın bir işi hiç kimseye söylememek ve sezdirmemek. Ameli تنها ve kimsenin görmediği bir yerde yapmak. 4-Takva: Manevi yolda yükselmek ve başarıya ulaşmak takva ile olur. Havas ilminin ulemalarına göre bu ilmin sahibi ne kadar hayra yönelikse amellerinde de o kadar başarılı olur. Çünkü Allah kendisinden korkan ve kendisine itaat eden kimseye herşeyi teşhir eder. 5-Temiz Olmak: Sürekli olarak taharet üzere bulunmak. 6-İcazetli Olmak: Bu işi yapan kişinin izinli olması

yöntem ve şartlar değildir. Davet şartlarının yanında Kur'an'la tedavi yapacak kişinin yerine getirmesi gereken şartlar¹⁹³ ayrıca değerlendirilmektedir.

Kur'an'da sihir, büyü ve cinlerle ilgili ayetlere baktığımızda cinlerle ilgili bilgilerin sadece peygamberlere veya daha dar kapsamda sadece Hz. Süleyman'a verildiğine dair bir kısıtlama görememekteyiz. Elbette Hz. Süleyman'ın bu konuda duası bulunmaktadır: "Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümlerlik) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi." ¹⁹⁴ Onun bu duasında istediği şeyler çok kapsamlıdır; cinlere hâkimiyet ise sadece bu kapsamın içerisinde bir cüzdür. Cinler Hz. Süleyman'a

gerekir. 7-Teşhis Etmek: Amelin yapılacağı kişiyle ilgili ayrıntıları çok iyi bilmek gerekir. 8-Riyazatlı Olmak: Hayvan eti ve hayvandan çıkan süt, yumurta, bal, peynir vs. gibi gıdaları yememek. Ayrıca soğan, sarımsak gibi kötü kokulu gıdaları amel günlerinde yememek. Midenin boş olması veyahut gereğinden fazla tıka basa tok olmaması gerekir. (İbn Hac Tilmîsânî'l-Mağribi, Şumusu'l-Envar ve Kunuzu'l-Esrar (Çev. İdris Çelebi), Yer ve tarihsiz, s. 70. 9-Himmetli Olmak: Yüce şeyleri sefil işler için alet etmemek. Ruhanileri hakir işlerde kullanmamak. 10-Amel Zamanını İyi Bilmek: Yapılacak amelin gününü ve saatini iyi tayin edip, gezegenlerin özelliklerine göre yapmak. Ameli menkut (noktalanmış) günlerde yapmamak. Her Arabi ayın 3-5-13-16-21-24 ve 25. günleri menkut günlerdir. Ayrıca işlerle ilgili buhurları da bilmek gerekir. 11-Kibleye Doğru Yönelmek: bir ameli yaparken kibleye doğru yönelip, yazıları aslına göre düzenleyip öyle yapmak gerekir. Yazının da güzel olmasına dikkat etmek gerekir. 12-Salavatı Şerife Getirmek: Her amelden önce ve sonra salavatı şerife getirmek. 13-İstihare Yapmak: İstihare yapıldığı takdirde yapılacak iş için basiretli olunur. (İdris Çelebi, Usulü'l-Bast fi Sirri'l-Evfak ve'l- Havas, Basılmamış pdf, c. 1, s. 7-11; Ebi Hayyullahi'l-Marzuki, el Cevahiru'l-Lemmah fi İstihdâri Müluki'l-Cin (Çev. İdris Çelebi) , Karaman tarihsiz, s. 9-20; Firdevsi Tavis, Davetname (Sadeleştiren İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz, s. 23-28. deki ortak maddeler.) 14-Her istenen haceti ruhanilere sormamak. 15- Tebhîr (Buhurlamak): İşlem sırasında yıldızlara ait buhurları yakmak. (el-Hüseyni, Kenzü'l-Esrar, s. 68), 16-Tencim (Yıldızlar): Yıldızlara mensup taşları bilerek bunlara yazmak. 17-Her amele münasip olan kasemi tafsilatına göre yazmak. Vefkleri ve rakamları Hindi Kalemî ile yazmak. (el-Firdevsi, s. 23-28; el-Marzuki, s. 15-17 deki ortak maddeler.) 18-Azimetleri Ezberlemek. Ruhaniyetlere okunacak azimetler çok iyi ezberlenmeli ve kekeleme yapılmamalıdır. 19-Amel ne üzere yapılacaksa ona dikkat edilmelidir. Kağıt, taş, levha vs. (Çelebi, c. 1, s. 7-11) 20-Hayır ameller kamerin nurunun ziyade olduğu günlerde şer ameller ise kamerin muhaka olduğu ki bunlar her Arabi ayın son üç günleridir bu günlerde yapılmalıdır. (el-Marzuki, s. 20) 21-Davet sahibinin mekanında kedi, köpek, horoz, katır, maymun, yılan ve bunlara benzer hayvanlar olmamalıdır. (el-Firdevsi, s. 23-28, el-Hüseyni, Kenzü'l-Esrar, s. 66-68.)

¹⁹³Şeyh Hanefî, Kur'an'la tedavi yapacak kişinin şartlarını ve bilmesi gereken ilimleri şu şekilde sıralamaktadır: 1-Allah'a gerçek bir iman, 2-İtaat, 3-İhlas, 4-Gözü haramdan sakınmak, 5-Zeki ve uyanık olmak, 6-İnatçı ve sebat sahibi olmak 7- Kibirilenmemek, 8-İnsanları Allah'a imana davet etmek 9-Sabırlı olmak, 10-Gerçek hastayla vehim sahibi insanı birbirinden ayırabilmek. Kişinin bilmesi gereken ilimler ise; 1-Kur'an, 2-Tecvit, 3-Hadis, 4-Tevhîd, 5-Cinler alemi hakkında bilgi için bkz: İbrahim Hanefî İbrahim, Büyü ve Cin Çarpmasına Karşı Kur'an'la Manevi Tedavi (Çev. Mustafa Varlı, Feride Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul Tarihsiz, s. 85-95.

¹⁹⁴ Sad, 38/35.

Allah'ın emriyle itaatte bulunuyorlardı.¹⁹⁵ Süleyman Peygamber, cinlerinden oluşturduğu ordusunun başına, öndekilerin sonrakiler ile birlikte hareket etmelerini sağlayacak askerler görevlendirmişti.¹⁹⁶ Süleyman Peygamberin eriştiği bu yetkinlik konusunda kesin deliller zaten vardır. Ama cinlerle görüşmesinin, onlardan geçmişe dair değişik bilgiler almanın, onlar aracılığı ile sihir yapıp etkide bulunmanın daha sonrakiler için söz konusu olmadığı anlamına gelmez. Hz. Süleyman'dan sonra cinlerin görüldüğüne dair Resulullah'dan çok açık nakiller vardır. Geçmişten günümüze İslam dünyası içerisinde, bizzat “müşahede ettim” deyip normal yollarla yapılamayacak acaip hallerden bahseden pek çok müfessir ve ilim adamı vardır. Şunu da söylememiz gerekir ki cinlerle uygulamalarda bulunmak sihrin çeşitlerinden biridir. Sihrin tamamı cinler aracılığıyla yapılandan ibaret değildir. Resulullah'ın onlardan yardım almaması, böyle bir niyet ve düşüncesinin olmaması, kendi işlerini kendisinin görmesi Hz. Peygamberin tercihidir.

Cinlerle bağlantı kurmanın gereklerinden birisinin de gizlilik olduğu kaynaklarımızda ifade edilmektedir. “Davet, iletişime geçme ve diğer amelleri yapacak kişinin çalışmalarını büyük bir gizlilik içerisinde yapması gerekir. Çünkü çok konuşanlar hezimete uğrar. Sır saklamaya ve susmaya dair erdem sahibi olanların çok şeye vakıf olmaları, başarıyı elde etmeleri bir hakikattir.”¹⁹⁷ “İlim sahipleri ulvi ve süfli âlemlerin sırlarına ererler. Bunun sebebi en şerefli ve en güzel ilimleri kendilerinde toplamalarındandır. Böylece ruhanileri görürler, onlarla konuşurlar, onlara karışırlar ve onlardan birisi gibi olurlar. Gücü yettiğinde bütün meselelere ve büyük doktorların dahi aciz kaldığı hastalıklara çare bulabilirler. Ruhlar âleminden gelen haberleri alırlar. Bunların hepsi Allah'ın sırrı olan isimlerinde, ayetlerinde ve harflerindedir.”¹⁹⁸

Gerek müfessirlerin gerekse diğer alanlarda uzmanlaşmış kişilerin cinlerle veya meleklerle iletişime geçme konusunda olabilirlik ve imkânsızlık üzere görüş beyan edenler çoktur. Olabilir diyenlerin ise, “eline bir kitap alan herkes cinleri çağırıp onlara istediğini yaptırabilir, onlar vasıtasıyla gaybî bilgilere ulaşabilir veya cinler hemen

¹⁹⁵“Süleyman'ın emrine de, sabah esişi bir ay, akşam esişi de bir ay(lık yol) olan rüzgarı verdik. Erimiş bakır ocağını da ona sel gibi akıttık. Cinlerden de Rabbinin izniyle onun önünde çalışanlar vardı. İçlerinden kim bizim emrimizden çıkarsa ona alevli ateş azabını tattırırız.” Sebe, 34/12.

¹⁹⁶ Süleyman Ateş, c. 3, s. 239.

¹⁹⁷ İbni'l-Hac Tilmisânî'l-Mağribi Eddayirzi (ö. 737 h.), Behçetü'l-Lemmâtu li Divanu'l-Afaritu's-Seb'atu (Çev. İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz, s. 31.

¹⁹⁸ el-Marzuki, s. 10.

muhtelif suretlere bürünerek çıkıp gelirler” demedikleri de malumdur. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bu yola girmek, oldukça yorucu aynı zamanda riskli bir iştir.

Cinlerin insanlar üzerindeki etkisinin var veya yok olduğuna dair yaklaşımlarını her bir yazar, kendi bilgileri çerçevesinde ispat yoluna giderek anlatmıştır. Burada üzerinde durulması gereken konu, bu işi yaparken, kafir cinlerin şeytaniliklerine kapılmamak; insanların gözünde onları olduklarından daha büyük göstermemek; bir takım gizli bilgilere ulaşacağım derken onların saldırılarına maruz olmamaktır. Cinlerin güç ve yetenekleri, insanlara verilenlerden daha üstün ve değerli değildir. Sonuçta hepsi Kudret-i İlahiye önünde bir hiçtir.¹⁹⁹

1.5. Gayb'den Haber Verme/Kehânet

İnsanoğlu tarihin çok eski devirlerinden itibaren görünmeyi ve gelecekte meydana gelecek olayları bilebilmenin yollarını araştırmış, bu bilgiye ulaşmayı çok üstün bir meziyet olarak görmüş ve bunu elde etmek için çokça gayret sarf etmiştir. Farklı dinlerin müntesiplerine baktığımızda, her toplumda insanların merak ettikleri konularda sürekli bir arayış içinde olduklarını, bunlarla ilgili sürekli sorular sorduklarını, öte yandan da bu tür gaybî bilgilerden haber verenlere karşı son derece tereddütlü yaklaştıklarını görmekteyiz. Pek çok toplumda insanlar din adına gelecekte ve gaybden haberler vererek iddialarda bulunmuşlar, bazen de cinlerle iletişim kurduklarını söyleyip onlardan aldıkları haberleri kullanarak bir takım iddia ve telkinlerde bulunmuşlar, böylece toplum içinde bir yer edinmek istemişlerdir. Üstelik din adına yapılan bu telkinler cahil kimseler arasında ve hatta kendilerini modern gören toplumlarda karşılık bulmuş, böylece bu iddia ve telkin sahipleri rağbet görerek insanlar arasında üstün meziyet sahibi kişiler olarak görülmüşler ve el üstünde tutulmuşlardır. Bu bağlılık onları, şeyhlerine veya cinleri tesir altına alabilen medyumlara gaybî bilgilerin verildiğininancına götürmüştür. Böylece bazı çevrelerce falcılık, medyumculuk, astroloji ve kâhinlik çok geçerli birer meslek haline gelmiştir.

Gayb kelimesi, gizli, görünmeyen, belirsiz şeyler,²⁰⁰ hissi ve ilmi veya nesnel ortamlarda hazır olmayan şeyler,²⁰¹ insan duyularının algılama sınırlarına çıkmamış

¹⁹⁹ Elmalılı, c. 8, s. 5390.

²⁰⁰ İbn Manzur, c. 6, s. 704.

²⁰¹ Elmalılı, c. 8, s. 5414.

olayları anlatır.²⁰² Gayba ait haberler ile ilgili Kur'an'da pek çok ayet bulunmaktadır. Kur'an peygamberlere bu konularla ilgili sorulduğunu, onlara sadece sınırlı bir bilgi verildiğini, bazı bilgilerin ise yalnızca Allah'a ait olduğunu, bu bilgilere O'ndan başka hiçbir kimsenin ulaşamayacağını bizlere haber vermektedir.

“Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin. Yerin karanlıklarında da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta (Allah'ın bilgisi dâhilinde, Levh-i Mahfuz'da) olmasın.”²⁰³ Elmalılı'nın bu ayeti yorumuna göre; “gayb ve şahit, ma'kulat ve mahsusat, külliyyat ve cüziyyat, büyük ve küçük, sükut ve istikrar, hareket ve sükun, hayat ve memat, hâsılı olmuş ve olacak gizli açık her şey tüm tafsilatı ve inceliğiyle gayet açık ve belîğ bir kitapta ve ilm-i ilahi de mevcuttur.”²⁰⁴ Dolayısıyla bu ayet küçükten büyüğe, gizliden âşikare, bu günden yarına her şeyin Allah'ın ilminde olduğunu ve bunları ancak kendisinin bilebileceğini ifade etmektedir. Öyle ki O'ndan başka hiç kimsenin ilmi onları kuşatamaz. O'nun ilmi ve kudreti bütün âlemlerde olan acayip ve garip şeyleri kuşatır.²⁰⁵ O'nun ilmi bütün gaybiyyata hâizdir.²⁰⁶

Gaybın görünmeyen, gözden gizli kalan hazinelerinin, bilgilerinin anahtarları Allah'ın yanındadır. Bu, yönetim ve mülkiyetin de O'nun elinde olduğu anlamına gelir.²⁰⁷ İşte bundan dolayıdır ki gizli sırların ortaya çıktığı zamanı, yerini, olmuş ve olacağı, ezelde ve ebedde gerçekleşen şeylerin hepsini bilir.²⁰⁸ Gaybden bahseden ayetlerden hareketle, işarî tefsirlerde gayb (bilinmeyenler) âlemi ile şuhûd (bilinenler) âlemi ayırımı yapılmıştır: “Bunların hepsi Allah'ın iradesi ve gücü altındadır. Onların ne zaman bilinmeyenler âleminde bilinenler âlemine gelip ortaya çıkacağını Allah'tan başkası bilemez.”²⁰⁹ Allah, gaybla ilgili olanların açığa çıkma vakitlerini ve onları

²⁰² Süleyman Ateş, c. 2, s. 1893.

²⁰³ En'am, 6/59.

²⁰⁴ Elmalılı, c. 6, s. 1947.

²⁰⁵ Muhammed Ali es-Sabuni (ö. 1436 h.), Safvetu't-Tefasir, Dârü'l-Ensari'n-Neşr, İstanbul 1987, c. 1, s. 395.

²⁰⁶ Nese'fi, c. 2, s. 48.

²⁰⁷ Süleyman Ateş, c. 2, s. 892-893.

²⁰⁸ Vehbi, c. 3-4, s. 1438-1439.

²⁰⁹ Seyyid Şerif Ebu Muhammed Muhyiddin Şeyh Abdülkadir Geylani, Geylani Tefsiri (Çev. 1. Cild Dilaver Gürer, 2. Cild Ahmet Yılmaz), Geylani İlim Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul 2013, c. 2, s. 34.

hemen ortaya çıkarma veya bunu geciktirmede gizli bulunan hususları dabilir ve onları hikmetinin gereğine ve dilemesinin sonucuna göre açığa çıkarır.²¹⁰

“O gaybı bilendir. Hiç kimseye gaybını bildirmez. Ancak seçtiği resuller başka.”²¹¹

Elmalılı bu ayetin yorumunda şunları söylemektedir: “Allah, Resullerinden dilediğine gaybından bazı şeylerin bilgisini verir. Bunlar onun ya risaletinin mebadisi ve delilleri olan mucizeleri, yahud da tekalüf, ahkam ve müeyyidatı gibi risaletin erkan ve mekasidine müteallık ma'lumat olur. Bu surette ise Resul yine gaybı bilmiş olmaz. Kendisine haber verilmiş ve bildirilmiş olanı bilir.”²¹² Seyyid Kutub'a göre “Allah gaybına hiç kimseyi muttali kılmaz ama bunda bir istisna vardır ki o da: “Allah'ın bilinmesine müsaade ettiği gaybıdır. Allah buna peygamberlerini muttali kılar. Bunu da ancak davetini insanlara tebliğ sırasında onlara yardımcı olacak derecede verir. Burada peygamberlere gaybın hazinelerinden açılan kısım ancak vahiy yoluyla gelir.”²¹³ Allah'ın iradesiyle kimileri gayb bilgisinden alıkonur ve perdelenir, kimileri ise bu bilgiye mazhar olur. Muttali kılma ancak Resullere Allah'ın ilmini bolca vermesiyle olur.”²¹⁴ Bu resul de Allah'ın ilk fitrat kapsamında hazırladığı, arındırdığı ve saf kıldığı kutsi kuvvet sahibi kişidir.²¹⁵

Bu konuda Hz. Aişe'den nakledilen “Her kim Resulullah'ın yarın neler olacağını haber verdiğini iddia edecek olursa, Allah'a karşı büyük bir iftirada bulunmuş olur”²¹⁶ sözü peygamberlerin kendi başlarına böyle bir bilgiye sahip olamayacağını açıkça ifade etmektedir.

Gayb bilgisinin tasnifinde zikredilen, Allah'ın kimseye bildirmediği türüne örnek, kıyametin ne zaman kopacağı bilgisidir: “İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: "Onun ilmi ancak Allah katındadır." Ne bilirsin, belki de kıyamet yakında gerçekleşir.”²¹⁷ Kıyamet saati öyle vakittir ki Allah onun zamanını seçip

²¹⁰ Beydavi, c. 1, s. 304.

²¹¹ Cin, 72/26-27.

²¹² Elmalılı, c. 8, s. 5415.

²¹³ Seyyid Kutub, c. 16, s. 163.

²¹⁴ Kurtubî, c. 7, s. 2.

²¹⁵ İbn Arabî, c. 2, s. 1363.

²¹⁶ Müslim, İman, 287.

²¹⁷ Ahzab, 33/63.

gönderdiği peygamberlerine dahi vermemiştir. Bu vakti Allah, münafıkların, müşriklerin, kafirlerin ve günahkarların suç işlemekten kaçınması ve kıyametten her an korkması hikmetinden dolayı gizlemiştir.²¹⁸ Bu vakit yani bunun ilmi yalnızca Allah’a münhasırdır. Gerçi Allah Teâla kitaplarında bütün peygamberlere kıyameti haber vermiştir ancak tam zamanını hiç kimseye haber vermemiştir.²¹⁹

Kıyamet ile ilgili daha pek çok ayet²²⁰ bu bilginin insanlardan gizlendiğini bildirmektedir. Bunun hikmetini anlatırken Kurtubî, “böylece kul her zaman ona hazır olur.”²²¹ demektedir.

Gaybî bilgiler ile ilgili en kapsamlı bilgileri Lokman suresinde görmekteyiz: “Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (herşeyden) hakkıyla haberdar olandır.”²²²

Bu hususta Cebrail peygamberimize hitaben, “Bana kıyametten haber ver deyince Resulullah: ‘Kendisine hakkında soru sorulan kişi soru sorandan daha bilgili değildir. Bunlar Yüce Allah’tan başka kimsenin bilmediği beş husustur. Saatin ilmi muhakkak Allah’ın indindedir. Yağmuru o indirir, rahimlerde olanı o bilir, hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez’ deyince Cebrail: doğru söyledin.”²²³ diye cevap vermiştir.

Bu bilgilerin sadece Allah’a ait olduğunun ikrar edilmesi bazı müfessirler tarafından önemle üzerinde durulan bir konudur. Buna, Kurtubî’nin şu yorumunu örnek olarak verebiliriz: “Kişilerin yarın yağmur yağacaktır deyip bunu kati bir ifadeyle dile getirmeleri küfür olur. Burada haberleri ister bir emareye dayanarak söylesinler ister emareye dayanmaksızın söylesinler fark etmez. Yine ömrünün gelecek zamanlarında belli bir şeyi yapacağını veya kazanacağını iddia eden kişi kafir olur. Yahut olmadan önce olaylar hakkında mücmel ve mufassal olarak haber veren kimse de kafir olur ve

²¹⁸ Razi, c. 25, s. 185.

²¹⁹ Vehbi, c. 11-12, s. 4473.

²²⁰ Araf, 7/187; Taha, 20/15; Lokman, 31/34; Mü’min, 40/59; Mülk, 67/25-26; Naziat, 79/42-43.

²²¹ Kurtubî, c. 14, s. 248.

²²² Lokman, 31/34.

²²³ Müslim, I-8.

bunda tereddüt yoktur.”²²⁴ Bu ifadeleri, konuya dair duyulan hassasiyet çevresinde ele almak gerekir. Yoksa geleceğe dönük tahminler, gelecekte haber vermek anlamında olmasa gerektir. Nitekim İbn Abbas’ın şu yorumunda, rahimlerde ne olduğunun bilinmesi, mevcut emarelerin ötesinde, kişinin ileride yapacağı tercihler çerçevesinde ele alınmıştır: “Rahimlerde olanın da şaki ya da said olacağını yalnızca Allah bilir ki bu bilgi de kullara verilmemiştir.”²²⁵

Gaybın sınırları, şahısların ufuklarına, bilgi oranlarına göre değişir. İnsan bilgisinin ulaşma olanağı bulunan, aletlerle ve çeşitli metotlarla öğrenilebilecek şeyler gayb değildir. Bunun için ana rahmindeki çocuğun cinsiyeti ve meteorolojik olaylar mutlak gayb olmaktan çıkmıştır.²²⁶ Zaten bu iki konuda hasır edatı da kullanılmamış olup bilim ve teknoloji sayesinde bunlar artık bilinebilmektedir.²²⁷

Gaybî bilgilerle ilgili açıklamalarda bulunmamızın temel sebebi bu konuların medyumlara, kâhinlere ve falcılara müracaat edenler tarafından merak edilip sorulmasından dolayıdır. Cevaplar kesin bilgilere dayanmayıp açık uçlu ifadeler olduğu için de niyeti bozuk olanlar tarafından konu suistimal edilmektedir. Açık olan şudur ki, ne Hz. Muhammed ne de daha önce gönderilen peygamberlerin hiç birisi bu konularda kendisine verileden daha fazla bir bilgiye sahip olamamışlardır. Onlar kendilerine bir bilgi verildiğinde “O, gayb hakkında cimri değildir.”²²⁸ ayetinin mucibince de bu bilgileri hiç değiştirmeden halklarıyla paylaşmışlardır.

1.6.Cinlerin Gayb’dan Haber Vermeleri İle Semada “Kulak Hırsızlığı” Yapmaları Meselesi

Kâhinlerin, yaptıkları işlerde gaybden ve gelecekte haber verdiklerini ve bu işlemi gerçekleştirmek için cinlerle iletişime geçip onlardan yardım aldıklarını iddia ettikleri malumdur. Hatta bu yolla ölmüş olmasına rağmen istedikleri kişiyle görüşebileceklerini söylemektedirler.

²²⁴ Kurtubî, c. 7, s. 2.

²²⁵ Abdullah İbn Abbas (ö. 68 h.), İbn Abbas Tefsiri, (Mecmâu’t-Tefâsir Kenarında), Çağrı Yayınları, İstanbul 1979. c. 5, s. 69.

²²⁶ Süleyman Ateş, c. 2, s. 893.

²²⁷ Duman, c. 2, s. 171.

²²⁸ Tekvir, 81/24.

İslam’a göre Allah, istediği şeyi istediği şekilde yapma kudretine sahiptir. Allah cinlere melekler tarafından söylenen gaybî haberleri dinleme gücü vermiştir.²²⁹ Resulullah zamanına kadar Arap toplumunda da kâhinler cinlerden haber alırlar ve bunları naklederlerdi. Cinler semaya kulak verir, haberleri ve duyabildiklerini yanına pek çok yalanı da ekleyerek kâhin dostlarına aktarırlardı.

Kur’an’da cinlerin semaya kulak hırsızlığı yapıp birtakım bilgilere ulaşmaları şu ayetlerde açıkça zikredilmektedir:

“Andolsun, biz gökte burçlar yaptık ve onu, bakanlar için süsledik ve onu kovulmuş her şeytandan koruduk. Ancak kulak hırsızlığı eden olursa, onu da parlak bir ateş takip etmektedir.”²³⁰

“Andolsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık ve (ahirette de) onlara alevli ateş azabını hazırladık.”²³¹

Diğer bir ayette ise: “Biz en yakın göğü zînetlerle, yıldızlarla donattık. Onu itaatten çıkan her şeytandan koruduk. Onlar, yüce topluluğu (ileri gelen melekler topluluğunu) dinleyemezler. Kovulmaları için her taraftan taşla tutulurlar. Onlar için sürekli bir azap da vardır. Ancak onlardan söz kapan olur. Onu da delip geçen bir alev izler (ve yok eder).”²³²

Razi bu ayetleri açıklarken şu inceliklere temas etmektedir:

“Onu kovulmuş her şeytandan koruduk” ibaresi için; “Cenab-ı Hak şeytanı göklere yaklaşmaktan men edince, gökleri şeytanın yaklaşmasından korumuş olur. Allah’ın gökleri onlardan koruması, tıpkı evlerimizi ve yerlerimizi zararından korkulan bir casustan koruması gibidir. “Ancak kulak hırsızlığı eden (şeytan)” ifadesindeki “illa” edatını istisna edatına hamletmek mümkün değildir. Bunun delili de şudur: “Onların kulak hırsızlığı yapmaya yönelmeleri gökleri onlardan korunmuş olma özelliğinden çıkarmaz. Fakat onlar oraya girmekten men edilmişlerdir ve oraya yaklaşma çabası içindedirler. Dolayısıyla bu edatın “lakin” manasında olması gerekir. İbn Abbas’a göre Cenab-ı Hak burada “kulak hırsızlığı” ifadesiyle çalabildikleri, kapıp kaçtıkları önemsiz haberleri kastedmiştir. Çünkü şeytanlardan mütemerrid olanlar göğe doğru çıkarlar ama ateşten mermilerle taşlanırlar. O ateşler onları yakar ama öldürmez. O şeytanlardan bazıları hilekarlık yapıp,

²²⁹ Razi, c. 30, s. 585.

²³⁰ Hicr, 15/16-17-18.

²³¹ Mülk, 67/5.

²³² Saffat, 37/6-10.

sanki bu işi yapabiliyorlarmış gibi göstererek insanları saptıran bir cin olurlar.”²³³

Cinlerin kendi aralarında geçen bir konuşmayı anlatan: “Kuşkusuz biz göğe ulaşmak istedik, fakat onu çetin bekçilerle ve yakıcı ışıklarla dolu bulduk. Hâlbuki biz, (daha önce) göğün bazı yerlerinde gayb haberlerini dinlemek için otururduk. Fakat şimdi her kim dinlemeye kalkacak olursa, kendini gözetleyen yakıcı bir ışık bulur.”²³⁴ ayetiyle de cinlerin semaya ait kulak hırsızlığı yapmaya çalıştıkları konusuna açıklık getirilmiştir.

Konuyla ilgili İbn Abbas’ın şu rivayeti önem arz etmektedir:

Hiz. Muhammed peygamber olarak gönderilmeden önce cinler gökteki yerlerine otururlar ve vahiyde (emirlerden) verilen haberleri dinlerlerdi. Her bir cin topluluğunun dinleme yeri vardı. Vahiy silsile şeklinde iletilirken melekler birbirlerine ‘Rabbimiz ne buyurdu?’ diye sorardı. Melekler de ‘Hak’ olanı buyurdu ki ‘O Allah Yücedir’ diye söylerlerdi. Buyurulan emirlerle ve haberlerle ilgili işler yıl içerisinde o şekilde olurdu. Cinlerde bu haberlere kulak kabartır ve onları kâhinlere haber verirlerdi. Kâhinler insanlara ‘şöyle şöyle olacak’ diye bildirirlerdi. İnsanlar da o işlerin o şekilde olduğunu görürlerdi. Hiz. Muhammed peygamber olarak gönderilince cinler haber alamaz oldular. Bu durumdan dolayı ilk korkan Araplar putlarına kurban kesmeye başladılar. Deve sahipleri her gün bir deve; inek sahipleri her gün bir inek; koyunu olanlar da her gün bir koyun kurban ediyordu. Nihayet malları bitmeye yaklaştı. Daha sonra birbirlerini bundan men edip aralarında şöyle konuştular: “Gökteki yıldızların nasıl olduğunu görmüyor musunuz? Onların hiç biri gitmedi! Güneş, ay, gece, gündüz. Her şey olduğu gibi. İblis de şöyle dedi: “Bu yeryüzünde yeni meydana gelen bir şeydir. Bana yeryüzünün her tarafından toprak getirin.” İblis’e toprak getiriliyor ve o da koklayıp atıyordu. Nihayet Mekke (Tihame) toprağı getirildi ve onu koklayınca ‘işte yeni olay buradadır.’ dedi. Hiz. Muhammed’in gönderildiğini anladılar.²³⁵

Allah, vahiy yoluyla bir emrini iletince melekler O’nun konuşmasından ötürü kendini kaybeder, bir nevi baygınlık geçirirler. Korkuları gidip kendilerine gelince birbirlerine ‘Rabbimiz ne buyurdu’ diye sorarlar. Her sema tabakasında bulunan melekler bir sonraki tabakada bulunan meleklerle sorarak bu buyruğun ne olduğunu öğrenmek isterler. Neticede yedinci kat semadaki melekler aynı soruyu Cebrail’e

²³³ Razi, c. 19, s. 130.

²³⁴ Cin, 72/8-9.

²³⁵ Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali Beyhâki (ö. 469 h.), Delâilü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Ahvâli Sahibi's-Şeria, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1985, c. 2, s. 240-241.

sorarlar.²³⁶ Rivayetlerden anlaşılıyor ki cinlerin/şeytanların semaya kulak hırsızlığı olayı tam da bu süreçte gerçekleşmektedir.

Konuyla ilgili İbn Kesir tefsirinde Süddi'den gelen şu haberi naklederek, kâhinlerin-dolayısıyla cinlerin gaybı bilmeleri konusuna bir ışık tutmaktadır: “Şeytanlar önceleri gökyüzüne çıkarlar ve orada konuşulanları dinlemek üzere oturdurlardı. Bu esnada meleklerin kendi aralarında yeryüzünde olacak şeyler, ölümler veya doğumlar mevzuunda konuştuklarını duyarlar ve sonra da kâhinlere gelip duyduklarını bildirirlerdi. Kâhinler de bunu halka söylerlerdi. Beklenen şeyler onların söylediği gibi çıkardı. Kâhinler şeytanların söylediklerine güvenince onlar kâhinlere yalan söylediler ve başka sözler de karıştırdılar. Her söze dört beş kelime eklediler. Bu sözleri halk kitaplara yazdı. Böylece İsrailoğulları arasında cinlerin gaybı bilebileceği haberi yayıldı.”²³⁷

Cinlerin kulak hırsızlığı yapmaya çalıştıklarını anlatan ayetlerde, dünyaya göre yücelerde bulunduğu kabul edilen, ayrıca manevi mertebeleri de yüksek olan meleklerle şeytanların ulaşip onların sahip olduğu bilgileri öğrenmelerinin engellendiği; nadiren yanlarına kadar yaklaşip bir bilgi kırıntısı kapanların olabileceği, ancak onların da isabet ettiği şeyi delip geçecek derecede etkili olan ateş toplarıyla kovalanıp uzaklaştırıldığı bildirilmektedir. Allah'ın meleklerle verdiği bilgilerin ve özellikle vahyin korunmuşluğunu, bu bilgilere herhangi bir şeytani gücün vakıf olup gerçekliğini bozmasına veya ehliyetsiz olanların açıklamasına izin verilmeyeceğini belirten kısmen sembolik bir anlatımın düşünülebileceği de getirilen açıklamalar arasında bulunmaktadır.²³⁸

Cinlerin haber çalamayacaklarının, böyle bir işe kalkıştıklarında *şihap*larla kovulduklarının tekrar edilmesindeki asıl gaye ise, Hz Muhammed'e vahyedilen Kur'an'ın cin telkini değil Melek vahyi olduğunu vurgulamaktır. Çünkü biliyoruz ki Resullullah devrinde Araplar, büyücü ve kâhinlerin cinlerle ilişkili olduklarına,

²³⁶Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 750 H.), Bedâi'u't-Tefsir (Çev. Harun Öğmü, Ahmet Ağırakça), Karınca Polen Yayınları, İstanbul 2011, c. 3, s. 377

²³⁷İbn Kesir, c. 1, s. 135. (Mücahid'in ise bu kelimelere 200 kelime daha yalan ekledikleri beyan edilmekte, aynı sayfada; es-Sa'lebi ise 70 kelimeye 70 kelime daha eklemektedirler demektir. Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrahim es-Sa'lebi (ö. 427 h.), el-Keşf ve'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'ân, Daru'l İhyai't- Tûrasi'l- Arabi, Beyrut 2002, c. 1, s. 244.)

²³⁸ Komisyon, Kur'an Yolu, c. 4, s. 521.

cinlerden her hangi birinin gökten haber çalıp, büyücü ve kâhinlere haber verdiğine ve gökten haber çalanların ardından şihaplar atıldığına inanırlardı. Her halde yıldız kaymaları, düşen meteor taşları dikkatlerini çekmiş ve bu konuda onları böyle bir yoruma götürmüştür. Bu düşüncede olan Araplar Hz. Muhammed'in şair, kâhin ve büyücüler gibi cinlerden haber çaldığını düşündükleri için ona büyücü, kâhin ve mecnun demişlerdi.²³⁹

Aynı şekilde Elmalılı'da cinlerin "mele-i ala"yı dinleyemeyeceklerini; o cismani tezyinleri, zahiri nurları geriden göreceklerini; fakat daha yüksek hey'etleri, en a'li cemiyetleri yani melaikayı dinleyip işitemeyeceklerini; peygamberler gibi vahiy alamayacaklarını; mi'racı çıkamayacaklarını; dünya seması sınırlarında da böyle engelleyici ve kovucu kuvvetlerin olduğunu; bunların da, şeytanların mele-i alayı dinlemeyip peygamberlik taslayamamaları için karakol beklediklerini"²⁴⁰ ifade etmektedir.

Diğer bir açıklamada ise: "Şeytanlar birbirlerinin üzerine binip alt semaya çıkarlar ve meleklerden sır dinlerdi. Çünkü eskiden şeytanlar gökyüzüne çıkmaktan, men edilmezlerdi. İsa (a.s.) doğunca üç semaya çıkmaktan Hz. Muhammed doğunca ise hepsinden men edilmişlerdir."²⁴¹ denilmektedir.

Kafir cinlerin bu kulak hırsızlığı gayretleri, Hz. Muhammed'in risaletine kadar devam etmiştir. Melekler Rablerinden haber alırlar ve bu haberler semadan semaya nakledilirdi. Bu nakil esnasında cinler kulak hırsızlığı olayını gerçekleştirirdi.

Cinlerin kulak hırsızlığını nasıl yaptıkları ile ilgili şu rivayet, konuya açıklık getirecek mahiyettedir:

Resulullah ahabıyla otururken kayan yıldızlarla ilgili; "Böyle bir şey olduğunda cahiliyede ne der ve ne düşünürdünüz?" deyince onlar, "Biz böylesi bir durumda ya büyük bir zatın doğduğunu veya öldüğünü düşünürdük" dediler. Hz. Peygamber şu açıklamayı yapar: "Bu yıldızlar ne bir kimsenin ölümü ne de doğumu için fırlatılırlar. Fakat Rabbimiz gökte bir fermanla bulunduğunda, Arşın taşıyıcısı melekler "sübhane'llah" derler. Derken gök ehli "sübhane'llah" derler ve bu tesbih dünya semasına ulaşınca kadar her kat gök müntehabatı sıra ile tesbihte bulunur. Derken gök ehli arşın taşıyıcılarına: "Rabbimiz ne ferman buyurdu" diye sorarlar.

²³⁹ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2764.

²⁴⁰ Elmalılı, c. 6, s. 4082.

²⁴¹ Ayıntabi Mehmet Efendi, Tıbyan Tefsiri (Sad. Süleyman Fahir), Sağlam Kitabevi, İstanbul 1980, c. 2, s. 401.

Onlar da bunlara o fermanı verirler. Bu haber veriş dünya semasına kadar bir semadan diğer semaya aktarılıp gelir. İşte o sırada cinler bu haberi kaparlar bu yüzden de taşlanırlar. Binanaleyh onların getirdikleri haktır. Fakat cinler bu hak olan haberlere bazı yalanlar da katar.²⁴²

Cinlerin kulak hırsızlığı ile ilgili Ebu Hureyre'den gelen şöyle bir rivayet vardır:

Allah gökyüzünde bir işe hüküm verdiği zaman sert bir kaya üzerinde hareket ettirilen zincir sesi gibi mehanetli olan bu ilahi hükme melekler tamamen boyun eğerek, korku ile kanatlarını birbirine vururlar. Gönüllerinden bu korku giderilince de, (Mukarrebundan olan meleklerle): ‘Rabbimiz ne buyurdu?’ diye sorarlar. Onlar da: ‘Hakkı söyledi, O çok yücedir, çok büyüktür’ derler. Bu şekilde kulak hırsız (cinler) Allah’ın emrini işitirler. O sırada kulak hırsız (cinler yerden göğe kadar) birbirlerinin üzerine zincirleme dizilmiş (ve kulak hırsızlığına hazırlanmış) bulunurlar. (Ravi Süfyan b. Üyeyne, avucunu çevirip parmaklarının arasını ayırdı ve bu dizilişi avucuyla vassetti.) Onlar bu vaziyetteyken cin, meleklerin o konuşmasını işitir de hemen onu alttakine atar. Sonra diğeri de o sözü kendinden aşağıdakine atar. Nihayet en aşağıdaki o sözü kendinden alttakine gönderir. En sonunda da en alttaki o sözü sihirbazın yahut kâhinin diline bırakır. Bazı defa meleklerin konuşmasını işiten en üstteki cine bir ateş parçası (şihap) yetişerek altındaki cine o haberi atmadan onu imha eder. Bazen de ateş kendisine erişmeden önce o haberi altındaki cine ulaştırır. Ancak işittiği habere yüz de yalan katar. (Kâhin ya da sihirbaz bunu insanlara söyler ve ilahi emir yeryüzünde gerçekleşince, insanlar tarafından): ‘O bize filan gün şöyle şöyle ve şöyle demiş değil miydi?’ diye söylenilir. Böylece (cin tarafından gökyüzünden işitilmiş) o kelime sebebiyle (sihirbaz veya kâhin) doğrulanır.²⁴³

Ali Osman Ateş, bu rivayeti şu şekilde yorumlamaktadır:

Cinlerin gökten haber çalma teşebbüsleri ve bu maksatla bir ekip halinde hareket etmeleri, en yukarda bulunan ve meleklerin konuşmasını kapıp aşağıdakine atan cinnin ve alttaki diğer cinlerin sıralanmış konumu, en üstteki cinden en alttaki kâhin ya da sihirbaz denilen şahsa kadar çalınan haberlerin zincirleme yansıtılarak ulaşması ya da haberi ulaştıramadan en yukardaki ya da aradaki cinlerin ışına maruz kalarak imhası çok dikkat çekicidir. Ravi Süfyan b. Üyeyne parmaklarını açarak, cinlerin bu vaziyetteki durumlarını aralıklı olarak dizilişlerini göstermiştir. Bundan cinlerin haberi bir alttakine veya bir üsttekine getirip ulaştırabileceğini anlayabileceğimiz gibi, cinlerin yaradılışlarına uygun bir haberleşme tarzlarının olduğunu, bu maksadla üstteki cinin bir verici gibi, ışın vs. yollarla haberi alttakine gönderdiğini, alttaki cinin de bir alıcı cihaz gibi alıp, tekrar bir verici pozisyonunda daha alttaki cine yansıttığını, bu şekilde en sondaki kâhinin ya da sihirbazın anlayabileceği şekle dönüştürerek kendisine iletilmiş olduğunu de düşünebiliriz. Bu hususun pek tabiki cinlerin yapısıyla ilgili bir konu olduğu açıktır.²⁴⁴

²⁴² Müslim, Selam, 124.

²⁴³ Buhari, Tefsiru'l-Kur'an, 15/1; Müslim, Selam, 124.

²⁴⁴ Ali Osman Ateş, s. 56-57.

Şihapların ne olduğu konusunda da farklı yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan en dikkat çekenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

-Şihap, kayan yıldız gibi görünen şeydir. Esir maddesine kadar yükselen buhar olduğu da söylenmiştir ki bu tahmindir, doğru da olsa buna aykırı değildir. Çünkü onun felekten süzülüğünü gösteren bir şey yoktur.²⁴⁵

Şeytanlar semadan haber çalmak için çıkınca taşlanırlardı. Onlara atılan taşlar yıldızların kendileri değil yıldızlardan kopan gök taşlarıdır yoksa yıldızlar yerlerinden değişmezler.²⁴⁶

-Yıldızların kütleleri atılır cinsten değildir. Yıldızlardan bir şulenin ayrılıp şeytanlara atılması caizdir. İşte bunlarda şihap denilen ve yıldızlardan kopan ışıklı alevlerdir. Yıldızlar da taş olarak atılmazlar. Taşlama ancak yıldızdan kopan alevlerle olur.²⁴⁷

-İlahi roketlerdir.²⁴⁸

Şihabın hakiki manasını kaybetmeden yapılan bu açıklamalar yanında, bu kelimeyi tevil ederek yapılan açıklamalar da vardır. Örneğin:

-Cinlerin üzerlerine gönderilen şihaplar ile kastedilen Kur'an'dır.²⁴⁹

-Kur'an nuru ve Kur'an ayetleriyle hakikat âleminde parlatılan ve batıl fikirlere karşı ateşli uyarılardır.²⁵⁰

-Şihaplar Hz. Peygamberin gönderilmesinden önce de vardı. Elbette burada şihabın maddi anlamı yanında İslam'ın getirdiği hidayet ışığının gönülleri aydınlatması, batılı yakıp yok etmesi, cinler toplumunu bile şaşırtarak dikkatleri üzerine çekmesi anlamı da gözden uzak tutulmamalıdır.²⁵¹

²⁴⁵ Beydavi, c. 2, s. 290.

²⁴⁶ Ayıntabi Mehmet Efendi, c. 4, s. 347.

²⁴⁷ es-Sabuni, c. 3, s. 416.

²⁴⁸ Yıldırım, Asrın Kur'an Tefsiri, c. 6, s. 3203.

²⁴⁹ Elmalılı, c. 8, s. 5385.

²⁵⁰ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2822.

²⁵¹ Hamdi Döndüren, İnsanlığa Son Çağrı Kur'an-ı Kerim, Yeni Şafak Yayınları, İstanbul 2003, c. 2, s. 925.

Bu şihaplar cinlerden sema haberlerini kesmiş ve gök kapılarını birer asker gibi tutmuştur.²⁵² Şihaplar yani bu alevli ateşler yaralayabiliyor, akli baştan alıyor fakat öldürmüyordu.²⁵³

Razi, tefsirde takip ettiği usul gereği, “şihap” kavramı çerçevesinde önce bir takım sorular oluşturmuş, ardından bunlara kendisi cevaplar vermiştir. Bu soruları ve verdiği cevapları şu şeklide sıralayabiliriz:

1- Bu şihaplar Allah Teâla’nın sayelerinde göğü süslediği yıldızlar cümlesinden midir, yoksa değil midir?

Cevap: Razi’ye göre şihaplar yıldızlar cümlesinden olamazlar, çünkü bunlar yok olur, sona erer ve kaybolup giderler. Eğer bu şihaplar gerçekten yıldızlar olsalardı, o zaman göğün yıldızlarının sayısının çokça azalması gerekirdi. Böyle bir şeyin kesinlikle olmadığı malumdur. Bu şihapların gökteki yıldızlardan başka cins bir varlık olduklarını söylemek de zordur.

2- Şeytanlar şihapların kendilerini yakabileceğini ve maksatlarına kesinlikle ulaşamayacaklarını bildikleri halde, şihapların sahasına girmeleri nasıl mümkün olur? Böyle bir şeyin akıllı bir varlıktan sadır olması mümkün müdür? En ince hile ve çareleri bilme yetenekleri olan şeytanlardan böyle bir iş nasıl sadır olur?

Cevap: Gökte bu işin tahakkuk edeceği belli bir yer yoktur. Eğer belli yerler olsalardı, onlar oraya yaklaşmazlardı. Onlar meleklerin bulunduğu yerlere yaklaşmaktan men olunmuşlardır. Meleklerin yerleri ise farklı farklıdır. Bazen onlar kendilerine şihapların isabet edebileceği yerlerde bulunuyorlardı. Bazen de başka yerlerde oluyorlardı. Meleklerle rastlamadıkları için kendilerine şihap isabet etmiyordu.

3- Şeytan ateşten yaratılmıştır²⁵⁴ öyleyse ateşin ateşle yakılacağı nasıl düşünülebilir?

Cevap: Şeytan ateşten yaratılmış olmasına rağmen, ateş zayıftır; dolayısıyla da şihapların ateşi onlara yetişir, onlardan daha kuvvetli olduğu için de daha kuvvetli olanın zayıfı bertaraf etmesi muhtemeldir. Zayıf ışıklılı bir kandil güçlü bir ateşin içine düştüğünde söner. İşte buradaki

²⁵² Ali Osman Ateş, s. 50-52.

²⁵³ Mukatil bin Süleyman (ö. 150 h.), Tefsir-i Kebir (Çev. M. Beşir Eryarsoy), İşaret Yayınları, İstanbul 2006, c. 4, s. 287.

²⁵⁴ Araf, 7/12; Hicr, 15/27; Rahman, 55/15.

durumda böyledir.²⁵⁵ Razi'ye göre, şihapların Hz. Peygamberden önce de mevcuttu fakat Hz. Muhammed peygamber olarak gönderildikten sonra iyice artırılmış ve en mükemmel, en güçlü hale getirilmiştir.²⁵⁶ Sema muhafaza altına alınmış, şeytanlar gözetilmeye başlamış, şeytanlardan kim sema haberlerini dinleyip çalmak için gelirlerse, dev parçalarıyla (yıldızlarla) kovulmuşlardır. Razi bunun sebebini şöyle izah etmektedir: Şeytanın duyduğu şeyleri yere indirip insanlara telkin etmeye kalkar, dolayısıyla peygamberin işini karıştırarak verdiği haberler sebebiyle insanları şüpheyne düşürürler. Bunu gerçekleştiremesinler diye Allah bu yıldızlarla onları yakar.²⁵⁷

Ayetlerden ve hadislerden açıkça anlaşılmaktadır ki cinler asıl itibariyle gayba ve özellikle de gelecekte olacak şeylerin bilgisine muttali değillerdir. Onların yaptıkları, bilgi hırsızlığından başka bir şey değildir. Yani onlar olmamışın ve olacağın bilgisine sahip değillerdir. Onların insanlara empoze ettikleri, yarın ne olacağı ile ilgili şeyleri bildikleri iddiası da bu bağlamda doğru değildir. Zaten bu nedenden ötürü onlar Beytül-Makdis'te Hz. Süleyman'ın ölümü ile sınanmışlardır. Hz. Süleyman ölüm vakti yaklaşınca aile halkına "Beytül-Makdis'i bina etmeyi bitirinceye kadar ölümümü cinlere haber vermeyin dedi." Cinler bir yıl çalışıp binayı bitirince, Allah'ın emriyle Hz. Süleyman'ın dayandığı asanın alt tarafından bir ağaç kurdu tarafından kemirilince, Hz. Süleyman yere yıkıldı. Böylece insanlar, cinlerin gaybı bilmediklerini açıkça anladılar. Zira bunu bilebilselerdi, cinler bu horlayıcı azab içinde, bu yorucu işte çalışmazlardı. Bilgiye ulaştıklarında da dağılıp gitmişlerdir.²⁵⁸ Melekler ise gelecekte olacak kimi şeylere muttalidirler. Bu, "ya onların haberleri Levh-i Mahfuz'da görüp öğrenmelerinden, yahut da Allah'ın onlara verdiği vahyi almak suretiyle bu tür bilgilere ulaşmaları şekliyledir."²⁵⁹ Yani cinlerin bildikleri gördüklerinden ibarettir. Kayıp olan şeyler de onlara sorulamaz.²⁶⁰ Cinler, verdikleri haberleri gaybî bilgiye sahip oldukları için veremezler ve gaybı açıklama kabiliyetine de sahip değillerdir. Bunun yanında onlar geçmişte olanlardan haber verebilirler.²⁶¹

²⁵⁵Razi, c. 26, s. 319.

²⁵⁶Razi, c. 30, s. 670.

²⁵⁷Razi, c. 30, s. 580.

²⁵⁸Mukatil, c. 3, s. 414.

²⁵⁹Razi, c. 30, s. 584.

²⁶⁰Ali Osman Ateş, s. 242-243.

²⁶¹eş-Şibli, Esraru'l-Can, s. 21.

Cinler yaradılışları itibariyle kısa zamanda uzun mesafeleri kat edebilirler. Kendilerine bir olaydan veya uzak beldede bulunan birinden sorulursa bilgi verebilirler veya bilmiyorlarsa gidip öğrenip sonra haber verebilirler.²⁶² Bununla beraber bu haber, zandan başka bir şey ifade etmez çünkü tek kişinin haberidir. Olmayan bir şey onlara sormak, gelecekle ilgili verdikleri cevaplara inanıp bu haberler konusunda onları doğrulamak küfürdür.²⁶³

Cahiliye dönemindeki Araplar, önceki alışkanlıkları sebebiyle, Kur'an'ın cinler tarafından gökten çalınıp Hz. Muhammed'e verildiğini sanmışlar, bu yüzden peygambere kâhin, şair, sâhir, mecnun lakaplarını yakıştırmışlardı.²⁶⁴ Onların bu isnatlarının doğru olmadığı ve böyle bir güçlerinin olmadığını Yüce Allah: "O Kur'an'ı şeytanlar indirmemiştir. Zaten bu onların harcı değildir, buna güçleri de yetmez. Çünkü onlar (vahyi) işitmekten uzaklaştırılmışlardır."²⁶⁵ ayetiyle bizlere haber vermektedir.

Öyleyse cinlerin gaybî bilgiye muttali olmaları söz konusu olmayıp Resulullah'tan önce kâhin dostlarıyla paylaştıkları, tamamen kulak hırsızlığına dayanmaktadır. Kâhinlerin de gelecekle ilgili haberleri şahsi sezgilerinden öteye gidememiştir. Cinlerin gelecekle ilgili bir bilgiye sahip olmaları söz konusu değildir, cinlerin de insanların da gelecek hakkında bilgiye sahip olmaları, ancak Allah'ın dilediği ve bildirdiği ölçüde mümkündür. Hz. Peygamberin risaletiyle birlikte, cinlerin buimkanları da kalmamış olup semadan haber çalmaları engellenmiştir.

Günümüzdeki kâhin, münecim, medyum, falcı ve sihirbazların da bilgileri ancak kendilerini bağlamakta, önsezi ve tahminden öteye gidememektedir. Bunun yanında bazıları da transa geçerek, cinlerden haber aldıklarını söylemektedirler. Bu kişilerin, özellikle geçmişte meydana gelmiş olayların bilgilerine şahit olmadıkları halde vakıaya mutabık bilgiler verdikleri görülebilmektedir. Bu gibi durumlarda söylenmesi gereken şudur ki, Allah sonsuz bilgisinden dilediği kadarını dilediği kişilere değişik sebeplerle bahsedebilir. Bu bazen dış dünyadaki vasıtaıyla, bazen de rüya yoluyla olabilmektedir. Önemli olan bu bilgilerin herkesi bağlamayacağının ve bunun ancak

²⁶² Neml, 27/39.

²⁶³ Naim Erdoğan, Cinler Âlemi, Büyüden, Nazardan ve Cinlerden Korunma Çareleri, Pamuk Yayınları, İstanbul 2003, s. 111-112.

²⁶⁴ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2824.

²⁶⁵ Şuara, 26/210-212.

Allah'ın izni dâhilinde bahşedildiğinin bilinmesidir. Aksi bir inanç ise kişiyi ve buna inananları küfre götürecektir.

1.7.İnsanların Gaybı Bilmeleri ve Gelecekte Haber Vermeleri/Kâhinlik

İnsanlar için gayb bilgisine sahip olmak ve gelecekle ilgili haberlere erişip bunları kullanabilmek son derece önem arz etmiş ve bir o kadar da rağbet görmüştür. Rağbet gören bir konu olması hasebiyle bunun istismarı da çok olmuş ve olmaktadır da. Bunun için neredeyse bütün toplumlar da fala bakmak, yıldızlardan ve hareketlerinden anlamlar çıkarıp gelecekle ilgili bilgiler vermek, gaybî konularda yorumlarda bulunmak yaygın hale gelmiştir.

Sihrin anlam ve mahiyetini anlatırken Keldânîlerden, Kur'an'ın ifadesiyle Sabîîlerden bahsetmiş ve onların astroloji ilminde ileri gittiklerini, yıldızlara taptıklarını, bu cisimlerinkâinatı idare ettiğine inandıklarını açıklamıştık.²⁶⁶ Bâbilliler astroloji disiplininin ilk temsilcileri olup onlar hem gök cisimleriyle kehanette bulunurlar hem de güneşe ve diğer gezegenlere taparlardı.²⁶⁷ Yıldızlara ait ilk bilgileri ise Hz. İdris'ten almaktayız. Hz. İdris ilk defa yazıyı da kullanarak zuhal yıldızını, felekleri ve göğüninceliklerini ortaya koymuştur.²⁶⁸

İslam toplumlarında peygamberlerin gelecekte haber verdikleri ve verdikleri haberlerindöğru oldukları şüphe duyulmaksızın kabul edilir. Peygamberler dışında bir takım insanların da bu tür bilgiler vermeye kalkıştıklarını görmekteyiz. Dini literatürde mucize, keramet, istidrac ve istidlal olarak geçen kavramlar, gelecekte haber verme ile bağlantılı olarak görülürler. Çalışmamızın bu bölümünde, bu kavramlar çerçevesinde insanların gayb bilgisiyle bağlantılarının nasıl sağlandığı ve ne şekilde değerlendirildiği üzerinde duracağız.

Peygamberler mucize olarak gaybî konularda ve gelecekle ilgili hususlarda bilgiler vermiştir. Mucize kavramı “a-ce-ze” kökünden türemiştir. Acz kelimesi,

²⁶⁶ Sabîîler ile ilgili geniş bilgi için bknz, Razi, c. 3, s. 619; Elmalılı, c. 3, s. 1750-1759.

²⁶⁷ Baydar, s. 83.

²⁶⁸ Nesefî, c. 4, s. 165; Doğan Mirzaoğlu, Metafizik Âlem ve Bilinmeyen Yönleriyle Cinler, Zafer Yayınları, İstanbul 2000, s. 110.

“kudret”in zıddıdır.²⁶⁹ Dolayısıyla mucize, Peygamberlere Allah tarafından verilen ilahi mesajı ortaya koyma ve o mesajı kanıtlama gücüdür.²⁷⁰ Bu sayede, âdetullah dediğimiz tabiat kanunları geçici olarak Allah tarafından durdurulmakta,²⁷¹ böylece peygamberlerin elinde harikulade işler açığa çıkmakta, geleceğe ait haberler verilebilmektedir. Ancak peygamberler bu konularda, Allah’ın kendilerine verdiği kadarına sahip olabilmişlerdir. Yoksa hiçbir peygamber gayb ve geleceğin bilgisine kendi iradesiyle sahip olamamıştır.²⁷²

İnsanlar, şeytanların uydurmalarına uymalarının sonucu olarak, Hz. Süleyman için “geleceği biliyor, gaybe muttali, cinlerden yardım alıp bu bilgilere vakıf olabiliyor” diye söylenti çıkarmışlardı ama, o geleceği ve gaybı bilmezdi.²⁷³ Gaybı bilme ve ondan haber verme olayı, el çabukluğu, gizli ilimler ve büyüler vasıtasıyla bir takım normal dışı gösteriler sergilemekten ve kehanet yoluyla yorumlarda bulunmaktan tamamen farklıdır. Çünkü mucizede Allah’ın sınırsız ilmi ve kudreti kendisini göstermiş olmasına karşın, sihirde ve kâhinlikde vesveseci şeytanın ve ilim ve iradesi son derece sınırlı varlıkların yardımı ve desteği vardır. Bunun içindir ki kehanet sadece kişiyi bağlar.

Peygamberlere sıkı ve samimi bir şekilde bağlı Allah dostları velilerden olağanüstü hallerin zuhur etmesi anlamına gelen keramet²⁷⁴ sayesinde istisnai ve gaybî bilgileri aktaran insanlar vardır. Bu bilme işi, tıpkı mucize gösteren peygamberlere bilgileri meleğin bırakması gibi evliyaya da meleğin bırakması şeklinde olur.²⁷⁵ Mutasavvıf ve keramet sahiplerinde âlemdeki konularda sihir cinsinden sayılmayan bu tür tesirler sırf ilahi imdat ve destek sayesinde hasıl olur.²⁷⁶ Bunun yanında zaman zaman Allah’ın isyan eden inkârcıların ellerinde meydana getirdiği istidrac²⁷⁷ denen olağanüstü olaylar da vardır. İşte burada sihir, büyü ve kâhinlik devreye girmektedir ki bunlarda harikulade olaylar sayılabilir fakat bunlar istidrac (aşama aşama azaba

²⁶⁹ İbn Manzur, c. 5, s. 369.

²⁷⁰ Seyyid Şerif el-Cürçani (ö. 815 h.), Kitabu’t-Târifât, Yer ve Tarihsiz, s. 148.

²⁷¹ Süleyman Kaya, Kuran’da İmtihan, İnsan Yayınları, İstanbul 2003, s. 213.

²⁷² Alaeddin Ali b. Muhammed b. İbrâhim el-Bağdadi Hazin (ö. 741 h.), Lübabü’t-Te’vil fî Meani’t-Tenzil (Tefsirü’l-Hazin), (Mecmau’t-Tefasir Kenarında), Çağrı Yayınları, İstanbul 1979, c.6, s. 279-280.

²⁷³ İbn Kesir, c. 1, s. 135.

²⁷⁴ Serinsu, Dini Terimler Sözlüğü, s. 201.

²⁷⁵ Nesefi, c. 6, s. 380.

²⁷⁶ İbn Haldun, c. 2, s. 904.

²⁷⁷ Serinsu, s. 180.

yaklaşma) ve ihanet (alçaltma) türünden olup dinde müsbet bir değeri bulunmayan vakıalardır.²⁷⁸

Değişik şekillerde ve kabiliyetler neticesinde harikulade olaylar gibi görünen fakat aslında böyle olmayan işleri ortaya koyan sihirbazlar ve geleceğin bilgisinin kendisine verildiğini iddia eden kâhinlerin toplumdaki mevkileri, cehalet ve hırs sebebiyle sürekli yükselmiş ve bu tür insanlar peygamberlik iddiasında dahi bulunmuşlardır. Bu meziyetlerinden dolayı iltifat gören sihirbaz ve kâhinlerin mekânları uğrak merkezi haline getirilmiştir. İnsanlargoşterdikleri bu iltifatın yanında, onların her şeyi bilip yapabileceklerini düşündükleri için, bu iltifat yanında onlardan son derece korkmuşlardır da.

Resulullah zamanında Arabistan da Sabiîler olarak bilinen grup ve kâhinler, burçlardan, aydan, güneşten ve gezegenlerden anlam çıkararak toplumların kaderleriyle ilgili yorumlar yaparlardı.²⁷⁹ Bu kişiler, yüce varlıklar olarak yıldızlara şükrederlerdi.²⁸⁰ İşte bu sapkın inançtan dolayı henüz ortaya çıkmamış olaylarla ilgili bilgi verme men edilmiştir.

Allah Resulükâhinlerle ilgili olarak şunları söylemektedir: “Kim Allah’ın zikrettiğinin gayrısı için (bilmediklerini öğrenmek amacıyla), yıldızlar ilminden bir bab iktibas ederse, sihirden bir şube iktibas etmiş olur. Münecim kâhindir, kâhin sihirbazdır, sihirbaz da kafırdır”,²⁸¹ “Kim Arraf’a (kâhin) gider ve ona bir şey sorarsa kırk gecelik namazı kabul olmaz.”,²⁸² “Kim bir kâhine gider de onların söylediklerini tasdik ederse Muhammed’e indirileni inkâr etmiş olur.”²⁸³ Resulullah’ın yasakladığı şey, gayb bilgisinin kendilerine verildiğini ve buna vakıf olduklarını iddia eden Arrafların işidir. Çünkü gaybın bilgisi sadece Allah’a aittir.²⁸⁴ Yani yasaklanan, astronomi ilmi değil, astroloji denen falcılık ve kehanette bulunma işidir. Beğavi’nin ifadesine göre “Yıldızlar ilminden yasaklanan şey, münecimlerce henüz vukua

²⁷⁸ Sadeddin Mesud bin Ömer bin Abdullah Taftazanî (ö. 792 h.), Şerhu’l-Akaid (Haz. Süleyman Uludağ), Dergâh Yayınları, İstanbul 1999, s. 318.

²⁷⁹ Baydar, s. 84.

²⁸⁰ İbn Kayyim, Bedâiu’t-Tefsir, c. 2, s. 30.

²⁸¹ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları, Ankara 1988, c. 16, s. 183. (Rezin tahriç etmiştir.)

²⁸² Müslim, Kitabu’s-Selam 125.

²⁸³ Ebu Davud, Tıb, Hadis no: 3904.

²⁸⁴ En’am, 6/59; Cin, 72/26-27.

gelmeden gelecekte vukuunun bilindiği iddia edilen hadiseler ilmidir. Rüzgarın ne zaman eseceğine, yağmur ve karın ne zaman yağacağına, sıcak ve soğğun ne zaman zuhur edeceğine, fiyatların ne zaman ve ne şekilde değişeceğine dair bilgiler böyledir. O kimseler bunları yıldızların yürümesi, toplanmaları ve ayrılmaları sayesinde bildiklerini iddia ederlerdi.”²⁸⁵ Bunun yanında Arrafın halini imtihan etmek için ona bir şey sormak, onu imtihan etmek, işinin iç yüzünü öğrenmek, onun yalan ve doğrularını ortaya koyacak bilgilere sahip olmak caiz görülmüştür.²⁸⁶

Kur'an ayetleri, günlük hayatımızdaki birçok eylemimizde evrenden, yıldızlardan ve onların hareketlerinden yararlanabileceğimizi haber vermektedir:

“O, sayelerinde, kara ve denizin karanlıklarında yolunuzu bulasınız diye sizin için yıldızları yaratandır. Bilen bir toplum için âyetleri ayrı ayrı açıkladı.”²⁸⁷ Öyleyse astronomi ilminden faydalanarak geceleri yol tayin etmek, kibleyi bulmak, yön bulmak; astronominin ilgilendiği diğer bilgileri kullanarak evrenin keşfi ve inceliklerinin ortaya çıkarılarak insanların faydasına sunulması elzem bir durumdur. Onlar insan üzerinde hakimiyeti olan ve mabut sayılabilecek varlıklar değil, aksine insana hizmet eden birer lambadır ve rahmet alametleridir.²⁸⁸ Yanlış olan ve yasaklanan şey, bu çıkarım ve bilgileri kehanet ve sihir vasıtası yapıp maddi ve manevi anlamda sömürde bulunmaktır. Burada önemli olan şunu bilmektir: Yıldız ilmini²⁸⁹ bilmek, maddelerin özelliklerini tanımak aslında kötü değildir. Çünkü onların yaratılışında oldukça büyük faydalar vardır. Şeriatın bilinip öğrenilmesini teşvik ettiği de bu faydalardır.²⁹⁰ Bu ilmin kötülüğü, insanların zararına kullanılmasındadır. Özellikle yıldız ilmi, Gazali'nin ifadesiyle sahibine şu yönden zarar verir:

“Kişi, iyilik ve kötülüğü Allah'tan başka yerden bilir. Yıldız ilminden çıkarılacak hükümler kesin değildir. Daima şüpheli olarak karşılanacak bir tahminden ibarettir. Bu hükümlere kesin olarak inanmak da yanlışlığa sebep olacaktır.”²⁹¹ Öğrenilen

²⁸⁵ Hüseyin b. Mesud el-Ferra el-Begavi (ö. 510 h.), Şerhu's-Sünne, el-Mektebetü'l-İslami, Beyrut 1983, c. 12, s. 183.

²⁸⁶ Bursevi, c. 1, s. 206.

²⁸⁷ En'am, 6/97.

²⁸⁸ Çelik, c. 2, s. 118.

²⁸⁹ İlm-i nücüm hakkında geniş bilgi için bkz: Muhammed b. Ahmet b. Yusuf el-Harizmî (ö. 387 h.), Mefatihü'l-Ulûm, Daru'l-Kitabi'l-Arabi, Beyrut 1989, s. 230.; Taşköprüzade, c.1, s. 363.

²⁹⁰ Kurtubî, c. 7, s. 46.

²⁹¹ el-Gazali, İhya, c. 1, s. 104.

ve öğretilen her sahte bilgi, insanın şahsiyetinden, yani manevi yapısından bir parça koparmakta ve onu yıkıma götürmektedir.”²⁹²

Yıldızname ve ilm-i nücûm hakkında bu bilgileri verdikten sonra beşerin başka bir hastalığı olan falcılık, şans okları veya zarları, çubuk çekme gibi yöntemleri kullanarak yapılan yorumlamalara geçmek istiyoruz.

Kurtubî, “Allah’ın gaybı ilgilendiren hususlarla ilgili olarak bu tür uygulamaları yasaklayışının sebebi, hiçbir kimsenin yarın kendisine ne isabet edeceğini bilmemesidir. Bu fal oklarının gaybî şeyleri öğrenmekte herhangi bir etkisi de olamaz. Fal oklarının çıkışının, meydana gelecek herhangi bir iş için bilgi sebebi kabul edilmesi de caiz değildir.”²⁹³ demekle bu amelin faydasızlığını belirtmektedir.

Eski dönemlerde yapılan uygulamalarla zamanımızda gazete köşelerinde, dergilerde ve internet sitelerinde astroloji ve burçlar bölümlerinde yapılan neredeyse aynı gibidir. O zamanki kâhinlerin vazifelerini günümüzde medyumlar devam ettirmektedir. İşlerin nasıl gideceği, evlilik halleri, düşmanların tespiti, rızık celbi, kısmet ve nasip öğrenme, aşk ve iş hayatı ve başa geleceklerin tahmini. Evet, bu tahminlerin eskiden de yapıldığını ve bunlara çokça rağbet edildiğini söyleyebiliriz. Hâlbuki “Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (herşeyden) hakkıyla haberdar olandır.”²⁹⁴ ayetinde de açıkça ifade edilmektedir ki gelecekte haber veren şahısların bu haberleri, kendilerinin ürettiği tahmînî bir bilgidен öteye geçemeyecektir. Bir şeyin uğurlu olup olmayacağı, şans ve kısmeti önceden kestirmek için oyun kağıtları, kahve telvesi ve el ayası gibi şeylere bakarak anlam çıkarma, gelecekte ve bilinmeyenden haber verme²⁹⁵ anlamlarına gelen falcılık ve burçlar, günümüzde görsel ve basılı yayınlarda ve hatta mahalle aralarındaki kahve köşelerinde ayrıca evlerde hem bir eğlence haline gelmiş hem de bazı kişilerce maddi-manevi sömürü aracı haline getirilmiştir.

²⁹² Bayraklı, c. 2, s. 106.

²⁹³ Kurtubî, c. 6, s. 51.

²⁹⁴ Lokman, 31/34.

²⁹⁵ Serinsu, s. 85.

Oysaki insanın sebeplere sarılarak irade-i cüziyyesi oranında hayatını tanzim etmeli, hiçbir geçerliliği olmayıp dinimizce de yasaklanmış olan bu tür davranış ve inançlardan uzak durması gerekmektedir. Allah'ın, insanın faydasına ve hizmetine verdiği ve onların çeşitli bilgileri elde etmek için kullandıkları²⁹⁶ bu gök cisimleri meşru sebepler için bir vasıta kabul edilmelidir.

Bütün bu açıklamalardan sonra şunu söyleyebiliriz: “Gaybın ve geleceğin bilgisi yalnız Allah’a aittir. Ama bunun yanında Allah dilerse bu ilimden dilediği kadarını bazı kullarına verebilir. Bu ilim kendisine verilmiş olan kişi, Müslüman olabileceği gibi olmayabilir de. Allah gayb bilgisini açıp kimseye tamamen göstermez.”²⁹⁷

Allah'ın peygamberlere vahyettiği şeyler de gaybden birer gaybdır. Allah peygamberlerine yardımcı olmak için verdiği muayyen miktardaki gayblarını tebliğ ederken de onları yine murakaba eder.²⁹⁸

“İntizam-ı âleme hâlel vermeyecek ve hikmeti teşriiyeye muhalif olmayacak bazı gaybı, kullarından bazılarını Allah'ın bildirmesinde aklen ve naklen bir mani de yoktur. Ama bunun yanında, zarar olan şeyleri bildirmez ve zat-ı ulûhiyetine tahsis buyurduğu gaybı bildiği iddiasında bulunan kimse şeriat nazarında tektir olunur.”²⁹⁹

Şimdi bununla ilgili örnekleri vererek konuyu temellendirmeye çalışalım.

Razi tefsirinde birinci örnek olarak:

“Şakk ve Suteyh'in -ki bunlar Araplar arasında meşhur iki kâhin kadındırlar- Hz. Muhammed'in peygamberliğini o peygamber olmadan önce haber vermişlerdir. Kisra Hz. Muhammed'in peygamber olduğu haberini öğrenme hususunda bu ikisine başvurmuştur. Böylece peygamber olmayan kişilere de Allah gaybî konulara muttali kılınıştır.”

İkinci örneği ise:

²⁹⁶ Baydar, s. 84-85.

²⁹⁷ Süleyman Ateş, c. 6, s. 2830-2831.

²⁹⁸ Seyyid Kutub, c. 16, s. 163.

²⁹⁹ Vehbi, c. 15-16, s. 6199.

“Sultan Sencer b. Melik, Bağdat’tan Horasan’a naklettirdiği bir kâhin kadına, gelecekle ilgili bir takım sualler sormuş, o da bazı şeyler söylemiştir. Daha sonra kâhin kadının söylediği şeyler onun sözlerine uygun olarak cereyan etmiştir. (Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî, *Kitabü'l-Mûteber*’de, bu kadından bahsederken, mübalağalı ifade kullanarak: “vallahî ben bu kadının durumunu otuz yıl inceledim onu takip ettim. Sonunda onun gaybî şeyleri gerçeğe uygun olarak haber verdiği kesinkes inandım)demektedir.”³⁰⁰

Bu insanlara örnek olarak 16. yy. da Nostradamus’u, Muhyiddin Arabî’yi, 17. yy. da Osmanlı müneccim başı Hüseyin Efendi’yi, 19. yy. da Müştakbaba’yı verebiliriz.

Sonuç itibariyle Allah dilediğine gaybî ilminden ve geleceğin bilgisinden bir kısmını dilediği ölçüde verebilir. İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın varabildiği nokta ve seviye ancak Allah’ın bize verdiği kadardır.

1.8. Sihir Yapılırken Kullanılan Malzemeler

Tarihte ve günümüzdeki sihir uygulamalarına baktığımızda çok çeşitli malzemelerin farklı durumlar için kullanıldıklarını görmekteyiz. Büyücülerin maksatlarının farklı olması ve çoğu uygulamalarının gizemli ve karanlık bir tarzda yapılması sebebiyle, herbirisinin yöntemleri ve maksatlarını gerçekleştirmede kullandıkları malzemeler çeşitli olmaktadır. Bu bölümde, özellikle Kur’an’da adı geçen malzemelerden başlayarak ilgili uygulamalardan örnekler vereceğiz.

1.8.1. İp

Kur’an’da büyüden bahseden ayetleri incelediğimizde, ip kullanımından özellikle bahsedildiğini görmekteyiz.

Hiz. Musa’nın Firavun’la mücadelesinde, sihirbazların ip kullanarak sihir yaptıklarını, onların bu sihrini etkisiz kılmak için Allah’ın bir mucizesi olarak Hiz. Musa’nın asasının yılanı çevrildiğini, bu yılanın da iplerle yapılan sihri yutarak ortadan kaldırdıklarını görmekteyiz. Bu olayı ayetlerden istifade ederek şu şekilde canlandırabiliriz:

³⁰⁰Razî, c. 30, s. 679.

Hız. Musa'ya karşı Firavun'u destekleyen sihirbazlar gösteri alanına sihir aleti olarak sopalar ve iplerle gelmişlerdi. Her biri ellerindeki ip, kırış ve sopaları ortaya attıklarında bu nesneler, seyredenlerin gözlerinde, sanki birer canlı varlıkmiş ve hareket ediyormuş gibi göründüler.³⁰¹ Aslında onlar canlanıp hareket etmedikleri halde, hareket eder gibi göründüler. Asa ise gerçek bir yılanla dönüştü ve sihirbazların ortaya attıkları ip, ağaç vb. şeyleri yalayıp yutmuştur. Hız. Musa asasını bırakınca³⁰² asa bir yılan olmuş,³⁰³ Firavun'a doğru koşmaya başlamış, Firavun bunun kendisine kastetmekte olduğunu görünce tahtından fırlayıp aman bunu zabted diye Hız. Musa'ya yalvarmış ve o da tutmuştur.³⁰⁴

Burada "Musa: 'Yok, (önce) siz atın' dedi. Bir de ne görsün: onların ipleri ve değnekleri, sihirleri yüzünden kendisine hızla sürünür gibi görünüyor."³⁰⁵ ayetiaçıkça göstermektedir ki sihirbazların yaptıkları gösteri, insanları etkilemiş ve aslında olmadığı halde işin öyle gerçekleştiğı zannını doğurmuştur. İnsanları hayret, taaccüp ve korkuya sevk etmiştir. Firavun'un asanın yılanla dönüşmesi karşısında gösterdiği tepki de bunu desteklemektedir.

Bu olayda Firavun'un sihirbazlarının yaptıkları iş, tamamen Razi'nin sihir çeşitlerinde bahsettiğı "göz yanıması" yani illüzyonla alakalı bir durumdur. Çünkü sihir hak olsaydı sihirbazlar halkın gözlerini değil kalplerini büyülemiş olurlardı. Elbette Hız. Musa'nın asasının yılanla dönüşmesi sihir değil mucizedir. Çünkü asa gerçekten yılanla dönüşmüştür. Dönüşen yılanın diğerlerinin işlerini yalayıp yutması hareketinin geriye dönüşü de olmamıştır. Oysa sihrin etkisi gözedir ve dönüşü de vardır. İşte mucize ile illüzyon arasındaki fark da buradadır.³⁰⁶

Sihir ve büyü, ruhta bıraktığı bir takım tesirlerle gözleri boyamakta ve yine ruhî bir faaliyetle karşısındakileri bir süre manevi bir tesir altına alabilmektedir. Mucize ise sebep ve illetleri, cari kanunları iptal eder, sebepsiz ve illetsiz harikulade bir olay

³⁰¹ "(Mûsâ), "Siz atın" dedi. Bunun üzerine onlar (ellerindekini) atınca insanların gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Büyük bir sihir yaptılar." Araf, 7/116.

³⁰² "Bunun üzerine asasını bırakıverdi." Araf, 7/107.

³⁰³ "Biz de Mûsâ'ya, "Elindeki değneğini at" diye vahyettik. Bir de ne görsünler o, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor." Araf, 7/117.

³⁰⁴ Elmalılı, c. 4, s. 2229 (Said İbn Cübeyr İbn Abbastan rivayet etmiştir.) ; Vehbi, c. 5, s. 1719.

³⁰⁵ Taha, 20/66.

³⁰⁶ Duman, c. 1, s. 337.

şeklinde ortaya çıkar.³⁰⁷ Ayrıca, Hz. Musa'ya “asanı at” denilmesi, bu hadisenin bizatihi kendisinin bir gösterisi veya bir büyü olmayıp Allah'ın iradesi uyarınca gerçekleşen bir mucize olduğuna işaret eder.³⁰⁸

Sihirbazların yaptıkları şeyin gerçekte vuku bulmuş bir olay değil de boş ve değersiz olduğunu ayette geçen³⁰⁹ “*batale*” fiili açıkça ortaya koymaktadır.³¹⁰ Değneklerin yürümediği, ortada olağan üstü bir durumun olmadığı, görünenlerin bir göz yanılgısından ibaret olduğu büyücülerin yalan ve hilelerini asanın yutması sonucu ortaya çıkmıştır.³¹¹

Hz. Musa'nın asasının cüssesi büyük bir yılan dönüşmesi mucizesinin, batıl karşısında hakkın ortaya çıkmasında bir alet olarak kullanıldığı âşikardır. Çünkü sihirbazlar birtakım aletlerle esrarengiz bir şekilde batılı hak, hakkı batıl gibi göstermeye çalışmışlardır. Nitekim aletlerle yapılan sihir, sihrin beşinci nevine girer ki Firavun'un sihirbazlarının ipleri ve değnekleri civa ile imal edilmiştir ve altlarından ısı verilince veya güneşin tesirine bırakılınca ısınmaya başlayan ipler, değnekler harekete gelip kayarmış.³¹²

Hz. Musa'nın “siz atın” diye kesin bir cevapla mukabele etmesi, onun ikram olarak, tolerans göstererek ve onlarla alay ederek³¹³ Allah'ın izniyle başarılı olacağına güvendiğini göstermektedir.³¹⁴ Burada çok ince bir ayrıntı daha vardır. Şayet ilk atan Hz. Musa olsaydı, insanlar yilandan korkuları anda darmadağın olur, kaçarlardı. Tıpkı Hz. Musa'nın asasının sihirbazların sopalarını ve iplerini yuttuğunu gördüklerinde kaçtıkları gibi. Oysa bu gerçek amaca aykırıdır.³¹⁵ Çünkü amaç, hak ile batılın arasını ayırmadır. Bunun gerçekleşmesi ise, asanın daha sonra atılması ve yılan dönüşmesi ile gerçekleşmiştir.

Kur'an'da iplerle yapılan büyü olayı “felak” suresinde de anlatılmaktadır. Buna göre:

³⁰⁷ Yıldırım, Asrın Kur'an Tefsiri, c. 6, s. 2752.

³⁰⁸ Komisyon, Kur'an Yolu, c. 2, s. 570.

³⁰⁹ “Böylece hak yerini buldu ve onların yapmış oldukları şeylerin hepsi boşa çıktı.” Araf, 7/118.

³¹⁰ Komisyon, Kur'an Yolu, c. 2, s. 570.

³¹¹ Süleyman Ateş, c. 2, s. 1020.

³¹² Elmalılı, c. 1, s. 444.

³¹³ Beydavi, c. 1, s. 353.

³¹⁴ Komisyon, Kur'an Yolu, c. 2, s. 569.

³¹⁵ Bursevi, c. 5, s. 248.

“Düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden”³¹⁶ ayetinde anlatılan sihir yapanlar sihir için bir şey okumaya başladığında eline bir ip alır ve ona durmadan düğüm üstüne düğüm atar ve bu düğümlere üflerlerdi.³¹⁷

Genel olarak baktığımızda büyü yapanlar insanoğlunun duygularını ve sinir sistemlerini aldatıcı bir tesir altına almak için sihir ve büyülerinde kullandıkları iplik veya mendil gibi bir şeye düğümler atarak üzerine üflediklerini görmekteyiz.³¹⁸ “Ukad” ukdenin çoğulu ve “ukde” de ipliğe bağlanan düğüm olunca ayetin manası “ipliğe bağlanan az az tükürükle üfürücü ve sihredici taife-i nisvanın şerrinden mahlûkatın Rabbine sığınırım” demektir.³¹⁹ Elmalılı’nın anlatımıyla, “Ukad” kelimesi hissî, manevî, hakikî veya mecazî bir çok manalara muhtemel olmakla birlikte, esas manası düğüm demek olduğu için, ip düğümünde zahirdir. Ancak maksadın alelade bir ip veya iplik düğümü bağlamak veya çözmek için üflemek veya tükürmekten ibaret olmadığı da zahirdir. Çünkü her iplik düğümünde şer mülahaza olunmayacağı da âşikardır.³²⁰ Burada düğümlere üfledikleri bahsedilen kadınlar; büyü yapmak için bağladıkları düğümlere üfleyip³²¹ özel dualar okuyan, üflerken, iplik ve kiriş üzerine düğüm atan kötü ruhlu kimselerdir. Allah engel olmadığı sürece ve O’nun izin verdiği ölçüde, yaptıkları büyüleriyle insanlara ve hayvanlara zarar verebilirler.³²² Ayrıca ip ve değnek kullanılarak yapılan daha başka çok sihir, büyü örneği bulunmaktadır.³²³

³¹⁶ Felak, 113/4.

³¹⁷ Razi, c. 32, s. 374.

³¹⁸ Seyyid Kutub, c. 30, s. 293.

³¹⁹ Vehbi, c. 15, s. 6624.

³²⁰ Elmalılı, c. 9, s. 6402.

³²¹ Süleyman Ateş, c. 6, s. 3175.

³²² Duman, c. 1, s. 160.

³²³ Bakınız: İmam Ebu’l-Kasım Hakimü’l-Hazık Necruzi Şah Simavi (ö. 580 h.), Uyûnu’l-Hakaik fis-Simya Ve’r- Remil ve’l-Havas (Çev. Küftü Osman Şakir; Sadeleştiren İdris Çelebi), 1986, s. 362/374; el-el-Hüseyni, Havasu’l-Kur’an, c. 2, s. 271; İloğlu, c. 6, s. 182; Eyüboğlu, A’dan Z’ ye Büyüler, s. 86; Recinal Sekoot, A’dan Z’ye Büyüler (Çev. Hatice Özkan), Gün Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 228.

1.8.2. Bakır-Bakır Levha

Bakır ve bakır levhaların, özellikle kişilerin ruhsal sıkıntılarını gidermekte, korunma için,³²⁴ muhabbet sağlamakta,³²⁵ ağrı-sızı verme ve şifa sağlama,³²⁶ oç alma,³²⁷ aşık etme³²⁸ gibi maksatlarla bir takım uygulamalarda kullanıldığı görülmektedir.

1.8.3. Gümüş Levha-Gümüş Yüzük

Korunma,³²⁹ herkes tarafından sevilme,³³⁰ dileklerin yerine gelmesi,³³¹ rızık temini,³³² sihir yapma,³³³ korku ve hastalık verme³³⁴ amaçlı kullanılmıştır.

1.8.4. Zaferan Mürekkebi-Safran

Cinlerin zaferan mürekkebiyle yazılan ayetlerin dumanına tahammül edemedikleri ve boğuldukları söylenmiştir.³³⁵ İnsanların gönüllerini ve uzuvlarını bağlama,³³⁶ her türlü dileğin hâsıl olması,³³⁷ ağrı ve sızıları giderme,³³⁸ evlilik ve muhabbet oluşturma³³⁹ gibi ve daha pek çok konuda kullanıldığını görmekteyiz.

³²⁴ Bknz: İmam Ahmed bin Ali el-Buni, Şems'ul-Maarif (Çev. Selahattin Alpay), İstanbul 1988, c. 1, s. 26; el-Firdevsi, s. 46, 51, 61.

³²⁵ el-Simavi, s. 385; Marzuki, s. 95; el-İskilifi, s. 111, 114, 126; el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 4, s. 835.

³²⁶ el-Marzuki, 75, 204.

³²⁷ Şeyh Ali Zeyril Kusayri, el-Mustetabu'l-Mensuh fî İlmi'r-Ruhanî (Çev. İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz, s. 321.

³²⁸ Sekoot, s. 9.

³²⁹ el-Buni, c.1, s. 98, 159, 300.

³³⁰ el-Buni, c. 1, s. 238, 300; el-Marzuki, s. 49.

³³¹ el-Buni, c. 2, s. 49; el-Hüseyni, Kenzu'l-Esrar, S. 236; el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 1, s. 171.

³³² el-Hüseyni, Kenzu'l-Esrar, s. 237, 244, 252; el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 1, s. 105.

³³³ el-İskilifi, s. 92, 97.

³³⁴ Ebû Hâmid Muhammed bin Ahmed el-Gazali, el-Afak/Murada Giden Yol/Dualar, Tılsımlar, Büyüler ve Çözümleri (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul tarihsiz, s. 131, 132, 153; el-İskilifi, s. 217; el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 1, s. 109.

³³⁵ İbrahim Hanefî, s. 250.

³³⁶ el-Simavi, s. 374; el-Kusayri, s. 205.

³³⁷ Çelebi, c. 1, s. 212; İloğlu, c. 7, s. 331.

³³⁸ el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 1, s. 89.

³³⁹ İloğlu, c. 6, s. 187.

1.8.5. Ceylan ve Geyik Derisi:

Herhangi bir isteğin gerçekleşmesi,³⁴⁰ kişiler arası muhabbet bağı kurma,³⁴¹ bir takım tehlikelerden korunma,³⁴² hamile bayanların çeşitli sıkıntıları için,³⁴³ su bulmak³⁴⁴ ve rızık temin etmek³⁴⁵ gibi konularda kullanıldığı bildirilmiştir.

1.8.6. Tavuk-Horoz

Define yerlerini tespit etmede,³⁴⁶ hastalıkların tedavisinde,³⁴⁷ korunma,³⁴⁸ muhabbet³⁴⁹ ve bağlama³⁵⁰ uygulamalarında kullanılmıştır.

1.8.7. Kurşun Levha

Makam elde etmek, rızık celbi,³⁵¹ her türlü musibetten korunma,³⁵² düşmanı helak,³⁵³ intikam almak,³⁵⁴ zâlimi cezalandırmak³⁵⁵ gibi uygulamalarda kullanılmıştır.

1.8.8. Mum-Balmumu

Hayrın temini,³⁵⁶ şerrin defi,³⁵⁷ rızık temini,³⁵⁸ kolay avlanmak,³⁵⁹ hırsızın bulunması³⁶⁰ ve muhabbet³⁶¹ uygulamalarında kullanılmıştır.

³⁴⁰ el-Buni, c. 1, s. 145-146; Çelebi, c. 1, s. 212.

³⁴¹ el-Simavi, s.236, 257; el-Marzuki, s.90, 291; el-Gazali, el-Afak, s. 72, 94;el-Kusayri, s. 165.

³⁴² Çelebi, c. 1, s. 215; el-Marzuki, s. 61, 72.

³⁴³ Çelebi, c. 1, s. 236.

³⁴⁴ el-Firdevsi, s. 50.

³⁴⁵ el-Hüseyini, Kenzu'l-Esrar, s. 117, 122, 222.

³⁴⁶ Eddayirzi, s. 11; el-Buni, c. 1, s. 239; el-İskilifi, s. 104.

³⁴⁷ el-Simavi, s. 156 ; el-Gazali, el-Afak, s. 212.

³⁴⁸ el-Gazali, el-Afak, s. 203.

³⁴⁹ el Kusayri, s. 190.

³⁵⁰ Eyüboğlu, A'dan Z'ye Büyüler, s. 26.

³⁵¹ el-Buni, c.1, s. 299.

³⁵² el-Hüseyini, Havasu'l-Kur'an, c. 2, s. 243;el-Buni, c. 2, s. 57; el-Marzuki, s. 77; el-Hüseyini, Kenzu'l-Esrar, s. 290, 291.

³⁵³ el-Buni, c. 2, s. 61.

³⁵⁴ Çelebi, c. 1, s. 225.

³⁵⁵ el-Hüseyini, Kenzu'l-Esrar, s. 124, 141.

³⁵⁶ el-Buni, c.1, s. 240.

³⁵⁷ el-Buni, c. 2, s. 242.

³⁵⁸ el-Buni, c. 2, s. 19.

³⁵⁹ Çelebi, c.1, s. 231.

³⁶⁰ el-İskilifi, s. 115.

1.8.9. Yumurta

Hırsızın tespiti,³⁶² sevgi celbi,³⁶³ itaat ettirmek,³⁶⁴ nazardan korunmak,³⁶⁵ ayrılık vermek,³⁶⁶ düşmanlara zarar vermek³⁶⁷ ve bağlama³⁶⁸ gibi konularda kullanıldığını ifade edilmiştir.

1.8.10. Tuz

Sevgi bağı yaratmak,³⁶⁹ bağılıları çözmek,³⁷⁰ celb ve etkileme³⁷¹ uygulamalarında kullanılmıştır.

1.8.11. Hurma

Muhabbet, sevgi bağı yaratma oluşturma³⁷² gibi uygulamalarda kullanılmıştır.

1.8.12. İpek

Düşmanı dağıtmak,³⁷³ korunma,³⁷⁴ bereket³⁷⁵ uygulamalarında kullanıldığı söylenmiştir.

1.8.13. Çelik Bıçak-Balta

Zâlimleri cezalandırmak,³⁷⁶ bağılıları çözmek,³⁷⁷ muhabbet sağlamak,³⁷⁸ ağrı ve sızılarının giderilmesi³⁷⁹ uygulamalarında kullanılmıştır.

³⁶¹el-Kusayri, s. 202; İloğlu, c. 6, s. 185; Sekoot, 9.

³⁶²el-Simavi, s. 325; el-Hüseyni, Kenzu'l-Esrar, s.337.

³⁶³ Çelebi, c. 1, s. 231,236;el-Simavi, s. 335;el-Gazali, el-Afak, s. 185; el-İskilifi, s. 87, 112, 194; el-Kusayri, s. 177.

³⁶⁴el-Marzuki, s. 182.

³⁶⁵el-Gazali, el-Afak, s. 104.

³⁶⁶el-Marzuki, s. 59; İloğlu, c. 6, s. 222.

³⁶⁷el-Gazali, el-Afak, s. 258.

³⁶⁸ Eyüboğlu, A'dan Z'ye Büyüler, s. 61.

³⁶⁹el-Simavi, s. 253, 268, 271, 379; el-Marzuki, s. 214.

³⁷⁰el-İskilifi, s. 93, 94, 211; el-Hüseyni, Havasu'l-Kur'an, c. 2, s. 218.

³⁷¹ İloğlu, c. 6, s. 195.

³⁷² Çelebi, c. 1, s. 213; el-Marzuki, s. 49, 225.

³⁷³ Eddayirzi, s. 45.

³⁷⁴el-Marzuki, s. 61.

³⁷⁵el-Mağribi, s. 77.

³⁷⁶el-Gazali, el-Afak, s. 294; Çelebi, c. 1, s. 227.

1.8.14. Saç Kılı

Aşık etmek,³⁸⁰ ve muhabbet oluşturmak³⁸¹ gibi uygulamalarda kullanılmıştır.

1.8.15. Hayvanlar

Güvercin,³⁸² koyun,³⁸³ deve, teke, dana, siyah kedi³⁸⁴ ile değişik büyüler yapılmıştır.

1.8.16. Porselen Tabak ve Çömlek

Bağlıyı çözme,³⁸⁵ kolay doğum yapma³⁸⁶ ve muhabbet bağı kurma³⁸⁷ gibi uygulamalar için kullanıldığı söylenmiştir.

1.9. Telkin Yöntemiyle Etkileme

Arapça kaynaklı olsa da Türkçeleşmiş olan telkin kelimesi, bir düşünceyi aşılama, bilinçdışı bir sürecin aracılığıyla kişinin ruhsal ve fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi,³⁸⁸ birisine bir şey anlatıp zihnine sokma, kabul ettirme, emir ve tâlimat verme³⁸⁹ anlamındadır.

Sihir konusunu izah ederken telkine de yer vermiş olan Razi, “çeşitli şeyleri bildiğini ve değişik işleri başarabildiğini” söyleyen kişilerin, zayıf akıllıları söz ve telkinleriyle inandırıp, onlarda bir inanç ve aldanma meydana getirebildiklerini, sözle etkileyip yönlendirerek, koğuculuk ve kışkırtmacılık yaptıklarını belirtmektedir.³⁹⁰

³⁷⁷ el-İskilifi, s. 67.

³⁷⁸ el-Marzuki, s. 91; el-Kusayri, s. 177.

³⁷⁹ İloğlu, c. 8, s. 54.

³⁸⁰ el-İskilifi, s. 110.

³⁸¹ Sekoot, s. 12.

³⁸² Eddayirzi, s. 12.

³⁸³ el-Hüseyini, Kenzu'l-Esrar, s. 218; el-Gazali, el-Afak, s. 255.

³⁸⁴ el-Gazali, el-Afak, s. 253, 254, 255, 259.

³⁸⁵ el-İskilifi, s. 77.

³⁸⁶ el-Marzuki, s. 47, 75.

³⁸⁷ el-Marzuki, s. 197; el-Kusayri, s. 172.

³⁸⁸ Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/index.php>, Ahmet Hikmet Müftüoğlu Telkin Maddesi, (E.T: 26. 03. 2016).

³⁸⁹ Serinsu, s. 360.

³⁹⁰ Razi, c. 3, s.625.

Resulullah Efendimiz “bazı ifadeler sihir gibi güçlüdür”³⁹¹ buyurarak, latif bir sözün kalpleri söyleyene karşı meylettireceğini belirtmiş, belli durumlarda sözün çok etkili bir silah olabileceğini söylemiştir. Çünkü, daha önce de açıklandığı üzere sihirde bir incelik, inandırma ve çoğu zamanda bağlayıcılık vardır. İfade gücü iyi olan bir kişi kötü olan bir şeyi iyi, iyi olan bir şeyi ise kötü göstermeye muktedirdir.³⁹²

Güzel, etkili ve duruma uygun söz söylemenin kalpler üzerindeki etkisi ve iletişimde vazgeçilmezliği konusunu Kur'an pek çok ayeti kerime de vurgulamıştır.³⁹³ Özellikle peygamberlerin insanları davet ederken, kalbi katılaşmış, bir düşünceye sınıksız sarılmış ve körü körüne yaşayanlara karşı nasıl iletişime geçileceği Allah tarafından bildirilmiştir. Hz. Musa ile Firavun arasındaki tevhit mücadelesinde Allah'ın Musa'ya hitaben: “Firavun'a gidin. Çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır, yahut korkar.”³⁹⁴ ayetinin beyanı üzere muhatap kim olursa olsun, kişileri etkilemenin, düşündürmenin ve de yerine göre tedirgin edip yönlendirmenin yolu etkili ve ilgiliye göre konuşabilmektir. Tebliğde ve iletişimde esas olan akla ve vicdana hitap ederek diyalogu sürdürmektir.³⁹⁵

İnsanlara anlatılacak, telkin edip kabulü kolaylaştıracak, ikna edilecek kişileri kabiliyetlerine göre konuşup ruhen hazırlayarak, sakin ve yumuşak bir şekilde kalplere sızmak, tatlılıkla duyguların derinliklerine inmek ve asla zorlamaya ve gereksiz sıklamalara başvurmamak gerekir.³⁹⁶ Bilgisiz, hikmetsiz ve kaba davetle, taassupla hareket etmenin yararı olmayacaktır. Tatlı dil gönülleri etkiler, insanları yumuşatır.³⁹⁷

Olağanüstü işler başarabildiğini, cinlerle iletişime geçebildiğini, geleceğe ait haberler verebildiğini ve uzak ve yakın geçmişle ilgili kimsenin bilmediği haberleri bilebildiğini söyleyen kişiler, iletişimin etkililiğini artırmak için sözü etkili kılacak çeşitli yollardan faydalanmaktadırlar. Telkinde bazen tatlı dil bazen korku dili bazen de meraklandırma ve heyecanı celbetme metotlarını çokça kullanmaktadırlar. Çünkü belli

³⁹¹ Buhari, Tıb 52; Müslim, Cuma, 47-2/594.

³⁹² Razi, c. 3, s. 262.

³⁹³ Bknz; Nahl, 16/125; İbrahim, 14/24; İsra, 17/53; Lokman, 31/19.

³⁹⁴ Taha, 20/43-44.

³⁹⁵ Duman, c. 1, 457.

³⁹⁶ Seyyid Kutub, c. 14, s. 110.

³⁹⁷ Süleyman Ateş, c. 3, s. 1502-1503.

aralıklarla göze, gönüle ve düşüncelere uyarılar göndermek, kişilerin bilincini ve davranışlarını o yöne yöneltecek ve kişide istenilen davranışları meydana getirecektir.

Yapımcılar, yazılı ve görsel medyada telkin yolunu kullanarak reklamlar vasıtasıyla insanların ilgilerini çekip onlara çeşitli davranışlar yaptırabilmektedir. Değişik zamanlarda insanların karşısına çıkan aynı yöndeki telkinler merak ve heyecan uyandırmakta, kişiler ister istemez o yönde bir faaliyet içerisine girmektedirler. Çünkü insan, merak eden ve kolayca etkilenen bir varlıktır. Uyarıcının güçlü olması, zekasını çok yönlü kullanması, bilgi düzeyi ve karizmatik yapısı gibi unsurlar, hayranlık uyandırmakta ve zihinleri etkilemektedir.

Çağımızda dünyanın değişik yerlerinde şöhret bulmuş insanlar arasında sihirbaz ve medyumlarında yer aldıklarını görmekteyiz. Gizli yollarla sergiledikleri olağan üstü gösteriler sayesinde pekçok insanı etkileyerek hayranlıklarını kazanmaktadırlar. Bu kişilerin iyi giyimli oldukları ve söz sanatlarında usta oldukları gözden kaçmamaktadır. Çünkü toplumun her kesimden taraftar bulabilmek ince bir zeka, çoğu kişiye gizli bilgi sahibi olmayı ve bu bilgileri ustaca kullanmayı gerektirir. Bu insanlar, telkin yoluyla elde ettikleri merak ve hayranlık duygularını gösteriler yoluyla pekiştirmektedirler.

Burada şöyle bir soru aklımıza gelmektedir: “Acaba büyücü ve sihirbazlar ve de telkin yöntemini kullananlar başkalarını nasıl etkileyebilmektedirler?”

Süleyman Uludağ’a göre nefsin ve ruhun tesiri şu şekilde vukua gelmektedir:

Hilkati ve tabiaatı itibariyle kendine has bazı ruhi vasıflara ve kabiliyetlere sahip olan insanlar, telkin ve inanç yoluyla kendi bedenleri üzerinde ruhi bir tesir meydana getirdikleri gibi başkalarının ruhları, bedenleri hatta hayvan, bitki ve madde gibi şeyler üzerinde de bir takım tesirler meydana getirebilmektedir. Mesela, sihirbaz, ruhi bir hazırlıktan sonra muhayyile gücü ile dilediği maddelerin özelliklerini ve niteliklerini tahayyül ve tasavvur yolu ile zihninde canlandırmakta, onlara belli hayali şekiller ve suretler vermekte sonra tecessüm ve temessül ettirdiği şeyleri tükürüklü nefesiyle dışarıya atarak hedefi olan objeye göndermektedir. Dış âlemdeki gerçek varlıkların özelliklerini ve niteliklerini taşıyan bu hayali tesirler, ruhani güç sayesinde sihir yapılmak istenen şahsa ulaşınca derhal onun üzerinde evvelce tasarlanan şöyle ya da böyle bir tesir, mesela bir adamı diğer bir adama sevdirmek veya nefret ettirmek şeklinde bir netice vücuda getirebilmektedir.³⁹⁸

³⁹⁸ Süleyman Uludağ, Mukaddime, c. 2, s. 908, 28 nolu dipnot.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Kişiler, değişik telkinlerle korku, sevgi veya hayranlık yaratarak bireyleri kendine bağlarlar. Telkin yöntemini kullanarak, cinlere emredebildiğini, onlarla görüştüğünü ve istediği her şeyi yaptırabildiğini söyleyip karşıdakiinin gönlünü kendine bağlamayı sağlayabilirler. Yaldızlı ve etkili sözlerle karşıdakini etkiler veya aldatırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA SİHİR

2.1.Sihrin Mahiyet ve Hakikatinin Tartışmalı Oluşu

Sihrle ilgili inanç ve görüşlere baktığımızda bunların genel olarak,“sihrin bir hakikati yoktur” veya “sihirle maddî-manevî tesir elde edilebilir” şeklinde iki merkezde toplandığını ve bu şekilde sihrin temellendirildiğini görmekteyiz.

Taberî, sihrin mahiyeti ve etkisiyle ilgili olarak şu açıklamayı yapmaktadır:

Sihrle bir kısım eşya başka bir şekle sokulabilir, öyle ki bir insan başka bir varlığa bile çevrilebilir diyen âlimler olduğu gibi sihirbaz eşyanın hakikatinde bir değişiklik yapamaz (mesela denizi karaya çeviremez), Yüce Allah'ın yarattıklarını sihirle emri altına alamaz, ancak bu yaptıkları susayan insanın serabı su zannetmesi gibi, gemide giden insanın çevresindeki dağları ve ağaçları gemiyle yürüyor gibi zannetmesi türü hayaller meydana getirebilir veya sihir tamamen göz boyamaktan başka bir şey değildir diyen âlimler de vardır.³⁹⁹

İbn Hacer Askalani,el-Mazerî'nin⁴⁰⁰ şöyle dediğini nakletmektedir:

İlim adamlarının çoğunluğunun kanaati, sihrin varlığı ve onun bir hakikatinin olduğu doğrultusundadır. Bazıları da sihrin hakikatini kabul etmez, sihir olarak meydana gelen şeylerin bir takım hayaller olduğunu söylerler. Ancak sihrin varlığını ortaya koyan nakil varid olduğundan dolayı bu görüş redd olunmuştur. Çünkü akıl, şanı yüce Allah'ın sihirbazın bir takım sözleri söylediği ya da bazı cisimleri bir araya getirdiği ya da özel bir sıraya göre bir takım kuvvetleri, güçleri birbirine karıştırdığı taktirde alışılmışın dışında bir şey yapabileceğini reddetmemektedir. Oldukça yetkin ve beceri sahibi tabiplerin tek başına zararlı olan ilaçları birbirine karıştırarak terkeb sonucu yararlı bir ilaç haline getirmeleri de bunun gibidir.⁴⁰¹

³⁹⁹et-Taberî, c. 1, s. 461.

⁴⁰⁰ Ebu Abdillâh Muhammed b. Ali b. Ömer et-Temimi el-Mazeri (ö. 536 h.), Maliki fakihi, hadis ve kelam âlimidir. Bknz: İslam Ansiklopedisi, c. 28, s. 193.

⁴⁰¹ İbn Hacer el-Askalani (ö. 852 h.), Muhtasar Fethu'l-Bâri (Çev. Halil Aldemir, Beşir Eryarsoy), Polen Yayınları, İstanbul 2007, c. 11, s. 501.

Taftazanî de sihrin hakikatini ve tesir edeceğini kabul eden âlimlerdendir. Ona göre sihir, alışılmışın dışında olup, kötü nefis sahiplerinin kendine has amelleri olan, âlimlerce aklen caiz olup naklen de sabit olan işlerdir.⁴⁰²

Bakıllanî, sihrin etkisini kabul eder ama bu etkinin, sihirbazın sihriyle olmayıp, işlemi yaptığı zaman Allah'ın fiili sayesinde gerçekleştiğini söyler. Ona göre sihirbazın aletler aracılığıyla uçuşması, sihir yapılanın bunun etkisiyle hastalanması veya ölmesi, sevgi ve kırgınlık gibi duyguların sihir yapılanda meydana gelmesi sihirle birlikte bulunan Allah'ın bir fiilidir.⁴⁰³

Beydavî'ye göre büyü, Allah'ın emri ve yapması dışında başka sebeplerle tesir etmez. Sihirden kasıt, insanın yapamayacağı şeyi yapmak için şeytan aracılığı ile elde edilen şeydir. Bu da ancak onlar gibi şirret ve kötü olanlar için mümkün olur. Çünkü birleşmek ve yardımlaşmak için iki tarafın uygun olması şarttır. Zaten peygamber ve veli, sihirbazdan böyle ayrılır.⁴⁰⁴

Yapılan bir sihir sebebiyle Allah'ın iki kişi arasında anlaşmazlık ve huzursuzluk meydana getirmesi imtihandır. Sihirdeki etki Allah'ın ilmi, iradesi ve kazasıyla olur, emriyle değil. Çünkü Allah küfrü emretmez.⁴⁰⁵ Ancak Allah izin verirse cinden ve şeytandan yararlanmak suretiyle bir etki meydana gelebilir.⁴⁰⁶ Bu etkiye de kimse mani olamaz. Tabi ki bu, sihirbazlara verilen bir ruhsat anlamına gelmez.⁴⁰⁷

Sihrin etkisini ve hakikatini kabul eden İbn Kayyım “sihrin gerçeği olmadığını, sadece hayal ürünü olduğunu ve kandırmacadan başka bir şey olmadığını söylemek; sahabeden ve selef-i sâlihden gelen mütevâtir delillere ve aynı şekilde fıkıh, tefsir, hadis ve tasavvuf âlimleri ile akıl sahiplerinin çoğunun kabulüne zıddır. Çünkü hasta eden,

⁴⁰² Sadeddin Mesud bin Ömer bin Abdullah Taftazanî (ö. 792 h.), Şerhu'l-Makasid, Daru'l- Kutubi'l- İlmiyye, Beyrut 2001, c. 3, s. 332-332.

⁴⁰³ Ebubekir Muhammed b. Tayyib B. Muhammed el-Basri el-Bakıllani (ö. 403 h.), Kitabu'l-Beyan ani'l-Farkı beyne'l-Mucizat'i ve'l-Keramat'ı ve'l-Kehaneti ve's-Sihri ve'n-Nazicat (Tahkik: Richard J. McCarthy), Beyrut 1958, s. 33.

⁴⁰⁴ Beydavi, c. 1, s. 79.

⁴⁰⁵ Bursevi, c. 1, s. 207.

⁴⁰⁶ Şirazi, c. 1, s. 230; Mahmut Toptaş, Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri, Cantaş Yayınları, İstanbul 1993, c. 1, s. 212.

⁴⁰⁷ Ebu'l-Leys Semerkandi (ö. 373 h.), Tefsiru'l-Kur'an (Çev. Mehmet Karadeniz), Sezgin Neşriyat, İstanbul 1993, c. 1, s. 156.

ağırlık çöktüren, bağlatıp ayıran, sevdirep buğz ettiren sihir vardır. İnsanlar onun varlığını açıkça görmekte ve bilmektedirler⁴⁰⁸ demekte ve şunları da eklemektedir:

Büyünün tesiri ancak korkak ve süfliyata bağlı şehvani nefislerde tam olur. Bu yüzden çoğunlukla kadınlarda, çocuklarda, cahillerde ve dinden, tevekkülden, tevhidden nasibi zayıf olanlarla dualar ve nebevi sığınmalardan nasibi olmayanlarda etkisini gösterir. Bunun için de, büyüün en etkili tedavi yollarından biri, ilahi ilaçlardır. Hatta bizzat yararlı ilaçları bunlardır. Çünkü büyü, pis ve süfli ruhların etkilerindendir. Etkisinin def edilmesi, kendisine zıt ve aykırı zikir, ayet, fiil ve etkisini iptal eden dualarla olur. Bu çok güçlü ve şiddetli olursa etkili bir okuma (nuşre) olur. Bu malzemesi ve silahı bulunan iki ordunun karşılaşması gibidir. Galip gelen ötekini kahreder ve hakimiyeti alır. Kalp, Allah'ın zikriyle doluyorsa, yakarış, dua, zikir ve sığınmaları vird edinip özü sözüne uygunsa bu sihrin etkisini engelleyen en önemli sebeplerden ve başa geldikten sonra da en iyi tedavi yollarındandır.⁴⁰⁹

Kadı Abdülcebbar sihir konusunu nübüvvet meselesi içerisinde ele almıştır. O'na göre sihir vardır, yapılabilir ama bu sihir olayı mucizeden farklıdır. Mucize peygamberlik iddia edenin doğruluğuna delalet etmiş olur. Mucizenin mucize olduğu fark edildiği zaman, mucizeyle büyü ve hile yoluyla yapılan diğer yollar arasındaki fark ortaya çıkmış olur. Mucize Allah tarafından vuku bulmasına karşın büyü ve el çabukluğu böyle değildir. Mucize âdete muhaliftir, büyü ve el çabukluğu böyle değildir. Büyünün öğrenilmesi ve öğretilmesi söz konusudur. Hilede (sihirde) iştirak vardır ve bir takım alet ve edavata ihtiyaç vardır. Büyücü ve hileci hilesini bu sanattan anlamayan ve onu bilmeyenleri etkileyecek şekilde yapar.⁴¹⁰ Eğer kâhin ve sihirbazların mucize göstermeleri caiz olsaydı peygamberlerin mucizelerinin birer delil olması görüşü nakıs olurdu. Eğer sihirbaz ve kâhinler mucize gösterirlerse bu durumda doğru söyleyenle yalan söyleyen, gerçek peygamberle sahte peygamberi birbirinden ayırt edemezdik.⁴¹¹

Kurtubî, Mutezile ve diğer sihrin hakikatinin olmadığını savunanlara karşı çıkar ve “onların sihrin bir hayal ve vehimden ibaret olduğu” görüşlerinde bir delillerinin olmadığını belirtir. Bunun için de Hz. Peygambere yapılan sihri örnek verir ve Peygamberimizin “Şüphesiz Allah bana şifa verdi.”⁴¹² sözünü delil getirir.

⁴⁰⁸ Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 750 h.), Bedai'ul-Fevaid, Dârul-Hayr, Beyrut, 1994, c. 2, s. 227.

⁴⁰⁹ İbn Kayyim, Zadü'l-Mead, c. 4, s. 126-127.

⁴¹⁰ Ebu'l-Hasen Kadı Abdülcebbar (ö. 415 h.), Şerhu'l-Usuli'l-Hamse (Çev. İlyas Çelebi), Pasifik Ofset, İstanbul 2013, c. 2, s. 435-436.

⁴¹¹ Ebu'l-Hasen Kadı Abdülcebbar (ö. 415 h.), Muğni fi Ebvabi't-Tevhid ve'l-Adl , ed-Daru'l-Mısıriyye, Kahire Tarihsiz, c. 15, s. 259.

⁴¹² Buhari, Tıb 47; Müslim, Selam 43.

Kurtubî'ye göre Yüce Allah'ın ve O'nun Peygamberinin sihrin varlığına ve gerçekliğine dair haberleri dolayısıyla sihrin gerçek olduğu kesindir. Mutezile'nin döküntüleriyle uyuşmayan hak ehline muhalefet etmelerine itibar edilmez.⁴¹³

Cevziyye'ye göre büyü, kötü ruhların etkileri ile tabîî kuvvetlerin tepkisinden oluşur. Bu en şiddetli büyülerdendir. Özellikle de büyüünün ulaştığı yerde. Bunun gibi peygamberimize yapılan büyüde de yapılan işlem sonunda sihir, O'nun kafasının bir kuvvetine, bir şeyi yapmadığı halde yaptığı hayali gelecek şekilde ulaştı. Bu büyü yapanın tabiatı ve kan maddesindeki tasarrufudur ki bu madde kanına galip gelip asli tabiatını değiştirir.⁴¹⁴

Âlimlerin çoğu “peygambere yapıldığı rivayet olunan büyü olayında Resulullah'ın yapılan işten dolayı bedenlen bir acı hissedip, sihrin tesirinde kalması hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir şeydir. Allah, dini, şeriatı ve peygamberliği hususunda zarar verecek hiçbir şeytan, insan ve cinni ona musallat etmemiştir. Ama bedenine zarar verme hususu ise uzak bir ihtimal görülmez.”⁴¹⁵ diyerek sihrin tesirinin olabileceğini dile getirmişlerdir.

Sihrin tesiri ve hakikati konusunu ele alırken, ayette⁴¹⁶ geçen “karı ile kocanın arasını ayıracak sihir” ifadesiyle alakalı olarak âlimler şu yorumlarda bulunmaktadır:

“Sihir yapan kişi bazı eşyayı büyülenen kişinin gözünde gerçeğe aykırı olarak gösterir, onu vehme düşürür. Böylece kişiye, hanımını bulunduğu durumdan çirkin ve kötü gösterir. Kişi de hanımını sevmez olur. İşte bu yolla kişi ile karısının arası açılır. Aslında onların arasındaki ayrılığı yaratan Allah'tır, sihri yapan kimse, buna ancak sebep olur.”⁴¹⁷ Yani sihrin kalplerdeki tesiri inkâr edilemez. Sihir sayesinde kalbe sevgi ve nefret konur, insana kötülük ve şerler yaptırılır. İnsanlara acılar, sıkıntılar, bunalımlar ve büyük hastalıklar verilebilir. İşte bütün bunlar insanların his ve müşahade ile idrak ettiği şeylerdir. Bunları inkâr etmek ise cahilane bir inatlaşmadır. Bunun ortaya çıkışı ise Allah'ın bilgisi dâhilindedir. Sihirbazlar, karı ile koca arasında buğz, düşmanlık,

⁴¹³ Kurtubî, c. 2, s. 46.

⁴¹⁴ İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 750 h.),Zadu'l-Mead fi Hedyi Hayri'l-İbad, Müessesetü'r-Risale, Beyrut 1988, c. 4, s. 125-126.

⁴¹⁵ Razi, c. 32, s. 368.

⁴¹⁶ Bakara, 2/102.

⁴¹⁷ Taberî, c. 1, s. 463.

kavga, gürültü, patırtı ve nahoş şeylere sebebiyet vermektedirler.⁴¹⁸ Onlar sihir yaptıklarında ilahîdet gereği, Allah yaptıklarını yaratmaktadır. Allah'ın kazası ile sihirbazlar sihirlerini yaparlar. Sihirleri anında bunları yaratan Allah'tır. Allah kâinatı onlara teshir eder. Onların sihir işini yapmaları anında bunlar meydana gelir. Büyünün kalpler üzerinde ya sevgi meydana getirmek, ya kin doğurmak veya kötülük oluşturmak gibi bir tesiri vardır. İşte bunun sonucunda kişi ile karısının arasına girebilirler. Bunlar tümüyle duyu ve müşahadeyle algılanan şeylerdir. İnkârı da bir inatlaşmadır.⁴¹⁹

Ehl-i Sünnet göre sihrin bir hakikati vardır. Sihir sebebiyle hakiki bir takım eserler meydana gelir. Şafii ve Hanbelilere göre de sihir için müessir bir hakikat vardır. Bazen sihir sebebiyle sihir yapılan kimse ölür veya âdetleri değişir. Sihir yapan kimse savaşların tâlimini yapmaksızın hasımları üzerine galip gelmeye kadir olur⁴²⁰ ki bu elbette Allah'ın izin vermesi sebebiyledir.

Ehl-i Sünnet alimleri, sihirbazların gökte uçabileceklerini, insanı eşeğe, eşiği insana çevirebileceklerini söylemiştir. Ek olarak da “sihirbaz kendi özel duasını ve belirli kelimelerini okumaya başladığında meydana gelen şeylerin yaratıcısı Allah'tır. Bu hususta feleklerin ve yıldızların tesiri yoktur”⁴²¹ diye belirtmişlerdir.

Elmalılı'ya göre terbiye edilmiş bir ruh ve çeşitli vasıtalarla karşıdakine tesir mümkün olabilmektedir. Bunun içindir ki sihrin aslı yoktur diye aldanılmamalı, sihirden sakınılmalıdır.⁴²²

Vehbe Zuhaylî de bu konuda, “büyücü tarafından hastalık, insanları birbirinden ayırmak, akli izale etmek, bir organı vazifesini yapamaz hala getirmek ve buna benzer doğa üstü işler yapılabilceği inkâr olunamaz.”⁴²³ diyerek tercihinı belirtmiştir.

Mutezile, hayaller cinsinden olan, yiyeceklere uyuşturucu özellikli bazı ilaçların katılması şeklinde yapılanlar dışındaki diğer sihir türlerini kabul etmez ve

⁴¹⁸ es-Sa'lebi, c. 1, s. 249.

⁴¹⁹ Bursevi, c. 1, s. 207.

⁴²⁰ Abdurrahman el-Ceziri (ö. 1360 h.), Kitabu'l-Fıkh ale'l-Mezahibi'l-Erbaa, Dar'u-İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut 1969, c. 5, s. 460-461.

⁴²¹ Razi, c. 3, s. 625.

⁴²² Elmalılı, c. 1, s. 450.

⁴²³ Zuhayli, c. 1, s. 248.

bunların imkânsız olduğunu söyleyip bunları yapanları “kafir” sayar. Bu konuda Mutezile’nin delillerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1- Allah Teâla “Sağ elindekini (değneğini) at ki, onların yaptıklarını yutsun. Şüphesiz yaptıkları bir sihirbaz hilesidir. Sihirbaz ise nereye varsa kurtuluşa eremez.”⁴²⁴ buyurmuştur.

2- Kur’an’da :“Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya ürününden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya! "Zâlimler (inananlara): "Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediler.”⁴²⁵ Eğer gerçekten Hz. Peygamber büyülenmiş olsaydı, o zâlimler bu sözlerinden ötürü kınanmayı haketmezlerdi.

3- Eğer sihrin bu ilk beş çeşidi caiz olsaydı, mucize ile sihir birbirinden nasıl ayırt edilebilirdi. Mutezile’ye göre bu getirdikleri deliller yakînî ve kesin delillerdir. Karşı deliller ise âhad haberlerdir.⁴²⁶

Sihrin hakikatini kabul etmeyen âlimlerden biri de Cessas’tır. Cessas Hanefî âlimi olmasına rağmen sihrin hakikat ve tesiri konusunda Hanefilere muhalefet etmiş ve sihrin hakikatini reddetmiştir.

Cessas’a göre sihir bir aldatmaca ve göz boyamadan ibarettir, gerçek bir tesir icra etmesi söz konusu değildir.⁴²⁷ İnsanlar aldandıkları için sihir olayını tasdik ederler.⁴²⁸ Sihirbazların yaptıkları işler denenecek olsa bunların doğru olmadıkları ve vehim olduğu ortaya çıkar. Çünkü eğer sihirbazlar iddia ettikleri şeyleri yapmaya kadir olsalar, kendileri için hazineler bulur, kendilerine gelen kötülükleri def eder, düşmanlarını mahv ve helak eder, kralları da bertaraf edip onların yerlerine geçerlerdi. Hâlbuki sihirbazlar, toplumlarında insanların en fakir ve güçsüzleri konumundadır.⁴²⁹ Cessas, sihir yoluyla karı ile kocasının arasının açılması meselesini “sihir yapan ve onunla amel eden kişi küfre girer ve bundan dolayı nikahı da düşer.”⁴³⁰ şeklinde beyan ederek, etkisinin ve hakikatinin oluşundan dolayı değil itikadî neticesi açısından

⁴²⁴ Taha, 20/69.

⁴²⁵ Furkan, 25/8.

⁴²⁶ Razi, c. 3. s. 626.

⁴²⁷ Cessas, c. 1, s. 51.

⁴²⁸ Cessas, c. 1, s. 57.

⁴²⁹ Cessas, c. 1, s. 58-59.

⁴³⁰ Cessas, c. 1, s. 71.

değerlendirmektedir. Cessas, Hz. Peygambere yapıldığı söylenen sihir olayını kabul etmez ve bununla ilgili rivayetleri reddeder.⁴³¹

Ebu Hanife ise sihrin hakikat ve tesirini kabul etmeyen âlimlerdendir.⁴³²

Verdiğimiz örneklerden de görüleceği üzere âlimlerin çoğunluğunun kanaati, sihrin tesirinin hem beden hem de ruhen olabileceği ve bu tesirin sihir yapanın bilgi, tecrübe ve niyetine göre değişiklik göstereceği yönündedir.

2.2. Kur'an'da Sihir

Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda 60 yerde⁴³³ sihir ile ilgili kelimelerin geçtiğini görmekteyiz. Bu kelimeler genel olarak, toplumlarında ilahlık iddia edip azgınlık ve sapkınlık içerisinde bulunan kişilerle Peygamberler arasında yaşanan tebliğ mücadeleleri bağlamında geçmektedir.

Allah, toplum ve birey hayatında son derece yıkıcı etkileri bulunan sihir ve ona benzer uygulamaları şiddetle yasaklamış ve insanlara uyarıcılar göndermiştir. Tevhid dininin yanında kendi inanç ve âdetlerine temel bulmaya çalışarak bunu da sıkı sıkıya savunuların çoğu, şeytanların vesvese ve aldatıcı sözlerine itibar edip sihri öğrenmeye ve kullanmaya yönelmişlerdir. Bu yaklaşım sonucu, yıldızlara tapma, hayır ve şerrin onlardan geldiğine inanma, dünyalık saltanat ve refahın sihir sayesinde kazanılacağı inancını yaygınlaştırmıştır. Çoğu zamanda sihir, kişilerin kendileri gibi düşünmeyenlere karşı muhalefet aracı olarak kullanılan bir siyasi malzeme haline getirilmiştir.

Kur'an'a baktığımızda peygamberler içerisinde büyü ile itham edilen ilk kişinin Hz. Salih olduğunu görmekteyiz. Semût kavmine gönderilen, böylece kendisine nübüvvet görevi verilen Hz. Salih, kavmini tek olan Allah'a davet etmiş ve karşılığında "Sen büyülenmiş insanlardansın."⁴³⁴ cevabını almıştır. Hatta onlar Hz. Salih'e "eğer gerçekten peygamber isen doğruluğunu ispat et ki anlayalım ve kabul edelim" teklifi getirmişlerdir. Bu da gösteriyor ki Semût kavmi hem sihri-büyüyü hem de mucizeyi çok iyi biliyorlardı. Aksi takdirde sihir ile mucizeyi birbirine karıştırırlardı. Onlar sihrin

⁴³¹ Cessas, c. 1, s. 60.

⁴³² İbn Kesir, c. 1, s. 147.

⁴³³ Muhammed Fuad Abdülbâki, el-Mu'cemü'l-Müfehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerim, Dar'u Kutubu'l-Misriyye, Beyrut 1945, s. 346.

⁴³⁴ Şuara, 26/153.

yalan ve aldatma üzere olduğunu, mucizenin ise Allah'ın izin ve yardımıyla gerçekleşeceğini farkındaydılar.⁴³⁵

Hız. Musa, Hız. Süleyman ve peygamberimiz Hız. Muhammed'in yaşadıkları toplumlarda sihir iyi biliniyor ve yaygın olarak da kullanılıyordu. Gerçekliği ve doğruluğu hep tartışılmasına rağmen sihir, bazen inanç bazen de âdet mekanizması sayesinde varlığını sürdürmüştür. Sihrin çeşitleri gibi yapılış amaçları da çok farklılıklar göstermektedir. Kur'an bunların niteliğini genel hatlarıyla açıklamıştır.

Kur'an, sihirden bahsederken bunların, peygamberlerin tebliğ mücadeleleri esnasında karşılaştıkları en büyük karşı koyma malzemesi olduğunu söyler. Buna göre pek çok peygamber toplumda yaygın olarak bilinen ve neredeyse her kesimce belirli ölçülerde ve ihtiyaç anında müracaat edilen sihirbazlar ve onları kullanan grup tarafından yıpratılmaya ve yıldırılmaya çalışılmıştır. Bu olgunun daha iyi anlaşılması için Kur'an'dan anlatımlara geçelim.

2.3. Hız. İbrahim ve Yıldız İlmî

Kur'an Keldânîlerden yıldızlara tapan Sabîler olarak bahsetmiş⁴³⁶ -ki Razi sihrin ilk çeşidini Keldânîlerin sihri olarak gruplandırmıştır-, Yahudiler ve Hristiyanlarla Keldânîlerin (Sabîlerin) Allah'a ve Ahiret gününe gerçekten iman etmeleri ve sâlih amel işlemeleri halinde ecre kavuşacaklarını belirtmiştir. Çünkü Sabîler, olayların yıldızlarla bağlantılı olduğunu iddia edip onlar adına adeta bir tapınma şekli ortaya çıkarmışlardı. Onlar adına putlar yapıp heykeller dikeyor, ta'zimde bulunuyorlardı. Öyle ki bu dönemde cahil halk sihirbazlara ayrı bir gözle bakıp onların her şeyi yapabilen üstün insanlar olduklarına inanıyorlardı. Bu sebeptendir ki tevhitte sapan bu kavme Hız. İbrahim'in uyarıcı olarak gönderilmiş olduğunu görmekteyiz.

Sabîlerin Hakk'ın yolundan ayrılıp yıldızlara ve putlara taptıkları Kur'an'da şu şekilde haber verilmektedir: "Şüphesiz, iman edenler, Yahudiler, Sabîler, Hristiyanlar, Mecûsiler ve Allah'a ortak koşanlar var ya, Allah kıyamet günü onların

⁴³⁵ Sihirbazlıkla suçlanan diğer Peygamberlerle ilgili diğer ayetler: Hız. İsa (Saf, 61/6); Hız. Musa (Zuhuf, 43/49; Zariyat, 51/39); Hız. Süleyman (Bakara, 2/102); Hız. Muhammed (Hicr, 15/6); Bütün Peygamberlerin genel olarak suçlanması, Zariyat, 51/52.

⁴³⁶ Bknz: Bakara, 2/62, Maide, 5/69, Hac, 22/17.

aralarında mutlaka hüküm verecektir. Çünkü Allah her şeye şahittir.”⁴³⁷ Bâbil, Nemrud tarafından inşa edilmiş ve zamanının en donanımlı ve en süslü şehri olup sihirbazlar diyarı olmakla ve Hârût-Mârût kıssasının geçtiği yer olarak şöhret bulmuştur.⁴³⁸ Bu bölgenin, Nusaybin’den Re’su’l-Ayn’e kadar olan bölge⁴³⁹ olduğu da görüşler arasında olup İbn Kesir Kur’an’da geçen Bâbil’den maksadın Irak’taki Bâbil olduğu görüşünü tercih ettiğini söylemektedir.⁴⁴⁰

Sihir ve astroloji (yıldızname ve gelecekte gaybî haberler verme) noktasında son derece sapkın düşüncelere meyleden Sabîlilere Allah, Hz. İbrahim’i peygamber olarak göndermiş ve onları yalnız bir olan Allah’a inanmaya, O’na hiçbir şeyi eş koşmamaya davet etmesi ile görevlendirilmiştir. Çünkü onlar kâinatı yıldızların yönettiğine, hayır ve şerrin, mutluluk ve mutsuzluğun yıldızlardan kaynaklandığına inanmakta ve kâinatın sevk ve idaresini Allah’tan başkasına bağlamaktaydılar.⁴⁴¹ Onlar semavi güçlerle arzın güçlerini birleştirerek insanları şaşırtıyorlardı.⁴⁴² Bu toplumda sihir ve sihirbazlık ile peygamberlik müessesesi de birbirine karıştırılmak istenmiştir. Çünkü bazı sihirbazların gösterdikleri sıra dışı işler, halkın onlara inanmalarına ve bu yüzden de onların isteklerini sorgusuz-sualsiz yerine getirmelerine sebep olmuştu. Görülüyor ki Bâbil’deki Keldanî halkı bu kişilerin elinde hem maddî hem de manevî olarak büyük bir çöküş yaşamıştır. Bu durum uzun bir süre böyle devam etmiş, bundan sonraki dönemde Bâbil sihirbazlarına karşı bir mücadele başlatılmış ve ele geçen sihirbazlar kılıçtan geçirilmiştir.⁴⁴³

Yıldızların durumlarına bakarak yorumda bulunmak özellikle Hz. İbrahim zamanının ayırt edici özelliği idi. Hatta Hz. İbrahim de bir gün kafasını gökyüzüne kaldırıp yıldızlara bir göz atmış ve “ben hastayım”⁴⁴⁴ demiş ve bu bilginin ne anlama geldiği, Hz. İbrahim’in neden yıldızlara baktığı müfessirler arasında değişik yorumlara sebep olmuştur. Yorumlar değişik olunca hemen “ilm-i nücûm” ve bu yolla kehanette

⁴³⁷ Hac, 22/17.

⁴³⁸ eş-Şeyh Mahmud en-Nakşibendî el-Müceddidî el-Hâlidî el-Ufî, Ruhu’l-Furkan Tefsiri, Ahıska Yayınevi, İstanbul 2013, c. 1, s. 492.

⁴³⁹ İmam Ebu’l-Ferec Cemalüddin Abdurrahman Ali İbn Muhammed el-Cevzi (ö. 597 h.), Zadü’l-Mesir fi İlmi’t-Tefsir (Çev. Abdülvehhab Öztürk) Kahraman Yayınları, İstanbul 2009, c. 1, s. 130.

⁴⁴⁰ İbn Kesir, c. 1, s. 142.

⁴⁴¹ Razi, c. 3, s. 619.

⁴⁴² Ebussuud, c. 1, s. 334.

⁴⁴³ Ali Osman Ateş, s. 196.

⁴⁴⁴ Saffat, 37/89.

bulunup geleceğe dair haberler vermek” caiz midir? değil midir? sorusu tartışmaya açılmıştır. Bu konuda Razi yıldız ilmiyle ilgili diğer âlimlerin görüşlerini sıraladıktan sonra şöyle demektedir: “İlm-i nücûm”a itibar etmenin ve onun prensipleriyle istidlal etmenin haramlığı yoktur. Zira herhangi bir şahıs, bu yıldızlardan herhangi birine muayyen bir kuvvet ve haysiyyet verildiğine ve bundan ötürü de ondan muayyen bir tesir geleceğine inandığı takdirde bu şartla bu ilim batıl olmaz demektedir.⁴⁴⁵

Hiz. İbrahim’in yıldızlara neden baktığı ve niyetinin ne olduğu önemlidir. Kurtubî, İbn Abbas’ın: “Yıldızlar ilmi peygamberliğin kapsamı içerisindeydi. Bundan dolayı İbrahim’in yıldızlara bakması nebevi bir ilimdi” dediğini belirtmektedir. Kurtubî devamında İbn Zeyd’den, “derken yıldızlara bir baktı, ‘ben hastayım’ dedi.” ifadesi için şunu nakletmektedir: “Kralları ona ‘yarın bayramımızdır, bizimle birlikte bayrama çık’ diye haber gönderdi ve o da doğmakta olan bir yıldızla baktı ve ‘bu yıldız ben hasta olacağım zaman doğar’ dedi. Yıldızlar ilmi onların kullandıkları ve gözlemledikleri bir bilgi idi. Böylelikle o, bu bakımdan onlara bu hissi verdi, kendi inançlarına uygun bir mazeret ortaya koymuş oldu. Çünkü kavmi çobanlık ve çiftçilik yapan bir kavimdi. Bu iki geçim yolunun ise yıldızları gözlemlemeyi gerektirdiği açıktır.⁴⁴⁶ Bu açıklama, gök cisimlerine kendi tabiatleri dışında bir anlam yüklenmediği zaman geçerlidir.

Konuyla ilgili diğer açıklamaları ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- O’nun niyeti, yıldız ilminden yararlanarak hasta olacağını bildiğini onlara vehmettirmektir.⁴⁴⁷
- 2- Hiz. İbrahim’in maksadı, bakar gibi yaparak “ben hastayım” sözüyle yıldızlardan bu hükmü çıkardığı ve hasta olmak üzere olduğu kanısını vermektir.⁴⁴⁸
- 3- Hiz. İbrahim hakikatte hasta değildir, kavminin taun hastalığının sirayetinden korktuklarını bildiği için bunu bir mazeret olarak söylemiştir.⁴⁴⁹
- 4- Bu bir yalan değildir, sadece şer’i bir maksat için caiz olan üstü kapalı sözlerdendir. Araplar, “kuşkusuz üstü kapalı konuşmayla yalandan uzak kalınır” demektedirler.⁴⁵⁰

⁴⁴⁵Razi, c. 26, s. 342.

⁴⁴⁶Kurtubî, c. 15, s. 92.

⁴⁴⁷ez-Zemahşerî, c. 3, s. 344.

⁴⁴⁸Beydavi, c. 2, s. 297.

⁴⁴⁹Ayıntabi Mehmet Efendi, c. 4, s. 32.

⁴⁵⁰es-Sabuni, c. 3, s. 38.

Bu açıklamalara baktığımızda, Hz. İbrahim'in yıldızlara bakmasının ya dinde yeri olduğuna dair meşru bir gerekçe bulunmuş, ya da bunun dinde olmadığını ama muhataplarına vehmettirmek istediğini söyleyerek, tebliğde bir yöntem içerisine sokulmuştur. Anlatılanlardan anladığımız kadarıyla o toplumun yıldızlara bakarak bundan anlam çıkarmayı yadırgamadıklarını, hatta buna çok aşına olduklarını söyleyebiliriz.

2.4. Hz. Musa ve Sihir

Sihir ve sihirbazlığın en fazla revaçta olduğu devirlerden biri de Hz. Musa devri/ Eski Mısır'dır. Kur'an'da, Hz. Musa ile Firavun arasındaki mücadelede sihirbazların Firavun'un isteği üzerine hünerlerini sergilemeleri; yapılan mücadeleler sonrasında bu sihirbazların bütün halk karşısında acziyetlerini sergilemeleri ve küçük düşmeleri,⁴⁵¹ Hz. Musa'yı tasdik ve gerçek Rabb'e secde edip imana gelmeleri⁴⁵² anlatılmaktadır. Elbette ki Rabb'e yönelik ancak aklı selim sahiplerince olmuş, Firavun imana gelmemişti. Hak batıla üstün gelmiş, tevhid mücadelesine karşı duran bir kısmı hile, bir kısmı yalan ve bir kısmı da şeytanlardan yardımla yapılan sihir faaliyetleri ortadan kalkmıştı.⁴⁵³ Çünkü uzun süre Tevhide galip gelmeye çalışan Firavun ve sihirbazlar umduklarına kavuşamamış, bazıları Allah'ın inayetiyle teslim olup hidayete erişmiş, pek çoğu da rezil rüsva bir şekilde silinip gitmişti. Sihirbazlık görünüşte son bulmuştu, ama sonradan görüyoruz ki gizliden gizliye yapılmaya devam edilmiştir.⁴⁵⁴

Hz. Musa, "ekserisi vefa göstermeyen ve itaatten çıkan fasıkların"⁴⁵⁵ var olduğu; oradaki sihirbazlar tarafından halka esrarengiz bir şekilde göz bağlayıcılıkların yapıldığı, hayali şeylerin gerçekmiş gibi gösterildiği⁴⁵⁶ Mısır bölgesine gönderilmiştir. Hz. Musa'nın bütün peygamberlerin gönderilme amacına uygun olarak vazifesi sadece hakkı tebliğ ve beşere gerçek yaratılış gayesini hatırlatmaktır.⁴⁵⁷ Bir tarafta, "ben en

⁴⁵¹ Araf, 7/118-119.

⁴⁵² Araf, 7/120-121.

⁴⁵³ Cessas, c. 1, s. 52.

⁴⁵⁴ Cessas, c. 1, s. 54.

⁴⁵⁵ Araf, 7/102.

⁴⁵⁶ Ali Osman Ateş, s. 197.

⁴⁵⁷ "Birinci vazifem Allah'a karşı haktan başka bir şey söylemememdir." Araf, 7/105.

büyük rabbinizim”⁴⁵⁸ deyip sihirbazları da destekçisi yaparak hakka karşı savaşı Firavun; diğer tarafta ise Rabbini tanıtır⁴⁵⁹ görevinin gereğini yapmaya çalışan Hz. Musavardır. Elbette Yüce Yaratıcı bu meşakkatli görevi ifası sırasında Resulünü çaresiz bırakmamış ve Hz. Musa’yı Yed-i Beyza ve asa⁴⁶⁰ gibi değişik mucizelerle desteklemiştir. Şöyle ki:

Mısır sihrin çok iyi bilindiği merkezî bir yerleşim yeri olup, orada halkı dehşete düşürecek kadar esrarengiz⁴⁶¹ sihirler yapabilen sihirbazlar ülkesiydi. Bu çetin mücadelede Hz. Musa esasını atıp sihirbazların yaptıklarını asa yutuverince⁴⁶² gerçek meydana çıkmış, onların yaptıklarının boş uğraşlar olduğu, sihri bizzat sergileyen sihirbazlar tarafından anlaşılıp kabul edilmişti.⁴⁶³ Çünkü Firavun’un sihirbazlarının yaptıkları göz boyama ve el çabukluğundan ibaret olup halkın bilmediği bazı bilgileri değişik malzemelerle bir gösteri haline getirerek yanıltmaktan ibaretti. Öyleyse bu yönde gelişmiş bir ilim ve kabiliyet karşısında onların bilip kabul edeceği türden bir mucize gerekiyordu. Allah bir peygamberine mucize vereceği zaman bunu, o devirde yaşayanların çok rağbet ettiği şeyler cinsinden vermiştir. Elbette Hz. Musa zamanında halka ve ileri gelenlere sihir ve büyü galip gelip revaçta olunca, Hz. Musa’nın elinde zuhur eden mucize de sihre ters olsa da sihre benzer biçimde olmuştur.⁴⁶⁴ Her türlü hile ve aldatma malzemesini maharetleriyle birleştiren sihirbazlar halka korku salıyorlar, muhatabı korkutup⁴⁶⁵ kurdukları hile ve tuzakları onlar üzerinde kullanıyorlardı. Buna karşın Hz. Musa’nın esasını bırakıp onların hepsini alaşağı etmesiyle hakkın yerini bulması, gözleri büyüleyen, kalplere dehşet salan bu işlerin boş ve yok olup gideceği gerçeğini⁴⁶⁶ ortaya çıkarmıştır. Çünkü Hz. Musa Allah adına, din adına bir iddia ile ortaya çıkmıştı. Dinde ise devamlılık esastır. Dinin devamlılığına karşı kötüye kullanılan bilgi, yetenek ve imkân tükenince büyü olayı da sona erer.⁴⁶⁷ Hz. Musa’ya

⁴⁵⁸ Naziat, 79/24.

⁴⁵⁹ Naziat, 79/19.

⁴⁶⁰ Araf, 7/ 107-108.

⁴⁶¹ Araf, 7/116.

⁴⁶² Araf, 7/117.

⁴⁶³ Araf, 7/118-119-120.

⁴⁶⁴ Razi, c. 10, s. 546.

⁴⁶⁵ Araf, 7/116.

⁴⁶⁶ Seyyid Kutub, c. 9, s. 36.

⁴⁶⁷ Asımgül, s. 24.

karşı duran büyücülerin durumu da böyle olmuş, ellerindeki bilgi ve yetenekleri tükendiğini görmüşler, hakikatle karşı karşıya olduklarını anlayarak imana gelmişlerdir.

Büyücülerin önde gelenleri, Musa'nın asasıyla, neler yaptığını görünce güvendiklerine: “Şu yılanı bak! Korktu mu korkmadı mı, eğer korkarsa cinlerdendir, şayet korkuya kapılmayacak olursa kendisinin bilgisinden hiçbir beşeri eserin kaybolmadığı mutlak yaratıcının takdiridir. O güvendiği şahıs: ‘hayır hiç korkmadı’ deyince sihirbazların önde gelenleri: ‘Harun’un ve Musa’nın Rabbine iman ettik’ dediler.”⁴⁶⁸ Burada sihirbazların gösteriye başlamadan önce “Ey Musa! Sen mi ilk atacaksın” demeleri, yani onların Musa’ya tercih hakkı vermeleri sihirbaz da olsalar, nezaket ve edep içinde olmalarındandır.⁴⁶⁹ Doğruyu gördükten sonra da iman ile şereflemeleri alçak gönüllü olmalarından ve katı bir tutuculuktan uzak olmalarından kaynaklanmaktaydı. Buna karşın asa yılan olup Firavun’a yönelince, Firavun kendini tahtından atarak Hz. Musa’ya sığınmıştı. Hz. Musa asayı yakalayınca eski haline dönmüş ve Firavun kurtulmuştu.⁴⁷⁰ Zemahşeri’ye göre asa gerçek bir yılan dönüşmüştür ki bunu gören Firavun ve halk kaçışmışlar ve bu esnada 25.000 kişi birbirini ezmişlerdir.⁴⁷¹ Herkesin gözünün önünde cereyan eden bu olay sonrası dahi Firavun azgınlığından vazgeçmeyerek batıl iddialarında ısrara devam etmişti.

Sihrin manalarını verirken *sebebi gizli olan, batılı hak gösteren, çeşitli esbab ile hakikatin aksine tahayyül edilen, gizli ve ince işler* diye belirtmiştik. Rivayet edildiği üzere Firavun’un sihirbazları iri iri halatları, uzun uzun sırkaları atıp bütün vadiyi sanki birbirine binmiş, sarmaş dolaş olmuş hareket eden yılanlarla dolmuş gibi müthiş bir manzara şeklinde göstermişlerdir. Bunu yaparken de çeşitli araçlardan faydalandıkları, civa kullandıkları, çeşitli ağaç ve deriden yapılmış iplerin ve sopaların içlerine civa doldurdukları, bu malzemelerin zeminin ve güneşin hareketiyle civa ısındıkça oynayarak hareket ediyormuş ve ortalıkta dehşetli birçok yılan varmış gibi gösterdikleri, daha önce de ifade ettiğimiz gibi kaynaklarımızda belirtilmiştir.⁴⁷² Sihirbazların bu malzemeleri kullanmaktaki maharetleri, kendilerine büyük bir özgüven vermişti ve bu nedenle de Hz. Musa’nın karşısında bir şansları olduğu zannına kapılmışlardı.

⁴⁶⁸ Kurtubî, c. 11, s. 225.

⁴⁶⁹ İbn Kayyım el-Cevziyye (ö 750 h.), Bedai’u’t-Tefsir/İbn Kayyım Tefsiri (Çev. Harun Öğmüş, Ahmet Ağırakça), Karınca Polen Yayınları, İstanbul 2011, c. 2, s. 157.

⁴⁷⁰ Kurtubî, c. 7, s. 258.

⁴⁷¹ ez-Zemahşeri, c. 2, s. 101.

⁴⁷² Elmalılı, c. 4, s. 2233-2234; Vehbi, c. 5-6, s. 1723; eş-Şirazi, c. 1, s. 231.

Kur'an hak karşısında batılı savunanların durumlarını ortaya çıkarmak için onların daima sihre sarıldıklarını; böylece sihrin bir araç haline getirildiğini beyan etmektedir. Hz. Musa'ya, "Bu şüphesiz çok bilgiç bir sihirbazdır"⁴⁷³ sözüyle mucizeleri derhal sihre hamletmişlerdir.⁴⁷⁴ Onlar bunu Hz. Musa'nın tebliğ ettiği mesajın büyüleyici ve derinden sarsıcı etkisini dile getirmek için bir suçlama olarak yapmışlardır.⁴⁷⁵ Hâlbuki asıl kandırma ve göz bağlayıcılığı kendilerinin yaptığını "Mûsâ: 'Yok, (önce) siz atın' dedi. Bir de ne görsün, onların ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden dolayı kendisine hızla sürünür *gibi görünüyor*."⁴⁷⁶ ayeti açıkça ortaya koymaktadır. Allah, Resulünün korkup tedirgin olduğunu görünce bu yapılanların sihirbaz hilesi olduğunu, sihirbazların asla felah bulmayacağını⁴⁷⁷ bildirmiş ve sonuçta değneklerin yürümediği, ortada olağanüstü bir şey olmadığı, görünenlerin bir göz yanılmasından ibaret olduğu ortaya çıkmış ve hepsi yok olmuş, silinip gitmiştir.⁴⁷⁸

2.5. Hz. Süleyman ve Sihir

Kur'an, Hz. Süleyman'dan bahsederken yaptığı duasının⁴⁷⁹ makbul olması ile, maddî manevî anlamda Allah tarafından büyük nimetler bahşedilen⁴⁸⁰ hükümdar bir peygamber olduğunu söyler. Bu devirde Hz. Süleyman'ın hükümrانlığını çekemeyenler daha önceki milletlerin de adetleri üzere Hz. Süleyman'ın sihirbaz olduğu,⁴⁸¹ bu nimetlere sihir sayesinde kavuştuğu yalan ve iftirasıyla onun sadakatine ve Allah Resulu olmasına hâlel getirmeye ve onu yalancı çıkarmaya çalışmışlardır.

"Süleyman'ın hükümrانlığı hakkında şeytanların (ve şeytan tıynetli insanların) uydurdukları yalanların ardına düştüler. Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedi. Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve (özellikle de) Bâbil'deki Hârût ve Mârût adlı iki meleğe ilham edilen (sihr)i öğretmek suretiyle küfre girdiler."⁴⁸² İşte yalanlara inanan

⁴⁷³ Araf, 7/109.

⁴⁷⁴ Vehbi, c. 5-6, s. 1719.

⁴⁷⁵ Muhammed Esed, Kur'an Mesajı (Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul 1996, c. 1, s. 410.

⁴⁷⁶ Taha, 20/66.

⁴⁷⁷ Taha, 20/67-69.

⁴⁷⁸ Süleyman Ateş, c. 2, s. 1020.

⁴⁷⁹ "Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümrانlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi." Sad, 38/35.

⁴⁸⁰ Enbiya, 21/-79-80-81-82; Neml, 27/15-16; Sebe, 34/12; Sad, 38/36-37.

⁴⁸¹ Araf, 7/109.

⁴⁸² Bakara, 2/102.

Yahudilerin çoğu Hz Süleyman'ın peygamberliğini kabul etmeyip O'nu hükümdar ve krallar zümresinden sayıyorlar, bazıları da Hz. Süleyman'ın bu mülkü sihir sayesinde elde edip yine bu sihir sayesinde ayakta tutuyor diye inanıyorlar⁴⁸³ ve O'nu büyücü sayıyorlardı.⁴⁸⁴

Burada önemle üzerinde düşünülmesi gereken nokta “acaba insanlar ve şeytanlar neden sihri Hz Süleyman'a nispet etmişlerdi?” sorusudur ki bu soruya Razi şu şekilde açıklama getirmiştir:

- a) Sihrin durumunu özenli göstermek, sihre saygı uyandırmak ve kendilerinden bunu kabul etmeleri için insanları teşvik etmek için,
- b) Yahudiler, Hz. Süleyman'ın peygamber olacağını kitaplarında görmemişler, bundan dolayı Hz. Süleyman'ın bu mülkü sihir sayesinde elde ettiğini söylemişler,
- c) Allah Teâla cinleri Hz Süleyman'ın emrine verip, O da onların içine girip onlardan harikulade sırlar öğrenince, insanlar Hz. Süleyman'ın sihri de cinlerden öğrendiğini zannetmişlerdir. Bunun yanında Yahudi sihirbazlardan bazıları sihri Hz. Süleyman'dan aldıklarını da iddia etmişlerdir.⁴⁸⁵

Yahudiler, Bâbil'deki tutsaklıkları sırasında Bâbillilerden garip olayları öğrenmişler ve bunlara da pek çok hurafeler ekleyerek bu bilgileri kötüye kullanıp büyü yapmışlardır.⁴⁸⁶

Hız. Süleyman'ın mülkü ile ilgili bu fitneler dolaşırken, Hz. Süleyman da bu mülkünü bir imtihan olarak kaybedince şeytanın dostları azıtmış, dinsizlik baş göstermiş ve yanlış yola sapmalar çoğalmıştı. Çünkü şeytanlar arasında kabiliyet ve maharetli olanlar, müsait hale gelmiş olan fitne ortamından vesvese ve azdırma yoluyla hemen faydalanıyorlardı. Halkı kandırmanın ve saptırmanın yolu olarak da şeytanlar, insanlar tarafından o zamanda çok kabul gören kâhinleri kullanıyorlardı. Bazı gaybî bilgileri kâhinlere telkin ediyorlar, kâhinlerin verdiği haberler doğru çıktıkça, onlara güven daha da artıyordu. Kâhinler bu vesileyle elde ettikleri bilgileri kullanarak birçok sihir kitapları yazmışlar ve bunları halk arasında yayıyorlardı. Bütün bunlar toplumda “cinler

⁴⁸³ Razi, c. 3, s. 256.

⁴⁸⁴ Süleyman Ateş, c. 1, s. 184.

⁴⁸⁵ Razi, c. 3, s. 618.

⁴⁸⁶ Süleyman Ateş, c. 1, s. 186.

gaybı biliyorlar” zannını ortaya çıkarmıştı. Hâlbuki Hz. Süleyman “kimin ‘şeytanlar gaybı biliyor’ dediğini duyarsanız boynunu vurun demişti.”⁴⁸⁷ Bir müddet mülkü elinden alınan Hz. Süleyman’a bu tekrar iade edilince, bütün bu sihir malzemelerini toplatıp tahtının altına gömdürmüştür.⁴⁸⁸

Başka bir rivayette ise şeytanlardan bir kısmı yazdıkları büyü kitabını Süleyman’ın namaz kıldığı yere gömmüşlerdi. Onlar bu işi Hz. Süleyman mülkünden ayrı kaldığında yapmışlar ve onu tahtının altına bırakmışlardır.⁴⁸⁹ Hz. Süleyman vefat ettikten sonra bir şeytan gelmiş ve insanlara bu yeri göstererek gömülü sihir malzemelerine ulaşmalarını sağlamış, böylece tekrar sihir yaygınlaşmış ve bu durum onlara göre Hz. Süleyman’ın sihirbaz olduğu inancı yaygın hale gelmiştir.⁴⁹⁰ Tarihî süreçte sihrin çok çeşitli amaçlar için ve değişik yöntemlerle kullanıldığını söyleyebiliriz. Hz. Süleyman döneminde sihir, siyasi amaçlarla da kullanılmış ve Hz. Süleyman bu yolla yıpratılarak sihir geleneği meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.

Bina yapımı, dalgıcılık ve diğer işler,⁴⁹¹ öte yandan kaleler, heykeller, havuzlar kadar geniş leğenler, sabit kazanlar yapılması⁴⁹² büyük bir sanatkârlık, çaba, azim ve belli bir disiplin gerektirir. Hiçbir şekilde sihre bulaşmamış Allah Resulüne böyle ithamlarda bulunmak kendilerinin amellerini meşru zemine oturtma gayretinden başka bir şey değildi. Oysa Hz. Süleyman’ın bu işlerle asla bir ilişkisi yoktu.⁴⁹³ Ayetler, Hz. Süleyman hakkında ortaya atılan bu iftiralar, Allah’ın yardımı sayesinde temizlendiğini ve sihre dayalı bir inancın son derece yanlış bir yaklaşımdığını ortaya koymaktadır. Çünkü sihir, bir “ilm-i amel”dir. “Şer ve bir tezvir sanatıdır.”⁴⁹⁴ Bir peygamberin kötülük üzere olması ve göz boyayıp insanları kandırması düşüncesi, aklın ve vicdanların kabul edebileceği bir durum değildir.

Burada şöyle bir soru da akla gelebilmektedir: “Acaba cinlerin insanlara hizmeti, sadece Hz. Süleyman’a mı mahsus bir durumdu, yoksa çeşitli yöntemlerle cinler/şeytanlar tesir altında bırakılıp iyi ya da kötü işler için kullanılabilir mi?”

⁴⁸⁷ Taberî, c. 1, s. 445.

⁴⁸⁸ İbn Kesir, c. 1, s. 135.

⁴⁸⁹ Mukatil, c. 1, s. 108.

⁴⁹⁰ Elmalılı, c. 1, s. 438-439.

⁴⁹¹ Sad, 38/37; Enbiya, 21/82

⁴⁹² Sebe, 34/12-13.

⁴⁹³ Bakara, 2/102.

⁴⁹⁴ Elmalılı, c. 1, s. 448.

Bu konuda bir görüşe göre, “Hz. Süleyman’ın duası gereği cinler sadece ona boyun eğdirildiğinden emrinin dışına çıkamazlardı.”⁴⁹⁵ Bu ise ancak Hz. Süleyman’a mahsus bir durumdur. Cin ve şeytanların, O’ndan başkasının emir ve hizmetine verilmesi söz konusu değildir. Hatta peygamberimiz için bile böyle bir durum söz konusu olmamıştır.”⁴⁹⁶ Sihir manalarını verirken “gizli bir ilimdir” diye tabir edildiğini ifade etmiştik. Sihir uygulamalarında en önemli husus, cinlerle olan ilişkidir. Durum böyle olunca, bu gizli ilme vakıf olmak acaba günümüzde de mümkün müdür, yoksa bu kapı cinlere söz geçirme gücü kendisine bahşedilmiş olan Hz. Süleyman’la kapanmış mıdır?

Öncelikle böyle geniş nimetlere nail olmak için Hz. Süleyman’ın aleni bir talebi vardır. Bu talebi karşılık bulmuştu ve Hz. Süleyman tarafından bunun şükrünün yerine getirildiği konusunda şüphe yoktur. Zaten Hz. Süleyman, talep ettiği mülkü de dünya rahatlığı için istememiştir. Çünkü rivayet olunduğuna göre kendisi arpa ekmeği yer, buna karşılık aile halkına kaba undan yapılmış ekmek yedirir, yoksullara ise has undan ekmek yedirirdi. O asla karnını doyurmuş değildir. Ona bu husus hatırlatılınca “karnımı doyurursam açları unutmaktan korkarım.” diye belirtmiştir ki bu şükrün bir parçasıdır ve gerçekten bunu yapabilen çok azdır.⁴⁹⁷

Hz. Muhammed’in mülk konusunda böyle bir talebi olmamıştır. Talep olmayınca da bu nimet sadece Hz. Süleyman’a mahsustur demek yerinde olmayacaktır. Aslında Hz. Süleyman’ın isteği de bellidir: “Benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk/ hükümlanlık.”⁴⁹⁸ Görüleceği üzere ‘bütün mülkü bana tahsis et’ değil ‘bana verdiğin kadar’ demiştir. O seviyede bir hükümlanlıktan bahsetmektedir. Öyleyse bu kapının tamamen kapandığını söylemek için ikna edici bir veriye sahip değiliz.

2.6. Hârût-Mârût Kıssası

Hârût ve Mârût kıssası Kur’an’da Hz. Süleyman’la birlikte zikredilmiş ve sihir konusunun en çok tartışılan bölümlerinden biri olmuştur. “Süleyman’ın hükümlanlığı hakkında şeytanların (ve şeytan tıynetli insanların) uydurdıkları yalanların ardına

⁴⁹⁵ Sebe, 34/12.

⁴⁹⁶ Ali Osman Ateş, s. 232.

⁴⁹⁷ Kurtubî, c. 14, s. 277.

⁴⁹⁸ Sad, 38/35.

düşüldüler. Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedi. Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve (özellikle de) Bâbil'deki Hârût ve Mârût adlı iki meleğe ilham edilen (sihr)i öğretmek suretiyle küfre girdiler. Hâlbuki o iki melek, 'Biz ancak imtihan için gönderilmiş birer meleğiz. (Sihri caiz görüp de) sakın küfre girme' demedikçe, kimseye (sihir) öğretmiyorlardı. Böylece (insanlar) onlardan kişi ile karısını birbirinden ayıracakları sihri öğreniyorlardı. Hâlbuki onlar, Allah'ın izni olmadıkça o sihirle hiç kimseye zarar veremezlerdi. (Onlar böyle yaparak) kendilerine zarar veren, fayda getirmeyen şeyleri öğreniyorlardı. Andolsun, onu satın alanın ahirette bir nasibi olmadığını biliyorlardı. Kendilerini karşılığında sattıkları şey ne kötüdür! Keşke bilselerdi.⁴⁹⁹

Hârût ve Mârût ile ilgili tefsir kaynaklarında pek çok yorum bulunmaktadır. Onların melekler oldukları ve semadaki yerlerinin de bir olduğu,⁵⁰⁰ gerçek sihri değil de sihre kaynaklık edebilecek bilgiler öğrettikleri,⁵⁰¹ onların melek değil melik(hükümdar-iki kişi) oldukları,⁵⁰² insanları tecrübe ettikleri,⁵⁰³ sihri düşmanlar arasına ayrılık, dostlar arasına sevgi yerleştirmek için sihri öğrettikleri,⁵⁰⁴ sihri bozmanın yollarını öğretme amacı güttükleri,⁵⁰⁵ sihir öğretmedikleri ve sihri yasaklamak için gönderildikleri⁵⁰⁶ ve de iki melek tabiatlı adam⁵⁰⁷ oldukları bu yorumlar arasındadır. İbn Abbas'a göre Hârût ve Mârût Süryanice iki isimdir ve bunlar da meleklerin en has ve en sâlih olanlarıdır.⁵⁰⁸

Elbette bu meleklerin kimlikleri konusundaki ihtilaf, indiriliş sebeplerinde de kendini göstermekte ve farklı rivayetler beyan edilmektedir. Hatta bu rivayetler arasında bu sebebi açıklama konusunda oldukça ileri giden, melekler hakkındaki inanç sınırlarını zorlayanları da vardır. Örnek olarak şu rivayeti verebiliriz:

Hz.Adem'in yaratılması sonrasında Allah meleklerle Hz. Adem'i tanıtmış ve onlardan Hz. Adem ile ilgili olumsuz yorumlar almıştı. İnsanın kan dökceği, fitne çıkaracağı vs. Bunun üzerine Allah bilinmeyenleri bildiğini

⁴⁹⁹ Bakara, 2/102.

⁵⁰⁰ Mukatil, c. 1, s. 109.

⁵⁰¹ İbn Kesir, c. 1, s. 136; Elmalılı, c. 1, s. 447; Süleyman Ateş, c. 1, s. 185.

⁵⁰² ez-Zemahşeri, c. 1, s. 301; İbn Kesir, c. 1, s. 136.

⁵⁰³ Seyyid Kutub, c. 1, s. 124.

⁵⁰⁴ Razi, c. 3, s. 631.

⁵⁰⁵ eş-Şirazi, c. 1, s. 227.

⁵⁰⁶ Ebu Cafer Muhammed b. Hasan et-Tus (ö. 460 h.), et-Tıbyan fi Tefsiri'l-Kur'an, Mektebetü Â'lemu'l-İslami, h. 1309, c. 1, s. 375.

⁵⁰⁷ Celal Yıldırım, Tefsirli Kur'an-ı Kerim Meali, Anadolu Yayınları, İstanbul 1984, c. 1, s. 35.

⁵⁰⁸ es-Sa'lebi, c. 1, s. 246.

beyan edip⁵⁰⁹ Hz. Adem'i yaratmıştı. İnsanlara görevlendirilen melekler onların kötü amellerini semaya çıkarınca melekler buna şaşırılmış ve insanı ayıplamışlardı. İnsanlar bunca ayıp ve yanlışla bir de sihri ekleyince meleklerin şaşkınlıkları daha da artmıştı. Bunun üzerine imtihan edilmişler ve bu imtihan için melekler aralarından Hârût ve Mârût'u seçmişlerdir. Hârût ve Mârût bu seçimin ardından şehvet hissi verilerek kendileri şirk, katl, zina ve içki içme konularında yasaklanmışlardır. Yeryüzüne indiklerinde, yasaklandıkları konularda imtihana tabi tutuldular. Yeryüzünün en güzel kadınlarından biri olan Zühre yanlarına geldi. Zühre'den zevk almak (onunla birlikte olmak) istediler. Zühre kendileriyle ancak puta tapmaları ve içki içmeleri şartıyla birlikte olacağını söyledi. Bunu önceleri yapmak istemeyen meleklerle şehvet galip geldi ve kadının tekliflerini kabul ettiler. İçki içmeye ve puta tapmaya yöneldiklerinde bir dilenci onları gördü. Zühre bu kendilerini gören dilencinin bu hallerini insanlara anlatabileceğini ve bunun kendilerini zor duruma sokabileceğini söyleyip adamı öldürmelerini istedi. Önce gönülsüz olan melekler sonra bunu yaptılar. Öldürme işi sonrası melekler kadını aramalarına rağmen bulamadılar. Çok pişman oldular, üzuldüler ve Allah'a yalvardılar. Allah da onları dünya ile Ahiret azabı arasında muhayyer bıraktı. Onlar da dünya azabını tercih ettiler. Bunun üzerine sema ile yeryüzü arasında, Bâbil'de asılmış olarak azap görmekte ve insanlara da sihri öğretmektedirler.⁵¹⁰

Benzer bir yorumda şöyledir: “Onlara bir imtihan olarak insanlardaki şehvet duygusu verilmiş ve onlar meleklikten çıkıp insan hükmünü almışlardır. Artık onlarda günahlardan korunma gibi meleklik vasfı ve hükmü kalmamıştır.”⁵¹¹

Görüldüğü üzere Hârût ve Mârût ile ilgili rivayetler çok dikkat çekicidir. Bunların melek olmaları yanında zina yapmaları, içki içmeleri, adam öldürmeleri ve puta tapmaları gibi fiiller bu bağlamda zikredilebilir. Bunlar İslam dininin şiddetle yasakladığı fiillerdir. Bunların melekler tarafından işlendiğinin kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü melekler masumdurlar, “dünya ile ahiret azabı” arasında değil “tevbe ile azab” arasında muhayyer bırakılmaları gerekirdi. Bundan dolayı bu rivayetler fasid, merdud rivayetlerdir.⁵¹² Bunların hiçbir dayanağı yoktur. Tamamen Allah'a ve Resulüne iftira eden, peygamberleri öldüren Yahudilerin aktardığı rivayetlerdir. Akli ve nakli delillere zıd, İslam'a da aykırı şeylerdir.⁵¹³

Hârût ve Mârût kıssası konumuz açısından önem arz etmektedir. Çünkü bu kıssa Kur'an'ın sihre bakışını ve sihir olayının o zamanda ne derece yaygın olduğunun

⁵⁰⁹ Bakara, 2/30.

⁵¹⁰ Razi, c. 3, s. 631.

⁵¹¹ İbn Acibe el-Haseni (ö. 1224 h.), Bahrü'l-Medid fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Mecid (Çev. Dilaver Selvi), Semerkand Yayınları, İstanbul 2013, c. 1, s. 401.

⁵¹² Razi, c. 3, s. 631.

⁵¹³ Bursevi, c. 1, s. 207.

ve sihrin bir imtihan vesilesi olduğunu beyan etmektedir. Acaba Allah neden sihir konusunda insanları sınadı ve bunu neden melekler vasıtasıyla yaptı? Bundaki hikmet ve gaye ne idi? Razi bu soruları maddeler halinde şu şekilde cevaplandırmıştır:

- a) Şüphesiz o esnada sihirbazlar çoğalmışlardı. Bunlar sihir konusunda daha önceden bilinmeyen şeyleri ortaya çıkardılar ve peygamberlik iddiasında bulundular, bununla insanlara meydan okudular. İşte bu sebeple Allah, insanlara bu yalancı peygamberlere karşı durabilsinler diye sihri öğretmek üzere bu iki meleği gönderdi. Bu şüphesiz en güzel gayelerden biridir.
- b) Mucizenin sihirden farklı olduğunu anlamak ancak mucize ile sihrin ne olduğunu bilmeye bağlıdır. Hâlbuki insanlar o zaman sihrin mahiyetini ve hakikatini bilmeleri de imkânsız oldu. İşte bu sebeple sihrin mahiyetini anlatsınlar diye, Allah Teâla bu iki meleği gönderdi.
- c) Allah'ın düşmanları arasına ayrılığı; dostlarının arasına ise sevgiyi yerleştiren sihir, onlarca mübah ve mendup bir iş idi. İşte bundan dolayı, Hak Teâla bu gaye ile sihri öğretsin diye o iki meleği göndermiştir.
- d) Her şeyi bilmek güzeldir. Sihir yasaklanmış olunca, onun bilinen ve tasavvur edilen bir şey olması gerekir. Çünkü tasavvur olunamayan bir şeyi nehyetmek imkânsızdır.
- e) Belki de cinler, bir benzerini insanların yapamayacağı çeşitli sihirler biliyorlardı. Bundan ötürü Cenab-ı Hak, insanların kendisi ile cinlere karşı koyabilecekleri şeyleri öğretmeleri için melekleri göndermiştir.
- f) Mükellefiyeti zorlaştırma babında bir şey olması da caizdir. Çünkü insana kendisini dünyevi lezzetlere ulaştıracak şeyi öğretip sonra onu kullanması yasaklandığı zaman, bu insanlar için çok daha güç olur. Bu sayede insan buna riayet ederek büyük bir mükafatı elde edebilir. Böylece Allah'ın o iki meleği sihri öğretmek üzere indirmesinin akıldan uzak görülemeyeceği ortaya çıkmış olur.⁵¹⁴ Razi bu cevapları konu ile ilgili rivayetleri değerlendirdikten sonra vermiştir ve bunları akla uygun imkândâhilindeki sebepler olarak zikretmiştir.⁵¹⁵

⁵¹⁴Razi, c. 3, s. 631.

⁵¹⁵ Geniş bilgi için bkz; Razi, c. 3, s. 631.

Vehbe Zuhaylî de Hârût ile Mârût'un gönderilmesindeki amacın büyü ile mucizenin birbirinden ayırt edilmesini sağlamak olduğunu söylemekte; büyücülük ile uğraşanlar arasında yalan yere peygamberlik iddiasında bulunan kimselerin aslında peygamber olmayıp büyücü olduklarını insanlara öğrettiğini belirtmektedir.⁵¹⁶ Ayıntabi Mehmet Efendi de “o iki melek imtihan içindi. Sapıklar sihir öğreterek kafir olmuşlar, mü'minlerde sihir öğrenmek ve öğretmekten kaçınarak imanlarını korumuşlardır.”⁵¹⁷ demektedir. Sabuni bu konuda: “O dönemde sihirbazlar çoğaldı ve sihir sahasındabir çok ilginç sanat icat edildi. Hatta peygamberlik iddia edenler oldu. Bu meleklerin gönderilme gayesi, yalancılarla peygamberlerin ayırt edilmesinin sağlanmasıydı.”⁵¹⁸ beynıyla o dönemdeki sosyal hayatı ve itikadî yozlaşmaları ifade etmektedir.

Resulullah'ın:“Dünyanın sizi büyülemesinden korkun. Nefsim elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki Hârût ve Mârût'tan sihir türü birşey meydana gelmedi. (Onlar sihir yapmadılar.)”⁵¹⁹ sözü de bu meleklerin gönderilmesinden kastın, bir imtihan vesilesi olması yönündedir. Tabi ki Resulullah'ın beyanındaki “dünyanın büyülemesi” ifadeleri de ayrıca dikkati celbetmektedir. Çünkü dünya çok aldatıcı bir sihirbazdır. Sevgisi ve çekiciliği ile kalpleri büyüler ve onu gizli açık herşeyi bilen Yüce Allah'ın huzurundan uzaklaştırır.⁵²⁰

Bâbil'de insanlarınHarût ve Marût adında iki melek ile imtihana tabi tutulduklarını ve daha önce de atıfta bulunduğumuz Bakara Suresi 102.ayetin beyanıyla, bazılarının şeytan işi olan bu yönteme müracaat ederek kaybettiklerini görmekteyiz. Çünkü doğruyu öğrenmeyi değil de şeytanların zarar verici bilgilerini öğrenmek, çıkmaz yollara girmek demektir. Onlar Süleyman peygambere “sihirbaz” diyorlardı ki böylece bu uygulamayı meşru bir zemine oturtma imkânına kavuşabilsinler. Nitekim o, bir peygamberdi ve doğruluk üzere bulunuyordu. Hz. Süleyman'a nispet edilecek bir sihir, önemli gözükecek, sihre karşı saygı uyanacak, insanlar kabul için teşvik edilecek, Hz. Süleyman'ın peygamberliği inkâr edilip mülkünü sihir yoluyla elde ettiği gösterilecekti. Böylece Allah tarafından emri altına

⁵¹⁶ Zuhayli, c. 1, s. 244.

⁵¹⁷ Ayıntabi Mehmet Efendi, c. 2, s. 75.

⁵¹⁸ es-Sabuni, c. 1, s. 84.

⁵¹⁹ İmam Celaleddin es-Suyuti (ö. 911 h.), el-Câmi'us-Sağîr min Ahâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr, Matbaatü Mustafa, Yer ve Tarihsiz, Hadis no: 145.

⁵²⁰ el-Haseni, c. 1, s. 402.

cinler verilen Hz. Süleyman'ın, sihri de bu cinlerden öğrendiği inancını⁵²¹ destekleyen Yahudilerin elini rahatlatacaktı. Çünkü onlar, büyü'nün Cebrail ve Mikail'in lisanıyla Hz. Süleyman'a indirildiğini iddia ediyorlardı ki Bakara suresindeki ayetle Allah bunları yalancı çıkarmıştır.⁵²²

Kur'an büyü için bir tâlim gerektiğini ve çaba sarf edilmesi sonucu elde edilebildiğini de vurgulamaktadır. “Firavun: ‘Demek, ben size izin vermeden önce ona (Mûsâ'ya) inandınız ha! Şüphe yok, o size sihri öğreten büyüğünüzdür. Şimdi andolsun sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve mutlaka sizi hurma dallarına asacağım. Hangimizin azabı daha şiddetli ve daha kalıcıymış, mutlaka göreceksiniz.’ dedi.”⁵²³ Bu ayet, en fazla sihirle içi içe olan ve ondan yararlanma yollarını arayan Firavun'un diliyle, sihrin öğrenilen bir şey olduğunu bize göstermektedir. Öğretmek için bir bilgi gerekir ve öğrenmek için de çaba sarf etmek zorunludur. İşte o zaman da bu iki unsur mevcut idi. Çünkü insanlar anne karnından böyle bir bilgiyle gelmiyorlar ve büyücü doğmuyorlardı. Kimsenin başkasından ödünç bir kudret alamayacağı da açıktır. Ancak kişi kendisinde olan beceri ve maharetini geliştirebilir.⁵²⁴

Kur'an'ın geneli göz önünde bulundurulduğunda peygamberlerin sürekli sihir konusunda yıpratılmak istendiğini müşahade etmekteyiz. Hz. Salih'e “Sen büyülenmişsin”,⁵²⁵ Hz. Musa'ya “Sen sihirbazsın”,⁵²⁶ Hz. Süleyman'a “Sihir sayesinde mülk edindi”,⁵²⁷ Hz. İsa'ya “Bu ancak açık bir büyüdür”⁵²⁸ ve Hz Muhammed'e “Sihirbaz, büyücü”⁵²⁹ denilmesi, o toplumlarda sihir işinin yalan ve kandırmaca üzerine bina edildiğini ve bir siyasi inkâr, ayrıca da yıpratma metodu olarak kullanıldığını anlamaktayız. Çünkü peygamberlerine “büyüden dolayı aklını kullanamıyorsun”,⁵³⁰ “aklın bozulmuş ve görüşün de isabetsizleşmiştir” diyorlardı.⁵³¹ Aklı yerinde olmayan,

⁵²¹Razi, c. 3, s. 618.

⁵²²et-Tusi, c. 1, s. 372; Ebu Muhammed Mekki el-Kurtubî (ö. 437 h.), el-Hidaye fî Buluğî'n-Nihaye (Tahkik: Camiatu'ş-Şeriga), 2008, c. 1, s. 371.

⁵²³Taha, 20/71

⁵²⁴Baydar, s. 80.

⁵²⁵Şuara, 26/153.

⁵²⁶Araf, 7/109.

⁵²⁷Bakara, 2/102.

⁵²⁸Maide, 5/110.

⁵²⁹Yunus, 10/2.

⁵³⁰ez-Zemahşerî, c. 3, s. 123.

⁵³¹Bursevi, c. 6, s. 112.

doğru kararlar veremeyen bir liderin de toplumu doğru yönlendirmesi elbette düşünülemez.

2.7. Hz. Muhammed ve Sihir

Hz. Muhammed, Arap toplumunda yaşaması ve kendisinin de Arap olması yanında, bütün insanlığa davetçi olarak gönderilmiş bir peygamberdir. Hz. Muhammed zamanında Araplar arasında ve çevre beldelerde sihir, falcılık, şans oyunları vs. çok iyi bilinmekteydi. Arapların sihir konusunda çok geniş bir hayalleri vardı. Sihrin gözü boyadığını, kalbi çevirdiğini ve büyü yapılanın büyü yapana boyun eğdiğini iddia ederlerdi. Bu sebepten dolayı da “gul” denen varlığın cinlerin büyücüsü olduğunu ve onun da farklı şekillerde görüldüğünü iddia ederlerdi.⁵³² Önceki peygamberlerin başına gelenler Hz. Muhammed’in başına da aynen gelmiş ve kendisi mucize gösterdiğinde veya alışık olmadıkları bir iş yaptığında: “Sen bir büyücüsün, senin yaptığın apaçık bir sihirdir”⁵³³ demişlerdi. Çünkü O, “Ahiretten, öldükten sonra dirilmekten, cennetten, cehennemden, mükâfattan ve cezadan” bahsetmekteydi. Bunlar tamamen gayba ait haberlerdi ve onlara göre bu tür haberleri ancak kâhinler ve büyücüler verebilirlerdi.

Kafirler Hz. Muhammed’i “sihirbaz”, Kur’an’ı da “sihir”⁵³⁴ olarak nitelendirmişlerdir. Aslında bunun sebebi gayet açıktır. Onlar biliyorlardı ki Kur’an çok değerli bir kitaptı, o bir mucizeydi ve ona muaraza da bulunmaları imkânsız idi.⁵³⁵ O, öyle bir kitaptı ki fevkalade icazı karşısında etkilenmekten kurtulamıyorlar, peygambere sihirbaz yakıştırmaları yapıyorlardı. Mucize olan “Kitab-ı Hakîm’i” de sihir olarak göstermek istiyorlardı.⁵³⁶

Ona “büyücü/sihirbaz” diyorlardı çünkü Hz. Muhammed, o kadar etkileyici biriydi ki peşinden gidenler ne kadar zarar görürlerse görsünler yine de ondan kopamıyorlardı. Baba oğlunu, oğlu babasını sırf o şahıs yüzünden terk ediyor, kadın

⁵³² İbn Aşur, c. 1, s. 631.

⁵³³ Maide 5/10; Yunus, 10/76; Naml, 27/13; Sebe, 34/43.

⁵³⁴ “Âyetlerimiz apaçık bir şekilde onlara okunduğunda, "Bu sadece, atalarınızın tapmakta olduğu şeylerden sizi alıkoymak isteyen bir adamdır" dediler. Bir de, "Bu (Kur'an), uydurulmuş bir yalandır" dediler. Yine hak kendilerine geldiğinde onu inkâr edenler, "Bu ancak apaçık bir büyüdür" dediler.” Sebe, 34/43.

⁵³⁵ Razi, c. 17, s. 187.

⁵³⁶ Elmalılı, c. 4, s. 2667.

kocasından, koca karısından yine onun yüzünden ayrılıyor, hatta öz vatanlarından bile ayrılıyorlardı.⁵³⁷

Kur'an pek çok ayette Allah'ı ve nübüvveti inkâr edenlerin hallerinden bahsetmektedir. İçlerinde bir peygamber gelmesine karşın hakka yönelmeyenleri şu ayet, çok açık bir şekilde uarmaktadır: "İçlerinden bir adama: 'İnsanları uyar, ve iman edenlere, Rableri katında kendileri için bir doğruluk makamı bulunduğunu müjdele!' diye vahyetmemiz, insanlar için şaşılacak bir şey mi oldu ki o kâfirler, 'Bu elbette apaçık bir sihirbazdır' dediler."⁵³⁸

"Kafirler, kendilerine içlerinden bir uyarıcının gelmesine şaşılar ve şöyle dediler: 'Bu yalancı bir sihirbazdır. İlahları bir tek ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok tuhaf bir şey!'"⁵³⁹ Kafirler sihirbaz iftirasına maruz bıraktıkları Allah Resulünü üzmeye ve yıpratmaya çalışıyorlardı. Hâlbuki Hz. Muhammed, Allah'ı inkârla değil bilakis tevhide davetle memurdu. Sihirbaz olması imkânsızdı. Çünkü sihirbaz Allah'a itaatten alıkoyan ve şeytana itaate davet eden kimsedir. Hz. Muhammed ise, aklın delilleri ile doğruluğu kesin olarak bilinen ve şüphe götürmeyen varlığı ile Kadîm, Âlim ve Hakîm bir yaratıcının varlığını bildirmekte ve de O'na imanın gereklerine davet etmekteydi.⁵⁴⁰

Hiz. Muhammed ile büyücülerin söyledikleri, gerek niteliği gerekse inananların hayatları üzerinde uyandırdıkları etkileri bakımından birbirinden çok farklıdır. Büyücü, söylediklerinin doğru ya da haklı olup olmadığına bakmaz. Büyücünün yegâne amacı, hikmetli sözler söylemekten çok sun'i olarak süslenmiş ve abartılmış bir dil kullanmak suretiyle dinleyiciler üzerinde duygusal bir etki uyandırmaktır. Bunun sonucunda da konuşması çelişkili, tutarsız ve düzensiz olmaktadır. Tüm amacı şahsi çıkarlarından ibaret bulunduğundan, hitabetini sömürü gayesiyle yapar. Böylece bir kesimi diğer kesime yamamak veya aralarını ayırmak için fesat tohumları ekmek üzere imkânlarını suiistimal eder. Bu yüzden bir büyücü, insanların hayatları üzerinde büyük manevî etkiler oluşturamaz, insanlara doğru düşünceler zerkedemez ve onların yaşantıları

⁵³⁷ el-Mevdudi, c. 5, s. 55.

⁵³⁸ Bursevi, aynı yer; Yunus, 10/2.

⁵³⁹ Sad, 38/4-5.

⁵⁴⁰ Razi, c. 26, s. 367.

üzerinde sağlıklı değişimler oluşturmaz.⁵⁴¹ Sihir ancak çeşitli fisk, isyan, küfür ve azgınlıkları gerektirir ve beraberinde bunları getirir.⁵⁴²

Sihirde Allah’a itaatten uzaklaşma, şeytana yakınlık ve dostluk, şeytandan yardım talebi, aldatma ve hile vardır. Hâlbuki ne Hz. Muhammed ne de O’ndan önceki peygamberler aldatma yoluna gitmemiş, insanları kandırıp gözlerini boyamamıştır. Aksine sihirbazların ve destekçilerinin ve onlara meyil edip onlardan medet umanların dünya ve ahirette kaybedenlerden olacaklarını beyan etmişlerdir. “Andolsun, onu satın alanın ahirette bir nasibi olmadığını gayet iyi biliyorlardı.”⁵⁴³ Onlar bunu akılları sayesinde biliyorlardı. Çünkü akıl, sihrin insanlık âlemi için bozgunculuk kaynağı olduğundan kuşku duymaz.⁵⁴⁴

Peygamberlerin peygamberliklerinin nişanesi olan mucizeler, daima kâfirler tarafından kasıtlı olarak, sihirbazların sihirleriyle ortaya koydukları olağan üstü uygulamalarla karıştırılmıştır. Peygamberler mucize gösterdiklerinde onların güçlerinin harikulade ve bilgilerinin erişilmez olduğu konusunda şüphe yoktu. İnkarcılar açısından asıl sorun, bu mucizelerin hakkı tasdik etmek için gönderilen peygamberlere verilen ve ancak Allah’ın izni ve dilemesiyle onların elinden ortaya konulan olağanüstü olaylar olduğunun kabul görmesiydi.

Hz. İsa’ya ve kavmine hitaben: “O gün Allah şöyle diyecek: "Ey Meryem oğlu İsa! Senin üzerindeki ve annen üzerindeki nimetimi düşün. Hani, seni Ruhul-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim. Beşikte iken de, yetişkin iken de insanlara konuşuyordun. Hani, sana kitabı, hikmeti, Tevrat’ı, İncil’i de öğretmiştim. Hani iznimle çamurdan kuş şekline benzer bir şey yapıyordun da içine üflüyordun, benim iznimle hemen bir kuş oluyordu. Yine benim iznimle doğuştan körü ve alacalıyı iyileştiriyoordun. Hani benim iznimle ölüleri de (hayata) çıkarıyordun. Hani sen, İsrailoğullarına açık mucizeler getirdiğin zaman ben seni onlardan kurtarmıştım da onlardan inkâr edenler, "Bu ancak açık bir büyüdür" demişlerdi.”⁵⁴⁵ buyurulmuştur. Başka bir ayette ise: “Sonra bunların

⁵⁴¹ Mevdudi, c. 2, s. 285.

⁵⁴² Seyyid Şerif Ebu Muhammed Muhyiddin Şeyh Abdülkadir Geylani, Geylani Tefsiri (Çev. 1. Cild Dilaver Gürer, 2. Cild Ahmet Yılmaz), I-VI, Geylani İlim Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul 2013, c. 1, s. 120.

⁵⁴³ Bakara, 2/102.

⁵⁴⁴ Muhammed Hüseyin Tabatabai (ö. 1401 h.), el-Mizan fi Tefsiri'l-Kur'an (Çev. Vahdettin İnce), Kevser Yayınları, İstanbul 2012, c. 1, s. 357.

⁵⁴⁵ Maide, 5/110.

ardından Firavun ile ileri gelenlerine de Mûsâ ve Hârûn'u mucizelerimizle gönderdik. Ama büyüklük tasladılar ve suçlu bir toplum oldular. Katımızdan kendilerine hak (mucize) gelince, "Şüphesiz bu, apaçık bir sihirdir" dediler. Mûsâ: "Size hak gelince, onun hakkında böyle mi diyorsunuz? Bu bir sihir midir? Oysa sihirbazlar, iflah olmazlar! dedi."⁵⁴⁶ Razi burada ilginç bir karşılıktaki bulunmuş ve: "Bu ayet için tefsire gerek yoktur. Zira hak ile batıl zaten farklıdır, sihirbazların bir göz boyama ve aldatmaca işi içerisinde olduklarını, hâlbuki asanın yılanı dönüşmesi ve denizin yarılması meselesinin bir göz boyama ve aldatma kabilinden olmadığını"⁵⁴⁷ belirtmiştir. Hz. Musa kendisinin büyücülükle itham edilmesine karşı çıkmış ve Firavun ile adamlarının mucize karşısında gösterdikleri sihrin mucize kabilinden olmadığını ispat etmişti. Firavun ve adamlarının Hz. Musa'nın mucizelerini büyücülerin büyüüne benzetme çabaları ve kendilerinin sultalarının ana dayanağı olan geleneksel inançlarını sürdürme gayeleri⁵⁴⁸ böylece boşa çıkmıştı. Doğruyu görmezden gelip akıl tutulması yaşayanlar rezil olmuşlar ve doğrunun Hz. Musa olduğu, onların da yalancı oldukları ortaya çıkmıştır.⁵⁴⁹

Kur'an Resulullah'ın da daveti esnasında gösterdiği mucizeler karşısında inkârcı ve inatçıların kendisine, önceki peygamberlere davranıldığı gibi "Bir mucize görseler alay ediyorlar; bu apaçık bir büyüden başka bir şey değildir"⁵⁵⁰ dediklerini bildirmektedir. Onlar mucizelere herhangi bir şekilde karşı koyamadıklarında acziyetlerinden dolayı "bu bir sihirdir, bunlar hayaldir ve bir aldatmadan ibarettir" derlerdi.⁵⁵¹ Aslında Allah'ın varlığını, yüce yaratıcı olduğunu, azgın ve sapık itikat sahiplerine doğruyu göstermek için peygamberler gönderdiğini; gönderilen bu peygamberlerin de Allah'ın düşmanlarının hile ve desiselerine karşın harikulade mucizelerle desteklediğini daha önceki milletlerin durumlarından biliyorlardı. Nihayetinde kafirler, Resulullah'tan asla karşı koyamayacakları harikulade mucizeler görmüşlerdi.⁵⁵² Elbette şeytanın vesvesesi ve şımarıklıkları neticesinde sınırsız inat ve inkârcılıklarına devam etmişlerdir. Zaten Araplar, görmedikleri bir şeyden yada

⁵⁴⁶ Yunus, 10/75-77.

⁵⁴⁷ Razi, c. 17, s. 287.

⁵⁴⁸ Seyyid Kutub, c. 11, s. 179.

⁵⁴⁹ Süleyman Ateş, c. 3, s. 1254.

⁵⁵⁰ Saffat, 37/14-15; Sebe, 34/43; Kamer, 54/42

⁵⁵¹ Kurtubî, c. 15, s. 71.

⁵⁵² Beydavi, c. 1, s. 427.

alışmadıkları, duymadıkları şeylerden söz eden, konuştuğu konularda bir takım gizli kapaklı veya şaşırtıcı şeyler söyleyen birini gördüklerinde onu büyüün etkisine girmiş kabul ediyorlar ve büyülenmiş olarak belirtiyorlardı.⁵⁵³ Sevdikleri büyücü ve şairleri onlardan ayırmak için de peygamberleri yalancı büyücü,⁵⁵⁴ büyülenmiş kişi⁵⁵⁵ şeklinde nitelendiriyorlardı.⁵⁵⁶

2.8. Muavvizeteyn Sureleri

Sihirle alakalı bir kaniya varabilmek için üzerinde durulması gereken iki sure vardır. Bu sureler neredeyse bütün rukye ve büyü uygulamalarında kullanılan “muavvizeteyn” sureleridir. Bu iki kısa surenin nüzul sebepleriyle ilgili olarak şu farklı rivayetlerle karşılaşmaktayız:

- a) Cebrail Hz. Peygambere gelip şu nasihata bulunmuştur: “Bir ifrit cin, sana tuzak kuruyor. Binanaleyh yatağına gittiğin zaman ‘Euzü bi Rabbil felak, euzu bi Rabbin nas’ de!”
- b) Allah Teâla bu iki sureyi Hz. Peygambere göz değmesine karşı tedavi-çare olsunlar diye göndermiştir.
- c) Yahudi Lebid b. el-Asam bir kuyuya attığı bir yay kirişine onbir düğüm atarak, Hz. Peygambere sihir yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber hastalandı⁵⁵⁷ ve bu iki sure nazil oldu. Peygamber Efendimize yapıldığı

⁵⁵³ Karagöz, s. 194.

⁵⁵⁴ Sad, 38/4-5.

⁵⁵⁵ İsra, 17/47.

⁵⁵⁶ Baydar, s. 82.

⁵⁵⁷ Peygamberimize büyü yapılması ile ilgili Hz. Aişe ve Zeyd b. Erkam’dan iki rivayet olup bu rivayetler değişik yönlerden tenkit edilmektedirler. Bilgi vermek adına Hz. Aişe’den nakledilen rivayete yer vereceğiz. Hz. Aişe şöyle demiştir: “Beni Zureyk Yahudilerinden Lebid b. el-Asam isminde bir kimse Resulullah’a büyü yaptı. O kadar ki, Resulullah bir şeyi yapmadığı halde kendisine o işi yaptığı hayali gelirdi. Nihayet günün yahut gecenin birinde Resulullah dua etti, sonra tekrar dua etti, sonra bana şöyle dedi: ‘Ya Aişe, kendisinden fetva istediğim konu hakkında Allah’ın bana fetva verdiğini bildin mi? Bana iki kişi geldi, birisi baş ucumda, diğeri de ayak ucumda oturdu. Baş ucumda oturan ayak ucumda oturana, yahut ayak ucumda oturan baş ucumdakine: ‘Bu zatın rahatsızlığı nedir?’ diye sordu. O da: ‘Büyülenmiştir’ diye cevap verdi. Öteki: ‘O’na kim sihir yapmıştır?’ diye sordu. Diğeri de: ‘Lebid b. el-Asam’ diye cevap verdi. Sonra: ‘Büyü hangi şeye yapılmıştır?’ diye sordu. Öteki: ‘bir tarakla, saç döküntüsüne ve bir de erkek hurma tomurcuğunun içine’ diye cevap verdi. Diğeri: ‘O büyü nerededir?’ diye sordu. Öteki: ‘Zu Ervan kuyusunda’ diye cevap verdi. Hz. Aişe dedi ki: ‘daha sonra Resulullah ashabından bazı kimselerle oraya gitti. Oradan dönüp gelince bana: ‘Ya Aişe! Vallahi o kuyunun suyu kına ıslatılmış gibi kırmızımtırak, etrafındaki hurma ağacının uçları da şeytanların başları gibiydi’ dedi. Bunun üzerine kendisine: ‘Ya Resulullah, sen o sihri oradan çıkarıp yakmadın mı? diye sordum.

söylenilen bu sihir onu etkilemiş midir, etkilememiş midir? veya böyle bir olay olmuş mudur? Bu sorulara verilen cevaplar asıl itibariyle konunun çok tartışmalı olduğunu göstermektedir. Âlimlerin ekserisine göre Hz. Peygamberin bedenen bir acı hissederek sihrin tesirinde kalması hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir şeydir. Daha önce de naklettiğimiz görüşe göre, Allah, dini, şeriati ve peygamberliği hususunda eziyet edecek, zarar verecek hiçbir şeytan, insan ve cini ona musallat etmemiştir. Ama bedenine zarar verme hususu ise uzak bir ihtimal görülmez.⁵⁵⁸

Rivayetlerin yoğunluğuna baktığımızda, Lebid'in peygamberimize sihir yapmaya çalıştığında şüphe yoktur. Fakat bu çaba beklediği gibi bir sonuç doğurmamıştır. Yahudiler Medine'de sihirle uğraşıyorlardı. Lebid peygamberimize büyü yapınca Allah Teâla Lebid'in sihrini boşa çıkararak peygambere zarar vermek için bir güçlerinin olmadığını göstererek bir mucize olarak peygamber efendimize durumu bildirmiş ve Yahudilere de böylece peygambere bir zarar veremeyeceklerini göstermiştir. Tabi ki büyücülerin büyüü Hz. Musa'ya etki etmediği gibi Hz. Muhammed'e de etki etmemiştir. Ancak peygamber efendimizin bedeninde bir aksaklık meydana gelmiş ve bu Lebid'in büyü yapma girişimiyle aynı zamanda olmuştur. Peygamberimiz bizzat Allah'ın bildirmesiyle bu işi görmüştür. Peygambere büyü yapıldığı ile ilgili kıssanın tafsilatlı bir haberi de bulunmamaktadır.⁵⁵⁹ Bir rivayete göre de Peygamberimize büyüü bir Yahudi ok yayına onbir düğüm atarak yapmış ve onu bir kuyuya gizlemiştir.⁵⁶⁰

Maturidi, Tevilatı'nda Muavvizeteyn surelerini açıklarken;“Resulullah'a büyü yapıldığı yönündeki rivayetin onun nübüvvet ve risaletinin kanıtlanması açısından iki yoruma tabi tutulabileceğini söylemektedir. Ona göre bunlardan birincisi:

“Resulullah'ın kendisine büyü yapıldığını vahiy yoluyla bilmiş olmasıdır. Büyü kendisine duyurulmadan, hissettirilmeden gerçekleştirilen bir fiildir. Kimsenin vahiy dışındaki bir yolla gaybe muttali olması mümkün değildir.” İkincisi ise:

Resulullah bana: ‘hayır, çıkarmadım. Allah bana şifa, afiyet verdi. İnsanlara bir kötülük getirmekten çekindim.’ dedi. Hz. Aişe: ‘Resulullah o kuyunun kapatılmasını emretti de kuyu kapatıldı’ denilmiştir.” Buhari, Tıb, 47; Müslim, Selam, 43

⁵⁵⁸ Razi, c. 32, s. 368.

⁵⁵⁹ İbn Aşur, c. 1, s. 634.

⁵⁶⁰ Beydavi, c. 2, s. 632.

“Resulullah’ın sihir eylemini Kur’an okuyarak iptal etmesidir. O’nun sihri iptal etmek amacıyla Kur’an okuyuşuna Hz. Musa’nın asasının konumunu eşleştirmek gerekir; hatta beriki etkinlik ve mucize olması açısından Hz. Musa’nın gerçekleştirdiğinden daha büyüktür. Çünkü asanın etkinliği hem temel madde ve yapısı ve hem de gözle müşahade edilmesi açısından bir fiil işlemekle aktif hale gelebilentürden bir iştir, zira asa bir yılan olup sihirbazların yaptıklarını yutmaktadır. Büyünün geçersiz hale getirilmesi ve bunun Kur’an okumak suretiyle gerçekleştirilmesi ise ancak Allah’tan gelen lütufla mümkündür.”⁵⁶¹

Felak suresinde geçen, (müennes bir çoğul olan) “neffâsât” kelimesi için Zemahşerî şu açıklamayı yapmaktadır:

- a) Bu sihir sanatını kadınlar daha çok yaparlar. Çünkü onlar düğüm yapar ve onlara üflerler. Bu böyledir çünkü sihirde en büyük maksat bununla kalbi bağlamaktır.
- b) “Neffâsât” ile nefisler kastedilmiştir.
- c) Bundan murad, topluluklardır.⁵⁶²

İbn Teymiyyeye göre ise “neffâsât”dan maksat kadınlardır. Yine aynı surede geçen “hâsid (hased edenler)” kelimesinin işaret ettiği kişiler ise daha çok erkeklerdir.⁵⁶³

Muavvizeteyn surelerinin nüzul sebepleri hakkında farklı rivayetler bulunsa da surenin içeriğindeki mana açıktır ve sihirden ve etkilerinden, sihirbazlardan sonsuz güç sahibi Allah’a sığınılması gerektiği bildirilmektedir. Çünkü kadın olsun erkek olsun sihirle uğraşanlar Allah’ın asla razı gelmeyeceği işleri değişik metot ve gayelerle yaparak dünya ve ahiretlerini heba etmektedirler. Zaten “ ‘Biz sadece ayartıcılarız; sakın Allah’ın vahyettiği hakikati inkâra yeltenmeyin’ şeklindeki uyarıda bulunmadan hiç kimseye onu öğretmediler.”⁵⁶⁴ ayeti de mecazî olarak, insanın her türlü sihir teşebbüsünü reddetmesinin ahlakî yükümlülük olduğunu dile getirir. Çünkü sihir ister başarılı ister başarısız olsun, Allah tarafından konulan tabii düzeni değiştirmeyi

⁵⁶¹ Ebu Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâturidi (ö. 333 h.), Te’vilatü'l-Kur'an, Daru'l-Mizan, İstanbul 2010, c. 17, s. 387.

⁵⁶² ez-Zemahşeri, c. 4, s. 301.

⁵⁶³ Ebü'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhâlim İbn Teymiyye (ö. 728 h.), Tefsir-i Kebir, Daru'l-Kütübu'l İlmiyye, Beyrut 1988, c. 7, s. 565.

⁵⁶⁴ Bakara, 2/102.

amaçlar.⁵⁶⁵ Sihirbazlar, yüce Allah'ın canlılara bahsettiği algı ve duyu organlarını yanıltarak yanlış yargılara yöneltmektedir.⁵⁶⁶

Görüldüğü üzere tamamen menfaat amaçlı bir uygulama olan sihir, Allah, Peygamber ve din gibi kutsal gerçekleri tanımaz; bununla birlikte ihtiyaç duyduğunda söz konusu değerleri menfaat ve başarı aracı olarak kullanmaktan da çekinmez.⁵⁶⁷

Öyleyse, ister düğümlere üfleme şeklinde ister saç teliyle, ister alet ve edavatlarla olsun Kur'an sihrin her türlüşünü yasaklar. Yapmayı da yaptırmayı da küfür sayar. Kur'an'a göre sihir, fitne sebebidir ve faydasız, kârı olmayan zararlı bir alışverıştır. Allah'ın izni olmaksızın sihirbazlar bu yolla kimseye zarar veremezler. Çünkü sihir de dahilhiçbir şey Allah'ın hükmü ve bilgisi dışında gerçekleşemez. Sihirbaz, Allah'ın ezeli ilmiyle bildiği şeyin haricinde hiçbir şey yapamaz; yani sihir kaza ve kaderi değıştirmek.⁵⁶⁸ Açıkça bilinmelidir ki, hakiki tesir ne sihir de ne sihirbazda ne tabiatla ne ruhta ne şeytanda ne de melektedir; her şey Allah'ın kudreti elindedir. Eğer Allah, korumasını kaldırır, sihirbazlar zarar verebilirler yoksa kendiliklerinden hiçbir şey yapamazlar.

Kur'an, hakikatin karşısında bu tür uygulamaların eninde sonunda boşa çıkacağını, basireti bağlayıp dünyalık peşinde koşanların kaybedeceğini belirtir; yalan, hile, göz boyama ve aldatmaya dayanılarak yapılan sihri şiddetle yasaklar. Sihirden ve sihirbazın kötülüklerinden sebeplere sarılarak Allah'a sığınılmasını emreder.

⁵⁶⁵ Esed, c. 1, s. 28.

⁵⁶⁶ Tabatabai, c. 1, s. 355.

⁵⁶⁷ Hayreddin Karaman, Mustafa Çağrı, İbrahim Kafi Dönmez vd., Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2014, c. 1, s. 169.

⁵⁶⁸ Taberî, c. 1, s. 291; es-Sa'lebi, c. 1, s. 25.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİHRİN İTİKADÎ, PSİKOLOJİK VE SOSYAL ETKİSİ

3.1.Sihrin İtikadî Yönü ve Sihir Yapanın “Kafir Olması” Meselesi

Bireysel ve toplumsal olarak çok büyük hezeyanlara sebep olan sihir, büyü, astroloji ve falcılık gibi her türden faaliyetler inanç boyutunda kişiyi helake götürecek uygulamalardır. Bu sebeptendir ki gizli ve aşıkâr olarak her ne şekilde yapılsa yapılsın İslam toplumlarının hiç birisinde meşru bir iş olarak görülmemiştir. Yalnız burada sihrin itikadi boyutu konusunda verilen hükümlerle, Razi'nin yaptığı sihir çeşitlerinin tamamını kastedmediğimizi eklemek isteriz. Aksi taktirde insanların eğlence olsun diye aralarında yaptıkları illüzyonist davranışlar ile sohbet amaçlı ortamlarda bakılan kahve falları kişiyi kafir yapar demek çok da doğru olmayacaktır.

Sihrin itikadî yönüne açıkça işaret eden ayet, daha önce de zikrettiğimiz Bakara Suresi 102. ayettir.⁵⁶⁹ Hz. Süleyman hakkında dedikodu ve yalan yoluyla fitne çıkarmak isteyenler Allah Resulünü yalancılar zümresine sokmak gayretine düşmüşlerdir. Çünkü sihirde şeytana yaklaşma ve şeytandan yardım alarak çeşitli yollarla insanlara tesir edip onları etkileme, göz boyama ve kandırma vardır. Sihir yapan kişi, yapmış olduğu şeyle ilgili hiçbir fedakârlıktan geri durmaz ve hiçbir şeyi eksik bırakmaz; sonuca götürecek konularda her türlü hileye başvurur.⁵⁷⁰ Sihir ve büyüde ahlak, fazilet ve imanın yeri yoktur.⁵⁷¹ Bir peygamberin şeytandan yardım alması, uyarıcı olarak gönderildiği halkı kandırıp aldatması imkânsızdır. Bu sebeptendir ki Süleyman peygamberin sihre tevessül

⁵⁶⁹ “Süleyman'ın hükümrânlığı hakkında şeytanların (ve şeytan tıynetli insanların) uydurdukları yalanların ardına düştüler. Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedir. Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve (özellikle de) Bâbil'deki Hârût ve Mârût adlı iki meleğe ilham edilen (sihr)i öğretmek suretiyle küfre girdiler. Hâlbuki o iki melek, "Biz ancak imtihan için gönderilmiş birer meleğiz. (Sihri caiz görüp de) sakın küfre girme" demedikçe, kimseye (sihir) öğretmiyorlardı.”

⁵⁷⁰ İbn Aşur, c. 30, s. 629.

⁵⁷¹ Yıldırım, Asrın Kur'an Tefsiri, c. 6, s. 2752.

ederek küfre girmesi de mümkün değildir. Bu, peygamberlik görevi kendisine verilmiş olanın küfürden masum olmasından dolayıdır.⁵⁷²

İsrailoğulları arasında sihrin yaygınlaşması ve ‘sihir caizdir’ düşüncesi, sonraki süreçte de bu şeytan işi ameli yaygın bir şekilde sosyal hayatta ve siyasi alanda bir kesintisiz olarak kullanmalarını beraberinde getirmiştir. Çünkü Yahudiler esaretleri, cahillikleri, fakirlikleri ve yurtsuz dolaşmaları gibi nedenlerle ahlaken ve maddî yönden çok zayıflayıp iyi niteliklerinin büyük bir kısmını kaybettiklerinde sihir, büyü, tılsım ve buna benzer diğer sanatlarla ilgilenmeye başlamışlardı. Hiçbir çaba sarfetmeksizin bu tür büyü ve tılsımlarla geleceklerini kazanabilecekleri konusunda kendilerini aldatmaya başladılar.⁵⁷³ Zaten aslı itibarıyla kandırmaca, yalan, dolan ve hile üzerine kurulmuş olan sihir, toplumda sadece belli bir dönem için değil, her devirde ve her yerde bir fitne malzemesi olarak kullanılmıştır. Sihri kullanarak Peygamberlere yapılan saldırıları anlatan ayet, bu konuya ışık tutmaktadır: “İşte böyle! Onlardan öncekilere hiçbir peygamber gelmemişti ki, ‘o bir büyücüdür’ yahut ‘bir delidir’ demiş olmasınlar.”⁵⁷⁴

Bakara Suresinden aktardığımız ayet umum ifade ettiği için sihir yapıp bunu caiz görmenin küfrü gerektirdiği ve bundan sakınılması gereği açıkça ifade edilmektedir.

Üzerinde önemle durulması gereken soruları; “Acaba sihrin bütün çeşitleri haram mıdır, her çeşit sihir ve büyü küfrü gerektirir mi? yoksa bir ayrımdan söz etmek mümkün müdür?” şeklinde sıralayabiliriz.

Allah’ın isimleriyle ve Kur’an’dan bazı ayetlerle muska yazanlar, ebced hesabıyla oluşturulan *vefk*lerle ısıtma, soğutma, bağlama ve çözme işlemi uygulayanlar, bazı tesbîhâtı bir araya getirmek suretiyle koruyucu ve kurtarıcı kalkanlar oluşturduklarını iddia edenler ticaret gayeleri dünyalık hırsları için açık emirlere muhalefet ediyorlar demektir. Çünkü sihir yapmak haramdır ve hatta küfürdür.⁵⁷⁵ Sihir öyle bir faaliyettir ki kişi, bunun yasaklığını bilmesine rağmen olağanüstü gibi gözüken gösterilere düşkünlüğü sebebiyle yapmaktan kendini alıkoyamaz. Diğer taraftan ahiret

⁵⁷² Beydavi, c. 1, s. 78.

⁵⁷³ Mevdudi, c. 1, s. 88.

⁵⁷⁴ Zariat, 51/52.

⁵⁷⁵ es-Sa’lebî, c. 1, s. 244; İbn Arabî, c. 1, s. 92; Elmalılı, c. 1, s. 447; Ayıntabi Mehmet Efendi, c. 1, s. 75.

nasipsizliği⁵⁷⁶ ve asıl zararın yapılandan ziyade yapanlara döneceğinin bilinmemesi durumunda açığa çıkmaktadır.⁵⁷⁷ Sihir yapmak küfür olunca sihre dayanarak iş yapmak da küfürdür.⁵⁷⁸ Birisini etki altına almak için şeytandan ve yıldızlardan yardım istenir. İşte bu nedenledir ki Kur'an sihri küfür sayar.⁵⁷⁹ Zira kişi, Allah'ın kudreti dışında bir gücün olduğu vehmine kapılarak imanına zarar verir.

Sihir yapmak, yaptırmak ve sihirden medet ummak, falcılık yoluyla kehanette bulunmak Allah'ın yasakladığı ve çok çirkin saydığı ticaret vesileleridir. “Birde canları pahasına sattıkları o şeyin ne çirkin bir şey olduğunu bir bilselerdi”⁵⁸⁰ ikazı bütün insanları kapsamaktadır. Allah'ın kitabını ellerinin tersiyle itip, şeytanın söylediklerine inanıp, sihre ve falcılık yalanlarına sarılanlar için “Eğer onlar iman edip Allah'ın emirlerine karşı gelmekten sakınmış olsalardı, Allah katında kazanacakları sevap kendileri için daha hayırlı olacaktı. Keşke bilselerdi.”⁵⁸¹ ifadesiyle hem doğru inanmaya hem de inandığı şekliyle yaşamaya teşvik vardır. Çünkü onlar, büyüünün kendileri için bir kötülük, ahiretteki hayatlarını ifsât eden bir uğursuzluk olduğunu bildikleri halde gerçek anlamda biliyor sayılmazlardı. Nitekim bildikleriyle amel etmiyorlardı. Bir bilgi bilen doğru yola iletmiyorsa, o, bilgi değil sapıklıktır, cehalettir.⁵⁸²

Sihir, insanı cezaya çarptıran ve bütün uhrevî değerlerini kaybettiren bir küfür vasıtası,⁵⁸³ abesle iştilal⁵⁸⁴ ve günahların en büyüğüdür.⁵⁸⁵ Resulullah Efendimiz: “İnsanı helake götüren 7 şey vardır ki bunlar; Allah'a şirk koşturmak, sihir ve büyü yapmak, haksız yere birisini öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, savaştan kaçmak ve namuslu kadına zina isnad etmektir.”⁵⁸⁶ buyurmaktadır. Öyleyse kişi nefsinin ateşe atma pahasına sihri öğrenir ve bu yolla insanlara zarar verirse⁵⁸⁷ helake sürüklenip azabı da hak etmiş demektir. Bunun sonucunda sihir, dinin emir ve hükümlerinin gereğince

⁵⁷⁶ Bakara, 2/102.

⁵⁷⁷ Elmalılı, c. 1, s. 450.

⁵⁷⁸ Bayraklı, c. 2, s. 89.

⁵⁷⁹ Mevdudi, c. 7, s. 326.

⁵⁸⁰ Bakara, 2/102.

⁵⁸¹ Bakara, 2/103.

⁵⁸² Tabatabai, c. 1, s. 357. (Müfessir bu sözünü “Hevâ ve hevesini ilah edinen ve bilgi sahibi olmasına rağmen Allah'ın saptırdığı kimseyi gördün mü?” Casiye, 45/23 ayetiyle delillendirmiştir.)

⁵⁸³ Seyyid Kutub, c.1, s. 127.

⁵⁸⁴ Razi, c.3, s. 629.

⁵⁸⁵ Süleyman Ateş, c. 1, s. 185.

⁵⁸⁶ Buhari, Vasaya 23; Tıb 48; Hudûd 44; Müslim, İman 145; Ebu Davud, Vasâya 10.

⁵⁸⁷ Duman, c. 3, s. 55.

uygulanmasından insanları alıkoyar.⁵⁸⁸ Ama bunun yanında insanlar olayları gönüllerince oluşturma, yönetmenin özlemini de duyarlar. Kişi istediğine ulaşamayınca, dileği de olmayınca alınyazısını boş verir ve büyüye döker işi.⁵⁸⁹

Dinde hem şahsi, hem de içtimai gaye güdülür. Büyünün temel amacı menfaat temini olduğundan, yerine göre büyüde dince kutsal sayılan şeylerde bir alet olarak kullanılıp din istismar edilir. Dinde, yaratana itaat etmek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak, gazabından sakınmak, ceza veya mükâfatına göre tavır almak söz konusudur. Oysa büyüde Tanrı kudretinin üstünde bir şey yapmak veya onları zorlayarak bir gayeyi gerçekleştirme iddiası mevcuttur.⁵⁹⁰ Din insana Allah'ın ipine sarılmayı, yalan dolandan uzak durmayı ve peygamberler ile kutsal kitapların beyanlarını takip etmeyi emreder. Sihir ise insanı tüm bu kıymetli değerlerden uzaklaştırır. Nitekim Hz. Süleyman hakkında yürütülen karalama ve saptırma söylemlerinden sonra pek çok İsrailoğlu bu yalan dalgalarına kapılıp sihre yönelmiş ve Tevrat'ı da terketmiştir. Peygamberimize Kur'an ayetleri gelince de bazı Yahudi hahamları: “ ‘Şu Muhammed’e bakmıyor musunuz? O, sihirbaz olan Süleyman'ın peygamber olduğunu söylüyor’ dediler.” İşte Bakara suresindeki bu ayet⁵⁹¹ Süleyman hakkındaki bu büyük yalanı çürütmüştür.⁵⁹²

Bazı görünmez yaratıkları ve gizemli varlıkları devreye sokarak, onları yaratana ortakmış hissi verip bir eylem yapma inancına dayanan büyü, iyi ve olumlu bir netice elde etmek için, muhatabı ikna etmek maksadıyla kullanılmış olsa bile temeli yalana dayandığından şeytan işidir. Nedenlere bağlı olmaksızın, bazı yaratıkların varlıklar üzerinde bir tesir yapabildiği şüphesine sebep olan bu inanç, Allah'ın bazı kudretlere karışamaz ya da onlardan aciz olduğunu kabul etmekle aynı anlama gelir. Bu ise açıkça hakkı batılla karıştırmaktır. Allah işte bunun için, nedenlere bağlanmayı ihmal ettiren, kendisinde gizli bir güç bulunduğuna inanılan eşyayı, şeytan işi pislikler olarak bildirmektedir.⁵⁹³ Devamında da, “Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri

⁵⁸⁸ Zuhayli, c. 1, s. 245-246.

⁵⁸⁹ İsmet Zeki Eyüboğlu, Sevgi Büyüleri, Der Yayınları İstanbul 1999, s. 10.

⁵⁹⁰ Asımgül, s. 23.

⁵⁹¹ Bakara, 2/102

⁵⁹² eş-Şirazi, c. 1, s. 229.

⁵⁹³ Baydar, s. 126-127.

şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.”⁵⁹⁴ ayetiyle de bunu açıkça beyan eder.

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi kehanette bulunmak, yıldızlara tapınmak ve fala bakmak dinimize göre şirk sayılarak şiddetle yasaklanmıştır. “Gece, gündüz, güneş ve ay Allah'ın varlığının delillerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Eğer gerçekten Allah'a kulluk ediyorsanız, onları yaratan Allah'a secde edin.”⁵⁹⁵ Sabîî tarzı bir inanış ve bu inanca temel oluşturan sihir, fal, şans okları vs. şeytanın amellerindendir. Hz. Peygamber: “ İpe üfleyip düğüm atan kimse büyü yapmış olur. Büyü yapan da Allah’a şirk koşmuş olur.” buyurmaktadır.⁵⁹⁶ Sihrin uzantılarının bir nevi şirke götürdüğünü düşündüğümüzde, şu ayetin anlamı daha bir ön plana çıkmaktadır: “Hani Lokmân oğluna öğüt vererek şöyle demişti: ‘Yavrum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür.’”⁵⁹⁷

Mezheplerin sihir konusundaki görüşlerini ise şu şekilde sıralayabiliriz:

Ebu Hanife'nin konu ile ilgili görüşü hakkında, Hasan İbn Ziyad'ın İmam Muhammed'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Bir kimsenin sihirbaz olduğu bilindiği zaman, sihirbaz olan o kimse öldürülür. Ondan tevbe etmesi istenmez; onun ‘ben tevbe ettim ve sihirden vazgeçtim’, demesi de kabul edilmez. O, kendisinin sihirbaz olduğunu ikrar ettiğinde kanını akıtmak helal olur. Eğer iki şahit onun sihirbaz olduğuna şahadet ederler yahut da onu sihirbaz olduğu bilinecek bir sıfatla nitelerlerse, o kimse öldürülür ve tevbe etmesi istenmez. “Eğer ben bir kere sihir yaptım, ama şu zamandan beri yapmıyorum” diye ikrarda bulunursa onun bu sözü kabul edilir ve o kimse öldürülmez.⁵⁹⁸

Görüldüğü gibi Ebu Hanife'nin sihirbaz hakkındaki yaklaşımı, oldukça serttir. Yine Ebu Hanife'ye göre, sihirbaza mürted erkek ve kadına uygulanan hüküm uygulanır. Ebu Yusuf'a Ebu Hanife'nin fetvası sorulup ‘mürtedle sihirbaz aynı şey değil’ denildiğinde: “sihirbaz yeryüzünde fesad çıkarmak için mücadele ve gayret etmiştir. Mürted de böyledir. İşte bunun için mürted gibidir.”⁵⁹⁹ cevabını vermiştir.

⁵⁹⁴ Maide, 5/90.

⁵⁹⁵ Fussilet, 41/37

⁵⁹⁶ Nesai, Tahrim 19.

⁵⁹⁷ Lokman, 31/13.

⁵⁹⁸ Razi, c. 3, s. 627.

⁵⁹⁹ Cessas, c. 1, s. 62.

Malikilere göre sihre mübâşeret etmek küfürdür ve İslam'dan irtidad etmektir. Mübâşeret ister onu öğrenme cihetinde olsun, ister onunla amel cihetinden olsun aynıdır. Çünkü sihir, kendiyle Allah'ı Teâla'nın dışındakilerin yüceltildiği şeylerin kendisine nisbet olduğu bir kelimedir. Eğer onu âşık yaparsa ve tevbe etmezse öldürülür. Eğer onu gizlerse hükmü zındıktır. Tevbesi istenmeksizin öldürülür.⁶⁰⁰

Mu'tezile, hayaller cinsinden olan, yiyeceklere, bazı uyuşturucu ilaçların katılması ve kışkırtma ile nemime yoluyla yapılan çeşitler dışındaki diğer sihir çeşitlerinin imkânsız olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Çalışmamızın başında naklettiğimiz ilk beş çeşidi kabul etmemişler, hatta bunları kabul edip de olabileceğini söyleyenleri kafir saymışlardır.⁶⁰¹

Diğer fukahaya göre sihir dine aykırı olan ve sahibinin kafir kılınmasını icab eden bir takım sözler ve fiiller olduğu zaman, onun üzerine eserlerin terettüp etmesine bakılmaksızın küfür olur. Eğer bu sözler veya fiiller haram kılınmış ise haram olur. Eğer caiz iseler onların üzerine terettüp eden eserlere bakılır. Eğer o eserler haram kılınmış ise haram olur, yok haram kılınmamış ise haram olmaz.⁶⁰²

Kurtubî tefsirinde, Ebu Ömer b. Abdi'l-Berrin'in el-Kâfi adlı kitabından nakletmektedir ki, haram oldukları icma ile kabul olmuş kazanç yolları arasında "kâhinlik, gaybı bilmek ve semadan haber verme iddialarına karşılık alınan ücretler" de vardır. Bu da gösteriyor ki kâhinlik yapmak küfrü gerektirdiği gibi bu yoldan menfaat temin etmek de haram sayılmaktadır.⁶⁰³

Yıldız ilmini bilmek kötü değildir. Fakat bazı insanlar işlerin yıldızların dolaşımına bağlı olarak cereyan ettiğine inandıklarında onları birer ilah olarak kabul etmiş sayılırlar. Bu düşünce zihinlerinde büyür, iyiliği ve kötülüğü onlardan bekleyerek Allah'ı unuturlar.⁶⁰⁴ Öyleyse cinlere gaybı sormak, onların geleceği bildiklerine inanıp verdikleri bilgilerde, haberlerde onları doğrulamak küfürdür.⁶⁰⁵

⁶⁰⁰ el-Cezirî, c. 5, s. 460.

⁶⁰¹ Razi, c. 3, s. 625.

⁶⁰² el-Cezirî, c. 5, s. 461.

⁶⁰³ Kurtubî, c. 7, s. 3.

⁶⁰⁴ el-Gazali, İhya, c. 1, s. 104.

⁶⁰⁵ Erdoğan, s. 112.

Cinlerin böyle bir kudretlerinin olmadığını, gaybî bilginin Allah’a ait olduğunu; Allah’ın bu ilme dilediği kişileri ancak dilediği ölçüde vakıf kıldığını daha sonraki bölümde açıklayacağız.

Sihir, büyü, falcılık ve kehanette bulunmanın itikadî ve fikhî yönünü bu şekilde açıkladıktan sonra bu tür uygulamalar için gerekli ilmi taleb etmenin itikadî sorumluluğuna cevap vermek istiyoruz.

Sihir ilmini ta’lim ile ilgili olarak âlimler, “zatında şer’an haram olan hiçbir ilim yoktur, hatta şerrinden korunmak için sihri bilmek bile haram değildir, haram olan sihri yapmaktır”⁶⁰⁶ ifadesi üzerinde ittifak etmişlerdir. Zatı itibariyle ilim güzeldir çünkü Cenab-ı Hak, birçok ayette olduğu gibi şu kavlinde de: “(Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür,) yoksa gece vakitlerinde, secde halinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.”⁶⁰⁷ buyurarak ilme teşvik etmiştir. Razi, sihri öğrenmeyi makul bir zemine oturtarak şöyle der: “Şayet sihir bilinmeseydi, mucize ile sihrin arasını ayırmak mümkün olmazdı. Mucizenin mucize olduğunu bilmek vaciptir ve vacibin kendisine dayandığı şey de vaciptir. Bu da sihir ilmini bilmenin vacip olmasını gerektirir. Vacip olan bir şey de haram değildir.”⁶⁰⁸ İbn Kesir, Razi’nin bu sözüne katılmaz ve bunun fâsit bir görüş olduğunu söyler. Ona göre mucizenin mucize olduğunu bilmek büyüyü bilmeyi gerektirmez. Resulullah zamanında sahabe ve tâbiun ile Müslümanların imamlarının umumu mucizeyi biliyorlar ve onunla diğer şeyleri ayırt ediyorlardı. Büyüyü ise bilmiyorlardı, öğrenmemişlerdi ve öğretmemişlerdi.⁶⁰⁹ Bakara suresi 102. ayette ki “ Süleyman küfretmedi” ifadesi “Süleyman sihri öğrenmedi” manasındadır. Bundan dolayı da “kâfir olmadı” şeklindedir. Bu ifade ile sihrin ve sihri öğrenmenin küfür olduğu delili çıkarılır.⁶¹⁰

Bazı âlimler ise şu iki amaçtan birisi için sihir öğrenmeyi caiz kabul etmişlerdir:

a) Küfür ihtiva edenı etmeyenden ayırt etmek için,

⁶⁰⁶ Elmalılı, c. 1, s. 447; Şirazi, c. 1, s. 231.

⁶⁰⁷ Zümer, 39/9.

⁶⁰⁸ Razi, c. 3, s. 626; Süleyman Ateş, c. 1, s. 185.

⁶⁰⁹ İbn Kesir, c. 1, s. 144.

⁶¹⁰ Kamile b. Muhammed b. Casım b. Ali Cihan el-Kavari, Tefsiru Garibu’l-Kur’an, Dar’u İbn Hazm, Beyrut 2008, s. 102.

- b) Sihrin etkilediği kimse üzerinden etkisini kaldırmak için. Birincisinde itikat açısından müstesna herhangi bir sakınca yoktur. Eğer itikad herhangi bir zarar görmeyecekse mücerred olarak bir şeyi bilmek onun yasaklanmasını gerektirmez. Bu bir kimsenin putperestlerin putlara nasıl ibadet ettiklerini bilmesi gibidir. İkincisine gelince ancak küfür yada fısın türlerinden bir tür ile bu gerçekleşiyorsa onu öğrenmek kesinlikle helal olmaz. Öyle değilse belirtilen özellik dolayısıyla caiz olur.⁶¹¹

Sihir, insanlara Allah'tan bir imtihan olsun diye Hârût ve Mârût'a indirilmiş olan bir ilimdir. Kim onu öğrenir ve onunla amel ederse kâfir olur. Onu öğrenip onunla amel etmeyip ondan korunmak için öğrenirse o takdirde mü'mindir.⁶¹² Korunmak gibi bir maksadı olmadan, sihri öğrenip bununla amel etmek küfürdür. Bunu öğrendiğinde kişi küfre girer, terkettiğinde ise yine mü'mindir.⁶¹³

Sihir yapmak haramdır ama bilgi haram değildir. “Fakat şeytanlar, insanlara sihri ve (özellikle de) Bâbil'deki Hârût ve Mârût adlı iki meleğe ilham edilen (sihr)i öğretmek suretiyle küfre girdiler.”⁶¹⁴ ifadesi sihir öğretmenin küfür olduğunu gösterir.⁶¹⁵ Elbette buradaki haramlık ve küfür, yapma kastını taşımaktadır. Büyünün karı ile kocanın arasını ayırmak türünü öğreten kimse, öğrettiği kişiye büyüün gerçek ve hakikat olduğuna inanmasını isteyerek öğretirse bu küfür olur. Ama sihri zararından sakınmak için öğrenme ve öğretme küfür değildir. Çünkü sihri öğreten şeytanların maksatları bu tür şeylerin hak olduğuna inanmak ve inandırmaktır.⁶¹⁶

Sihir öğretmedeki asıl gaye, şeytanların insanları saptırmak istemesi ve delaletle düşürme gayesidir.⁶¹⁷ Nihayetinde sihir ve tılsımla ilgili ilim, sahibine veya başkasına zarar verir ve bunun için kötüdür.⁶¹⁸ Yoksa bilgi öğrenimi bir haktır, bilgi öğretimi de

⁶¹¹ Askalani, c. 11, s. 502.

⁶¹² ez-Zemahşeri, c. 1, s. 301.

⁶¹³ İbrahim b. Sırrı b. Sehl Ebu İshak ez-Zeccac (ö. 311 h.), Meani'l-Kur'an ve İ'rabihi (Tahkik: Abdülcelil Abdül Çelebi), Daru'l-Kutub, Beyrut 1988, c. 1, s. 184. (Şamile içinde)

⁶¹⁴ Bakara, 2/102.

⁶¹⁵ Seyyid Kutub, c. 1, s. 124.

⁶¹⁶ Razi, c. 3, s. 628.

⁶¹⁷ Bursevi, c. 1, s. 206.

⁶¹⁸ el-Gazali, İhya, c. 1, s. 102.

önemli bir amel ve erdemdir. Bunun yanında öğrenilen bilgilerin insanların zararına kullanılması da o nisbette günah ve ahlaksızlıktır.⁶¹⁹

Hanefî, Maliki ve Hanbelilere göre sihirci, sihri öğrenmesi ve onu işlemesi sebebiyle tekfir olunur. İster onun haram kılındığına itikad etsin ister etmesin. Hakimin üzerine ise onu katletmesi vacip olur.⁶²⁰ İmam Şafi'ye göre eğer sihirbaz sihriyle birini öldürmüştü öldürülür. Aksi taktirde öldürme cezasından başka bir ceza ile cezalandırılır.⁶²¹

Açıklamalar gösteriyor ki mücerred sihir bilgisi insanın imanına zarar vermez. Kişi imtihan vesilesi olan sihri öğrenir ve öğrendiğiyle amel edip onun hakikatine itikad ederse yani 'şeran batıl değildir ve kendisiyle amel edilmesi caizdir' derse ve buna inanırsa kafir olur.⁶²²

Âlimler arasında sihirbazın hangi durumda kâfir olup olacağı konusunda ihtilaf vardır. Sihrin mertebeleri ve etkileme yöntemleri ve başarı mertebeleri felek, yıldız, ulvi âlemlere ve şeytanlara türlü tazim ve ibadetlere yönelerek elde edilir. Bundan dolayı bu gibi işler Allah'tan başkasına yönelmek ve secde etmek gibidir. Allah'tan başkasına yönelmek ise bir küfürdür ki bundan dolayı büyü de küfür kabul edilmiştir⁶²³ ve sihirbaz da kafirdir.⁶²⁴

Yıldızların bu âlemi idare ettiğine, bu âlemde meydana gelen hadiselerin hayır ve şerlerin yaratıcısı olduğuna inanan kimsenin mutlaka kafir olduğu hususunda ise görüş birliği mevcuttur. Yine kişinin saflık ve kuvvet hususunda insan ruhunun cisimleri, hayatı, kuvveti, kudreti, yaratmaya, bünyeyi ve şekli değiştirmeye muktedir olacak şekilde bir noktaya vardırılmaz inanca inama konusunda da ümmet arasında küfrü gerektirdiği ittifakı mevcuttur.⁶²⁵

⁶¹⁹ Bayraklı, c. 2, s. 92.

⁶²⁰ el-Ceziri, c. 5, s. 461.

⁶²¹ Sadruddin Muhammed b. Alauddin Ali b. Muhammed b. Ebu'l-Izz el-Hanefî (ö. 792 h.), Şerhu'l-Akideti't- Tahaviyye (Tahkik: Şuayb Arnavud, Abdullah b. Nuhin), Müessesetu'r-Risale, Beyrut 1997, c. 2, s. 764.

⁶²² Bursevi, c. 1, s. 210.

⁶²³ Zuhayli, c. 1, s. 247.

⁶²⁴ Bursevi, c. 1, s. 206.

⁶²⁵ Razi, c.3, s. 627.

Öyleyse sihir ve büyü konusunda her birey imanını tehlikeden kurtaracak temel bir bilgiye sahip olmak durumundadır. Sihrin hakikati olduğuna inanıp tesiri sadece sihirden kabul etmek, sihir yapıp cinlerle iletişime geçen kimsenin gaybı ve gelecek bilgisinin sahibi olduğunu iddia etmesi akideye büyük zarar verecektir. Bulanık bir inanca sahip olan kişi büyücülerin hile ve yalanlarına kapılmak suretiyle serabın içerisinde kendisini buluvarecektir.⁶²⁶

Bütün bunların yanında sihrin yasaklanmasıyla ilgili şu sebeplerde verilmiştir:

- a) Hakiki olanın hayali olanından ayırt edilememesi,
- b) Böyle bir ayırma imkân veren objektif ölçüler bulunmaması,
- c) Dolayısıyla kontrol edilemez olması,
- d) Allah'ın kurduğu tabii düzeni değiştirmeyi amaçlaması,
- e) İnsanların bilimsel gerçeklere (mesela bilimsel tedavi yöntemlerine) güvensizlik duymalarına yol açması,
- f) İnsanların zaaflarını, dertlerini, korkularını veya ümitlerini sömürmeye ve onları aldatmaya elverişli olması gibi sakıncaları sebebiyle büyücülerin veya sihirbazların birçok gizli şeyi bilebildiği, tabiat üstü işler başarabildiği şeklindeki yaygın inançlar, birkaç istisna dışında bütün kaynaklarda İslam'a aykırı görülmüş, sihri mübah saymanın, haramı helal saymak anlamına geleceği, bu sebeple de Müslümanın dinden çıkmasına sebep olacağı kanaatine varılmıştır.⁶²⁷

Yüce Allah, Müslümanın dünya ve ahiret saadetine ulaşmasındaki birinci koşulun Rabbini bilmesi, O'na asla ortak koşulmaması olduğunu söyler. Şehadet kelimesiyle küfür ve imansızlıktan sıyrılan insan, Rabbine olan inanç ve güvenini ikrar etmiş olur. Bundan sonra ona düşen, küfrün her çeşidinden, şirkten ve sadakatsizlikten uzak durmasıdır. Allah'ın Hz. Adem ile başlattığı nübüvvet müessesesi ilk olarak tevhidi yani sadece Allah'a inanmayı,⁶²⁸ O'na asla başkalarını ve dünyalıkları ortak koşmamayı

⁶²⁶ et-Talehi, s. 8-9.

⁶²⁷ Komisyon, Kur'an Yolu, c. 1, s. 169.

⁶²⁸ “Sizin ilahınız bir tek ilahtır. Ondan başka ilah yoktur. O Rahmân'dır, Rahîm'dir.” Bakara, 2/163; “Şüphesiz bu (İsa hakkındaki) gerçek kıssadır. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” Al-i İmran, 3/62 ; “İşte sizin Rabbiniz Allah. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O'na kulluk edin. O her şeye vekil (her şeyi yöneten, görüp gözeten)dir.” En'am, 6/102; Ayrıca bkz: En'am, 6/106; Tevbe, 9/129 ; Hud, 11/14 ; Ra'd, 13/30 ; İbrahim, 14/52 ; Nahl, 16/51.

emreder.⁶²⁹ Çünkü Allah’a ortak koşmak, yardımı O’ndan başkasından istemek kişiyi dünya ve Ahirette kaybedenlerden edecektir.⁶³⁰ Yalnız Allah’a mahsus konularda, sadece O’nun yapabileceği işlerde başkasına yönelmek, başkasından yardım dilenmek açıkça şirke girmektir. Sihirbaz, sihir yapılanın bedenine veya aklına etki etmek ister. Böylece karı ile kocayı ayırmak, ilişkilerini kesmek, adamı karısından alıkoymak ister. Bütün bunların hepsi şeytan ile sihirbaz arasındaki işbirliğiyle gerçekleşir. Bu da ancak sihirbaz ile şeytanın menfaatleşmeleriyle olur. Sihirbaz şirke, harama, küfre ait olan bütün bu işleri şeytana itaat etmek karşılığında onun yardımını alarak yapar.⁶³¹ Sihirde şeytanın yardımı vardır ve değişik şekillerde ona tazim gösterilir. Anlamsız ve içinde şirki barındıran her türlü işlem kişiyi küfre götürecektir. Şeytan, insandan imanını almadan veya adım adım onu küfre ve itaatsizliğe götürecek yasaklanmış fiilleri yaptırmadan asla yardım etmeyecektir.

Her hal üzere kişi ihtiyacı olduğunda, dara düştüğünde Allah’a yönelip sabırla ve namazla Allah’tan yardım dilemelidir.⁶³² Müslüman zorda, darda, hastalıkta ve korkulu zamanlarda sabretmeyi bilmelidir.⁶³³ Şükredici olmak, Müslümanın Rabbine karşı kulluğunun gereğini gösteren en önemli vasıflarındandır. Müslüman, isyan etmeden elinde olanlardan ötürü şükürünü yerine getirmeyi bilmeli ve Allah’a inanıp güvenmelidir.⁶³⁴ Eğer kul sabreder ve şükürünü yerine getirirse Allah zaten kuluna muhtaç olduğu her şeyi verecektir. Allah’ın mülkünde ortağı yoktur ki yardımcıya

⁶²⁹ “Şüphesiz Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları, dilediği kimseler için bağışlar. Allah'a ortak koşan, kuşkusuz, derin bir sapıklığa düşmüştür.” Nisa, 4/116; Bilesiniz ki göklerde kim var, yerde kim varsa, hep Allah'ındır. Allah'tan başkasına tapanlar (gerçekte) Allah'a koştukları ortaklara tâbi olmuyorlar. Şüphesiz onlar ancak zanna uyuyorlar ve sadece yalan söylüyorlar.” Yunus, 10/66 ; “Sonra sizden o sıkıntıyı giderince, bir de bakarsınız, içinizden bir kısmı Rablerine ortak koşar.” Nahl, 16/54; Ayrıca bkz: Rum, 30/33; Mü'min, 40/84 ; Haşr, 59/23.

⁶³⁰ “Andolsun, sana ve senden önceki peygamberlere şöyle vahyedildi: "Eğer Allah'a ortak koşarsan elbette amelin boşa çıkar ve elbette ziyana uğrayanlardan olursun." Zümer, 39/65.

⁶³¹ Abdullah b. Muhammet b. Ahmet et-Tayyar, Keyfe Tetehallasu Mine's-Sihr, Daru'l-Müteallim 2003, s. 4. (Şamile içinde)

⁶³² “Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.” Bakara, 2/153.

⁶³³ “Nice peygamberler var ki, kendileriyle beraber birçok Allah dostu çarpıştı da bunlar Allah yolunda başlarına gelenlerden yılmadılar, zaafa düşmediler, boyun eğmediler. Allah sabredenleri sever.” Al-i İmran, 3/146; “Allah'a ve Resûl'üne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.” Enfal, 8/46; “Sabretmenize karşılık selam sizlere. Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir!” Ra'd, 13/22; Ayrıca bkz: Bakara, 2/155; Yunus, 10/109; Taha, 20/130; Hac, 22/35.

⁶³⁴ Bakara, 2/52; Nisa, 4/147; A'raf, 7/10; Neml, 27/40; Lokman, 31/12; Sebe, 34/15-19; Hud, 11/123.

ihtiyacı olsun.⁶³⁵ Darda kalınca Allah'ı bırakıp da rızık için başkalarına müracaat etmek, sihirbazlardan, cincilerden ve onların ortaklarından yardım istemek islami bir duruş tarzına tamamen aykırıdır.⁶³⁶

Görüldüğü üzere, sihir ve buna benzer uygulamalarda başarı elde edebilmek için sihirbaz veya kâhin, şeytandan yardım alır. Hâlbuki Müslüman yardımı ancak Allah'tan ister. O'na güvenir, O'na yönelir. Allah öylesine büyük; öylesine yüce ve öylesine azamet sahibidir ki, O'nun yardımı, tevfiği ve ihsanı olmaksızın hiçbir gaye ve maksad tamamlanamaz ve kemale eremez.⁶³⁷ Allah'ın mülkünde O'nun izni ve bilgisi dışında hiçbir hayır ve şer meydana gelmez. Bunun için de sihir ister iyilik için istersekötülük için yapılsın, ondan uzaklaşmak gerekir. Çünkü bütün fazilet, iyilik ve erdem Allah'ın sayesinde gerçekleşir. Allah bunları kullarından istediğine verir. (Yani bunlar için sihirbaz, büyücü veya başkalarına gitmeye gerek yoktur.)⁶³⁸

Müslüman unutmamalıdır ki, şeytan ve dostları kendisinin açık bir düşmanıdır. Müslüman asla şeytandan ve dostlarından yardım talep etmez, ona tapmaz.⁶³⁹ Şeytanı dost edinip ardına düşmek, onun yardımını istemek, bireyi cehennem azabına sürükleyecektir.⁶⁴⁰ Bunun içindir ki Müslüman, şeytandan ve dostlarından yardım alarak yapılan sihrin her türünden ve kâhinlerden uzak durmalı ve bunların zararlarından “Bir olan Allah'a” sığınmalıdır. Çünkü şeytan ve dostları hayrın, güzelliğin, iyiliğin ve tâatin her türlüşünden uzaktır. Her işinin başında “kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım” diyen bir Müslümanın, şeytandan yardım talep etmesi kabul edilemez. Eğer Allah kuluna bir şeyi murad ederse o zaten oluverir.⁶⁴¹ Vermek de almak da Allah'a güç değildir. O, dilediğine verir, dilediğinin rızkını daraltır dilediğinkini de genişletir. Mülkünde ve hükmünde O'nun ortağı asla yoktur.

⁶³⁵ "Hamd, çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan, zillet ve acizliğin gerektirdiği bir yardımcıya ihtiyacı bulunmayan Allah'a mahsustur" de ve O'nu tekbir ile yücelt." İsra, 17/111.

⁶³⁶ "Siz Allah'ı bırakarak ancak putlara tapıyorsunuz ve yalan uyduruyorsunuz. Allah'ı bırakarak yaptıklarınızın size hiçbir rızık vermeye güçleri yetmez. Öyle ise rızık Allah'ın katında arayın. O'na kulluk edin ve O'na şükredin. Siz yalnız O'na döndürüleceksiniz." Ankebut, 29/17.

⁶³⁷ Razi, c.1, s. 211.

⁶³⁸ Cemaat'u min Ulemau't-Tefsir (Komisyon-), el-Muhtasar fi Tefsir'l-Kur'an-ı Kerim, İşraf; Merkezi Tefsir Li'd-Dirasetu'l-Kur'aniyye, Yer ve Tarihsiz, s. 16. (Şamile içinde)

⁶³⁹ Kehf, 18/50 ; Fatır, 35/6; Yasin, 36/60.

⁶⁴⁰ Hac, 22/3-4.

⁶⁴¹ Yasin, 36/82.

İnsan ruhu üzerinde bir takım olumsuz tesirler meydana getiren büyü'nün bu tesirini, ruhun gıda aldığı Allah kavramıyla tesirsiz hale getirmekten başka ikinci bir yol yoktur. “Allah’ın izni olmadan”⁶⁴² ifadesi, daha çok sebeplerin ilahi kudrete bağlandığını ve o kudrete yönelmekle çözüme gidilebileceğini anlatmak içindir.⁶⁴³

Kişi büyü ve büyücülerden, her türlü kötülüklerden kurtulmanın yolunun Yüce Allah’a sığınmak, Ondan yardım talep etmek olduğuna tam bir itikad içerisinde olmalıdır. “Düşümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım.”⁶⁴⁴ Allah’ı bırakıp büyücülerden, tılsımlardan, falcı ve kâhin medyumlardan medet ummak kişinin hem dünyasını hem de ahiretini mahveder. Unutmamak gerekir ki baki olan Allah’tır; kuldan istenen, günde defalarca tekrar etmiş olduğu, “(Allahım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.”⁶⁴⁵ cümlesinin gereğini bütün fiillerinde göstermesidir.

3.2. Sihrin Psikolojik ve Sosyal Etkisi

Çok eski devirlerden itibaren isteklerine normal yollardan kavuşamayan, maddî manevî ihtiyaçlarını doyuramayan ve sıkıntılarını çözemeyen insanoğlu, çözümü çeşitli sebeplerde ararken büyüden, sihirden ve falcılık yöntemlerinden faydalanma yolunu da bulmuştur. Bunun yanında insanlar muhataplarına zarar vermek için başka yollar bulamadıklarında sihir ve büyüye başvurmuşlardır.⁶⁴⁶

Birey kendisini gerçekleştirme çabası içerisinde günlük hayatta değişik faktörlerden yardım almaktadır. Özellikle önceki toplumlarda daha yoğunlukta olmakla birlikte modern toplumlarda dahi kâhin ve medyumlar çözüm merkezi olarak görülmüşlerdir. Toplamların değişken yapıları ve günümüz içtimai hayat şartları sebebiyle özellikle manevî alandaki boşluk daha da hissedilmeye başlamış ve yardım talepleri çoğalmıştır.

İtikadî noktada çok büyük tehlike arz etmesine, hatta küfür sayılmasına, hem dünya hem de Ahiret hayatını mahvetmesine rağmen “sihri ve bunun gibi uygulamaları

⁶⁴² Bakara, 2/102.

⁶⁴³ Yıldırım, Tefsirli K. K. Meali, c. 1, s. 35.

⁶⁴⁴ Felak, 113/4-5.

⁶⁴⁵ Fatiha, 1/5.

⁶⁴⁶ Malinowski, s. 88-89.

bu kadar talep edilen faaliyetler olarak öne çıkaran etkenler nelerdir?” sorusu, bugün bizim cevaplamamız gereken önemli sorulardandır.

İnsanı sihre büyüye yönelten pek çok etken vardır. Bunların başında kişinin psikolojik durumu, ilgileri, merakı, korkuları, kendini gerçekleştirme isteği, korunma ve sahiplenme isteği öne çıkanlardır. Bunun yanında geleceğin bilinmezliğine karşı hep bir ilgi duyan insan, onu öğrenmek için büyük çabalar sarf etmiştir. Bu ilgi ve öğrenme isteği bazen meraktan, bazen ihtiyaçtan ve bazen de kötü şeylere karşı olabilecekleri önceden öğrenip tedbir alma çabasından kaynaklanmaktadır. Özellikle de korkular, insanın geleceğini önceden öğrenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bilme isteği ve tapma arzusu insanın mayasında korkuyla beraber vardır. Düşünemeyen toplumlar, korktukları nesnelerin gücünü, bizzat onların kendilerinde var zannetmişler ve onlara tanrılık değeri vermişlerdir. Onları etkilemek için büyücülük, tılsımcılık, efsunculuk gibi gizemli meslekler icat ederek öznel tapınma yolları keşfetmişlerdir. İçine büyü karışan bütün tapınmalar ya kutsal kılınan şeylerin kötülüklerinden korunmak ya da onları etkileyerek iyiliklerini temin etmek için yapılmıştır. Bu nedenle de “korku”, “kehanet” ve “tapınma” daima üçü bir arada bulunagelmıştır.⁶⁴⁷

Dünya nimetlerinden yeterince faydalanamadığını düşünme ve rızık celbi, müşteri temini, çocukların iyi bir iş bulması ve aile kurması, bahtlarının açık olması, başarıyı yakalamaları, karı koca geçimsizlikleri, şirin görünme gibi pek çok konuda cincilere ve medyumlara, astroloji işiyle uğraşanlara müracaat edilmektedir. Ne yazık ki kendisine müracaat edilenlerin çoğu bu konuda herhangi bir bilgisi olmayan maddî manevî menfaat peşinde koşan yalancı ve dolandırıcı istismarcılar olmaktadır.

Ülkemizde pek çok kişi “hocaya gittim, şeyhim bana yazıverdi, okuyuverdi, artık bana kimse zarar veremez, işlerim hep rast gider, her işimde başarı sağlarım” gibi aslı astarı olmayan bir ümit içerisine girmektedir. Sözde şeyhin ve hoca efendinin yazdıklarına veya okuduklarına baktığımızda bunların pek alakasız şeyler olduklarını görmekteyiz. Bunun yanında kişi zihninde kendisini psikolojik olarak hocasının yaptığı işlevin iyileştirici veya ihtiyacını giderici nitelikte olduğuna inanıp kendini hazırladığından, en azından psikolojik manevî bir rahatlama olacağı kesindir. Tabi

⁶⁴⁷ Baydar, s. 11-12.

bunun yanında “hocaya gittim, hiç faydası olmadı, hoca sahtekar biri, paracı” diyenlerin sayısı da azımsanamayacak kadar çoktur.

Dinimizde hastaya okumanın yerinin olduğunu Resulullah’ın uygulamalarından görmekteyiz.⁶⁴⁸ Ama bu okumanın elbette bir usulü vardır. Ulemaya göre manası anlaşılmayan tılsım (yalandan düzülmüş şey) ile yapılan rukye geçerli değildir. Çünkü bu tür manasız işlerde cinlere tâ’zim ve dolayısıyla şirk bulunmaktadır ki dinimiz bunları yasaklamıştır. Ayrıca hastalara Kur’an’dan ve onun zikrinden seçilip temiz mürekkeple bir takım nüshalar yazılması ve bunların suyunun içilmesi veya üzerinde takılıp taşınmasının caiz olduğu söylenmiştir. Bu bağlamda, Mevlâ Tealâ’nın isimlerinde ve zikrinde, şeytanları ve cinleri kırma ve yok etme özelliğinin olduğu vurgulanmaktadır.⁶⁴⁹

Okuma ve bu yollarla şifa aramada tevekkül asla terk edilmemelidir. Çünkü tevekkülü bırakıp sadece okumaya bel bağlayan, böylece efsuncuların, okuyucuların ardına düşüp normal tedavi yollarına başvurmayan insanlar, “tedavi için kendini dağlattıran yahut rukye ettiren tevekkülden uzak olmuştur.”⁶⁵⁰ hadisinde görüldüğü üzere sakındırılmıştır. Normal tedavi yaptırıldıktan sonra Allah’a dua ve niyazda bulunmakta, okuyup şifayı Allah’tan beklemekte bir sakınca yoktur. Çünkü hasta, duadan huzur duyar, morali düzelir ve güçlenir. Bu da onun iyi olmasına yardım eder. Okumak ruhsal bir telkin ve tedavidir. Şifaya kavuşturması için Allah’a niyazdan ibarettir. Şifayı veren ise Allah’tır.⁶⁵¹ Yalnız burada havasımahallinin gayrında kullanmanın büyük günah olduğu unutulmamalıdır. El silahının zararı ile dil ve kalem silahının zararı aynıdır. Havas-ı celile ile nefsin hevâsına hizmet edenlerin ne kadar mutazarrır olup büyük maddî ve manevî zararlara uğradıkları görülmüştür.⁶⁵²

⁶⁴⁸ Hz. Aişe şöyle rivayet etmiştir: “Hz. Peygamber ailesinden birisi hastalandığında onu sağ eliyle mesh eder: Allah’ım! Ey insanların Rabbi, hastalığı gider, bu kuluna şifa ver. Şifa veren sensin. Senin hiçbir hastalık bırakmayan şifandan başka şifa veren yoktur” derdi. Buhari, Tıb, Rukyetün Nebiyy; Müslim, 4/727; Ebu Davut, 3884-3886; Tirmizi, Tıb 26; İbn Mace, Tıb 37.

⁶⁴⁹ eş-Şeyh Mahmud en-Nakşibendî el-Müceddidî el-Hâlidî el-Ufi, Ruhu’l-Furkan Tefsiri, Ahıska Yayınevi, İstanbul 2013, c. 1, s. 490-491.

⁶⁵⁰ Tirmizi, Tıb 10; İbn Mace, Tıb 23.

⁶⁵¹ Süleyman Ateş, c. 6, s. 3179-3180.

⁶⁵² el-Hüseyni, Kenzü’l-Esrar, s. 64.

Günümüzde modern hayatın çeşitli sorunları içerisinde yorgun düşmüş, bir takım dertlere duçar kalmış kişilerin aç gözlü yalancı istismarcıların tuzaklarına kolayca düştükleri görülmektedir.⁶⁵³

Süleyman Uludağ sihrin dini hayat bakımından öneminin, peygamberler tarafından gösterilen mucizelere sihir, peygamberlere de sihirbaz denilip reddedilmiş olmalarından; Hz. Musa gibi peygamberlerin sihirbazlarla mücadele etmesinden; Hârût ve Mârût isimli iki meleğin insanlara sihir tâlim etmelerinden geldiğini belirtmektedir.⁶⁵⁴

Aslında rızık darlığından şikayet eden birisinin hocaya gidip muska yaptırması ve karşılığında da zaten aradığı parayı çocuklarının rızkından vermesi, bireyin sihre ve büyüye olan düşkünlüğünü göz önüne sermektedir.

Sihirle, büyüyle ve yıldıznamelerden aldıkları bilgi ve yorumlarla kendini gerçekleştirme çabası içerisinde olanlar bu yolla bireye ve topluma çok büyük zarar vermektedirler. Toplumun temeli olan aile kurumunu bozmak, bu yolla karı-kocayı birbirine düşürmek, fitne ve düşmanlığın başlıca sebebidir. “Böylece (insanlar) onlardan kişi ile karısını birbirinden ayıracakları sihri öğreniyorlardı.”⁶⁵⁵ ayetinde karı ile kocanın arasını bile ayırabilecek sıkıntılar çıkarmak suretiyle sihirle içtimaiyatta ne büyük fesatlar çıkarılabileceği kıyas edilmelidir. Bunu yapanlar komşular, hemşehriler arasında neler yapamazlar, milletin fertlerini birbirine mi düşürmezler? Hükümet ile halkın arasını mı açmazlar? İhtilal mı çıkarmazlar? Öyleyse anlarınız ki sihrin en büyük

⁶⁵³ Bu konuda yaşadığım bir olayı burada aktarmak istiyorum: Bir arkadaşım “hocam çok iyi geniş ilim sahibi bir hoca efendi varmış, biraz sıkıntılarım var lütfen beraber gidelim” deyince tez konumla da alakalı olduğundan kabul ettim. Hoca İzmir’in en arka mahallerindeki fiziki olarak çok kötü bir evde ikamet ediyordu. Eve girdiğimizde etrafın son derece pis olduğunu gördüm. Hemen aklıma “temizlik imandandır” (Müslim, Taharet, 1.) hadisi geldi ve pek de istemeyerek hocanın ilmini ve çalışma metodunu görmek gayesiyle oturdum. Hoca arkadaşına neyi olduğunu sordu ve okumaya başladı. Çeşitli dua ve ayetler okuyordu. Okudukları genelde okunan “amenerrasulu”, “ayetel kürsi”, “felak-nas” sureleri idi. Okuma işleminden sonra bunları zağferan mürekkebi ile yazarak muska haline getirdi ve üzerinde taşıması gerektiğini belirtip verdi. Ücretini de peşin aldı. Biraz da şaka yollu “hocam sanki surelerde yanlışlıklar vardı. Ayetleri yanlış okumak manayı bozar. Bilerek yapılırsa Allah muhafaza dinden çıkar insan” dediğim de bana çok şaşırdığım bir şekilde: “Önemli olan hastayı rahatlatmak, maksat hâsıl olsun da doğru yanlış önemli değil, önemli olan niyettir” diyerek cevap verdi. Bu cevap maddî menfaat temini konusunda, “Malı da pek çok seviyorsunuz” (Fecr, 89/20.) ayetinin maksadını ortaya çıkarmıştı. Bu öyle bir maddîyat sevgisi ki bu hırstan dolayı Yüce Kitabımız Kur’an-ı Kerim’i dahi yanlış okumakta bir sakınca görmemeye götürmüş insanı. Çünkü büyü insanlara zarar vermeye sebeptir ve umumiyetle kötülük yapmak için kullanılır. (Zuhayli, c. 1, s. 245.)

⁶⁵⁴ Süleyman Uludağ, Mukaddime, c. 2, s. 906, 28 nolu dipnot.

⁶⁵⁵ Bakara, 2/102.

tesiri ruhlar üzerindedir, sihir fikirleri bozar, kalpleri çalar, ahlakı berbat ve de cemiyetleri perişan eder.⁶⁵⁶

Bayraktar Bayraklı'ya göre ise sihrin en büyük tesiri milletler arası ilişkilerin bozulmasında kendisini gösterir. Fertle ferdin, fertle toplumun, toplumla diğer toplumların arasını açmak şeytan işidir. Fertten gruba, gruptan topluma, toplumdan toplumlar arası ilişkilere kadar bütün çatışmaların, ayrılık ve kavgaların arka planında şeytanların sihir denen etkileyici faaliyetleri vardır. Yani sihir insanların beynini karıştırmakta, gönüllerine fesad ve ihtiras telkin etmekte, kişilerin davranışlarının dengesini ve erdemini bozmaktadır.⁶⁵⁷

Eski dönemlerdeki cin-kâhin ilişkisi de toplumsal anlamda çok büyük kargaşa ve fitneye sebep olmuştur. Çünkü kâhinler, gaybe dair bilgileri gökyüzünden haber alan cinler vasıtasıyla elde ediyorlardı. Sonrasında gelen “Kuşkusuz biz göğe ulaşmak istedik, fakat onu çetin bekçilerle ve yakıcı ışıklarla dolu bulduk. Hâlbuki biz, (daha önce) göğün bazı yerlerinde gayb haberlerini dinlemek için otururduk. Fakat şimdi her kim dinlemeye kalkacak olursa, kendini gözetleyen yakıcı bir ışık bulur. Hakikaten biz bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü istendi, yoksa Rableri onlara bir hayır mı diledi?”⁶⁵⁸ ayetleri de göstermektedir ki cinler, Hz. Peygamberin risaletinden önce, bilhassa Hz. İsa'nın risaletiyle bu risalet arasındaki zaman diliminde, ruhlar alemiyle bağlantı kurmayı, orada melekler arasında yeryüzünde bulunan mahlukatla ilgili Allah'ın dilemesi ve takdirine uygun olarak yerine getirmek mükellefiyetinde bulundukları şeylere dair konuşmalara kulak vermeyi arzu ediyorlardı. Daha sonra da topladıkları bilgileri dostları kâhin ve bilgiç geçinenlere fısıldıyorlardı. Böylece bunlar, emirlerine uygun olarak insanları birbirine düşürmeye devam ediyorlardı.⁶⁵⁹

Açıklamaya çalıştığımız üzere sihir, tehlikeli bir işlemdir. O kadar tehlikelidir ki aile gibi birbirine sıkıca bağlı yapıyı (Allah'ın izniyle) bozabilmektedir. Dünyanın en yakın insanlarını bile birbirine düşürebilen, birbirinden ayıran sihir, komşuları,

⁶⁵⁶ Elmalılı, c. 1, s. 449.

⁶⁵⁷ Bayraklı, c. 2, s. 93.

⁶⁵⁸ Cin, 72/8-10.

⁶⁵⁹ Seyyid Kutub, c. 29, s. 150.

akrabaları ve milletleri ne hale getirir. Unutulmamalıdır ki ailede eşlerin arası iyi olursa o toplumun sağlamlığından ve kuvvetinden bahsedilir.⁶⁶⁰

Ayetlerde sihrin özellikle karı ile kocanın arasını ayırma tesirinden bahsedilmiştir, çünkü karı ile kocanın sevgisi en yüksek seviyededir. Kişinin hanımına olan ülfeti ve meyli her türlü sevginin üzerindedir. Bu kadar ileri seviyedeki bir sevgiye rağmen karı ile kocasının arasını ayırabilmek sihirle mümkün olduğuna göre, başka yerlerde de etkisi haydi haydi mümkün olacaktır.⁶⁶¹ Büyü ile ilgili ilimlerde varılmak istenen en üst seviye, kadını ayartabilmek için kocasından ayıran bir muska veya bir tılsım elde etmek idi. Bu sihirbazların ne kadar bozulduklarının bir göstergesi idi. Onların en büyük zevki başkalarının kadınlarıyla ilişki kurmak ve onları kocalarından ayırmaktı. Bu bozulmanın da en kötüsüdür. Çünkü bu, toplumun temel taşı olan ailenin köklerini yıkmak demektir.⁶⁶² Bireyin etkilenmesi doğal olarak toplumu da etkileyecek ve toplumun akışını ve düzenini bozacaktır.

Büyüyle, sihirle “kişi, karı ile kocasının arasını nasıl bozabilir?” sorusuna gelinecek olursa denir ki “sihir yapan kişi bazı eşyayı büyülenen kişinin gözüne gerçeğin tersine gösterir, onu vehme düşürür. Böylece kişiye hanımını bulunduğu durumdan çirkin ve kötü gösterir. Kişi de hanımını sevmez olur. İşte bu yolla kişi ile karısının arası açılır. Tabi aslında onların arasının açılmasını yaratan Allah’tır, sihri yapan kimse buna ancak sebep olur.”⁶⁶³ Yani sihrin kalplerdeki tesiri inkâr edilemez. Sihir sayesinde kalbe sevgi ve nefret konur, insana kötülük ve şerler yaptırılır. İnsanlara acılar, sıkıntılar, bunalımlar ve büyük hastalıklar verilebilir. İşte bütün bunlar insanların his ve müşahade ile idrak ettiği şeylerdir. Bunları inkâr etmek ise cahilane bir inatlaşmadır. Bunun ortaya çıkışı ise Allah’ın bilgisi dâhilindedir. Sihirbazlar, karı ile koca arasına buğz,⁶⁶⁴ düşmanlık, kavga, gürültü, patırtı ve nahoş şeylere sebebiyet vermektedirler. Onlar sihir yaptıklarında ilahi adet gereği, Allah yaptıklarını yaratmaktadır. Çünkü bizler imtihan ve sebepler dünyasında yaşamaktayız.

⁶⁶⁰ Ömer Çelik, Hakk’ın Daveti Kur’an-ı Kerim Meali ve Tefsiri, Erkam Yayıncılık, İstanbul 2013, c. 1, s. 164.

⁶⁶¹ Razi, c. 3, s. 268.

⁶⁶² Mevdudi, c. 1, s. 88.

⁶⁶³ Taberî, c. 1, s. 463.

⁶⁶⁴ es-Sa’lebi, c. 1, s. 249.

Askalani, “kişi ile karısının arasını ayıran şeyler öğreniyorlardı.” ibaresinden sihrin etkisiyle ilgili yüce Allah’ın belli bir durumu beyan ettiği ve bunun da sihrin çekinilmesi gereken bir şey olduğunu anlatmak sadedinden olduğu belirtilmiştir. Eğer sihirle bundan daha fazlasının meydana gelmesi mümkün olsaydı, Allah elbette bunu da zikrederdi” demektedir.⁶⁶⁵

Cessas’ın ise, sihrin karı ile kocasının arasını açması meselesini “sihir yapan ve onunla amel eden kişi küfre girer ve bundan dolayı nikah da düşer.”⁶⁶⁶ şeklinde açıkladığını daha önce zikretmiştik.

Neticede insanlar sihir yoluyla neslin muhafazasına yarayan, eşler arasındaki alaka ve muhabbetin ortadan kalkmasına sebep olan şeyleri, imana ve dine zarar veren şeyleri öğrenirler ki bunlar da her iki âlemde de hiçbir faydası olmayan şeylerdir.⁶⁶⁷

Hız. Süleyman devrinde insanlardan bazıları, Hız. Süleyman’ın mülkünü sihir yoluyla kazandığını iddia etmişler ve Hız. Süleyman’ın peygamberliğini kabul etmemişlerdi.⁶⁶⁸ Güya, Hız. Süleyman’ın mührünü şeytan bir hileyle ele geçirmiş ve cinler ile sair şeytanlar onun emrine girmişlerdi.⁶⁶⁹ Bu olayın sonunda Hız. Süleyman Allah’ın kendisini denediğini ve bir imtihan içinde bulunduğunu anlamıştı. Şeytanlar o günlerde, içinde sihir ve küfür bulunan bir yazı yazdılar. Hız. Süleyman onu tahtının altına gömdürdü. Çünkü şeytanlar Süleyman’ın kürsüsüne yaklaşamazlardı. Yaklaşan olursa yanardı.⁶⁷⁰ Sonra Hız. Süleyman vefat edince çıkarıp okudular ve “Süleyman halkı bu yazılarla mağlup ediyordu” dediler. İşte bunun neticesinde halk Süleyman’dan uzaklaştı ve O’nu tekfir ettiler.⁶⁷¹ Bundan sonra da sihir bir siyaset malzemesi olarak kullanılmış ve devlet işleyişine müdahale edilerek Hız. Süleyman yıpratılmaya çalışılmıştı. Çünkü o zamandaki insanlar sihrin ve sihirbazlığın yalan ve aldatma üzerine yapılan ve karşılığında bir menfaat beklenen faaliyet olduğunu çok iyi

⁶⁶⁵ Askalani, c. 11, s. 501.

⁶⁶⁶ Cessas, c. 1, s. 71.

⁶⁶⁷ Geylani, c. 1, s. 121.

⁶⁶⁸ Razi, c. 3, s. 259.

⁶⁶⁹ Taberî, c. 1, s. 445.

⁶⁷⁰ Bursevi, c. 1, s. 205.

⁶⁷¹ İbn Kesir, c. 1, s. 135.

biliyorlardı. Bu yolla onlar peygamber olduğunu söyleyen birine karşı siyasi ve sosyal entrikalar⁶⁷² yoluyla onu başarısız kılmak istemişlerdi.

Görüldüğü üzere “Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedi” ayeti siyasi iktidarlarla da ilgili bilgi vermektedir. Siyasi iktidar gerçek bir bilim üzerine dayanmalı, şeytani güçlerin, sahte ve temelsiz hezeyanları üzere bina edilmemelidir. Sosyal hayatta siyaset bilimi ile alakalı olmayan ve şeytani vesveselerin altında yürütülen siyasi uygulamalar her zamanda görülebilir. Sihir gibi sahte oluşumlara dayanarak yapılacak olan siyaset halka kötülük, düşmanlık, tefrika ve uğursuzluk getirecektir.⁶⁷³ Tıpkı Hz. Süleyman zamanında olduğu gibi. Aynı şekilde göçebe olup asabiyetlerini kaybeden milletler, sihir ve tılsım gibi tabii olmayan yollardan savaşlarda netice almak isterler.⁶⁷⁴ Havas ve büyü kitaplarına bakıldığında bu konuyla ilgili pek çok usulden bahsedildiği görülmektedir.

İnsan, kendisine biçilen ömür süresince çok değişik vesilelerle imtihana tabi tutulmaktadır. Bunlara dair Kur'an'da çok örnek mevcuttur. Mesela: “Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele.”⁶⁷⁵ “Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da, sizi de biz rızıklandırırız. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahtır.”⁶⁷⁶ Bu ayetlerde açıkça insanların büyücülere müracaat ederek onlardan istedikleri şeylerin aslında birer imtihan vesilesi olduğu; zenginlik veya fakirliğin, varlık veya yokluğun insanın doğal yaşamı sırasında onunla beraber olacağı bunun da normal süreç olduğu belirtilmektedir.

Medyumlara gidip de “rızıkım dar bolluk istiyorum, muska yaz da kazalardan belalardan korunalım, ekinlerim çok olsun, bahçeme zararlı hayvanlar uğramasın, aile arasında geçimsizlik olmasın” türünden istenen şeylerin insana özgü, hayatın bir parçası olduğu açıklanmaktadır. Hâlbuki bütün bunlara karşı iman sahibinin nasıl davranması gerektiğini “Andolsun, mallarınız ve canlarınız konusunda imtihana çekileceksiniz. Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve Allah'a ortak koşanlardan üzücü birçok söz işiteceksiniz. Eğer sabreder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız bilin ki, bunlar

⁶⁷² Ali Osman Ateş, s. 200.

⁶⁷³ Bayraklı, c. 2, s. 90.

⁶⁷⁴ Süleyman Uludağ, Mukaddime, c. 2, s. 908, 28 nolu dipnot.

⁶⁷⁵ Bakara, 2/155.

⁶⁷⁶ İsra, 17/31.

(yapmaya değer) azmi gerektiren işlerdendir.”⁶⁷⁷ “Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.”⁶⁷⁸ ayetleriyle açıklamaktadır. Müslüman, varlıkta şükretmesini, yoklukta ise sabretmesini bilmelidir. Şiddetle yasaklanmasına rağmen büyücülerden yardım isteyip medet ummak yerine irade-i cüziyyesi dâhilinde gayret göstermeli ve yardımı yalnızca gücü sonsuz, rahmet ve mağfireti eşsiz olan Allah'tan istemelidir.

Sihirbaz, kâhin ve medyumlara müracaat eden bireylerin içine düşecekleri en büyük çıkmazlardan birisi de kişiyi içten içe sömürüp bitiren “şüphe” olacaktır. Eşiyle problem yaşayan birisi, yıldıznameye baktırıp falcılara gittiğinde “Size büyü yapılmış, başka birisi gözükmüyor” türü söylemler üzerine en yakınlarından başlayarak tanıyıp tanımadığı herkese şüpheyile yaklaşacaktır. Kendisinde herhangi bir etki yoksa bile kendisini buna inandıran kişinin psikolojisi bozulacaktır ki bu olumsuzluk da aile içinden başlayıp bütün topluma yansiyacaktır.

Ruh sağlığı bozulan birey, güven duygusunu kaybedeceği için her türlü sıkıntısında falcıya, kâhine ve cinciye müracaat ederek maddî manevî büyük kayıplar yaşamaktadır. Bu durumda samimiyetten uzak, şüphecilik temeli üzere oluşan bir toplum meydana gelir ki burada umut ve mutluluktan söz etmek mümkün olmayacaktır. İnsanları yersiz bir korku veya ümide sevkedip onları yönlendirmek onlara yapılabilecek en büyük kötülüklerdendir.

Son olarak bir konuya daha değinmek gerekir: Sihir-büyü yapıldığında eğer muhatabı bu yapılan işlem etkilemiş ise, kul hakkı yenmiş olacaktır ki bu büyük günahtan kurtulmanın tek yolu helalleşmektir. Neticede bireyin bedenine hastalık ve ağırlık gelmesi, kadının istemediği kişiyi sevmesi veya sevdiği kişiden büyüünün etkisiyle nefret etmesi de mümkündür.⁶⁷⁹ Fitne yaratıp fesada sebep olmak ve böylece de düzeni bozmak tamiri zor acılara sebebiyet verecektir. Bu hatadan dönmek ve helalleşmek ise ayrı bir gayret gerektirecek olup, kişinin kendisini hiç bırakmayan şeytanın vesvesesini vesürekli mücadele ettiği azgın nefsinin mağlup ederek tövbe etmek, aynı zamanda helalleşme yoluna gitmek hiç de kolay olmayacaktır.

⁶⁷⁷ Al-i İmran, 3/186.

⁶⁷⁸ Bakara, 2/153.

⁶⁷⁹ İbn Kayyım, Bedaiu't-Tefsir, c. 2, s. 571.

SONUÇ

Yaratılma, meydana gelme ve doğum ile başlayan varlık sürecinde irade sahibi insan ile cinler hayatın her anında sınanmaktadırlar. Bu öyle bir süreçtir ki varlık ve mutlulukta şükür; zorluk ve darlıkta da sukut ve sabrı gerekli kılmaktadır.

Bireyin insanüstü olana karşı olan yönelişi bazen bir ihtiyaç, bazen bir hırs ile bazen de kendi dışındaki etkenler sebebiyle olabilmektedir. İçinde bulunduğu sıkıntılı bir durumda kimi insanlar, bir problemin çözüm arayışına girdiklerinde, kendilerine daha kolay gelen, sebebi ve müsebbibi gizli olan, akıllara durgunluk ve hayranlık verene müracaatı tercih etmişlerdir. Başlangıç zamanı tam olarak kestirilememesine karşın elde olan bulgulara ve kutsal kitapların beyanlarına göre neredeyse tüm toplumlarda yadsınamaz şekilde kendisine yer bulmuştur sihir. Çeşitli gizli yollarla bedensel veya psikolojik olarak etkileme sanatı da olan sihir ve büyü, bir takım maharetli kişilerin ellerinde kimi zaman sömürü kimi zaman tedavi ve kimi zaman da can yakma amaçlarıyla uygulanmaktadır.

Gelen rivayetler veya şahit olunan olaylar göstermektedir ki insanüstü varlıklarla bir şekilde iletişime geçmek, onlardan bazı bilgiler alabilmek veya onlar vasıtasıyla bir takım etkiler vücuda getirebilmek mümkün olabilmektedir. Çünkü pek çok zaman etrafımızda açıklayamadığımız, anlamlandırmakta güçlük çektiğimiz olaylar cereyan etmektedir. Cinler, yaradılış itibarıyla bizden farklı olmalarına rağmen Allah'ın dilemesi ve izin verdiği kadarıyla kimi zaman peygamberlerin, kimi zaman veli kulların, kimi zaman da bunlar dışındaki insanların, nasıllığı kestirilemeyen bir şekilde onlarla bağ kurduğu bilinmektedir. Hatta bu öyle bir durumdur ki Müslüman olsun yada olmasın, dini ritüellere uysun ya da uymasın, bazen doğrudan Yaratıcı'nın lütfuyla bazen de yine Yaratıcı'nın izni ile çalışarak sahip olunabilmektedir.

Toplumlarda yaygın olan görüşe göre sihir ve benzeri faaliyetler sadece gaybden haber alma, karı ile kocayı birbirinden ayırma gibi belli alanlarda kullanılmaktadır. Hâlbuki ince ve nükteli bir söz aileyi ve parçası olduğu toplumu tamamen bir fitne içine sokabilmektedir; telkin ve süslü sözlerle gönüllere ve düşüncelere yön verilebilmektedir; el çabukluğu ile kişiler tesir altına alınabilmektedir.

Günümüze kadar incelediğimizde gerek siyasilere gerekse makam sahipleri tarihin her devresinde kendilerine akıl hocası yapan, zekâsı ve görüşü keskin maharetli kişileri yanlarında tutmuşlardır. Firavun'dan ve sihirbazlarından ve de Firavunun onlara verdiği kıymetten Kur'an'da açıkça bahsedilmektedir. Aslında benzer tavırlar hep var olmuştur.

Biz bu tezimizde, Kur'an'da sihirle ilgili anlatılanları ele aldık. Ancak, bu anlatılanların eski zamanlarda kalmış konular olmadığını, toplumumuzda da bu tür faaliyetlerin halen sürdürüldüğünü görmek, buna göre de insanların sihir ve cincilik karşısında nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili sağlıklı yönlendirmede bulunmak istedik. Bu amaçla, tez öncesi ama teze yön verecek bir çalışma kapsamında sahada ne olduğunu gözlemledik. Bu nedenle, sihir ve büyü konusunda yetkin, etkin ve icazetli olduğunu söyleyen pekçok kişiyle görüşme imkânına sahip olduk. Bazen tek başımıza bazen de toplulukta nasıllığını, sebebini, nicelik ve niteliğini tam anlamıyla açıklayamadığımız, anlattığımızda asla olmaz denilen pek çok duyuüstü durumlara şahit olduk. Onlardan bazıları gizli yöntem ve değişik ilimlerle maddeye tesir edip, kişileri maddî manevî etkileyebilmektedirler. Bu tür olaylar karşısında bilgisi yetersiz insanların oldukça etkilenebileceklerini net bir şekilde gördük. Tezimizi yazmaya başladığımızda şunu ifade etmiş olduk: “Günümüzde sihir veya cincilik adıyla yapılanların neler olduğundan haberdarız; bu yapılanlara karşı Kur'anî yaklaşımın ne olduğunu bu çalışmamızda göstereceğiz.”

Bizim için referans olup dinin birinci kaynağı olan Kur'an'da aslında bu etki ve tesirden açıkça bahsetmektedir. Ama yine Kur'an'dan anladığımız, olmuş ve olacak her şeyin kudreti sonsuz ilmi sınırsız ve her şeyin yaratıcısı olan Allah'ın izniyle bu tür olayların vücuda gelebildiğidir. Kişiler her ne kadar irade koyup bir fiil etrafında birleşseler de kâinatta ki her şey takdir-i ilahîye uygun bir şekilde gerçekleşmektedir. Çünkü kaderin önüne geçebilecek ne bir güç vardır ne de böyle bir şeye izin verilir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bireylerin ve toplumların hayatında olumlu ya da olumsuz son derece önemli etkilere sahip sihir ve büyü menfaat sağlama ve sömürü amacıyla mütemadiyen kullanılmaktadır. Bazen siyasi, bazen itikadî bazen de bireysel istekler için kullanılan bu tür uygulamaların Müslüman toplumların hayatlarına genel itibarıyla Yahudiler aracılığıyla girip yayılan malzeme ve bilgilerden kaynaklı olduğu görülmektedir. Zamanımızdaki sihir, büyü yapmak için derlenen yazmalar

incelendiğinde eski dildeki bu eserlerin çoğunun İbranice yazılar olduğu ve Yahudi kültürüne dayandığı bilinmektedir.

Çoğu kez sadece cinler aracılığıyla yapıldığı zannedilen sihir ve büyü, özü itibariyle hile ve el çabukluğuyla, karşısındakini yanıltarak belli bir zan oluşturma, gizli yollarla durumları ve eşyayı hakikatinin aksine tahayyül ettirme gibi acayip iş meydana getirme anlamı taşıdığı için, sihirbazın zihnindeki maksada farklı yollardan gidilebilmektedir. Burada yöntem, cinler olabildiği gibi bazen bir ilaç, bazen bir meta, bazen de telkin de olabilmektedir. Bu yolları daha çok, hitap edilen kitlenin inançları, ilmi, refah seviyesi ve psikolojik durumları belirlemektedir. Nitekim Hz. Musa ile Firavun'un sihirbazları arasında aletlere dayalı bir gösteri; Hz. Süleyman zamanında cinlerin de içinde olduğu bir ortam ve Hz. Muhammed zamanında da güzel ve etkileyici kelimeler üzerinden sihir ve büyü siyaseti yapılmaktaydı.

Her ne şekilde olursa olsun sihir ve büyü değişik sıfatları ve incelikleri içinde barındıranı keskin bir kılıç gibidir. Kur'an'ın özelde Müslümanlara, genelde de bütün insanlara sürekli ve mükerrer bir şekilde emir ve tavsiye buyurduğu şükür, sabır, tevekkül ve en önemlisi de tevhid anlayışına tamamen terstir.

Sihir ve büyü ile ilgili rivayetleri ve günümüz meselelerini incelediğimizde sihirbaz ve büyücülerin maddeye belli ölçüde tesir edebildiklerini ama maddenin aslında herhangi bir değişim meydana getiremediklerini tespit etmekteyiz. Bu da gösteriyor ki sihir ve büyü, etkisi ve varlığı kısa süreli olup, varlığı da akıl sahiplerince inkâr edilemeyen bir gizli bir ameldir.

Zamanımızda yapmamız gereken, bu ince ve gizli işin varlığını kabul edip, zararlarından Allah'a sığınarak gerekli tedbirleri almaktır. "Ben inanmıyorum, Allah kötülere izin vermez, bana kimse bir şey yapamaz" deyip tedbirsizlik göstermek akıllı bir Müslüman ameli değildir. Kişiye düşen, irade-i cüz'iyyesidâhilinde elinden geleni yaparak her türlü musibetten Allah'a sığınmaktır.

Sonuç olarak deriz ki; bazen çaresizlik, bazen bir acziyet, bazen cehalet ve bazen de bir umudun neticesinde peşinden gidilen sihir ile sihirbaz/büyü ile büyücü, bireylerin ve toplumların hayatında çok eskiden berivar olmuş ve görünen o ki var olmaya da devam edecektir. Kur'an, bundan söz etmiş, sihrin bir imtihan olduğunu, hakikati temsil etmediğini, ilahî vahiy karşısında varlığını asla sürdüremediğini

belirtmiştir. Kötü niyetli insanların elinde zarar verici boyuta geldiği görüldüğünden, zararını engellemek isteyenler olabileceği mülahazasıyla, Müslüman toplumlar içerisinde bu imi öğrenmek teşvik edilmese de yasaklanmamıştır.

KAYNAKÇA

İbn **ABBAS**, Abdullah (ö. 68 h.), *İbn Abbas Tefsiri*, (Mecmâu't-Tefâsir Kenarında), I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979.

ABDÜLBAKÎ, Muhammed (ö. 1387 h.), *el-Mû'cemü'l-Müfehres li-elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerim*, Dar'u Kutubu'l-Mısriyye, Beyrut 1945.

Kadı **ABDÜLCEBBAR**, Abu'l-Hasen (ö. 415 h.), *Şerhu'l-Usûli'l-Hamse* (Çev. İlyas Çelebi), I-II, Pasifik Ofset, İstanbul 2013.

-Muğni fî Ebvâbi't-Tevhid ve'l-Adl, I-XX, ed-Daru'l-Mısriyye, Kahire Tarihsiz.

AHMET, Halil (ö. 175 h.), *Kitâbu'l-Ayn* (Tahkik: Mehdi el-Maksumi, İbrahim el-Semrai), I-VIII, Dar'u Mektebetu'l-Hilal, Yer ve Tarihsiz.

AHTERÎ, Mustafa Şemsüddin el-Karahisari, *Ahter-i Kebir*, Mahmutbey Matbaası, İstanbul 1310.

ALÎ, Cevad (ö. 1407 h.), *el-Mufasssal fî Tarihi'l-Arab Kable'l-İslam*, I-X, Beyrut 1976.

el-**ALUSÎ**, Ebu'l Fadl Şihabuddin es-Seyyid Mahmud (ö. 1270 h.), *Rûhu'l-Me'ani fî Tefsiri'l-Kur'ani'l Azim ve's-Seb'i'l-Mesânî*, I-XXX, Beyrut Tarihsiz.

ANA BRITANNICA, “*BÜYÜ*” Md., I-XXII, Ana Yayıncılık, İstanbul 1986.

İbn **ARABÎ**, Muhyiddin, *Tefsir-i Kebir/Te'vilât Tercümesi* (Çev. Vahdettin İnce), I-II, Kitsan Yayınları, İstanbul 2007.

ASIMGÜL, Sevim, *İnsanlık Tarihinin Gizemli Dünyası Büyü, Sihir, Fal, Yıldızname-Kehanet-Nazar*, İpek Yayınları, İstanbul 1999.

el-ASKALANÎ, İbn Hacer (ö. 852 h.), *Muhtasar Fethu'l-Bâri* (Çev. Halil Aldemir, Beşir Eryarsoy), I-XV, Polen Yayınları, İstanbul 2007.

el-ASKERÎ, Ebu Hilal el-Hasan b. Abdullah b. Said b. Yahya b. Mihran (ö. 395 h.), *el-Furûgu'l-Lügaviyye* (Tahkik: Muhammed İbrahim Selim), Da'ru'l-İlm ve's-Segafeti li neşri ve't-Tevcia, Mısır Tarihsiz.

İbn AŞUR, Muhammed Tahir (ö. 1284 h.), *Tefsîru't- Tahrir ve't-Tenvir*, I-XV, Dar'u Suhunun Li Neşri ve't-Tevzi, Tunus Tarihsiz.

ATEŞ, Ali Osman, *Kur'an ve Hadislere Göre Cinler ve Büyü*, Beyan Yayınları, İstanbul 2011.

ATEŞ, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, I-VI, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1995.

AYINTEBÎ, Muhammed b. Hamza, *Tıbyan Tefsiri* (Sad. Süleyman Fahir), I-IV, Sağlam Kitabevi, İstanbul 1980.

el-BAĞDÂDÎ, Ebu'l-Berekât (ö. 547 h.), *Kitâbü'l-Mûteber*, Dar'u Mektebeti Bibliyon, Cübeyl 2005.

el-BAKILLANÎ, Ebubekir Muhammed b. Tayyib B. Muhammed el-Basri (ö. 403 h.), *Kitabu'l-Beyan anî'l-Farkı beyne'l-Mucizat'î ve'l-Keramat'ı ve'l-Kehaneti ve's-Sihri ve'n-Nazicat* (Tahkik: Richard J. McCarthy), Beyrut 1958.

BALÎ, Vahid Abdüsselam, *Cin Ve Şeytanlardan Nasıl Korunmalıyız?*(Çev. Taceddin Uzan), Uysal Kitabevi, Konya 1995.

el-BASRÎ, Ebu Ubeyde Muammer b. Müsenna et-Teymi (ö. 209 h.), *Mecâzu'l-Kur'an* (Tahkik: Fuat Sezgin), Mektebetu Hancı, Kahire 1381.

BAYDAR, Ahmet, *Kur'an Açısından Korku ve Büyü*, Beyan Yayınları, İstanbul 1999.

BAYRAKLI, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, I-XXI, Bayraklı Yayınları, İstanbul 2005.

el-BEĞAVİ, Hüseyin b. Mesud el-Ferra (ö. 516 h.), *Şerhu's-Sünne*, I-XVI, el-Mektebetü'l-İslami, Beyrut 1983.

-*Meâlimu't-Tenzil fî Tefsiri'l-Kur'an* (Tahkik: Abdürrezzak el-Mehdi), I-V, Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1420.

el-BEYDAVİ, Kadı Nasuriddin Ebu Said Abdullah B. Ömer b. Muhammed eş-Şirazi (ö. 685 h.), *Envaru't-Tenzil ve Esraru't-Tevil*, I-II, Dersaadet Yayınları, İstanbul Tarihsiz.

el-BEYHAKİ, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali (ö. 464 h.), *Delâilü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Ahvâli Sahibi's-Şerîa*, I-VII, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1985.

el-BUHARİ, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail b. İbrahim (ö. 256 h.), *Sahih-i Buhari*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslami, İstanbul 1979.

el-BUNİ, İmam Ahmed bin Ali (ö. 922 h.), *Şems'ul Maarif* (Çev. Selahattin Alpay), I-IV, İstanbul 1988.

BURSEVİ, İsmail Hakkı (ö. 1137 h.), *Rûhu'l-Beyan* (Çev. Abdullah Öz, Ali Rıza Temel, Cüneyt Gökçe, Halit Sevimli vd.), I-X, Damla Yayınevi, İstanbul 2002.

el-BUSTANİ, Butrus (ö. 1300 h.), *Muhitu'l-Muhit Gamusu Mutavvelün Ligati'l Arabiyyeti*, Lübnan 1987.

el-BUSTANİ, Fuad Efram, *Müncidü't-Tullab*, Beyrut 1986.

CAFER, Muhammed, *Kitabu's-Sihr*, el-Mektebetü'l-Anglo el-Mısriyye, Dâru'l-Tabâat'ül-Hadis, Mısır 1958.

CANAN, İbrahim, *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, I-XVIII, Akçağ Yayınları, Ankara 1988.

CEBECİ, Lütfullah, *Kur'an-ı Kerim'e Göre Cin-Şeytan*, İstişare Yayınları, Konya 1989.

CEMÂA MİN ULEMAİ'T-TEFSÎR (Komisyon-), *el-Muhtasar fî Tefsir'l-Kur'an-ı Kerim*, İşraf; Merkezi Tefsir Li'd-Dirasetu'l-Kur'aniyye, Yer ve Tarihsiz. (Şamile içinde)

el-CESSAS, Ebu Bekir Ahmed bin Ali er-Razi (ö. 370 h.), *Ahkâmu'l-Kur'an*, I-V, Beyrut 1985.

el-CEVHERÎ, Ebu Nasr İsmail (ö. 284 h.), *Müntehâbu min Sahih el-Cevherî*, Basılmamış, Yer ve Tarihsiz (Şamile içinde)

-Tâcu'l-Luga ve Sıhahu'l-Arabiyye, I-VI, Daru'l-İlm, Beyrut 1987.

el-CEVZÎ, İmam Ebu'l-Ferec Cemalüddin Abdurrahman Ali İbn Muhammed (ö. 597 h.), *Zadü'l-Mesir fî İlmi't-Tefsir* (Çev. Abdülvehhab Öztürk), I-VI, Kahraman Yayınları, İstanbul 2009.

el-CEVZİYYE, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed İbn Kayyim (ö. 750 h.), *Bedâi'u't-Tefsir* (Çev. Harun Ögmüş, Ahmet Ağırakça), I-IV, Karınca Polen Yayınları, İstanbul 2011.

el-CEZİRİ, Abdurrahman (ö. 1360 h.), *Kitabu'l-Fıkh ale'l-Mezahibi'l-Erbaa*, I-V, Dar'u İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut 1969.

el-CÜRCANİ, Seyyid Şerif (ö. 825 h.), *Kitabu't-Tarifât*, Yer ve Tarihsiz.

ÇELEBİ, İdris, *Usûlü'l-Bast fî Sirri'l-Evfak ve'l-Havas*, I-II, Basılmamış pdf.

ÇELEBİ, Kâtip (ö. 1067 h.), *Keşfü'z-Zunûn An Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn* (Çev. Rüştü Balcı), I-V, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007.

ÇELİK, Ömer, *Hakk'ın Daveti Kur'an-ı Kerim Meali ve Tefsiri*, I-V, Erkam Yayıncılık, İstanbul 2013.

CROW, William Bernard, *Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi* (Çev. Fulya Yavuz), Dharma Yayınları, İstanbul 2002.

Ebu DAVUD, Süleyman b. el-Eş'as el-Ezdi es-Sicistani (ö. 275 h.), *Sünen-i Ebi Davud*, I-V, Daru'l Hadis, Humus 1969.

el-DAYİRZİ, İbn Hac Tilmîsânî'l Mağribi (ö. 737 h.), *Behçetü'l-Lemmâatu li Divanu'l Afaritu's-Sebatu* (Çev. İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz.

DÖNDÜREN, Hamdi, *İnsanlığa Son Çağrı Kur'an-ı Kerim*, I-II, Yeni Şafak Yayınları, İstanbul 2003.

DUMAN, Zeki (ö. 1434 h.), *Beyânu'l- Hak/Kur'an-ı Kerim'in Nuzul Sırasına göre Tefsiri*, I-III, Fecr Yayınları, Ankara 2008.

EBUSSUUD, Şeyhulislam Mehmed Efendi (ö. 982 h.), *İrşâdü'l-Aklu's-Selim Mezaye'l-Kitabü'l-Kerim/Ebussuud Tefsiri* (Çev. Ali Akın), I-XII, Boğaziçi Yayıncılık, İstanbul 2006.

EMİROĞLU, Kudret, Suavi AYDIN, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003.

ERDOĞAN, Naim, *Cinler Âlemi, Büyüden, Nazardan ve Cinlerden Korunma Çareleri*, Pamuk Yayınları, İstanbul 2003.

ESED, Muhammed, *Kur'an Mesajı* (Çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), I-III, İşaret Yayınları, İstanbul 1996.

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki, *Cinci Büyüleri Yıldızname*, Derin Yayınları, İstanbul 2014.

- *Sevgi Büyüleri*, Der Yayınları, İstanbul 1999.

el-EZHERÎ, Ebu Mansur (ö. 369 h.), *Tehzîbu'l-Lüga* (Tahkik: Muhammed Ivaz Mutib), Dar'u'lİhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut Tarihsiz.

el-FARİS, Ahmet b. Zekeriya el-Gazvini er-Razi Ebu'l-Hüseyin (ö. 395 h.), *Mucmelu'l-Lugati li İbn Faris* (Tahkik: Zübeyr Abdulmuhsin Sultan), I-II, Müessesetu Risale, Beyrut 1986.

el-FERRA, Ebu Zekeriyya Yahya b. Zeyyad (ö. 207 h.), *Meâni'l-Kur'an*, I-III, Alemlu'l-Kütüb, Beyrut 1980.

el-FÎRUZABADÎ, Muhammed b. Yakub (ö. 818 h.), *Kamusu'l-Muhit*, I-IV, Beyrut Tarihsiz.

el-GAZÂLÎ, Ebû Hâmid Muhammed bin Ahmed (ö. 505 h.), *Fâtihat'ül-Ulûm/İlimlere Giriş* (Çev. Abdülkadir Akçiçek), Gonca Yayınları, İstanbul 1984.

-*İhya'u Ulûmi'd-Din* (Çev. Abdullah Aydın), Ayfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul Tarihsiz.

-*el Afak/ Murada Giden Yol/ Dualar, Tılsımlar, Büyüler ve Çözümleri* (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul Tarihsiz.

GEYLANÎ, Seyyid Şerif Ebu Muhammed Muhyiddin Şeyh Abdülkadir, *Geylani Tefsiri* (Çev. 1. Cild Dilaver Güner, 2. Cild Ahmet Yılmaz), I-VI, Geylani İlim Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul 2013.

GÜNAY, Ünver, Harun Güngör, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003.

GÜNDÜZ, Altay, *Mezopotamya ve Eski Mısır*, Büke Yayınları, İstanbul 2002.

GÜNGÖR, Harun, *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, Kıvılcım Yayınları, Kayseri 1998.

HAKKI, Erzurumlu İbrahim (ö. 1184 h.), *Marifetname* (Sadeleştiren, Durali Yılmaz, Hüsnü Kılıç), Çelik Yayınevi, İstanbul 2014.

İbn HALDUN, Ebu Zeyd Abdurrahman bin Muhammed et-Tunisi (ö. 808 h.), *Mukaddime* (Çev. Süleyman Uludağ), I-II, Dergah Yayınları, İstanbul 2014.

HANEFÎ, İbrahim, Büyü ve Cin Çarpmasına Karşı Kur'an'la Manevî Tedavi (Çev. Mustafa Varlı, Feride Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul Tarihsiz.

el-HANEFÎ, Sadruddin Muhammed b. Alaaddin Ali b. Muhammed b. Ebu'l-Izz (ö. 792 h.), *Şerhu'l-Akîde Tahaviyye* (Tahkik: Şuayb Arnavud, Abdullah b. Nuhin), Müessesetu'r-Risale, I-II, Beyrut 1997.

el-HARİZMÎ, Muhammed b. Ahmet b. Yusuf (ö. 387 h.), *Mefatihu'l-Ulûm*, Daru'l-Kitabi'l-Arabi, Beyrut 1989.

el-HASENÎ, İbn Acibe (ö. 1224 h.), *Bahrü'l-Medid fîTefsiri'l-Kur'âni'l-Mecid* (Çev. Dilaver Selvi), I-III, Semerkand Yayınları, İstanbul 2013.

el-HAZİN, Alaeddin Ali b. Muhammed b. İbrâhim el-Bağdadi (ö. 741 h.), *Lübabü't-Te'vil fî Meani't-Tenzil (Tefsirü'l-Hazin)*, (Mecmau't-Tefasir Kenarında), I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979.

el-HÜSEYNÎ, es-Seyyid Süleyman, *Kenzü'l Esrar fî'l Havas ve'l-Ezkar* (Çev. Mustafa Varlı) , Esmâ Yayınları, İstanbul 2005.

-Havasü'l-Kur'an Kenzü'l Havas (Çev. Mustafa Varlı), I-IV, Esmâ Yayınları, İstanbul Tarihsiz.

İLOĞLU, Mustafa, *Gizli İlimler*, I-VIII, Can Matbaa, İstanbul 1985.

İNAN, Abdülkadir, *Eski Türk Dini Tarihi*, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul 1976.

el-İSFAHANÎ, Ragıb (Ebu'l-Kâsım el-Huseyin bin Mufaddal bin Muhammad) (ö. 502 h.), *el-Müfredat fî Garâibi'l-Kur'an*, Dar'u Kahraman, İstanbul 1986.

el-İSKİLİFÎ, Şefik bin Yakup, *Kitabı-Sihri Batıl/Batılname* (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul 1998.

el-KANNEVCÎ, Sıddik Hasan Han Ebü't-Tayyib Muhammed (ö. 1307 h.), *Ebcedü'l-Ulûm*, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2011.

KARAGÖZ, Kenan, *Hız. Muhammed'e Yapılan Büyü ve Büyücülük*, Panama Yayıncılık, Ankara 2012.

KARAMAN, Hayreddin, Mustafa Çağrı, İbrahim Kafi Dönmez vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*, I-V, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2014.

el-KAVARÎ, Kamile b. Muhammed b. Casım b. Ali Cihan, *Tefsîru Garîbu'l-Kur'an*, Dar'u İbn Hazm, Beyrut 2008.

KAYA, Süleyman, *Kuran'da İmtihan*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

İbn **KAYYİM**, Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed el-Cevziyye (ö. 750 h.), *Bedâiü'l-Fevâid*, I-IV, Dârü'l-Hayr, Beyrut 1994.

- *Bedâi'u't-Tefsir/İbn Tefsiri*(Çev. Harun Ögmüş, Ahmet Ağırakça), I-IV, Karınca Polen Yayınları, İstanbul 2011.

İbn **KESİR**, Mecdüddin Ebu'l-Fida İsmail (ö. 774 h.), *Tefsîru'l-Kur'ani'l Azîm*, I-IV, Mısır Tarihsiz.

KİRMAN, Mehmet Ali, *Din Sosyolojisi Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2004.

el-**KURTUBÎ**, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed en-Ensari (ö. 671 h.), *el-Câmi li Ahkâmi'l-Kur'an*, I-XX, Matbaatü Dari'l-Kütübi'l-Mısıriye, Kahire 1954.

el-**KURTUBÎ**, Ebu Muhammed Mekki (ö. 437 h.), *el-Hidâye fî Bulûğî'n-Nihaye* (Tahkik: Cemiatu's-Şeriga), I-XIII, 2008.

el-**KUSAYRÎ**, Şeyh Ali Zeyril, *el-Mustetabu'l-Mensuh fî İlmi'r-Ruhanî* (Çev. İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz.

KUTUB, Seyyid (ö. 1386 h.), *Fî Zilali'l-Kur'an*, I-XXX, Daru'l-Arabiyye li't-Tıbaati ve'n-Neşr, Beyrut Tarihsiz.

KUTSAL KİTAP (ESKİ VE YENİ ANTLAŞMA/TEVRAT-ZEBUR-İNCİL), Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 2001.

İbn **MACE**, Muhammed b.Yezid (ö. 2755 h.), *Sünen-i İbni Mace*, XVIII, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.

el-**MAĞRİBÎ**, İbn Hac Tilmîsânî, *Şumûsu'l-Envar ve Kunuzu'l-Esrar* (Çev. İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz.

el-**MARZUKÎ**, Ebi Hayyullahil, *el-Cevahiru'l Lemmah fî İstihdari Müluki'l-Cin* (Çev. İdris Çelebi), Karaman Tarihsiz.

MALINOWSKI, Bronislaw, *Büyük, Bilim ve Din*(Çev. Saadet Özkal), Kabcacı Yayinevi, İstanbul 2000.

İbn **MANZUR**, Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem (ö. 711 h.), *Lisanu'l-Arab*, I-XX, Bolak Tarihsiz.

el-**MATURİDİ**, Ebu Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd (ö. 333 h.), *Te'vilatü'l-Kur'an*, I-XIX, Daru'l-Mizan, İstanbul 2010.

el-**MER'AŞÎ**, Eş-Şeyh Muhammed b. Ebi Bekr (ö. 1144 h.) (Saçaklızade; Çev. Zekeriya Pak, M. Akif Özdoğan), *Tertibü'l-Ulûm*, Ukde Kitabevi, Kahramanmaraş 2009.

el-**MEVDUDÎ**, Ebu'l-Ala (ö. 1399 h.), *Tefhîmu'l-Kur'an* (Çev. Muhammed Han Kayani, Yusuf Karaca, Nafize Şişman, İsmail Bosnalı vd.), I-VII, İnsan Yayınları, İstanbul 1987.

MİRZAOĞLU, Doğan, *Metafizik Âlem ve Bilinmeyen Yönleriyle Cinler*, Zafer Yayınları, İstanbul 2000.

el-**MÜSLİM**, Ebu Hüseyin b. el-Haccac el-Kuşeyri en-Nisaburi (ö. 261 h.), *Sahih-u Müslim*, I-IV, Dar'u İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut 1955.

en-**NECCAR**, Muhammed, İbrahim Mustafa, Ahmed Ziyad, Hamid A. Kadir, *Mûcemu'l-Vasit*, Daru'd-Dave, Yer ve Tarihsiz. (Şamile içinde)

en-**NESAÎ**, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb (ö. 303 h.), *Sünenü'n-Nesai*, I-VIII, Dâr'u İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut Tarihsiz.

en-**NESEFÎ**, Ahmed b. Muhammed (ö. 710 h.), *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Tevil* (Mecmau't-Tefasir Kenarında), I-VI, Çağrı Yayınları, İstanbul 1979.

er-**RAZÎ**, Zeyneddin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebi Bekr b. Addülkadir Hanefi (ö. 666 h.), *Muhtaru's-Sihah*, el-Mektebetu'l-Asriyyetü, Beyrut 1999.

er-**RAZÎ**, Fahrüddin Ebu Abdillâh Muhammed b. Ömer b. El-Hüseyn (ö. 606 h.), *Tefsir-i Kebir/Mefatihü'l-Gayb*, I-XXXII, Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1999.

es-**SABUNÎ**, Muhammed Ali (ö. 1436 h.), *Safvetu't-Tefasir*, I-III, Dâru'l-Ensari'n-Neşr, İstanbul 1987.

SADIK, İmam Cafer, *Yıldızname* (Çev. Mustafa Varlı), Esmâ Yayınları, İstanbul Tarihsiz.

SAGAN, Carl, *Karanlık Bir Dünyada Bilimin Mum Işığı* (Çev. Miyase Göktepelî), Tübitak Yayınları, Ankara, 2006.

es-**SA'LEBÎ**, Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrahim (ö. 427 h.), *el-Kesf ve'l-Beyân an Tefsîri'l-Kur'ân*, I-X, Daru'l İhyai't- Türasi'l- Arabi, Beyrut 2002.

es-**SEGALÎ**, İbn el-Gatta, *Kitabu'l-Ef'al*, I-III, Alemu'l-Kutub 1983.

SEKOOT, Recinal, *A'dan Z'ye Büyüler* (Çev. Hatice Özkan), Gün Yayıncılık, İstanbul 2013.

es-**SEMERKANDÎ**, Ebu'l-Leys (ö. 373 h.), *Tefsiru'l Kur'an* (Çev. Mehmet Karadeniz), I-VI, Sezgin Neşriyat, İstanbul 1993.

SERİNSU, Ahmet Nedim, Mehmet Sürmeli, Arif Kalkan vd., *Dini Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.

SCOGNAMİLLO, Giovanni & Arif Arslan, Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü, Karizma Yayınları, İstanbul 2002.

İbn **SİDE**, Ebu'l-Hasen (ö. 458 h.), *el-Muhassas* (Tahkik: Halil İbrahim Ceffal), I-V, Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1996.

es-**SİMAVÎ**, İmam Ebul Kasım Hakimül Hazık Necruzi Şah (ö.580 h.), *Uyûnu'l-Hakaik fis Simya Ve'r-Remil vel Havas* (Çev. Küftü Osman Şakir; Sadeleştiren İdris Çelebi), İstanbul 1986.

İbn SÜLEYMAN, Mukatil (ö. 150 h.), *Tefsir-i Kebir* (Çev. M. Beşir Eryarsoy), I-IV, İşaret Yayınları, İstanbul 2006.

ŞERİATÎ, Ali, *Dinler Tarihi* (Çev. Erdoğan Vatansever), Yeditepe Kitap Dağıtım, İstanbul 2004.

eş-ŞİBLÎ, Ebu Abdullah Bedreddin Muhammed b. Abdullah ed-Dımaşki (ö. 769 h.), *Esraru'l-Can /Cinlerin Esrarı*, (Çev. Muhammed Fesad), Be yayıncılık, İstanbul 1979.

-Garaib ve Acaibu'l-Can, Mektebetü'l-Kur'an, Kahire 1983.

es-SUYUTÎ, İmam Celaleddin (ö. 911 h.), *el-Câmi'us-Sağîr min Ahâdîsi'l Beşîri'n Nezîr*, I-II, Matbaatü Mustafa, Yer ve Tarihsiz.

eş-ŞİRAZÎ, Nasır Mekârim (ö. 1369 h.), *el-Emsâl fî tefsiri Kitâbillahi'l-Münzel*, I-X, Dar'ü İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 2005.

et-TABATABAÎ, Muhammed Hüseyin (ö. 1401 h.), *el-Mizan fî Tefsiri'l-Kur'an* (Çev. Vahdettin İnce), I-X, Kevser Yayınları, İstanbul 2012.

et-TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed bin Cerir (ö. 310 h.), *Camîu'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'an*, I-XXX, Mektebe ve Matbaa Mustafa el-Babi el-Halebi, Mısır 1954.

el-TAFTAZANÎ, Sadeddin Mesud bin Ömer bin Abdullah (ö. 792 h.), *Şerhu'l-Akaid* (Haz. Süleyman Uludağ), Dergah Yayınları, İstanbul 1999.

-Şerhu'l-MakÂsîd, I-III, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 2001.

et-TALEHÎ, Bereake binti Mudif, *Kur'an ve Sünnet Işığında Sihar Hakikati, Etkisi, Hükmü, Korunma ve Tedavi Yolları* (Çev. Mustafa Öztürk), Guraba Yayıncılık, İstanbul 2008.

TANYU, Hikmet, *TDV İslam Ansiklopedisi "Büyü" Md.*, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, İstanbul 1998.

TAŞKÖPRÜZÂDE, Ahmed Efendi (ö. 968 h.), *Miftâhu's-saade ve Misbahu's-siyade fi Mevzûatü'l-Ulûm*, I-III, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1985.

TAVÎL, Firdevsî (Şerafeddin b. Hızır), *Davetname* (Sadeleştiren İdris Çelebi), Yer ve Tarihsiz.

et-**TAYYAR**, Abdullah b. Muhammet b. Ahmet, *Keyfe Tetehallasu Mine's-Sihr*, Daru'l-Müteallim 2003. (Şamile içinde)

İbn **TEYMİYYE**, Ebü'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Abdülhâlim (ö. 728 h.), *Tefsir-i Kebir*, I-VII, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1988.

TİRMİZÎ, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre Sevre es-Sülemi (ö. 279 h.), *el-Câmiü's-Sahih Sünenü't-Tirmizi*, I-V, Matbaatü Mustafa el-Babi el-Halebi, Kahire 1937.

TOPTAŞ, Mahmut, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, I-VIII, Cantaş Yayınları, İstanbul 1993.

et-**TUSÎ**, Ebu Cafer Muhammed b. Hasan (ö. 460 h.), *et-Tıbyan fi Tefsiri'l-Kur'an*, I-X, Mektebetü Â'lemu'l-İslami, h. 1309.

TÜMER, Günay, Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara 1997.

el-**UFÎ**, eş-Şeyh Mahmud en-Nakşibendî el-Müceddidî el-Hâlidî, *Rûhu'l-Furkan Tefsiri*, I-X, Ahıska Yayınevi, İstanbul 2013.

UNCU, Ebru Mandacı, *Eski Mezopotamya'da Tıp*, History Studies International Journal of History, Sayı 5, Eylül 2013.

VECDÎ, Muhammed Ferid (ö.1373 h.), *Dâiretu'l-Maârifü'l-Karn: er-Rabi' Aşr el-İşrin*, I-X, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1971.

VEHBÎ, Konyalı Mehmet (ö. 1368 h.), *Hülâsat'ul Beyân fi Tefsîri'l-Kur'an/ Büyük Kur'an Tefsiri*, I-XVI, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1979.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi (ö. 1361 h.), *Hak Dini Kur'an Dili*, I-IX, Eser Kitabevi, İstanbul Tarihsiz.

YILDIRIM, Celal, *Tefsirli Kur'an-ı Kerim Meali*, I-II, Anadolu Yayınları, İstanbul 1984.

- *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, I-XIV, Anadolu Yayınları, İstanbul 1987.

ez-**ZEBÎDÎ**, Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmet b. Abdi'l-Lâtîfî (ö. 893 h.), *Sahih-i Buhârî Muhtasarı: Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi* (Çev. Kâmil Miras), I-XVI, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.

ez-**ZECCAC**, İbrahim b. Sırrı b. Sehl Ebu İshak (ö. 311 h.), *Meani'l-Kur'an ve İ'rabihi* (Tahkik: Abdülcelil Abdül Çelebi), I-V, Daru'l-Kutub, Beyrut 1988. (Şamile içinde)

ez-**ZEMAHŞERÎ**, Ebû'l-Kâsım Mahmud İbn Ömer el-Harezmî (ö. 538 h.), *el-Keşşaf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vücûhi't-Te'vîl*, I-IV, Şeriketu Mektebetü ve Matbaatu Mustafa, Mısır 1966.

ZUHAYLÎ, Vehbe (ö. 1436 h.), *Tefsirü'l-Münir fi'l-Akide ve's-Şeria ve'l-Menhec*, I-XXX, Daru'l-Fikri'l-Muasır, Beyrut 1991.

WEB-Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/fal>, (E.T: 13.03.2017)

WEB-Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/Telkin>, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Telkin Maddesi, (E.T: 26.03.2016).

WEB-Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr/İllüzyon>, (E.T: 20.03.2017)

WEB, <http://tr.wikipedia.org/BilimvePsikanaliz>, (Sigmund Freud'un Yaşamım ve Psikanaliz adlı kitaptan), (E.T: 26.03.2016).

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Erdoğan AKYÜZ
 Uyruğu: Türkiye (TC)
 Doğum Tarihi ve Yeri: 13 Kasım 1976, Datleln/Almanya
 Medeni Durumu: Evli
 Tel: 0505 314 05 38
 email: akyuz_erdogan@hotmail.com
 Yazışma Adresi: Yıldız Mh. 206/40 Sok. No: 28 Kat:4 Daire: 14 Buca/İZMİR

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Ü. Sosyal Bil. Ens.	2006
Lisans	EÜ İlahiyat Fakültesi	2002
Lise	Karabük İmam Hatip Lisesi	1994

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2014- Halen	MEB	Şube Müdürü
2015-2016	Karabağlar Kaymakamlığı	Hakem Heyeti Başkanı
2013-2014	MEB	Okul Müdürü
2010-2013	MEB	Okul Md. Yrd.
2004-2010	MEB	Öğretmen
1996-2004	Diyanet İşleri Bşk.	İmam-Hatip

YABANCI DİL

İngilizce, Arapça

YAYINLAR

1. Erdoğan Akyüz, Peygamberliğin İmkânı ve Gerekliliği, Altın Nokta Yayınevi, İzmir 2013